

OBRAZLOŽENJE

0. UVOD

Prostorni plan uređenja Grada Novske (PPUG Novske) donesen je 2005. (Sl. vjesnik Grada Novske br. 07/05). Na temelju članka 78. Zakona o prostornom uređenju i gradnji (NN 76/07, 38/09) i članka 16. točke 2. Statuta Grada Novske ('Službeni vjesnik Grada Novske' broj 14/05 - pročišćeni tekst), Gradsko vijeće Grada Novske na 24. sjednici održanoj 28. studenog 2007. godine, donijelo je **Odluku o izradi izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja Grada Novske.**

0.1. RAZLOZI I PRAVNA OSNOVA ZA PRISTUP IZRADI PLANA

Korištenjem PPUG Novske uočene su potrebe za izmjenama i dopunama Plana, a koje se očituju u usklađenju sa Zakonom o prostornom uređenju i gradnji (NN 76/07, 38/09), izmjenama lokacija i trasa komunalne infrastrukture te usklađenjem s izmjenama i dopunama Prostornog plana uređenja Sisačko-moslavačke županije.

OSNOVNE GRUPE IZMJENA SU:

I. IZMJENE KOJE SE ODOSE NA USKLAĐENJE TRASA KOMUNALNE INFRASTRUKTURE I PROMETNICA:

1. U PROMETNOM SUSTAVU:

- promjena lokacije helidroma,
- pronalaženje lokacije za kamionski terminal,
- ispitivanje novih lokacija gradske obilaznice i gradskih prometnica,
- uvrštavanje izmjena pozicije državne ceste D-47 prema Konačnom prijedlogu Izmjena i dopuna PP Sisačko-moslavačke županije.

2. U INFRASTRUKTURNOM SUSTAVU:

- korekcija pozicije pročišćivača otpadnih voda,
- definiranje nove TS 110/xx kV za opskrbu gospodarskih zona
- usklađivanje s digitaliziranim podlogama plinoopskrbe, vodovoda, kanalizacije, naftovoda i elektroopskrbe,
- unošenje izgrađenih i planiranih trasa vodovoda i odvodnje.

II. ZNAČAJNE OBVEZE PROIZAŠLE IZ ZAKONA O PROSTORNOM UREĐENJU I GRADNJI:

Najznačajnija izmjena proizašla iz Zakona o prostornom uređenju i gradnji (NN 76/07, 38/09) je obaveza određivanja granica izrade Urbanističkog plana uređenja za sve neizgrađene dijelove građevinskog područja veće od 5000 m². Neizgrađeno građevinsko područje naselja dijeli se na uređeno i neuređeno područje. Uređenim dijelom neizgrađenog građevinskog područja naselja smatraju se područja uz prometne površine.

Ovim izmjenama redefinirao se odnos izgrađenog i neizgrađenog dijela građevinskog područja naselja. Osim korekcije granice izgrađenog dijela temeljem Zakona, korekcije su se dogodile i zbog u međuvremenu izgrađenih građevina te izdanih akata kojima se odobrava gradnja. Pri određivanju izgrađenog dijela građevinskog područja uzeta je u obzir i komunalna opremljenost građevnih čestica te su

uređene građevne čestice tretirane kao dijelovi građevinskog područja za koje nije potrebno propisati obavezu izrade urbanističkog plana uređenja.

III. USKLAĐIVANJE S KONAČNIM PRIJEDLOGOM IZMJENA I DOPUNA PROSTORNOG PLANA SISAČKO-MOSLAVAČKE ŽUPANIJE:

- smanjivanje građevinskih područja,
- ukidanje zona zaštite prirode,
- uvođenje nove trase državne ceste D-47,
- promjena uvjeta za smještaj stočnih farmi.

IV. OSTALE IZMJENE:

- obveza izrade detaljnih planova uređenja za proširenja i otvaranje novih groblja,
- obveza izrade urbanističkih planova uređenja za neuređene dijelove neizgrađenog građevinskog područja,
- evidentiranje položaja minskih polja i klizišta,
- evidencija ekološke mreže i staništa,
- korekcija zona zaštite graditeljske baštine,
- pozicioniranje zona eksploatacije u prikazu građevinskih područja,
- korekcija granice obuhvata park šume doline potoka Novska (prijedlog zaštite) i Parka prirode Lonjsko polje,
- definiranje izdvojenog građevinskog područja - povremeno stanovanje,
- u skladu s navedenim, potrebne korekcije tekstualnog dijela Plana i Odredbi za provođenje.

0.2. Granica prostornog obuhvata i vremenska dimenzija planiranja

Prostorni obuhvat plana postavljen je po rubnim granicama jedinice lokalne samouprave Grada Novske. Predmetno područje određeno je Zakonom o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (NN 86/06, 16/07) kojim su u članku 6. u okvirima III. Sisačko-moslavačke županije određeni gradovi i općine, uključivo naselja u njihovom sastavu. Tako je područje razmatrano u okviru ovog Plana utvrđeno kao prostor jedinice lokalne samouprave na nivou Grada sa 23 naselja i to: Bair, Borovac, Brestača, Brezovac Subocki, Bročice, Jazavica, Kozarice, Kričke, Lovska, Nova Subocka, Novi Grabovac, Novska, Paklenica, Plesmo, Popovac Subocki, Rađenovci, Rajčići, Rajić, Roždanik, Sigetac Novski, Stara Subocka, Stari Grabovac, Voćarica.

Taj Planom razmatrani prostor obuhvaća područje orijentacionih dimenzija - prosječne širine u smjeru sjever - jug od oko 22,3 km, te prosječne dužine u smjeru istok - zapad od 30,2 km. Ukupna obuhvaćena površina iznosi 319,40 km² (31.940 ha).

Prostorni plan uređenja područja Grada Novske ima svoju vremensku dimenziju u okviru koje se analiziraju prostorne potrebe i programira predvidivi razvitak. Obzirom da prostorno-planski dokument nivoa Prostornog plana uređenja ima dugoročni karakter, to je vremenski period sagledavanja, predviđanja i dimenzioniranja prostorno-razvojnih procesa određen sa okvirno 10-15 godina.

1. POLAZIŠTA

1.1. POLOŽAJ, ZNAČAJ I POSEBNOSTI PODRUČJA GRADA U ODNOSU NA PROSTOR I SUSTAVE ŽUPANIJE I DRŽAVE

Po svom prostornom položaju u okviru Županije Grad Novska zauzima dio njezinog istočnog rubnog područja pri čemu svojim sjeveroistočnim rubom graniči sa Požeško-slavonskom županijom, a jugoistočnim sa Brodsko-posavskom županijom. Svojim preostalim rubnim dijelovima Grad Novska graniči sa drugim jedinicama lokalne samouprave unutar Sisačko-moslavačke županije i to sa općinom Jasenovac na jugu i jugozapadu, općinom Lipovljani na sjeverozapadu i Gradom Kutina na sjeveru.

U makroregionalnoj podjeli Hrvatske Grad Novska dijelom pripada prostoru nizinskog područja sjeverne Hrvatske (Posavini), a dijelom Panonskom gorju (Psunj). S prometnog gledišta Grad Novska ima važno mjesto u integriranju prostora Županije. Gradom Novska prolazi glavni uzdužni posavski prometni pravac Središnje i Istočne Hrvatske kojim se autocestom i željezničkom prugom europskog i državnog značaja povezuju Zagreb i Slavonski Brod te dalje i područja na krajnjem istoku Hrvatske. Vrednovanje prometnog položaja Grada Novske kao važnog razvojnog resursa nužno je kako bi se odredile smjernice gospodarskog i ukupnog razvitka.

Takav položaj Grada Novske u odnosu na državni teritorij, kao i lokacija unutar jednog od glavnih razvojnih koridora, koji se pruža od Zagreba kao državnog središta duž glavnih prometnih pravaca u pravcu jugoistoka (autocesta, magistralna željeznička pruga, županijska cesta, glavni infrastrukturni koridori strateški važnih energenata), pruža Novskoj kvalitetne uvjete za budući gospodarski razvitak unutar takvog sustava.

U odnosu na prostor Županije sa veličinom od 4.448 km², područje Grada Novske sa površinom od 319.40 km² čini tek 6,99% površine Županije (prosječno 234,1 km²). Sisačko-moslavačka županija sastoji se od 19 jedinica lokalne samouprave (6 gradova i 13 općina), a Grad Novska je u odnosu na veličinu drugih jedinica lokalne samouprave peta po redosljedu veličine, dok je u okviru gradova četvrta po veličini iza Gradova Glina, Petrinja i Sisak.

Prema županijskom prosjeku vezano uz broj naselja po jedinici lokalne samouprave (Županija - 456 naselja sa prosjekom 24 naselja po jedinici lokalne samouprave) Grad Novska sa ukupno 23 naselja spada u jedinice lokalne samouprave sa manjim brojem naselja, ali je prosječna naseljenost veća od prosjeka Županije. Prosječna veličina naselja Grada Novske kreće se oko 622 stanovnika, dok taj prosjek za Županiju iznosi 557 stanovnika.

Posebnosti područja Grada Novske prisutne su i u okvirima postojećeg gospodarstva koje u nekim segmentima (industrija sportske odjeće, drvna industrija i dr.) predstavlja važan dio ukupnog županijskog gospodarstva. Također, i raspoložive poljoprivredne i šumske površine čine dio ukupnih i vrlo važnih proizvodnih resursa, te u odnosu na Županiju šumske površine imaju značajan udjel (poljoprivredne površine 3,2% i šumske površine 9,35% u odnosu na Županiju). Osim iznesenog,

naselje Novska kao gradsko-urbano i razvojno žarište šireg područja (prostor bivše općine) ima u okviru urbanog sustava Županije određeni značaj i kao mjesto jače koncentracije urbanih funkcija.

Osnovni pokazatelji odnosa između županijskog i općinskog područja dati su u tablici 1 i 2:

PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA NOVSKE
IZMJENE I DOPUNE

Tablica 1.

PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA NOVSKE- KVANTIFICIRANI POKAZATELJI: ŽUPANIJA I GRAD NOVSKA - POVRŠINE, STANOVNICI, DOMAĆINSTVA I GUSTOĆE NASELJENOSTI

SISAČKO MOSLAVAČKA ŽUPANIJA	POVRŠINA		STANOVNICI						STANOVI				DOMAĆINSTVA				GUSTOĆA NASELJENOSTI
	ha	%	POPIS 1981.		POPIS 1991.		POPIS 2001.		POPIS 1981.		POPIS 1991.		POPIS 1981.		POPIS 1991.		broj stanovnika/ha
			broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	1991 godina
ŽUPANIJA	444791,00	100	254866	100	251023	100	185387	100	74396	100	80909	100	77790	100	80851	100	0,56
GRAD	31940,00	6,99	16686	6,55	17231	6,86	14313	7,72	4919	6,61	5691	7,03	4972	6,39	5409	6,69	0,54
NASELJA U GRADU																	
1. BAIR	911,20	2,85	114	0,68	101	0,59	19	0,13	49	1,00	49	0,86	46	0,93	35	0,64	0,11
2. BOROVIĆI	1077,18	3,37	743	4,45	656	3,81	309	2,16	208	4,23	209	3,67	210	4,22	205	3,79	0,61
3. BRESTAČA	1819,85	5,70	981	5,88	1003	5,82	969	6,77	278	5,65	306	5,38	473	5,49	309	5,71	0,55
4. BREZOVAC SUBOCKI	770,26	2,41	209	1,25	151	0,83	9	0,06	69	1,40	65	1,14	66	1,33	58	1,07	0,19
5. BRČICE	1897,96	5,94	965	5,78	1061	6,16	967	6,76	270	5,49	321	5,64	277	5,57	318	5,88	0,56
6. JAZAVICA	1289,18	4,04	615	3,69	559	3,24	429	3,00	155	3,15	168	2,95	154	3,10	157	2,90	0,43
7. KOZARICE	1631,26	5,11	601	3,60	518	3,01	543	3,79	163	3,41	180	3,16	163	3,28	155	2,87	0,32
8. KRIČKE	2743,79	8,59	213	1,28	170	0,99	21	0,15	83	1,69	68	1,19	71	1,43	53	0,98	0,06
9. LOVSKA	1282,50	4,02	275	1,65	228	1,32	11	0,08	87	1,77	80	1,41	81	1,63	76	1,41	0,17
10. NOVA SUBOCKA	661,20	2,07	536	3,21	595	3,45	689	4,82	160	3,25	203	3,57	161	3,24	189	3,49	0,90
11. NOVI GRABOVAC	347,10	1,09	141	0,85	109	0,63	19	0,13	46	0,94	43	0,76	42	0,84	36	0,67	0,31
12. NOVSKA	1933,85	6,04	6877	41,21	8053	46,74	7270	50,79	2000	40,66	2569	45,14	2059	41,41	2514	46,48	4,16
13. PAKLENICA	1251,76	3,92	535	3,21	478	2,77	296	2,07	162	3,29	173	3,04	165	3,32	153	2,83	0,38
14. PLESMO	1769,34	5,54	136	0,82	108	0,63	86	0,60	61	1,24	70	1,23	53	1,07	45	0,83	0,06
15. POPOVAC SUBOCKI	341,60	1,07	76	0,46	53	0,30	7	0,05	28	0,57	32	0,56	24	0,48	19	0,35	0,16
16. RAĐENOVCI	160,90	0,50	58	0,35	24	0,14	2	0,01	24	0,49	16	0,28	22	0,44	14	0,26	0,15
17. RAJČIĆI	2234,64	7,00	148	0,89	87	0,50	10	0,07	49	1,00	36	0,63	43	0,86	30	0,55	0,04
18. RAJIĆ	3497,21	10,95	1545	9,26	1424	8,26	969	6,77	475	9,66	524	9,21	499	10,04	479	8,86	0,41
19. ROZDANIK	798,27	2,50	371	2,22	330	1,92	291	2,03	106	2,15	104	1,83	100	2,01	102	1,89	0,41
20. SIGETAC NOVSKI	1260,50	3,95	191	1,14	170	0,99	161	1,12	64	1,30	64	1,13	64	1,29	59	1,09	0,13
21. STARA SUBOCKA	1567,85	4,91	564	3,38	523	3,03	597	4,17	184	3,74	182	3,20	179	3,60	173	3,20	0,33
22. STARI GRABOVAC	1705,87	5,34	535	3,21	561	3,26	432	3,02	129	2,62	163	2,86	151	3,03	166	3,07	0,33
23. VOČARICA	986,83	3,09	256	1,53	269	1,56	207	1,45	64	1,30	66	1,16	69	1,39	64	1,18	0,27
PODRUČJE GRADA NOVSKA UKUPNO	31940,00	100	16686	100	17231	100	14313	100	4919	100	5691	100	4972	100	5409	100	0,54

PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA NOVSKE
IZMJENE I DOPUNE

Tablica 2. ,
KVANTIFICIRANI POKAZATELJI POSTOJEĆEG STANJA: KARAKTERISTIČNA PODRUČJA GRADA NOVSKE - POVRŠINE, STANOVNICI I GUSTOĆE NASELJENOSTI

SISAČKO- MOSLAVAČKA ŽUPANIJA PODRUČJE GRADA NOVSKE	POVRŠINE			STANOVNICI						GUSTOĆA NASELJENOSTI		
	ha	udio površini grada %	udio povr. žup. %	Popis 1981.		Popis 1991.		Popis 2001.		Popis 1981. st./ha	Popis 1991. st./ha	Popis 2001. st./ha
				broj	% Općina /županija	broj	% Općina /županija	broj	% Općina /županija			
A. PRIGORSKO PODRUČJE												
BAIR	911,20	2,85		114	0,68	101	0,59	19	0,13	0,13	0,11	0,02
BRAZOVAC SUBOCKI	770,26	2,41		209	1,25	151	0,88	9	0,06	0,27	0,19	0,01
KOZARICE	1631,26	5,11		601	3,60	518	3,01	543	3,80	0,37	0,32	0,33
KRIČKE	2743,79	8,59		213	1,28	170	0,99	21	0,15	0,08	0,06	0,01
LOVSKA	1282,50	4,02		275	1,65	228	1,32	11	0,08	0,21	0,17	0,01
NOVI GRABOVAC	347,10	1,09		141	0,85	109	0,63	19	0,13	0,41	0,31	0,05
POPOVAC SUBOCKI	341,60	1,07		76	0,46	53	0,30	7	0,05	0,22	0,16	0,02
RAĐENOVCI	160,90	0,50		58	0,35	24	0,14	2	0,01	0,36	0,15	0,01
RAJČIĆI	2234,64	7,00		148	0,89	87	0,50	10	0,07	0,07	0,04	0,001
UKUPNO A:	10423,25	32,63	2,34	1835	11,01	1441	8,36	641	4,48	0,17	0,14	0,06
B. SREDIŠNJE PODRUČJE												
BOROVAC	1077,18	3,37		743	4,45	656	3,81	309	2,16	0,69	0,61	0,29
BRESTAČA	1819,85	5,70		981	5,88	1003	5,82	969	6,77	0,54	0,55	0,53
JAZAVICA	1289,18	4,04		615	3,69	559	3,24	429	3,00	0,48	0,43	0,33
NOVA SUBOCKA	661,20	2,07		536	3,21	595	3,45	689	4,89	0,81	0,90	1,04
NOVSKA	1933,85	6,04		6877	41,21	8053	46,74	7270	50,79	3,56	4,16	3,76
PAKLENICA	1251,76	3,92		535	3,21	478	2,77	296	2,07	0,43	0,38	0,24
RAJIĆ	3497,21	10,95		1545	9,26	1424	8,26	969	6,77	0,44	0,41	0,28
ROŽDANIK	798,17	2,50		371	2,22	330	1,92	291	2,03	0,46	0,41	0,36
STARI GRABOVAC	1705,87	5,34		535	3,21	561	3,26	432	3,02	0,31	0,33	0,25
VOČARICA	986,83	3,09		256	1,53	269	1,56	207	1,45	0,26	0,27	0,21
UKUPNO B.	15021,10	47,03	3,38	12994	77,87	13536	80,83	11861	82,87	0,86	0,90	0,79
C. RAVNIČARSKO PODRUČJE												
BROČICE	1897,96	5,94		965	5,78	1061	6,16	967	6,76	0,51	0,56	0,51
PLESMO	1769,34	5,54		136	0,82	108	0,63	86	0,60	0,08	0,06	0,05
SIGETAC NOVSKI	1260,50	3,95		191	1,14	170	0,99	161	1,12	0,15	0,13	0,13
STARA SUBOCKA	1567,85	4,91		564	3,38	523	3,03	597	4,17	0,36	0,33	0,38
UKUPNO C	6495,65	20,34	1,46	1856	11,12	1862	10,81	1811	12,65	0,28	0,29	0,28
SVEUKUPNO OPĆINA	31940,0	100	7,18	16686	100/6,55	17231	100/6,86	14313	100/7,72	0,52	0,54	0,45
SVEUKUPNO ŽUPANIJA	444791,0	-	100	254866	100	251023	100			57,30	0,56	

1.1.1. Ocjena stanja, mogućnosti i ograničenja razvoja u odnosu na demografske i gospodarske podatke te prostorne pokazatelje

1.1.1.1. Ocjena demografskog stanja

Grad Novska konstituiran je početkom 1993. godine (NN 90/92). Površina Grada iznosi 319,40 km² što čini 7,1% Sisačko-moslavačke županije. Od ukupno 19 gradova i općina u Sisačko-moslavačkoj županiji površinom su veći jedino Gradovi Glina, Sisak i Petrinja te Općina Dvor. Prema posljednjem popisu iz 2001. godine na području Grada Novske živjelo je 14.313 stanovnika što iznosi 7,7% županijske populacije. Brojem stanovnika u Sisačko-moslavačkoj županiji samo su napučeniji Gradovi Sisak, Kutina i Petrinja. Gustoća naseljenosti 2001. godine iznosila je 44,8 st/km² čime je bila na šestom mjestu u županiji, nakon Gradova Sisak, Kutina, Petrinja, Hrvatska Kostajnica te Općine Popovača. Istovremeno, gustoća naseljenosti za županiju u cjelini nešto je niža i iznosi 41,5 st/km². Na administrativnom teritoriju Grada Novske nalazi se 23 samostalna statistička naselja: Bair, Borovac, Brestača, Brezovac Subocki, Bročice, Jazavica, Kozarice, Kričke, Lovska, Nova Subocka, Novi Grabovac, Novska, Paklenica, Plesmo, Popovac Subocki, Rađenovci, Rajčići, Rajić, Roždanik, Sigetac Novski, Stara Subocka, Stari Grabovac i Voćarica.

Prema UN-ovoj preporuci naselja se mogu svrstati prema veličini u 13 kategorija (McKibben; Faust, 2004: 106-107). Naselja u Gradu Novskoj možemo svrstati u pet kategorija. Od 23 naselja, najviše ih je (čak 8) u najmanjem razredu 0-49 (Bair, Brezovac Subocki, Kričke, Lovska, Novi Grabovac, Popovac Subocki, Rađenovci, Rajčići); u razredu 50-199 samo dva naselja (Plesmo i Sigetac Novski); od 200-499 stanovnika imaju Borovac, Jazavica, Paklenica, Roždanik, Stari Grabovac, Voćarica; 500-999 (Brestača, Bročice, Kozarice, Nova Subocka, Rajić, Stara Subocka) (tab. 1). Prema navedenoj klasifikaciji, Novska bi spadala u razred 5.000-9.999; u njoj je živjelo 7.270 stanovnika ili čak 50,8% žitelja Grada Novske (tab. 1). Veličinu naselja treba sagledavati u svjetlu činjenice da je određena veličina naselja pretpostavka punijeg života, osobito društvenog. Takva naseljska struktura nepovoljno djeluje na suvremena demografska zbivanja i procese. Naime, što je naselje manje to je veća vjerojatnost da će postati još manje.

1.1.1.2. Kretanje broja stanovnika 1991.-2001.

Na opće ili ukupno kretanje stanovništva utječu prirodno i mehaničko/migracijsko kretanje stanovništva. Utjecaj i djelovanje ekonomskih, društvenih, političkih i socio-psiholoških čimbenika na prirodno i mehaničko kretanje indirektno se reflektira na ukupno kretanje stanovništva. Ukupno kretanje stanovništva na nekom području može rezultirati porastom broja stanovnika, stagnacijom broja stanovnika ili smanjenjem (depopulacijom).

Između posljednja dva popisa 1991. i 2001. ukupan broj stanovnika na području Grada Novske smanjio se za 16,9%. Izraženo apsolutnim vrijednostima, smanjenje iznosi 2.918 stanovnika (sa 17.231 na 14.313) (tab. 1-2). U samom administrativnom središtu - Novskoj smanjenje iznosi 783 stanovnika ili 9,7%. Svega tri naselja bilježe

porast broja stanovnika: Kozarice (indeks 104,8), Nova Subocka (115,8) i Stara Subocka (114,1) (tab. 2).

1.1.1.3. Prirodno kretanje stanovništva

Kao jedna od osnovnih odrednica (uz mehaničko kretanje ili migracije) ukupnog kretanja stanovništva, analiza prirodnog kretanja nezaobilazna je u istraživanju demografskog razvoja određenog područja. Osnovne sastavnice prirodnog kretanja stanovništva su natalitet (rodnost) i mortalitet (smrtnost) stanovništva, a njihova je rezultanta prirodni prirast (višak broja rođenih nad brojem umrlih), prirodno smanjenje (prirodna depopulacija ili prirodni pad stanovništva) i rjeđe nulti prirodni prirast (ili prirodna stagnacija) kada je broj rođenih jednak broju umrlih. Prirodan pad najčešće dolazi kao rezultat iseljavanja mladog stanovništva (uglavnom se radi o tzv. ruralnom egzodusu).

Za analizu prirodnog kretanja stanovništva (rođenih i umrlih) korišteni su podaci za proteklih 10 godina: od 1998. do 2008. U jedanaest promatranih godina, od 1998. do 2007., ukupni prirodni prirast iznosio je svega 22 stanovnika (1.685 rođenih i 1.663 umrlih) (tablica 3, sl. 1). U desetogodišnjem periodu 1998.-2007. na razini naselja, svega pet naselja bilježe prirodni prirast: Jazavice (+7), Kozarica (+13), Novska (+132), Stari Grabovac (+16) i Voćarica (+3) dok je u Bročicama zabilježen jednak broj rođenih i umrlih (98). Gotovo polovica (točnije 49,3%) svih rođenih je u samoj Novskoj (747), dok je umrlih u Novskoj 40,9% (615) (tablica 4).

PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA NOVSKE
IZMJENE I DOPUNE

Tablica 3.
PIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA GRADA NOVSKE 1998.-2007. PO NASELJIMA

NASELJE	1998.			1999.			2000.			2001.			2002.			2003.			2004.			2005.			2006.			2007.			
	R	U	PP	R	U	PP	R	U	PP	R	U	PP	R	U	PP	R	U	PP	R	U	PP	R	U	PP	R	U	PP	R	U	PP	
1 Bair										1	-1							1	-1	1		1		1		1	-1				
2 Borovac	5	7	-2	3	7	-4	4	6	-2		8	-8	2	3	-1	5	1	4		3	-3	1	1	0	3	12	-9	1	4	-3	
3 Brestača	12	11	1	9	5	4	13	14	-1	9	13	-4	6	9	-3	8	11	-3	12	14	-2	12	16	-4	19	9	10	13	14	-1	
4 Brezovac Subocki			0			0			0		1	-1			0			0		1	-1			0	1	2	-1		1	-1	
5 Bročice	10	6	4	13	9	4	8	10	-2	10	8	2	10	18	-8	5	16	-11	10	8	2	9	7	2	6	13	-7	17	3	14	
6 Jazavica	8	8	0	7	3	4	6	12	-6	6	4	2	6	4	2	11	3	8	10	7	3	4	9	-5	10	8	2	4	7	-3	
7 Kozarice	8	6	2	7	8	-1	13	3	10	9	11	-2	9	8	1	5	4	1	7	5	2	9	4	5	5	9	-4	6	7	-1	
8 Kričke			0		1	-1		1	-1			0			0			0			0			0			0		1	-1	
9 Lovska	1	2	-1		1	-1			0		1	-1	1		1			0		1	-1			0			0		3	-3	
# Nova Subocka	8	9	-1	6	7	-1	7	9	-2	4	4	0	10	11	-1	9	10	-1	10	10	0	8	3	5	3	5	-2	7	7	0	
# Novi Grabovac		2	-2		1	-1		1	-1			0		1	-1		1	-1		1	-1			0		2	-2	1		1	
# Novska	109	67	42	77	50	27	69	70	-1	74	50	24	68	48	20	69	71	-2	61	58	3	73	61	12	83	57	26	64	83	-19	
# Paklenica	4	1	3	2	3	-1	3	1	2	3	3	0	2	2	0	2	5	-3	4	6	-2	2	4	-2	2	4	-2	3	5	-2	
# Plesmo	1	2	-1	1	4	-3		5	-5	1	2	-1		3	-3	2	1	1	1	1	0		1	-1	1	2	-1	1	3	-2	
# Popovac Subocki		1	-1			0			0			0			0		1	-1			0			0			0			0	
# Rađenovci		1	-1			0			0			0		1	-1			0		1	-1			0			0			0	
# Rajčići		2	-2	1	1	0			0		1	-1			0		1	-1			0			1	-1		1	-1			0
# Rajić	11	8	3	14	20	-6	11	12	-1	11	18	-7	8	11	-3	7	12	-5	8	12	-4	8	9	-1	8	9	-1	7	7	0	
# Roždanik	3	6	-3	5	4	1	3	3	0	4	3	1	3	2	1	2	5	-3	3	4	-1	2	3	-1		3	-3	1		1	
# Šigetac Novski		2	-2	2	4	-2	4	2	2	1	4	-3		5	-5		3	-3		3	-3	1	1	0	1	6	-5		3	-3	
# Stara Subocka	5	8	-3	7	7	0	10	6	4	8	6	2	8	8	0	5	12	-7	4	12	-8	3	5	-2	8	3	5	1	4	-3	
# Stari Grabovac	9	5	4	4	3	1	3	1	2	6	5	1	4	5	-1	8	5	3	5	3	2	9	5	4	3	5	-2	7	5	2	
# Vočarica	1	3	-2			0	3	2	1	1	1	0	3	6	-3	6	1	5	2	1	1	1	4	-3	4	1	3	4	3	1	
UKUPNO:	195	157	38	158	138	20	157	158	-1	147	144	3	140	145	-5	144	163	-19	137	152	-15	143	134	9	157	152	5	137	160	-23	

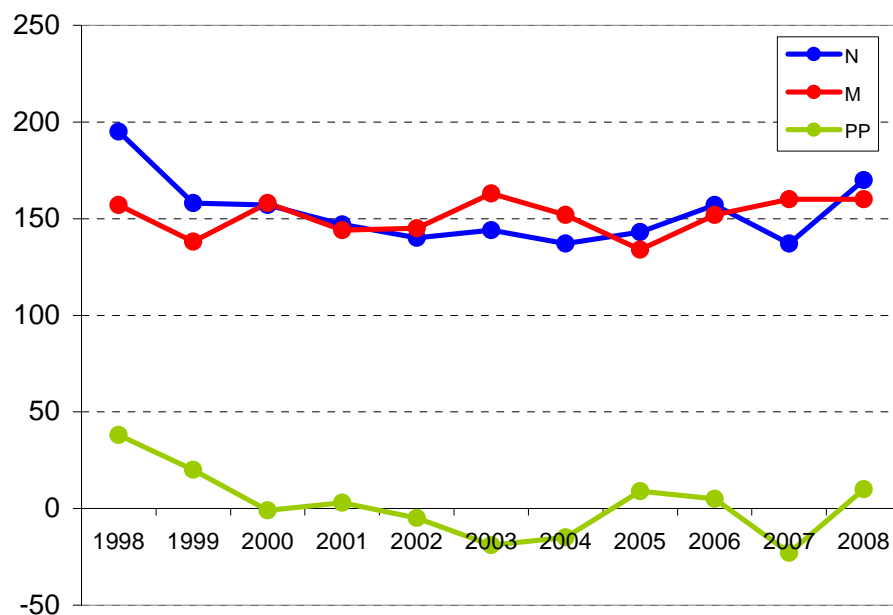
Izvor: Tablogrami rođeni i umrli po naseljima, DZS, Zagreb.

Tablica 4.
PRIRODNI PRIRAST/PAD STANOVNIŠTVA GRADA NOVSKE 1998.-2007. PO NASELJIMA

NASELJE		R	U	PP
1	Bair	1	3	-2
2	Borovac	24	52	-28
3	Brestača	113	116	-3
4	Brezovac Subocki	1	5	-4
5	Bročice	98	98	0
6	Jazavica	72	65	7
7	Kozarice	78	65	13
8	Kričke	0	3	-3
9	Lovska	2	8	-6
10	Nova Subocka	72	75	-3
11	Novi Grabovac	1	9	-8
12	Novska	747	615	132
13	Paklenica	27	34	-7
14	Plesmo	8	24	-16
15	Popovac Subocki	0	2	-2
16	Rađenovci	0	3	-3
17	Rajčići	1	7	-6
18	Rajić	93	118	-25
19	Roždanik	26	33	-7
20	Sigetac Novski	9	33	-24
21	Stara Subocka	59	71	-12
22	Stari Grabovac	58	42	16
23	Vočarica	25	22	3
UKUPNO:		1515	1503	12

R = živorođeni, U = umrli, PP = prirodni prirast/pad
Izvor: Tablogrami rođeni i umrli po naseljima, DZS, Zagreb.

Slika 1. Prirodno kretanje stanovništva Grada Novske 1998.-2008.

1.1.1.4. Migracijska obilježja

Migracija ili mehaničko kretanje stanovništva čini najkompleksniju komponentu kretanja stanovništva. Zajedno s prirodnim kretanjem, tvori sastavni dio ukupnog kretanja stanovništva. Njihov utjecaj i djelovanje na opće kretanje međusobno je povezano i često u uzročno-posljedičnom odnosu. Pojam migracija ili mehaničko kretanje stanovništva označava prostornu pokretljivost, odnosno prostornu mobilnost stanovništva. Migracija je samo jedan od oblika ukupne mobilnosti stanovništva.

Migracija ili mehaničko kretanje stanovništva djeluje na sve agregatne i strukturne značajke stanovništva. Migracija stanovništva djeluje:

- na veličinu ukupnog stanovništva i njegovu prostornu distribuciju
- na natalitet i mortalitet
- na strukture stanovništva (demografsku, ekonomsko-socijalnu, narodnosnu i dr.).

Na navedene značajke migracija utječe istodobno u dva različita područja: u polazištu i odredištu migracije. Zato za nju kažemo da ima dvostruki (dvojni) učinak.

Svaka migracija ima dva vremenska učinka: a) trenutačni i b) dugoročni učinak. Trenutačni učinak očituje se u tome što migracija kao događaj odmah mijenja ukupan broj stanovnika i njegovu strukturu, kako u mjestu podrijetla tako i u mjestu odredišta migracije. Osim trenutnog gubitka mlađeg stanovništva koje najčešće sudjeluje u emigraciji, to isto stanovništvo "odnosi" sa sobom i buduća rođenja, smrti, sklapanja i razvode brakova. Otuda njezin dugoročni (odgođeni) učinak.

Prema migracijskim obilježjima, nešto manje od polovice stanovnika Grada Novske od rođenja stanuje u istom naselju (47,1%). Po naseljima taj se udio kretao od 28,4% (Paklenica) do 81,8% (Novska) (tablica 5). Među doseljenicima, prevladavaju oni iz inozemstva kakvih je bilo 2.844 (ili 37,7% svih doseljenih). Među imigrantima dominiraju oni iz susjedne Bosne i Hercegovine kojih je bilo 2.607 (91,7% doseljenih iz inozemstva) s udjelom 34,5% svih doseljenih (tablica 5). Na preseljenja unutar Grada Novske otpada 25,6% doseljenih tj. 1.934 ukupno. Iz ostalih dijelova Sisačko-moslavačke županije doselilo se 1053 stanovnika ili 13,9%. Doseljenih iz neke druge županije RH bilo je 1.702 ili 22,5%.

PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA NOVSKE
IZMJENE I DOPUNE

Tablica 5.
STANOVNIŠTVO GRADA NOVSKE PREMA MIGRACIJSKIM OBILJEŽJIMA 2001. GODINE

Naselje	Ukupan broj stanovnika	Od rođenja stanuje u istom naselju	%	Doseljeno	%	iz drugog naselja Grada Novske	iz drugog grada/općine Sisačko-moslavačke županije	iz druge županije	iz inozemstva	BiH	Makedonije	Slovenije	SRJ	nepoznato
1 Bair	19	10	52,6	9	47,4	6	-	2	1	1	-	-	-	-
2 Borovac	309	172	55,7	137	44,3	14	5	28	90	84	-	2	2	-
3 Brestača	969	503	51,9	466	48,1	190	48	71	150	141	-	2	3	7
4 Brezovac Subocki	9	5	55,6	4	44,4	3	0	1	-	-	-	-	-	-
5 Bročice	967	398	41,2	569	58,8	130	109	83	244	214	1	5	17	3
6 Jazavica	429	250	58,3	179	41,7	73	11	28	67	63	1	1	-	-
7 Kozarice	543	303	55,8	239	44	37	37	35	130	123	-	2	2	-
8 Kričke	21	11	52,4	10	47,6	2	-	6	1	1	-	-	-	1
9 Lovska	11	9	81,8	2	18,2	-	-	1	-	-	-	-	-	1
10 Nova Subocka	689	281	40,8	408	59,2	81	60	90	177	176	-	-	1	-
11 Novi Grabovac	19	7	36,8	12	63,2	5	0	1	6	6	-	-	-	-
12 Novska	7.270	3237	44,5	4024	55,4	995	649	1106	1269	1124	21	22	70	5
13 Paklenica	296	84	28,4	212	71,6	48	13	30	121	116	-	-	-	-
14 Plesmo	86	48	55,8	38	44,2	19	11	7	1	1	-	-	-	-
15 Popovac Subocki	7	3	42,9	4	57,1	1	-	1	2	2	-	-	-	-
16 Rađenovci	2	-	-	2	100	1	-	1	-	-	-	-	-	-
17 Rajčiči	10	5	50	5	50	-	-	2	3	3	-	-	-	-
18 Rajić	969	467	48,2	500	51,6	92	30	69	308	290	3	2	12	1
19 Roždanik	291	183	62,9	108	37,1	57	11	14	26	23	-	-	1	-
20 Sigetac Novski	161	96	59,6	65	40,4	13	7	27	18	17	-	-	-	-
21 Stara Subocka	597	321	53,8	276	46,2	44	34	52	145	143	-	-	2	1
22 Stari Grabovac	432	241	55,8	191	44,2	82	20	36	53	49	-	2	1	-
23 Voćarica	207	112	54,1	92	44,4	41	8	11	32	30	-	-	-	-
Grad Novska	14.313	6.746	47,1	7.552	52,8	1.934	1.053	1.702	2.844	2.607	26	38	111	19

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001.: Tabele 1.1.9. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima, DZS, Zagreb.

Analiza starosne strukture ukazuje na nepovoljne karakteristike demografske situacije. Naime, starije dobne strukture prešle su po učešću u ukupnom broju stanovnika prihvatljivu granicu od 10-12% te se može govoriti starijoj populaciji sa učešćem 16,7% =1991. odnosno 20,5% = 2001. godine.

Starenjem populacije opada i veličina domaćinstava te se ona smanjuju u svakom novom popisu stanovništva. Tako je veličina prosječnog domaćinstva sa 3,35 stanovnika u 1981. godini opala na 3,09 u 2001. popisnoj godini.

Značajan pokazatelj o postojećem stanovništvu daje pregled prema ostvarenoj školskoj spremi, koji ukazuje da problem školovanja, prosvjete i kulture treba u budućem razvojnom periodu posvetiti posebnu pažnju. Naime, 41,8% popisnog stanovništva u 2001. godini ima vrlo nisku razinu naobrazbe (bez škole ili samo osnovna).

Značaj prostornog položaja Grada Novske unutar ukupnog prostora Sisačko-moslavačke županije proizlazi iz njegove lokacije na važnim prometnim i infrastrukturnim pravcima države i županije. Njezinim središnjim područjem prolazi autocesta - A-3, uz koju se paralelno pruža glavni državni željeznički pravac magistralna pruga MG 2.1 - MG 2 kao dio paneuropskog koridora X. Preostala prometna infrastruktura ima prvenstveno županijski značaj, a sastoji se od državnih cesta D-47 i D-312 te županijskih cesta Ž-3124, Ž-3251 i Ž-3252 koje u longitudinalnom smislu predstavljaju glavni lokalni pravac i vezu Grada Novske sa drugim jedinicama lokalne samouprave u pravcu sjeverozapada i jugoistoka. Najvažniji transversalni pravac koji povezuje sjeveroistok i jugozapad čini državna cesta D-47. Izneseni podaci o postojećoj prometnoj infrastrukturi ukazuju na dobru prometnu povezanost unutar Grada, ali i prema drugim dijelovima županijskog i državnog prostora.

Prateći pružanje glavnog prometnog longitudinalnog pravca od sjeverozapada prema jugoistoku (A-3) izgrađene su trase magistralnih plinovoda i naftovoda, uključivo i energetske trase dalekovoda 220 i 110 kV, što ukazuje na činjenicu da središnje područje Grada ima poseban značaj za županiju i državu upravo radi prolaza tih magistralnih infrastrukturnih pravaca, kao dijelova državnih - županijskih sustava.

Specifičnost i kvaliteta prirodnih prostora Grada Novske može se okarakterizirati značajnim za državu i županiju. Naime, dio Parka prirode Lonjsko polje, koje sa površinom od oko 7667,57 ha (oko 15% ukupnog Parka prirode) ulazi u prostor Grada Novske, temeljem svojih prirodnih krajobraznih i drugih kvaliteta ima daleko širi (državni i europski) značaj, koji prelazi lokalne okvire samog Grada.

Područje Grada Novske zbog svog geografskog smještaja ima velike mogućnosti za razvitak turizma. Naime, prostor Novske smješten je uz područje Lonjskog polja unutar kojeg je moguće ostvariti razvoj etnološkog i izletničkog turizma. Osim iznesenog, drugi dijelovi teritorija pružaju značajne mogućnosti i za razvoj kulturnog turizma. Naime, posebne mogućnosti kriju se na području Panonskog gorja (Psunj) na kojemu postoje brojni lokaliteti i staze bogate srednjovjekovne prošlosti.

Karakteristike Grada Novske vezano uz naselja, izgrađenost prostora i stanovništvo nemaju poseban značaj, budući se radi o pretežito manjim naseljima (osim Novske), koja u okviru svojih funkcija nisu uspjela značajnije razviti određenu urbano - društvenu ili gospodarsku infrastrukturu čime bi imala širi značaj na područje Županije ili države. Jedino gradsko naselje Novska nastalo na najpovoljnijoj poziciji ovog prostora ima razvijenu matricu koju je odredila glavna cesta, padine Psunja, potok Novska i željeznička pruga. Naselje ima izdiferencirano središte sa svim važnim javnim građevinama i gradskim parkom.

Zaključno se može konstatirati da Grad Novska predstavlja područje prosječne veličine i naseljenosti, sa nižim stupnjem izgrađenosti prostora, te velikim prirodnim potencijalima izraženim kroz zatečene prirodne vrijednosti pojedinih dijelova područja Parka prirode, ali i kroz očuvanost okoliša te se može govoriti o ekološki vrijednom prostoru u okviru Županije.

1.2. OSNOVNI PODACI O STANJU U PROSTORU

1.2.1. Geoprometna i prirodno-geografska obilježja

Grad Novska smješten je na području između općina Lipovljani i Jasenovac i Grada Kutine unutar Sisačko-moslavačke županije, na granici prema Požeško-slavonskoj županiji. U prirodno-geografskom smislu predmetno područje omeđeno je sa južne strane reguliranim vodotokom Veliki Strug, a na sjeveru južnim padinama zapadnih obronaka Psunja. Presijecaju je glavne cestovne i željezničke prometnice Hrvatske, a to su ujedno i glavni europski prometni pravci.

Jugozapadni obronci Psunja koji se postupno spuštaju prema nizinskom prostoru doline rijeke Save i Lonjskom polju, na jugu i zapadu, te koritima rječica Subocke i Pakre na sjeveru, uz ravničarski prostor prema Velikom Strugu definiran je prirodni okvir prostora Grada Novske. Sveobuhvatan prostor je raznolik i izdiferenciran u pojaseve koji se pružaju u smjeru istok zapad prateći tok rijeke Save kao dominantan prirodni element. Sjeverni dio prostora Grada Novske oblikovan je koritom rječice Subocke, koju slijedi niz manjih naselja umjerene izgrađenosti. Drugi pojas, obronaka Psunja, prirodni je krajolik koji varira od pitomih dijelova do gotovo nepristupačnih strmih dijelova. Raščlanjen je tokovima potoka koji čine duboke usjeke u goru uz koje vode putevi prema rijetkim seoskim naseljima unutar gorja. Srednji i u potpunosti naseljeni i izgrađeni pojas nastao uz prometnicu - županijsku cestu dijeli prostor Grada Novske na sjeverni gorski i južni nizinski prostor. Južni nizinski dio između prirodne barijere - uređenog vodotoka Veliki Strug i prometnice - autoceste (stvorene barijere unutar ovog prostora) je gotovo neizgrađen i predstavlja dio Lonjskog polja. Samo četiri manja naselja nastala uz odvojke sa glavne prometnice, koji se pružaju u smjeru sjever - jug, predstavljaju vrlo ograničena područja izgradnje unutar velikog ravničarskog područja.

Zaključno se može konstatirati da jedinica lokalne samouprave Grad Novska ima s prometno-geografskog gledišta veoma kvalitetan položaj. Nalazi se na koridorima važne prometne infrastrukture (državnih - županijskih cesta i magistralne željezničke pruge), koji u pravcu sjeverozapad-jugoistok presijecaju njezino područje. To su glavni i najznačajniji prometni pravci u smjeru istok-zapad, koji osiguravaju vezu centralnog dijela Hrvatske preko Grada Novske sa istočnim

područjima Republike. Osim prometnih pravaca ovo područje predstavlja i prostor tranzita magistralne energetske infrastrukture (naftovodi, plinovodi i dalekovodi).

Reljef i geološka struktura

Zatečeni reljefni oblici na području grada relativno su mladi. Ravničarski aluvijalni dio prostire se uz regulirani vodotok Veliki Strug (sliv rijeke Save), koji čini južni rub razmatranog prostora), a sjeverni dio prostora čine obronci Psunja. Psunj je najviša gora gorskog vijenca Požeške kotline, čiji vrh Brezovo polje (989 m) nadvisuje cijelu Slavoniju, a ujedno je najviši vrh istočnog dijela Hrvatske. Po svojoj građi Psunj je vrlo staro gorje čiji su vrhovi nekad stršali kao otoci tzv. istočnog kopna. Sastavljen je od najstarijih slojeva zemaljske kore granita, raznih vrsta kristaličnih stijena, gnajsa, filita i tinjčevih škriljavaca. Psunj pokazuje tragove arhaika i paleozoika uz koje se na obroncima prostire i drugo mlađe kamenje. U Lonjskom polju su najrasprostranjeniji najmlađi aluvijalni sedimenti koji se sastoje od šljunka, pijeska, glina i mulja. Većim dijelom su pokriveni obradivim tлом. Geološki sastav Parka prirode Lonjsko polje pokazuje da kvartarne naslage pokrivaju najveći dio ovog prostora.

Na južnim obroncima Psunja i kontaktu sa ravničarskim područjem, smjestila se većina naselja. Područje prigorja podložno je eroziji, a pri zahvatima izgradnje predstavlja potencijalno nestabilni dio prostora (klizišta). Neotektonski pokreti u neogenu i kvartaru imali su bitnog utjecaja u oblikovanju struktura. Većinom uslijed vertikalnih pokreta nastale su strukture tipa horstova i graba. Kod Novske se ističe horst Paklenice koji je dio zone velikih horstova antiklinorija slavonskih planina, i Savska depresija kao graba.

Postojeći stupanj seizmičnosti prema generalnim pokazateljima ukazuje da se čitav taj prostor nalazi unutar granice od 6 i 7 stupnja MCS skale.

Klima

Grad ima umjereno kontinentalnu klimu čija su glavna obilježja: umjereno hladna zima, topla ljeta te pretežno povoljan raspored oborina. Područje je zahvaćeno srednjom godišnjom izotermom od 10,5°C, dok prosječna izoterma za siječanj iznosi -1°C, a za srpanj +21°C. Godišnja izohijeta je 908 mm, a prosječna količina oborina u jednom mjesecu je 75,6 mm. Broj dana sa snježnim pokrivačem za Novsku iznosi 36 dana. Prema prosječnim godišnjim vrijednostima relativne vlage zraka može se zaključiti da cijelo područje ima srednju do visoku vlažnost zraka. Prevladavaju sjeveroistočni vjetrovi, osobito zimi, dok su ljeti značajna i sjeverozapadna strujanja.

Hidrografske prilike

Na temelju članka 45. Zakona o vodama (NN 153/09) svi vodotoci na području Županije pripadaju vodnom području sliva rijeke Save, a osnovnu ulogu u vodosustavu Novske ima regulirani vodotok Veliki Strug, smješten na južnom rubu teritorija Grada. Čitav prostor padina Psunja predstavlja područje s većim brojem prvenstveno bujičnih vodotoka s vrlo složenim hidrografskim prilikama.

Svi vodotoci na tom području usmjeravaju se direktno ili putem meliorativnih kanala prema Velikom Strugu, odnosno indirektno u rijeku Savu. Čitavo područje u hidrološkom smislu predstavlja dio Savskog sliva. Radi rješavanja hidrografske problematike i zaštite područja od plavljenja planiran je sustav zaštite preko kanala Lonja-Strug (djelomice izvedenog izvan granica Grada) i reguliranog vodotoka V. Strug.

Kapacitet korita Save traži izgradnju velikih retencija i akumulacija od kojih najveće zahvaćaju područje Lonjskog polja. Uređivanje velikih voda predviđeno je, unutar cijelog sustava, ispusnim kanalima i reguliranim vodotocima od kojih kanal Veliki Strug svojim dijelom prolazi i područjem Grada Novske u dužini od oko 30 km.

Na velikom dijelu promatranog područja uslijed hiposometrijskih odnosa Save i šireg zaobalja podzemne vode se nalaze vrlo blizu površine terena, tako da je teren zamočvaren, a povremeno i poplavljen, zbog čega je u prirodnim okolnostima nepovoljan za poljoprivrednu proizvodnju, a temeljenje građevinskih objekata je otežano.

U okviru hidrografskih prilika opskrba pitkom i tehnološkom vodom predstavlja bitan razvojni cilj, pa potencijalna zagađenost rijeka predstavlja latentnu opasnost radi mogućeg utjecaja na podzemne rezerve pitke vode.

Ova će pitanja dakako, u budućnosti tražiti primjenu strogih mjera zaštite i očuvanja tražene kvalitete reguliranog vodotoka Veliki Strug i drugih brdskih vodotoka na visokoj razini.

Tlo i raslinje

Na području Novske prevladavaju hidromorfna tla, a njihova karakteristika je prirodno slaba dreniranost, te prirodni proces hidrogenizacije unutar 2 m dubine koji je uvjetovan viškom površinske ili podzemne vode koja nije zaslanjena niti alkalizirana. Oko 35% područja zahvaćaju obradive površine visoke kvalitete i bonitetne klase. Podzemna voda temeljnica pogoduje stvaranju livadsko-močvarnih biljnih pokrova. Poboljšanje kvalitete poljoprivrednog tla postignuto je i dodatnim meliorativnim zahvatima čime je osigurana zaštita od plavljenja.

Opće ekološke prilike pogoduju rastu šume, koja je relativno dobro očuvana. Uspijevaju: hrast kitnjak i lužnjak, pitomi kesten, lipa, bukva, grab, te joha, vrba i topola. Uspijeva i sve kultivirano bilje.

Kategorija livada i pašnjaka zauzima u većem dijelu krajnji istočni dio Županije, to je područje iznad Novske. Dio tih potencijalnih ili postojećih livada pokriva geološki nestabilne terene u prirodnim uvjetima. Ovakve zone zajedno sa šumskim površinama protuerozivne funkcije predstavljaju sklop trajnog vegetacijskog pokriva s protuerozivnim učinkom kao primarnim zadatkom. Zone livada i pašnjaka predstavljaju osnovnu bio - ekološku hranidbenu podlogu za razvitak stočarstva i označava veliki prirodni potencijal za razvitak proizvodnje zdrave hrane.

1.2.2. Prostorno-funkcionalne cjeline

Postojeća prirodno-geografska obilježja imaju također značajan utjecaj na dosadašnji i budući razvitak ovog područja, kako u pogledu razvitka naselja tako i u odnosu na gospodarske aktivnosti smještene unutar promatranog područja.

Tako se u odnosu na zatečene prirodno-geografske karakteristike diferenciraju dvije različite funkcionalne cjeline i to: prigorska područja na sjeveroistočnom (veličine oko 163,40 km² ili 51% površine grada) i ravničarski prostor do reguliranog vodotoka Veliki Strug na jugozapadnom dijelu grada (156 km² ili 49% područja grada). Na kontaktnom području tih dviju zona, zauzimajući dio ravničarskog područja, formira se značajan urbani - razvojni prostor smješten oko i između postojećih prometnih koridora ceste i željeznice. Naime, na tom području sa radnim nazivom 'centralni razvojno-prometni koridor' (uključivo i prostor neposredno uz njega), lociran je i najveći dio stanovništva (Novska - 7270 stanovnika, Brestača - 969 stanovnika, Rajić - 969 stanovnika, Nova Subocka - 689 stanovnika, Stari Grabovac - 432 stanovnika, Jazavica - 429 stanovnika, Borovac - 309 stanovnika, Paklenica - 296 stanovnika, Roždanik - 291 stanovnik, Voćarica - 207 stanovnika, odnosno ukupno 11.861 stanovnika ili 82,87% ukupnog stanovništva prema popisu iz 2001. god.), urbanih prostora te gospodarskih aktivnosti i sadržaja. Ujedno dio tog izgrađenog područja uz županijske ceste Ž-3124, Ž-3 251, Ž-3 252 te državnu cestu D-312 čini konurbaciju - neprekinuto urbano područje koje se proteže od naselja Nova Subocka na zapadnom rubu preko Novske do naselja Borovac na istočnoj granici Grada.

Prirodne značajke sjeveroistočnog prigorskog dijela (sjeveroistočno od županijskih cesta Ž-3124, Ž-3251, Ž-3252 i državne ceste D-312) prostora Grada Novske površine 163,4 km², smještenog između jugozapadnih padina Psunja i njezinih izdanaka, karakterizira reljef sa vrlo razvedenom konfiguracijom, kojeg obilježavaju uzvisine (hrbati-sedla) i udoline sa vodotocima - potocima (Subocka, Brestača, Novska, Čapljenac, Palaševac, Rijeka) i lokalnim putevima te izgradnjom koja se uz krajobrazno atraktivna područja šuma, livada i vinograda uvlači u prostor Psunja. Na tom dijelu prisutno je primarno korištenje prostora koje se prvenstveno manifestira kroz stočarstvo, ograničenu poljoprivredu i vinogradarstvo, a dijelom i voćarstvo uz značajna područja šuma kao potencijalnog resursa i državnih - zajedničkih lovišta.

1.2.3. Gospodarsko-razvojne karakteristike

U gospodarskom proizvodnom i razvojnom pogledu izuzetno velik značaj ima središnji prometni koridor unutar kojeg je uz naselje Novska i uži okolni prostor smješten pretežiti dio današnjih gospodarskih aktivnosti (industrija, mala privreda,

skladišta i hladnjače, radne zone i dr.). Obzirom na vrlo dobru pristupačnost prostora unutar i uz rubove ovog koridora sa svih segmenata prometne infrastrukture (državne, županijske i lokalne ceste, uključivo magistralna glavna željeznička pruga) ovo je područje postalo (a bit će i u budućnosti) glavni razvojni prostor Grada Novske.

Dosadašnji razvitak gospodarstva oslanjao se prvenstveno na industriju, rudarstvo, te djelatnosti prometa i veza. Osim navedenog, od drugih djelatnosti nešto veće učešće imaju ugostiteljstvo i turizam, trgovina i poljoprivreda/ribarstvo. Gospodarske djelatnosti vezane uz proizvodne aktivnosti prateće industrije i male privrede koncentrirane su u gradskom središtu, te neposrednim okolnim naseljima (Bročice).

Glavno obilježje ravničarskog-jugozapadnog područja Grada (bez prostora 'centralnog prometno-razvojnog koridora'), jest njegovo primarno usmjerenje na stočarstvo i poljoprivrednu proizvodnju kao rezultat kvaliteta i karakteristika zemljišta. Osim toga, rubni jugozapadni dio prostora sa površinom od oko 75,73 km² ulazi u područje Parka prirode Lonjsko polje, što predstavlja potencijalno područje za budući razvitak posebnih oblika turizma. Osnovne gospodarske aktivnosti na tom prostoru vezane su uz direktno iskorištenje postojećih prirodnih resursa i bogatstva kroz naprijed navedene aktivnosti.

Sjeverni dio teritorija Grada obuhvaća prigorsko-brdski prostor sa naseljima lociranim bliže sjevernom rubu i ravnijim dijelovima oko vodotoka Subocka. Obzirom na prostorno-prirodne, prometne i resursne karakteristike, gospodarske djelatnosti (sa značajno smanjenim brojem stanovništva) usmjerene su prvenstveno prema aktivnostima obiteljskog gospodarstva i malog poduzetništva u segmentu poljoprivrede, stočarstva, šumarstva, te znatno manje u okvirima obrtništva i zanatstva. Gospodarski značaj sjevernih dijelova teritorija proizlazi prvenstveno iz postojeće eksploatacije mineralnih sirovina (nafta-plin).

1.2.4. Demografski pokazatelji

Na prostoru jedinice lokalne samouprave Grada Novske, sa površinom od 319,40 km², boravilo je u navedenih 23 naselja prema popisu 2001. godine 14.313 stanovnika, što predstavlja smanjenje u odnosu na popisne godine 1981. (2.373 stanovnika) i 1991. (2.918 stanovnika). Naime, analizom demografskih pokazatelja može se konstatirati da je nakon 1857. godine, kada je na području današnjeg Grada Novske živio 7.213 stanovnik, prisutan stalni porast (prosječan) broja stanovnika, te 1991. godine na tom prostoru boravi maksimalno 17.231 stanovnik. Nakon 1991. godine dolazi do velikih demografskih promjena kao posljedica ratne agresije na tom području, pa je Novska 2001. godine imala 14.313 stanovnika što je za 17% manje nego 1991. godine.

Tabelama danim u prilogu ovog tekstualnog obrazloženja, izrađenim temeljem statističkih podataka iz popisnih godina 1981., 1991. i 2001. godine, ilustrirana je demografska situacija na području Grada Novske.

Analiza starosne strukture ukazuje na nepovoljne karakteristike demografske situacije. Naime, starije dobne strukture prešle su po učešću u ukupnom broju

stanovnika prihvatljivu granicu od 10-12% te se može govoriti starijoj populaciji sa učešćem 16,7% =1991. odnosno 20,5% = 2001. godine.

Starenjem populacije opada i veličina domaćinstava te se ona smanjuju u svakom novom popisu stanovništva. Tako je veličina prosječnog domaćinstva sa 3,35 stanovnika u 1981. godini opala na 3,09 u 2001. popisnoj godini.

Značajan pokazatelj o postojećem stanovništvu daje pregled prema ostvarenoj školskoj spremi, koji ukazuje da problem školovanja, prosvjete i kulture treba u budućem razvojnom periodu posvetiti posebnu pažnju. Naime, 41,8% popisnog stanovništva u 2001. godini ima vrlo nisku razinu naobrazbe (bez škole ili samo osnovna).

Tablica 6.
STANOVNIŠTVO

Naselje	1953/1948	1961/1953	1971/1961	1981/1971	1991/1981	2001/1991
Bair	95,0	119,9	69,6	64,8	88,6	18,8
Borovac	99,3	94,8	95,2	96,4	88,3	47,1
Brestača	106,8	102,0	106,8	104,1	102,2	96,6
Brezovac Subocki	91,1	93,5	90,3	80,4	72,2	6,0
Bročice	67,7	115,2	141,9	117,9	109,8	91,1
Jazavica	101,2	100,7	98,9	101,5	90,9	76,7
Kozarice	99,6	84,7	114,1	92,6	86,2	104,8
Kričke	95,1	88,3	74,9	75,0	79,8	12,4
Lovska	100,9	96,0	74,7	86,2	82,9	4,8
Nova Subocka	100,8	99,4	107,3	98,3	111,0	115,8
Novi Grabovac	95,3	89,4	69,1	86,5	77,3	17,4
Novska	117,9	109,7	133,1	134,4	117,1	90,3
Paklenica	126,1	126,7	97,3	98,9	89,3	61,9
Plesmo	87,6	78,0	64,1	76,8	79,4	79,6
Popovac Subocki	92,3	87,5	83,8	86,4	69,7	13,2
Rađenovci	128,0	106,6	66,4	59,8	41,4	8,3
Rajčići	117,0	109,3	76,9	65,5	58,8	11,5
Rajić	106,4	110,0	90,6	90,7	92,2	68,0
Roždanik	99,5	104,5	91,2	96,4	88,9	88,2
Sigetac Novski	107,9	90,3	83,5	88,0	89,0	94,7
Stara Subocka	98,5	95,6	90,1	84,7	92,7	114,1
Stari Grabovac	105,4	119,0	113,6	101,7	104,9	77,0
Voćarica	114,4	113,6	107,8	109,4	105,1	77,0
Grad Novska	103,9	103,5	105,2	107,6	103,3	83,1

Izvor: Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857.-2001., CD-ROM, DZS, Zagreb, 2005.

PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA NOVSKE
IZMJENE I DOPUNE

Tablica 7.
STANOVNIŠTVO (ŠKOLSKA SPREMA I DOBNA STRUKTURA)

	spol	stanovništvo o staro 15 i više godina	bez škole	1-3/4-7 razreda osnovne škole	osnovna škola	srednja škola	viša škola	visoka škola	nepoznato
Grad Novska	sv.	11.582	579	2.177	3.231	4.937	297	307	42
	m	5.537	112	729	1.410	2.949	157	148	22
	ž	6.045	467	1.448	1.821	1.988	140	159	20

Napomena: Odnosi se na stanovništvo staro 15 i više godina

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001., www.dzs.hr

Naselje		Ukupno	0-19	%	20-59	%	60+	%	Indeks starosti (Xs)
1	Bair	19	3	15,8	6	31,6	10	52,6	333,3
2	Borovac	309	53	17,2	148	47,9	108	35	203,8
3	Brestača	969	246	25,4	516	53,3	204	21,1	82,9
4	Brezovac Subocki	9	0	0	1	11,1	8	88,9	-
5	Bročice	967	263	27,2	508	52,5	195	20,2	74,1
6	Jazavica	429	103	24	231	53,8	95	22,1	92,2
7	Kozarice	543	172	31,7	275	50,6	92	16,9	53,5
8	Kričke	21	9	42,9	8	38,1	4	19	44,4
9	Lovska	11	0	0	5	45,5	6	54,5	-
10	Nova Subocka	689	202	29,3	368	53,4	119	17,3	58,9
11	Novi Grabovac	19	1	5,3	5	26,3	13	68,4	1300
12	Novska	7.270	1.953	26,9	3.987	54,8	1.302	17,9	66,7
13	Paklenica	296	66	22,3	144	48,6	86	29,1	130,3
14	Plesmo	86	15	17,4	35	40,7	36	41,9	240
15	Popovac Subocki	7	1	14,3	2	28,6	4	57,1	400
16	Rađenovci	2	0	0	1	50	1	50	-
17	Rajčiči	10	1	10	7	70	2	20	200
18	Rajić	969	243	25,1	489	50,5	229	23,6	94,2
19	Roždanik	291	76	26,1	138	47,4	77	26,5	101,3
20	Šigetac Novski	161	33	20,5	73	45,3	55	34,2	166,7
21	Stara Subocka	597	155	26	290	48,6	150	25,1	96,8
22	Stari Grabovac	432	103	23,8	233	53,9	96	22,2	93,2
23	Voćarica	207	40	19,3	131	63,3	36	17,4	90
Grad Novska		14.313	3.738	26,1	7.601	53,1	2.928	20,5	78,3

$$X_s = P_{60+} / P_{0-19} \times 100$$

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001., www.dzs.hr

Tablica 8.
DOMAĆINSTVA (BROJ, VELIČINA I GOSPODARSKA STRUKTURA)

NASELJE		Broj doma- ćinstava	Prosječna veličina	Broj		Prosječna		Prema gospodarstvu	
				domaćinstava		veličina		1991.	
		2001.	2001.	1991.	1981	1991	1981	Sa zemljom	Bez zemlje
1	2	3	2	3	4	5	6		
1	Bair	8	2,37	35	46	2,88	2,48	31	4
2	Borovac	114	2,71	205	210	3,2	3,54	166	39
3	Brestača	302	3,21	309	273	3,24	3,59	242	67
4	Brezovac Subocki	5	1,8	58	66	2,6	3,17	48	10
5	Bročice	311	3,11	318	277	3,34	3,49	174	144
6	Jazavica	135	3,18	157	154	3,56	3,99	116	41
7	Kozarice	155	3,5	155	163	3,34	3,69	120	35
8	Kričke	7	3	53	71	3,21	3	50	3
9	Lovska	6	1,83	76	81	3	3,39	73	3
10	Nova Subocka	211	3,26	189	161	3,15	3,33	149	40
11	Novi Grabovac	12	1,58	36	42	3,03	3,36	30	6
12	Novska	2322	3,13	2514	2059	3,2	3,34	995	1519
13	Paklenica	102	2,9	153	165	3,12	3,24	117	36
14	Plesmo	36	2,39	45	53	2,4	2,57	40	5
15	Popovac Subocki	4	1,75	19	24	2,79	3,17	17	2
16	Rađenovci	1	2	14	22	1,71	2,64	11	3
17	Rajčići	4	2,5	30	43	2,9	3,44	25	5
18	Rajić	352	2,75	479	499	2,97	3,1	374	105
19	Roždanik	102	2,85	102	100	3,23	3,71	93	9
20	Sigetac Novski	59	2,73	59	64	2,88	2,98	54	5
21	Stara Subocka	184	3,24	173	179	3,02	3,15	148	25
22	Stari Grabovac	141	3,06	166	151	3,34	3,54	111	55
23	Voćarica	63	3,28	64	69	4,2	3,71	51	13
Ukupno		4636	3,09	5409	4972	3,18	3,35	3235	2174

1.2.5. Urbani sustav i naselja

Detaljnija analiza pokazuje da uglavnom naselja u neposrednoj blizini središta Grada - naselja Novska, odnosno u blizini centralnog prometno-razvojnog koridora bilježe određeni porast u periodu 1981.-1991. godina (Novska, Brestača, Nova Subocka, Stari Grabovac, Voćarica), dok od ostalih naselja samo Bročice pokazuju takav pozitivan trend. Druga su naselja prostori više-manje konstantne depopulacije u dužem vremenskom periodu (1961.-1991.).

Navedeni pokazatelji govore o koncentraciji populacije na području središnjeg naselja koje predstavlja ujedno i mjesto sa najvećim brojem urbanih funkcija i gospodarskih subjekata. Postojeća depopulacija rubnih dijelova jedinice lokalne samouprave rezultat su kretanja stanovništva prema većim urbanim i gospodarskim središtima. Pored promjena u kretanju stanovništva značajne su promjene i u strukturama. U jedinici lokalne samouprave značajno je zastupljeno starije stanovništvo (16,39% stanovništva starije od 60 godina). Prema demografskoj valorizaciji, temeljem odabranih demografskih pokazatelja, veći broj naselja u Gradu Novskoj ulaze u kategoriju naselja sa nepovoljnim demografskim karakteristikama, čija su posebna obilježja demografska starost stanovništva.

Unutar postojećih odnosa u prostoru, a vezano uz kvalitetu i kvantitetu urbanih funkcija te gospodarsku atraktivnost pojedinog područja, naselje Novska predstavlja urbano područje - gradsko sjedište, sa značajem važnijeg lokalnog središta i utjecajem na ukupno područje veličine do 25.000 stanovnika (područje Grada ukupno 14.313 stanovnika, uz dodatak gravitirajućih područja - općina Jasenovac i Lipovljani).

Od preostalih naselja samo Brestača i Rajić imaju karakteristike lokalnog središta (manjeg lokalnog središta), a vezano uz svoju veličinu i gravitacijski prostor koji obuhvaća područje sa 2000-5000 stanovnika. Obzirom na zastupljenost urbanih funkcija i dobru prometnu povezanost, može se konstatirati da se sva naselja značajno oslanjaju na funkcije i sadržaje locirane unutar gradskog središta.

Kao posljedica postojećih karakteristika središnjih naselja i njihove relativno ograničene funkcije, stanovništvo radi korištenja značajnijih sadržaja i usluga gravitira prema državnom središtu - gradu Zagrebu ili županijskom centru gradu Sisku, odnosno drugim većim okolnim gradovima (Kutina, Nova Gradiška).

Zatečene urbane-ruralne strukture na području Grada Novske predstavljaju uglavnom, uz izuzetak Novske, manja naselja. Samo Novska značajnije iskače po veličini, te se na području naselja koncentrira 7.270 stanovnika ili gotovo 50% stanovništva sa područja Grada. Slijedeća područja koncentracije stanovništva predstavljaju naselja Brestača, Bročice i Rajić koja se kreću oko 1000 stanovnika (Brestača = 969, Bročice = 967 i Rajić = 969), te obuhvaćaju daljnjih 20% ukupnog stanovništva. Znači da na prostoru navedena četiri naselja danas živi gotovo 70% odnosno skoro 3/4 ukupnog stanovništva Grada. Druga naselja predstavljaju manja ruralna područja veličine 429 do 689 stanovnika (Jazavica, Kozarice, Nova Subocka, Stara Subocka, Stari Grabovac). Preostala naselja značajno su manje veličine sa samo 2 do 309 stanovnika (Bair, Borovac, Brezovac Subocki, Kričke, Lovska, Novi Grabovac, Paklenica, Plesmo, Popovac Subocki, Rađenovci, Rajčić, Roždanik, Sigetac Novski, Voćarica).

Zona izgradnje na području Grada podijeljena je u dvije kategorije: građevinsko područje naselja i razvoj i uređenje površina izvan građevinskog područja naselja. Ove dvije kategorije danas zauzimaju 5.68% površine Grada. Ostale površine Grada su pretežno pokrivene šumom, poljoprivrednim površinama i vodotocima koje ukupno zauzimaju 73,15% površine grada. Nerazvrstano zemljište koje je uglavnom poljoprivrednog i šumskog karaktera zauzima te površine infrastrukturnih sustava (ceste, željeznica, dalekovodi...) 21,17 % površine Grada.

Detaljniji pregled postojeće (2009. godine) raspodjele prostora po njegovoj namjeni unutar čitavog prostora Grada Novske daje slijedeća tabela:

Tablica 9.

KVANTIFICIRANI POKAZATELJI: POSTOJEĆA NAMJENA I KORIŠTENJE PROSTORA 2010. GOD.

	GRAD NOVSKA	OZNAKA	UKUPNO ha	% OD POVRŠINE GRADA	GUSTOĆA st/ha	m ² /st
1.	GRAĐEVINSKO PODRUČJE NASELJA	GP	1297,2	4,06%	6,25	906
2.	RAZVOJ I UREĐENJE POVRŠINA IZVAN GRAĐEVINSKIH PODRUČJA NASELJA	I,K	399,41	1,25%		
		T	3,22	0,01%		
		R	12,72	0,04%		
		GROBLJE	24,78	0,08%		
		E	78,75	0,25%		
	UKUPNO:		518,88	1,62%		362
3.	POLJOPRIVREDNE POVRŠINE	P1	3932,56	12,31%		
		P2	1018,23	3,19%		
		P3	1942,1	6,08%		
		UKUPNO:		6892,89	21,58%	
4.	ŠUMSKE POVRŠINE	Š1	9627,08	30,14%		
		Š2	6438,03	20,16%		
		UKUPNO:		16065,11	50,30%	
5.	VODENE POVRŠINE	V	407,23	1,27%		285
6.	OSTALE POVRŠINE	IS	6758,69	21,17%		4722
	GRAD SVEUKUPNO:		31940	100,00%		22314

1.3. PROSTORNO RAZVOJNE I RESURSNE ZNAČAJKE

Područje Grada Novske predstavlja geografsku cjelinu unutar koje se razlikuju dva specifična fizionomska područja i krajolika karakteristična za ovo područje i to: prigorski dio na sjeveroistočnom dijelu prostora sa terenskim i reljefnim ograničenjima pogodan za stočarstvo (ograničenu poljoprivredu) te vinogradarstvo i voćarstvo (kao tradicionalne djelatnosti) izgrađen uglavnom manjim naseljima, dok se drugi veći dio nizinskog - ravničarskog područja pruža od županijskih cesta Ž-3124, Ž-3251, Ž-3252 i državne ceste D-312 do reguliranog vodotoka Veliki Strug. Unutar tog ravničarskog područja sa izuzetnim pogodnostima prostora za razvoj poljoprivrede i stočarstva nalazi se i Park prirode Lonjsko polje, koji zauzima veći dio južnog rubnog područja Grada Novske.

Na kontaktu između prigorskog i ravničarskog dijela razvio se urbani sustav niza naselja koja u jednom neprekinutom nizanju - konurbaciji prate županijske ceste Ž 3124, Ž-3251, Ž-3252 i državnu cestu D-312 od jugoistočne granice grada (naselje Borovac), preko naselja Rajić, Roždanik, Jazavica, Voćarica, Paklenica, Stari Grabovac, Novska i Brestača do sjeverozapadne granice sa naseljem Nova Subocka. Unutar tog kontaktnog područja, kao što je već naprijed navedeno, razvija se i važan infrastrukturni sustav od značaja za državu i županiju (autocesta, županijska cesta, magistralna željeznička pruga, dalekovodi, naftovodi i plinovodi).

Posve je jasno da zatečeni prirodni uvjeti kao i postojeća izgrađenost prostora (u pogledu naselja, postojećeg gospodarstva i infrastrukture) pružaju vrlo dobre mogućnosti gospodarskog razvitka. Naime, Grad Novska u okviru svog teritorija raspolaže sa velikim površinama kvalitetnog poljoprivrednog i šumskog zemljišta, kao i mineralnim sirovinama (nafta) koje već danas u eksploataciji predstavljaju važan dio gospodarstva.

Glavni oslonac ukupnom gospodarstvu, uz nekoliko većih i značajnijih gospodarskih subjekata, danas predstavljaju manje gospodarske jedinice u formi male privrede ili obiteljskih gospodarstva bilo u sektoru zanatsko servisne proizvodnje, trgovine, usluga i ugostiteljstva ili poljoprivredne odnosno stočarske proizvodnje.

Isto tako, temeljem značajnih prirodnih vrijednosti (Park prirode, šumovito područje Psunja i dr.) moguće je na području Grada razvijati i određene segmente turizma (seoski, ekološki, izletnički) koristeći pri tom i postojeća lovna područja kao jednu od mogućnosti za daljnji razvoj turizma.

Do sada su samo djelomično iskorištene komparativne prednosti i vrijednosti ovog prostora (položaj, resursi). Zato treba nastojati optimalno iskoristiti sve one prednosti koje pružaju glavni čimbenici na kojima treba temeljiti budući razvitak ovog grada (prometne pogodnosti, postojeći veći gospodarski sustavi, razvijenost komunalne infrastrukture).

U skladu s glavnim obilježjima prostora, vrednujući njegov položaj, prirodno-geografske uvjete, demografske prilike i dosadašnju razvijenost gospodarstva te ocjenjujući mogućnosti budućeg razvitka, daju se planske smjernice za usmjeravanje društvenog, gospodarskog, demografskog i prostornog razvitka u naseljima i izdvojenim područjima izvan naselja:

- ne očekuju se veće promjene u usmjeravanju razvoja gospodarstva. Dakle, i dalje treba očekivati da će eksploatacija mineralnih sirovina (nafta), uz druge danas postojeće veće proizvodne subjekte, uključivo prateće industrijske djelatnosti vezano uz eksploataciju mineralnih sirovina i proizvodnju hrane, uključivo poljodjelstvo, stočarstvo, voćarstvo i vinogradarstvo, zajedno sa turizmom i lovstvom predstavljati nositelje gospodarskog razvitka Grada Novske. Razvijanjem drugih djelatnosti (proizvodno-prerađivačkih i uslužnih), kao i čitavog niza kvartarnih djelatnosti vezanih uz funkcije jedinice lokalne samouprave, treba podržavati potrebe osnovnih djelatnosti, koristiti komparativne prednosti ovog područja (prometna infrastruktura i blizina velikih gradova), a sve i u funkciji povećanja zaposlenosti, te podizanja standarda i kvalitete življenja lokalnog stanovništva,

- u naseljima manjih lokalnih centara treba razvijati prvenstveno one društvene djelatnosti i druge središnje funkcije, koje su potrebne stanovništvu ovog područja u svakodnevnom životu. Sve ostale središnje funkcije i društvene djelatnosti višeg reda trebat će stanovnici ovog grada koristiti najprije, Novskoj, kao najbližem gradskom središtu (i bivšem općinskom središtu), odnosno u županijskom središtu Gradu Sisku ili Gradu Zagrebu,

- ako se budu optimalno koristile komparativne prednosti i vrijednosti ovog prostora, može se očekivati blagi porast broja stanovnika, tako da bi do 2015. god. tu moglo stalno živjeti oko 14.600 stanovnika u oko 4.600 domaćinstava, sa prosječnom veličinom domaćinstava od 2,9 - 3,1 člana. Prosječna gustoća naseljenosti iznosila bi oko 46 stanovnika na km². Unutarnji razmještaj stanovništva kretati će se sukladno atraktivnosti pojedinih njegovih područja i naselja, te će biti usmjeren prema područjima i naseljima s optimalnim uvjetima za rad i stanovanje lokalnog stanovništva,
- vezano uz koncentraciju stanovništva i gospodarstva treba ostvarivati daljnji razvitak infrastrukturnih sustava (prometa, energije, opskrbe vodom, odvodnje, elektroničkih komunikacija i drugih), kako bi se što uspješnije ostvarili postavljeni ciljevi i zadovoljile potrebe stanovništva i gospodarstva.

1.4. PLANSKI POKAZATELJI I OBVEZE IZ DOKUMENATA PROSTORNOG UREĐENJA ŠIREG PODRUČJA I OCJENA POSTOJEĆIH PROSTORNIH PLANOVA

Područje Grada Novske bilo je razmatrano u okviru čitavog niza dokumenata prostornog uređenja kao dio teritorije bivše Općine Novska. Naime, za to područje donesen je 1980. godine Prostorni plan Općine Novska s nekoliko provedenih parcijalnih (manjih) Izmjena i dopuna. U trenutku izrade Prostornog plana uređenja Grada Novske (SG 07/05) oslanjalo se na Prostorni plan Općine Novska samo u dijelovima analitičkih razmatranja.

Osim navedenog prostorno-planskog dokumenta, koji je na određen način rezultirao samo generalnim smjernicama za uređivanje prostora novoformiranog Grada Novska (ranije u okviru Općine Novska) postoji i određen broj prostorno-planskih dokumenata najviše razine koji su dali opće ciljeve i smjernice vezano uz uređivanje prostora, kao i utvrdili određen značaj područja Grada Novske u okviru ukupnog državnog teritorija. Tako su 1997. i 1999. godine usvojeni i doneseni od Zastupničkog doma hrvatskog državnog Sabora 'Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske', 'Program prostornog uređenja Republike Hrvatske' i 'Strategija prometnog razvitka Republike Hrvatske'. Obzirom na značaj tih dokumenata prostornog uređenja u smislu formiranja općih ciljeva i smjernica za uređivanje prostora pojedinih manjih prostornih jedinica (prvenstveno županija, gradova i općina), želi se i u okviru analize planskih pokazatelja i obveza iz drugih dokumenata prostornog uređenja definirati osnovne parametre u okviru navedenog 'Programa prostornog uređenja Republike Hrvatske', a koji se odnose na:

- potrebu povećanja kvalitete življenja i uravnoteženja razvoja svih područja države, kroz uspostavu policentričnog modela prostornog razvitka sa snažnijom afirmacijom srednjih i malih gradova;
- osiguranje racionalnog korištenja i zaštite nacionalnog dobra, prvenstveno kroz svrhovito korištenje i namjenu prostora, pri čemu se takvim korištenjem prostora treba očuvati fizička i funkcionalna kvaliteta poljoprivrednog i šumskog zemljišta, uključivo zaštitu prirodnih vrijednosti i stvorenih resursa uz očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti;

- predviđanje smanjenja koncentracije stanovništva u velikim gradovima te poticanje njegovog naseljavanja prema srednjim i malim gradovima, lokalnim središtima i slabije naseljenim područjima, pri čemu usmjeravanje procesa urbanizacije treba ići ne samo prema gradskim naseljima već treba uključiti i ruralna područja, posebno u depopulacijskim prostorima;
- u okvirima planiranja sustava - mreže naselja, što predstavlja jedan od temeljnih elemenata organizacije prostora, treba omogućiti uravnoteženu strukturu i oblik razvoja naselja i prostorni raspored stanovništva, pri čemu je posebno važno razvijanje ili osnivanje lokalnih žarišta razvitka kao uporišta za policentrični razvitak mreže gradskih središta.
- u okviru manjih naselja treba osigurati njihovu revitalizaciju, posebno kod onih za koja postoji jasno određeni javni interes zbog njihove uloge u prostornoj organizaciji određenog područja, pri čemu treba poticati optimalno korištenje postojećih građevinskih područja i zaustaviti njihova daljnja neopravdana širenja.

Svi zahvati na uređivanju prostora u uskoj su vezi sa zaštitom prirodne i graditeljske baštine. Obzirom na vrijednost prirodnog prostora na dijelu Grada Novske, a vezano uz Park prirode Lonjsko polje, istom je Prostornim planom područja posebnih obilježja parka prirode Lonjsko polje i Programom prostornog uređenja Republike Hrvatske dat poseban značaj, posebno iz razloga što se na područje Parka prirode odnose i značajne međunarodne aktivnosti kao što je to 'Ramsarska konvencija o zaštiti močvarnih staništa' te projekt '*Important bird areas*'.

Pri tome posebno kvalitetan odnos treba uspostaviti i prema krajoliku, pa se u Programu prostornog uređenja Republike Hrvatske naglašava potreba izbora odgovarajućih namjena sa ciljem osiguranja zaštite i primjerenog uređenja područja s karakterističnim uzorcima naselja (poluurbane i ruralne cjeline), ili naglašenim kulturno-krajobraznim značenjem, prostora izuzetnih - svojstvenih vizualnih oblika s velikom raznolikošću prirodnih i kulturnih elemenata, odnosno područja većeg značenja za zaštitu prirode (prirodni vodotoci, šume i dr.), uključivo prirodne biotope (posebna staništa, močvare i dr.). Kod toga prirodne krajolike treba očuvati u što većoj mjeri, a tamo gdje su narušene prirodne i estetske vrijednosti treba ih sanirati odgovarajućim mjerama. Pri tome planiranje lokacija velikih gospodarskih i infrastrukturnih građevina, te planiranje i projektiranje trasa infrastrukture mora proizlaziti iz krajnje pažljivog i pozitivnog odnosa prema krajobrazu.

'Programom prostornog uređenja Republike Hrvatske' definirane su i osnovne smjernice za organizaciju i uređenje prostora, pri čemu prostore za izgradnju treba određivati na način da se ne smanjuju šumske i kvalitetne poljoprivredne površine uz osiguranje zaštite voda. Korištenje prostora izvan građevinskog područja namijenjeno je prioritetno poljoprivredi i šumarstvu i vodnom gospodarstvu s težnjom očuvanja što većih i kontinuiranih površina i prirodnih režima. Pri tome se formiranje novih ili proširenje postojećih građevinskih površina treba bazirati na prostornim rezervama već zauzetog prostora, mogućnostima ostvarenja optimalnih gustoća naseljenosti, pri čemu se ista ne mogu proširivati uz državne ceste, vrijedna poljoprivredna zemljišta, te druga zaštićena i rezervirana područja za potrebe državne i regionalne infrastrukture. Prilikom dimenzioniranja veličine

građevinskih područja daje se preporuka za postizanje orijentacijskog standarda koji iznosi 300 m² površine naselja po stanovniku.

Navedeni ciljevi i smjernice utvrđeni u okviru Programa prostornog uređenja Republike Hrvatske trebaju poslužiti kao orijentacija za dimenzioniranje i organizaciju prostora Grada Novske uvažavajući sve postavke zaštite prostora.

Tijekom izrade Prostornog plana Grada konzultiran je doneseni Prostorni plan Sisačko-moslavačke županije, kao i pojedine studije izrađene za područje Županije te je primjenom smjernica i uvjeta iz planske dokumentacije više razine uspostavljena potpuna koordinacija i usuglašenost između Prostornog plana Grada Novske i Konačnog prijedloga Izmjena i dopuna Prostornog plana Županije.

U izradi Izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja Grada Novske konzultiran je Konačni prijedlog Izmjena i dopuna Prostornog plana Sisačko-moslavačke županije koji unosi nove podatke o infrastrukturi, smjernice gospodarskog razvoja, zaštitu okoliša i prirodnih vrijednosti.

Novim Zakonom o zaštiti prirode (NN 162/03) propisana je i nacionalna ekološka mreža koja obuhvaća ekološki važna područja od međunarodne i nacionalne važnosti. Nacionalna ekološka mreža predstavljat će dio Sveeuropske ekološke mreže (PEEN) koju izrađuje Europski centar za zaštitu prirode.

Uspostava ekološke mreže dio je obveza Republike Hrvatske u sklopu procesa pristupanja Europskoj uniji, odnosno provedbe Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Ekološka mreža predstavlja provedbu EU legislative: Direktive o zaštiti ptica (Council Directive 79/409/EEC) i Direktive o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore (Council Directive 92/43/EEC). Temeljem ovih direktiva zemlje članice EU obvezne su odrediti područja važna za europski ugrožene vrste i staništa koja čine dio EU ekološke mreže NATURA 2000. U Izmjenama i dopunama Prostornog plana uređenja Grada Novske ucrtana je ekološka mreža koja se nalazi na prostoru Grada, a uključuje važna područja za divlje svojte i staništa i međunarodno važna područja za ptice.

1.5. OCJENA STANJA, MOGUĆNOSTI I OGRANIČENJA RAZVOJA U ODNOSU NA DEMOGRAFSKE I GOSPODARSKE PODATKE TE PROSTORNE POKAZATELJE

1.5.1. Ocjena dosadašnjeg prostornog razvoja i korištenja prostora

Naprijed analizirani dosadašnji prostorni razvoj te namjena i korištenje prostora unutar Grada Novske ukazuje na usmjeravanje određenih razvojnih ili stagnacijskih procesa na pojedina područja Grada. Tako je evidentan značaj centralnog razvojnog (urbano-gospodarskog i prometnog) koridora te kvalitetnog poljoprivrednog zemljišta, koja područja predstavljaju prostore sa koncentracijom naselja i većinom stanovništva Grada, pri čemu naselja u neposrednoj blizini gradskog naselja Novska poprimaju karakteristike prijelaznog mješovitog urbanog tipa. Dosadašnji urbani i gospodarski razvitak koncentriran je uz županijske ceste Ž-3124, Ž-3251, Ž-3252 i državnu cestu D-312 koje čitavom dužinom prolaska kroz područje Grada predstavljaju jedno kontinuirano urbano područje sa značajnom koncentracijom stanovništva, urbanih funkcija i gospodarstva. Daljnjim razvitkom

prometnih i drugih gospodarskih funkcija, prometno-razvojni središnji koridor dobiti će još veću važnost u pogledu daljnjeg razvitka naselja, koncentracije stanovništva i gospodarstva, kojima će se podmirivati potrebe i preostalih rubnih dijelova.

Analitički pokazatelji razmatrani za centralno razvojno područje ukazuju na polagan, ali konstantan rast značaja tog prostora u okvirima demografskih i gospodarskih pokazatelja. Najlošije stanje u demografskom i gospodarskom pogledu prisutno je na pojedinim dijelovima prigorskog dijela Grada (naselja Brezovac Subocki, Lovska, Rađenovci, Rajčići, Popovac Subocki).

Karakteristike tih rubnih područja su takve da ukazuju na relativno tešku demografsku, a s time i gospodarsku situaciju, odnosno evidentno je pražnjenje tog prostora na kojem su u zadnjem desetgodišnjem popisnom razdoblju najprisutniji negativni demografski procesi. Sigurno je da će ta područja i nadalje predstavljati prostor gubljenja stanovnika uz njihovo smanjeno korištenje dijelom samo kao mjesta sekundarnog i povremenog stanovanja za stanovništvo, koje će se premjestiti prema urbano-gospodarski i razvojno atraktivnijem području centralnog prometnog razvojnog koridora.

Opremljenost prostora prometnom i komunalnom infrastrukturom relativno je dobra, ako se uzme u obzir veličina naselja (uglavnom u rasponu od 150 do 900 stanovnika), te relativno niska gustoća naseljenosti koja se kreće oko 54 st./km². Može se konstatirati da je prometna povezanost naselja dobra (uzevši u obzir naprijed navedene parametre postojećeg korištenja prostora) pri čemu treba poboljšati prometnu infrastrukturu na dijelu prigorskog područja, kao i na prostoru središnjeg naselja Novska (zaobilaznice gušće izgrađenih dijelova naselja). U okviru tih aktivnosti prioritet ima realizacija zaobilaznice naselja Novska, budući da izgradnja prometne mreže na unutrašnjem prigorskom području ima svoju opravdanost tek u daljoj budućnosti.

1.5.2. Mogućnosti i ograničenja razvoja

Mogućnosti daljnjeg razvoja prvenstveno su vezane uz prirodne i prostorno-prometne pogodnosti područja koje karakterizira kvalitetno poljoprivredno zemljište, razvijena prometna infrastruktura, te visoka kvaliteta prirodnog područja jugozapadnog dijela grada (Park prirode Lonjsko polje) i sjeveroistočnog dijela izraženo kroz šumovita područja Psunja.

U odnosu na opisane pretežito prisutne prirodne karakteristike sjevernog i južnog dijela prostora Grada, unutar njegovog teritorija formirano je posebno tipološki posve različito područje koje predstavlja središnji prostorno-razvojni i prometni koridor, sa naglašeno nazočnom izgradnjom naselja i gospodarstva, na kojemu će se razvojne mogućnosti bazirati u okviru industrijsko-proizvodnih, servisnih, prometnih i drugih djelatnosti kao nadgradnja osnovnih resursa poljoprivrede, stočarstva, vinogradarstva i voćarstva, te eksploatacije mineralnih sirovina. Osim toga, unutar tog područja doći će do značajnog razvitka društvene infrastrukture u okvirima središnjih naselja te čitavog niza pratećih djelatnosti.

Ograničenja razvoja na predmetnom području Grada Novske proizlaze iz postojeće demografske situacije, razvijenosti urbane strukture naselja, te prateće društvene i

komunalne infrastrukture. Isto tako određena ograničenja razvoja proizaći će iz postavljenih uvjeta zaštite kulturnih dobara lociranih unutar naselja, te pojedinih vrijednih dijelova prirodnog prostora, vezano uz područje Parka prirode Lonjsko polje, šumovite predjele Psunja, te zaštitu krajolika i vodotoka. Međutim, sva ograničenja koja proizlaze iz uvjeta kvalitetnije i značajnije zaštite prirode mogla bi se smatrati dobrodošlim, budući će i sagledani razvitak ovog područja biti temeljen dijelom na ekološkim vrijednostima prostora i što višoj razini očuvanja i zaštite prirodnih vrijednosti. Radi toga će način budućeg uređivanja i korištenja prostora biti u direktnoj relaciji prema očuvanju prirodnih vrijednosti koje će imati veliki značaj, a uređivanje prostora treba se realizirati na način koji u potpunosti osigurava i unapređuje prirodne vrijednosti područja. Takav pristup uvjetuje da se nova izgradnja usmjerava na i uz područje postojećih većih i već gospodarski razvijenih naselja, dok se samo pojedine gospodarske aktivnosti i izgradnja vezana uz proizvodnu djelatnost (obiteljska gospodarstva, farme, plastenici - staklenici) locira unutar prirodnih resursa nužnih za odvijanje takve djelatnosti. Pri tome se ta izgradnja treba usklađivati sa svim ograničenjima koja proizlaze iz potreba zaštite prostora, što se posebno odnosi na eksploataciju mineralnih sirovina.

Drugi tip ograničenja razvoja prisutan je vezano uz kvalitetnije već uređene poljoprivredne prostore, kako u odnosu na vrijednost i bonitet zemljišta, tako i radi njihovih prirodnih i krajobraznih kvaliteta. Obzirom na izneseno, daljnji razvoj u tom prostoru ograničiti će se samo na korištenje poljoprivrednog zemljišta u svrhu poljoprivredne proizvodnje, dok će se građenje i formiranje novih zona izgradnje vezati neposredno uz postojeća naselja i već izgrađena gospodarska područja.

Zaključno se može konstatirati da Grad Novska mora istražiti i utvrditi nove razvojne mogućnosti koje proizlaze iz ranije opisanih kvaliteta njezinog područja. Posve je jasno da će se te kvalitete odraziti i na društveno-gospodarsku preobrazbu i proces urbanizacije u ovom dijelu Sisačko-moslavačke županije koji je do sada uključivao i područja novih - susjednih općina - Lipovljani i Jasenovac.

Temeljem ovako formiranih generalnih ciljeva prostornog razvoja vezano uz postojeće resurse, demografska i gospodarska kretanja, te evidentirana ograničenja razvitka, osigurat će se u okviru prostorno-planskih rješenja optimalni prostori (po lokaciji, veličini, prometno-komunalnom opremanju) kako bi se i na taj način, preko prostorno-planskog dokumenta, omogućila i potaknula realizacija budućeg demografskog i gospodarskog napretka.

1.6. ZAŠTITA KULTURNIH DOBARA

1.6.1. Stanje dokumentiranosti i obrađenosti kulturnih dobara na području Grada

Prostorni plan Grada Novske obuhvaća dio područja Sisačko-moslavačke županije za čiji je Prostorni plan izrađena Konzervatorska podloga (Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Zagrebu, god. 1999). Konzervatorska podloga izrađena je i za potrebe PPUG Novske (Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Zagrebu, god. 2002).

Bibliografske jedinice koje obrađuju i bave se istraživanjem i problematikom povijesti, kulturno povijesnog i gospodarskog razvitka razmatranog područja su relativno brojne. Temeljito je obrađena sakralna baština, u stručnim monografijama, ali i u vodičima pojedinih župa, dok su ostale vrste kulturnih dobara nedovoljno istražene i dokumentirane. To se prije svega odnosi na seoska naselja s povijesnim kontinuitetom od srednjeg vijeka i očuvanom tradicijskom arhitekturom, stambenom i gospodarskom.

1.6.2. Obveze iz dokumentacije (Planova) višeg reda

Obveze iz Konzervatorske podloge za Prostorni plan Sisačko-moslavačke županije, koje se odnose na područje Grada Novske su:

- izrada Konzervatorske podloge za Prostorni plan uređenja Grada Novske
- izrada Konzervatorske podloge za Urbanistički plan uređenja Grada Novske
- izrada Konzervatorske podloge za Detaljni plan uređenja povijesne jezgre Novske
- valorizacija i zaštita naselja seoskih obilježja na području kontaktne zone Parka prirode Lonjsko polje
- smanjenje neizgrađenih dijelova građevinskih područja naselja zacrtanih važećim Prostornim planom (bivše) Općine Novska koji se primjenjuje na području Grada Novske, u cilju uspostavljanja kvalitetnijih odnosa u prostoru i očuvanja tradicionalnog krajolika.

1.6.3. Stanje evidencije i pravne zaštite nepokretnih kulturnih dobara

Unutar granica Grada Novske do sada je bila provedena zaštita na gradskoj cjelini Novske i nekolicini pojedinačnih kulturnih dobara: kulturnih dobara upisanih u Registar kulturnih dobara RH - Listu zaštićenih kulturnih dobara 8, preventivno zaštićenih kulturnih dobara upisanih u Registar kulturnih dobara RH - Listu preventivno zaštićenih kulturnih dobara 12, predloženih za zaštitu 34 i evidentiranih kulturnih dobara lokalnog značaja 60.

Rekognisciranjem terena za potrebe izrade ove dokumentacije i Konzervatorske podloge za Prostorni plan Sisačko-moslavačke županije ustanovljeno je da postoji još velik broj kulturno povijesnih vrijednosti koje imaju svojstva kulturnog dobra te ih u okviru izrade Konzervatorske podloge za Prostorni plan uređenja Grada treba obraditi i na taj način uspostaviti sustav mjera njihovog očuvanja i zaštite. Osim toga, sukladno suvremenim stavovima zaštite kulturne baštine, potrebno je redefinirati zone zaštite uz postojeća zaštićena kulturna dobra.

Na prostoru obuhvata plana nalaze se slijedeća novo registrirana kulturna dobra:

Drvena prizemnica Plesmo 39	P
Zbirka Sajko u Novskoj	P
Kapela sv. Josipa na groblju u Novskoj	P
Povijesna seoska cjelina Stara Subocka	P
Kapela Pohođenja BDM u Staroj Subockoj	Z
Zgrada pošte u Novskoj	Z
Župna crkva sv. Luke Evanđeliste u Novskoj	Z
Zgrada hotela Knopp u Novskoj	Z
Zgrada ljekarne u Zagrebačkoj 26 u Novskoj	Z

1.6.4. Inventarizacija povijesnih naselja, definiranje zona i stupnjeva zaštite

Povijesna naselja na području Grada Novske po vrsti pripadaju seoskim naseljima. Izuzetak je gradsko naselje Novska, koje zbog svojih upravnih funkcija i intenzivnije recentne izgradnje ima gradska obilježja. Za područje Novske predviđa se izrada Urbanističkog plana uređenja u okviru kojeg je potrebno izraditi Konzervatorsku podlogu, a istom će se stručno obraditi kulturno povijesne vrijednosti unutar gradskog područja.

U grupi seoskih naselja razlikujemo s jedne strane naselja s određenim stupnjem centraliteta i ona koja imaju isključivo stambenu i gospodarsku ulogu. Naselja sa centralnim sadržajima (sjedište župe, škole, poštanskog ureda, sajmovi, trgovine, groblje) i nekad upravnom ulogom (sjedište sudčije), razvila su složenije prostorne i građevne oblike u vidu razvijene matrice s mrežom ulica i prostorom trga. Razvila su se uz glavne prometne pravce, na raskrižjima, kao podgrađe ili na reljefno istaknutim lokacijama.

Sva naselja seoskih obilježja nastala su uz bivšu krajišku cestu i uz mrežu lokalnih puteva koji se odvajaju, tako da je matrica južno i uz ovu glavnu cestu izrazito linijska (dužine po nekoliko kilometara), dok se sjeverno od ceste prilagođava terenu pa je linijska, krivudava ili razgranata.

Jedino gradsko naselje Novska nastalo na najpovoljnijoj poziciji ovog prostora ima razvijenu matricu koju je odredila glavna cesta, padine Psunja, potok Novska i željeznička pruga. Naselje ima izdiferencirano središte sa svim važnim javnim građevinama i gradskim parkom. To je ujedno i najvrednija povijesna cjelina koja ima status kulturnog dobra.

Osim povijesne cjeline Novske sačuvani su dijelovi vrijednih ruralnih cjelina Borovac, Rajić, Kozarice, Plesmo i Stara Subocka koje su posebno obrađene u katalogu naselja sa prikazom starog katastra, zonom zaštite i fotodokumentacijom.

Ostala seoska naselja nisu uspjela razviti unutrašnju organizaciju na viši nivo, a niti sačuvati identitet osim u pojedinačnim detaljima.

Naselja Gornje i Donje Kričke, Brezovac Subocki i Lovska nisu detaljno obrađena zbog napuštenosti i potencijalne opasnosti kao posljedica domovinskog rata. Detaljnija obrada navedenih naselja trebala bi uslijediti nakon što se osigura siguran pristup građevnim česticama unutar naselja.

Središte naselja obično je markirano kapelom, spomen obilježjem, uređenim prostorom uz školu, trgovinom ili značajnijom stambenom građevinom. Sačuvan je i niz pojedinačnih primjera tradicijske gradnje unutar naselja, međutim, ne može se izdvojiti više niti jedna cjelina očuvanih ambijentalnih vrijednosti.

Obzirom na načela i ciljeve zaštite kulturne baštine određuju se osnovne smjernice i uvjeti zaštite za: povijesne cjeline (urbane i ruralne), pojedinačne zaštićene građevine, arheološke lokalitete i nalazišta te kultivirani krajolik.

Područja zaštite kulturno-povijesnih vrijednosti u izdvojenim zonama - povijesnim naseljima, odnosno njihovim dijelovima provode se stoga u svrhu očuvanja tradicijske slike naselja a time i njihove prepoznatljivosti kao nositelja identiteta kulturnog krajolika. U cilju očuvanja graditeljske baštine i prepoznatljivosti prostora određene su zone zaštite za 6 naselja. Ostala naselja su izgubila izvorni izgled od kog su sačuvani samo njegovi pojedinačni dijelovi.

Za navedene povijesne cjeline definirane su zone zaštite:

- **zona potpune zaštite cjeline** (zaštita matrice, postojeće parcelacije, tradicijske stambene arhitekture i prateće gospodarske i komunalne opreme naselja)
- **kontaktna zona** obuhvaća izgrađene dijelove naselja gdje je zastupljena novija gradnja na postojećoj matrici, ali prihvatljivog mjerila i oblikovanja.

Mjere zaštite su određene prema zonama zaštite i klasifikaciji pojedinačnih kulturnih dobara koji se štite na temelju Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Mjerama zaštite utvrđuju se režimi i oblici intervencije u pojedinim zonama ili za pojedine građevine.

Proširenje građevinskih područja postojećih naselja treba planirati na način kojim bi se prije svega očuvao prepoznatljiv krajolik koji ga okružuje, zadržala prepoznatljivost i homogenost slike povijesnog naselja, kvalitetna ekspozicija naselja ili njegovih dominantnih dijelova, što u većini slučajeva znači da je neprihvatljivo širenje građevinskih područja u smjeru prilaznih puteva. Osobito je važno da se kod linijskih naselja ne predviđaju odvojci koji će izmijeniti kontinuirani izduženi volumen.

U planiranju širenja građevinskih područja naselja, njihovom dimenzioniranju i prostornom smještaju treba nastojati očuvati njegov karakter, s obzirom na tip (longitudinalno selo ili razgranato naselje), i karakter naselja (selo sa središnjim funkcijama, zaselak). Jednako je važno čuvanje kvalitetnog pejzažnog okruženja, poljodjelskih površina, šuma i sl., jer cjelovitu sliku naselja, osim njegove građevne strukture čini i pripadajuće pejzažno okruženje.

1.6.5. Inventarizacija povijesnih građevina i sklopova te arheoloških zona

Zaštita kulturne i prirodne baštine postavlja se kao važan zadatak na kome Grad Novska treba graditi svoj identitet. Konzervatorskom podlogom utvrđen je status kulturnog dobra za 6 povijesnih cjelina, 7 arheoloških lokaliteta, 1 povijesno-memorijalnu cjelinu, 5 kulturnih krajolika, 13 sakralnih građevina, 17 civilnih građevina, 1 vojnu građevinu i kompleks, 2 memorijalne građevine i 1 pokretno kulturno dobro, a evidentirano je još niz dobara lokalne vrijednosti, koji su značajni elementi identiteta prostora.

Inventarizacija i klasifikacija kulturne baštine na području Grada Novske obavljena je sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Nepokretno kulturno dobro kao pojam obuhvaća: naselja (gradska i seoska) ili njihove dijelove; građevine, sklopove ili njihove dijelove sa pripadajućim okolišem (sakralne, stambene, javne, gospodarske) sa pripadajućim im inventarom; elemente povijesne opreme naselja; područje, mjesto ili spomen obilježje vezano uz povijesne događaje ili osobe; arheološka nalazišta i zone; etnološki sadržaji i zone, te krajolici i dijelovi krajolika koji sadrži povijesne strukture kao pokazatelje čovjekove prisutnosti u prostoru.

Pregled spomeničkih skupina inventariziranih na području Grada:

I. SPOMENIČKA PODRUČJA I CJELINE

1. POVIJESNA NASELJA I DIJELOVI NASELJA
2. ARHEOLOŠKI LOKALITETI I ZONE
3. POVIJESNO - MEMORIJALNA PODRUČJA
  4. KULTURNI KRAJOLIK
    - 4.1. Kultivirani prirodni krajolik
    - 4.2. Parkovi, perivoji i vrtovi

II. POJEDINAČNA NEPOKRETNNA KULTURNA DOBRA

1. SAKRALNE GRAĐEVINE
  - 1.1. Građevine posvećene kultu
  - 1.2. Poklonci
  - 1.3. Ostale sakralne građevine
2. CIVILNE GRAĐEVINE
  - 2.1. Stambene i stambeno-poslovne građevine
3. VOJNE GRAĐEVINE I KOMPLEKSI
4. MEMORIJALNE GRAĐEVINE I KOMPLEKSI
5. URBANA OPREMA

III POKRETNNO KULTURNO DOBRO

1. zbirka predmeta u muzejima, galerijama, knjižnicama i drugim ustanovama, kao i u drugim pravnim osobama te državnim i upravnim tijelima uključujući i kod fizičkih osoba,
2. crkveni inventar i predmeti,
3. arhivska građa, zapisi, dokumenti, pisma i rukopisi,
4. filmovi,
5. arheološki nalazi,
6. antologijska djela likovnih i primijenjenih umjetnosti i dizajna,
7. etnografski predmeti,
8. stare i rijetke knjige, novac, vrijednosni papiri, poštanske marke i druge tiskovine,
9. dokumentacija o kulturnim dobrima,
10. kazališni rekviziti, skice, kostimi i sl.,
11. uporabni predmeti (namještaj, odjeća, oružje i sl.), prometna i prijevozna sredstva i uređaji, predmeti koji su značajna svjedočanstva razvitka znanosti i tehnologije.

Nepokretna i pokretna kulturna dobra navedena u Popisu koji slijedi, imaju svojstva kulturnog dobra i podliježu pravima i obvezama Zakona o zaštiti i očuvanja kulturnih dobara, bez obzira na njihov trenutni pravni status zaštite. Pravni status zaštite obuhvaćen je slijedećim kategorijama:

- Z kulturno dobro upisano u Registar kulturnih dobara RH - Listu zaštićenih kulturnih dobara
 P preventivno zaštićeno kulturno dobro upisano u Registar kulturnih dobara RH - Listu preventivno zaštićenih kulturnih dobara
 PZ prijedlog zaštite
 E evidentirana kulturna dobra lokalnog značaja

I. SPOMENIČKA PODRUČJA I CJELINE

1. POVIJESNA NASELJA I DIJELOVI NASELJA

Ident. br.	Spomenik/element baštine	Lokalitet	Spomenički status	Prijedlog kategor.
1	Novska, proširenje zone zaštite	NOVSKA	P	III
2	Borovac, grupa gospodarskih građevina	Borovac	PZ	III
3	D. Rajić, dijelovi naselja	D. Rajić	PZ	III
4	Kozarice, dio naselja	Kozarice	PZ	III
5	Plesmo, dijelovi naselja	Plesmo	PZ	III
6	Stara Subocka, dijelovi naselja /Povijesna seoska cjelina Stara Subocka	Stara Subocka	PZ	III

2. ARHEOLOŠKI LOKALITETI I ZONE

Ident. br.	Spomenik/element baštine	Lokalitet	Spomenički status	Prijedlog kategor.
1	Lokalitet Staro Selo/Bjelavina, položaj crkve Sv. Demetrija, srednji vijek	NOVSKA, 500 m sjeverno od centra, 150 m istočno od groblja, ulice Bukovačka i Staroselska (N 7)	PZ	
2	Lokalitet crkva Sv. Luke, položaj crkve, groblja, i naselja Bjelavina, srednji vijek	NOVSKA, centar grada, trg L. I. Oriovčanina (N 7)	PZ	
3	Lokalitet Orešić grad, položaj utvrde, srednji vijek	NOVSKA, Orlovo polje jugozapadno od središta grada (N 4)	PZ	
4	Lokalitet Opujić Grad, gradina, srednji vijek	Paklenica, 350 m sjeverno od zaseoka Pujić (N 7: kota 246)	PZ	
5	Lokalitet Sisvete, položaj crkve Svih Svetih, srednji vijek	Paklenica, uzvišenje istočno od potoka Vočarice, 1900 m sjeverno od sela (N 17: kota 273)	PZ	
6	Lokalitet Sisvete - Crkvište, položaj crkve Svih Svetih, srednji vijek	Paklenica, sjeverno od sela, toponim Crkvište (TK 25: kota 328)	PZ	
7	Lokalitet crkve sv. Tome, nedeterminirana pozicija, srednji vijek	Roždanik, u kanjonu potoka Kovačevca (Dragalice)	E	
8	Lokalitet crkva Sv. Martin,	Borovac, položaj	E	

PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA NOVSKE
IZMJENE I DOPUNE

	nedeterminirana pozicija, srednji vijek	sjeveroistočno od današnje seoske crkve, istočno od puta koji vodi prema sjeveru		
9	Lokalitet Čardačić, pozicija obrambenog uporišta, srednji/novi vijek	Rajčići (Goleši), visinski položaj sjeverno od kraja sela, (TK 25: kota 457)	E	
10	Lokalitet Rađenovci, položaj utvrde Svetačkih i crkve Sv. Mihajla, nedeterminirana pozicija, srednji vijek	Rađenovci, negdje u arealu sela	E	
11	Lokalitet Palaševac, gradina, nedeterminirano	Rajčići, Milisavci, 1600 m jugozapadno od sela, istočno od potoka Palaševca (Dvorski potok; N 11: kota 196). Lokalitet okružen šumskim putem	E	
12	Lokalitet Kučerine ili Šarampov, nedeterminirano (mogući položaj utvrde plemića Svetačkih)	Kričke, južno od sela, dominirajuća pozicija (TK kota 437; N 9/19: kota 473/203)	E	
13	Lokalitet Subocki grad, utvrda, srednji vijek	Popovac Subocki (TK 25: kota 258)	PZ	
14	Lokalitet crkve Sv. Jurja, nedeterminirana pozicija, srednji vijek	Popovac Subocki, položaj crkve u blizini utvrde na jednom od susjednih brežuljaka	E	
15	Lokalitet toponima Gornje Krčevine, mogući fortifikacijski elementi, srednji vijek	Popovac Subocki, položaj uzdignutog platoa južno iznad kanala Subocka, sjeveroistočno u podnožju utvrde (BJ 48)	E	
16	Lokalitet toponima Svetinja uz istoimeni potok, moguća pozicija groblja ili crkve, srednji vijek	Brezovac, položaj uzdignutog platoa južno iznad kanala Subocka, sjeveroistočno u podnožju utvrde, istočno od toponima Gornje Krčevine (BJ 48)	E	
17	Lokalitet toponima Vinogradine, pozicija moguće utvrde, srednji vijek	Kozarice, položaj gradine uz cestu koja prati dolinu kanala Subocka, istočno od toponima Kozarac (TK 25)	E	

3. POVIJESNO-MEMORIJALNE CJELINE

Ident. br.	Spomenik/element baštine	Lokalitet	Spomenički status	Prijedl. kategor.
1	Gradsko groblje sa ostacima židovskog groblja	NOVSKA	PZ	III
2	Pravoslavno groblje	NOVSKA	E	IV
3	Groblje	Borovac	E	IV
4	Groblje	Brezovac Subocki	E	IV
5	Groblje	D. Rajić	E	IV
6	Groblje	G. Rajić	E	IV
7	Groblje	Kozarice	E	IV
8	Groblje	Kričke	E	IV
9	Groblje	Lovska	E	IV
10	Groblje	N. Grabovac	E	IV
11	Groblje	N. Subocka	E	IV
12	Groblje	Paklenica	E	IV
13	Groblje	Plesmo	E	IV
14	Groblje	Rajčići	E	IV
15	Groblje	Roždanik	E	IV
16	Groblje	Voćarica	E	IV

4. KULTURNI KRAJOLICI

4.1 KULTIVIRANI PRIRODNI KRAJOLIK

Ident. Br.	Spomenik/element baštine		Spomenički status	Prijedl. kategor.
1	Lonjsko polje		Z	I
2	Obronci Psunja		PZ	II

4.2. PARKOVI, PERIVOJI I VRTOVI

Ident. br.	Spomenik/element baštine	Adresa/lokalitet	Spomenički status	Prijedl. kategor.
1	Gradski park	NOVSKA	PZ	III
2	Ulični drvored	NOVSKA, Zagrebačka ulica	PZ	III
3	Ulični drvored platana	NOVSKA, Ulica kralja Zvonimira	PZ	

II. POJEDINAČNA NEPOKRETNNA KULTURNA DOBRA I NJIHOVI SKLOPOVI

1. SAKRALNE GRAĐEVINE

1.1. GRAĐEVINE POSVEĆENE KULTU

Ident. Br.	Spomenik/element baštine	Naselje	Spomenički status	Prijedl. kategor.
1	Crkva sv. Luke Ev.	NOVSKA	Z	III
2	Parohijska crkva sv. Preobraženja	D. Rajić	PZ	III
3	Crkva sv. Tome sa ostacima stare škole	G. Rajić	Z	III
4	Parohijska crkva sv. Teodora Tirona	Lovska	Z	III
5	Kapela sv. Josipa	NOVSKA	P	III
6	Kapela sv. Katarine	Brestača	PZ	III
7	Pravoslavna kapela sv.	Jazavica	PZ	III

PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA NOVSKE
IZMJENE I DOPUNE

	Paraskeve			
8	Ostaci kapele sv. Roka	Roždanik	PZ	III
9	Kapela sv. Svetih	Kozarice		III
10	Kapela Kapela Uzvišenja sv. Križa	St. Grabovac	P	III
11	Kapela Pohoda BD Marije	St. Subocka	PZ	III

1.2. POKLONCI

Ident. br.	Spomenik/element baštine	Naselje	Spomenički status	Prijedl. kategor.
1	Raspelo	NOVSKA	E	IV
2	Raspelo	Bair	E	IV
3	Raspelo	Brezovac Subocki	E	IV
4	Raspelo	N. Subocka	E	IV
5	Raspelo	Plesmo, ispred doma	E	IV
6	Raspelo	Roždanik	E	IV
7	Raspelo	St. Grabovac	P	IV
8	Raspelo	St. Subocka	E	IV

1.3. OSTALE SAKRALNE GRAĐEVINE

Ident. br.	Spomenik/element baštine	Naselje	Spomenički status	Prijedl. kategor.
1	Župni dvor	NOVSKA, Trg L. Ilića Oriovčanina 16	P	III
2	Župni dvor	G. Rajić	PZ	III

2. CIVILNE GRAĐEVINE

2.1. STAMBENE I STAMBENO-POSLOVNE GRAĐEVINE

Ident. br.	Spomenik/element baštine	Adresa/lokalitet	Spomenički status	Prijedlog kategor.
1	Stambena građevina	NOVSKA, Trg F. Tuđmana 7	P	III
2	Stambena građevina	NOVSKA, Osiječka ul. 19	PZ	III
3	Stambena građevina / Zgrada ljekarne	NOVSKA, Zagrebačka ul. 26	Z	III
4	Stambena građevina sa okućnicom	Borovac, k.br.185	E	IV
5	Stambene građevine	Borovac, k.br. 126-130	E	IV
6	Stambena građevina	Bočice, k.br. 193	E	IV
7	Stambena građevina	Bočice, k.br.240	E	IV
8	Stambena građevina	D. Rajić, k.br.155	E	IV
9	Stambena građevina sa okućnicom	Jazavica, k.br. 58	E	IV
10	Stambena građevina sa okućnicom	Kozarica, k.br. 161	E	IV
11	Stambena građevina	Novi Grabovac, k.br. 18	E	IV
12	Stambena građevina sa okućnicom	Novi Grabovac, k.br. 35	E	IV
13	Stambena građevina sa okućnicom	Novi Grabovac, k.br.39	E	IV
14	Stambena građevina k.br. 35	Sigetac Subocki, k.br. 35	E	IV
15	Drvena prizemnica	Plesmo 39	P	IV

2.2. GRAĐEVINE JAVNE NAMJENE

Ident. br.	Spomenik/element baštine	Adresa/lokalitet	Spomenički status	Prijedl. kategor.
1	Hotel Knopp	NOVSKA, Zagrebačka 2	P	III
2	Zgrada stare škole-suda	NOVSKA	P	III
3	Zgrada stare općine	NOVSKA	P	III
4	Zgrada pošte	NOVSKA	P	III
5	Poslovna zgrada	NOVSKA, Trg F. Tuđmana13	P	III
6	Zgrada stare pučke škole	NOVSKA	PZ	III
7	Zgrada kolodvora sa konakom za željezničare	NOVSKA, Kolodvorska ul.	PZ	III
8	Zgrada šumarije	NOVSKA, Zagrebačka ul.	PZ	III
9	Stara škola	Bočice	PZ	III
10	Dom	Plesmo	PZ	III
11	Stara škola	Sigetac	PZ	III
12	Stara škola	St. Grabovac	PZ	III

2.3. GRAĐEVINE POLJOPRIVREDNOG GOSPODARSTVA

Ident. br.	Spomenik/element baštine	Adresa/lokalitet	Spomenički status	Prijedl. kategor.
1	Mlin	St. Subocka	PZ	III

3. VOJNE GRAĐEVINE I KOMPLEKSI

Ident. br.	Spomenik/element baštine	Adresa/lokalitet	Spomenički status	Prijedl. Kategor.
1	Gradina Subocka	Popovac Subocki	PZ	III

4. MEMORIJALNE GRAĐEVINE I KOMPLEKSI

Ident. br.	Spomenik/element baštine	Adresa/lokalitet	Spomenički status	Prijedl. kategor.
1	Spomen obilježje	NOVSKA	E	IV
2	Spomen obilježje	Bair	E	IV
3	Mjesto na kom je bila srušena kapela Sv. Martina	Borovac	PZ	III
4	Spomen obilježje	Borovac	E	IV
5	Spomen obilježje	Brezovac Subocki	E	IV
6	Spomen obilježje	D. Rajić	E	IV
7	Spomen obilježje	Jazvica	E	IV
8	Spomen obilježje	Kričke	E	IV
9	Spomen obilježje	N. Grabovac	E	IV
10	Spomen obilježje	N. Subocka	E	IV
11	Spomen obilježje	Paklenica	E	IV
12	Spomen obilježje	Plesmo	E	IV
13	Spomen obilježje	Roždanik	E	IV
14	Spomen obilježje	St. Subocka, prekoputa st. škole	E	IV
15	Mjesto na kom je bila srušena kapela Svih Svetih	Voćarica	PZ	III
16	Spomen obilježje palim braniteljima Domovinskog rata na Trokutu	Lovska	E	III

5. URBANA OPREMA

Ident. Br.	Spomenik/element baštine	Adresa/lokaliitet	Spomenički status	Prijedl. Kategor.
1	Bista	NOVSKA	E	IV
2	Zvonara	Kozarice	E	IV
3	Zvonara	N. Subocka	E	IV
4	Zvonara	Rajčiči	E	IV

III. POKRETNA KULTURNA DOBRA

Ident. br.	Spomenik/element baštine	Adresa/lokaliitet	Spomenički status	Prijedl. kategor.
1	Zbirka Sajko	NOVSKA	P	

U okviru danog popisa kulturnih dobara provedena je kategorizacija kulturnih dobara ovisno o njihovom značenju (0-IV kategorija) uključivo i valorizacija povijesnih naselja ovisno o stupnju njihove sačuvanosti, što je prikazano u narednim tablicama.

Zbirna valorizacija baštine (prema kategorijama i značenju)

	značenje/vrijednost	broj
0	međunarodno značenje	0
I	nacionalno značenje	1
II	makroregionalno značenje (razina sjeverozapad. Hrvatske)	1
III	mikroregionalno značenje (županijska razina)	43
IV	lokalno značenje (općinska razina)	52
-	nekategorizirano (arheološki lokaliteti)	18

VALORIZACIJA NASELJA

(prema stupnju sačuvanosti)

stupanj	očuvanost	broj
01	povijesna naselja visoke razine sačuvanosti: potpuno sačuvana povijesna matrica i dominantno sačuvane povijesne strukture i građevine	0
02	očuvana povijesna matrica i veći dio građevnih struktura - kompletne građevne čestice, postoji udio nove izgradnje	0
03	djelomično sačuvana matrica i povijesna struktura, ali prevladava nova izgradnja	6
04	nova izgradnja na staroj ili novoj matrici	0

2.0. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA I UREĐENJA

2.1. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA ŽUPANIJSKOG ZNAČAJA

2.1.1. Razvoj naselja posebnih funkcija i infrastrukturnih sustava

Dosadašnji razvoj Grada Novske bio je pod značajnim utjecajem šireg područja budući da njegov prostor ulazi u jednu od glavnih razvojnih osovina središnje Hrvatske. Pri tome je Novska kao središnje naselje obavljala funkciju glavnog centra na prostoru bivše općine (danas Grad Novska, te općine Lipovljani i Jasenovac) uz ulogu manjeg razvojnog središta šireg gravitacijskog područja, odnosno urbano-razvojnog žarišta unutar navedene razvojne osovine Zagreb - Dugo Selo - Ivanić Grad - Kutina - Novska. To je rezultiralo nastankom - formiranjem središnjeg naselja višeg stupnja urbaniteta s jače izraženim funkcijama vezano uz gospodarsko-radne zone, te ostvarenjem koncentracije društvene infrastrukture i urbanih funkcija na gradskom području Novske, koja postaje naselje od posebnog značaja za šire okolno područje. Obzirom na zatečenu razvijenost glavnog središnjeg naselja Grada, očekuje se da će upravo unutar tog područja doći do najznačajnijeg urbanog i gospodarskog razvitka s daljnjim jačanjem regionalnog značaja tog naselja. Obzirom na takvu ulogu u okviru gradskog i ukupnog županijskog prostora, daljnji razvitak urbanih funkcija, demografski rast i značajniji gospodarski razvitak uz koncentraciju sadržaja, stanovništva i gospodarskih subjekata zasigurno predstavlja i županijski razvojni interes. Preostala naselja, obzirom na svoju veličinu i funkciju te koncentraciju urbanih sadržaja i gospodarskih subjekata, nemaju županijski značaj. To znači da će u budućnosti doći do jačeg namjenskog strukturiranja naselja na području Grada Novske, pri čemu će samo Novska dobiti značajnije proizvodno-gospodarske funkcije važne za Županiju, dok će druga manja naselja uz središnju konurbaciju ili unutar ravničarskog područja i dalje biti prvenstveno usmjeravana prema poljoprivrednoj i stočarskoj proizvodnji (obiteljska gospodarstva, farme i dr.) sa određenom mogućnosti privlačenja zanatsko-servisne djelatnosti (mala privreda) ograničene turističke aktivnosti kroz seoski, lovni i ekološki turizam orijentiran prvenstveno prema prisavskom području. Na taj će se način, ovisno o svom položaju unutar područja Grada, formirati i specifično oblikovana naselja sa razlikama u pogledu opremljenosti društvenom infrastrukturom, veličini i sadržaju gospodarsko-proizvodnih zona te razlikama u oblikovanju ukupne urbane strukture naselja, koja međutim (osim Novske) neće imati poseban značaj unutar cjelokupnog županijskog prostora.

Poseban županijski značaj imaju eksploatacijska polja mineralnih sirovina locirana na područjima sjeverozapadnog dijela Grada. Ova djelatnost (kao i s njome vezane prateće aktivnosti) ima određen značaj za razvitak Županije, a ujedno predstavlja poseban interes Grada Novske.

Komunalni infrastrukturni objekti - sustavi državnog i županijskog značaja prvenstveno obuhvaćaju magistralnu (i međunarodnu) prometnu (cestovno - željezničku) i energetska infrastrukturu prisutnu na ovom području. Navedeno se odnosi na autocestu A-3, postojeće državne ceste D-312 i D-47 te magistralne glavne željezničke pruge koje prolaze središnjim dijelom Grada i povezuju njezino područje sa drugim važnim središtima (gradovi Sisak i Zagreb, Jasenovac i Lipik).

Osim toga, postojeće županijske ceste omogućavaju dobro povezivanje unutarnjeg područja Grada na ceste državnog značaja ali i prema drugim jedinicama lokalne samouprave u okviru ukupnog županijskog prostora. Radi rješavanja postojećih prometnih problema na prometnicama državnog i županijskog značaja treba ostvariti djelomično izmještanje frekventnih cestovnih prometnih pravaca iz naselja (D-312, Ž-3251, Ž-3124 na području naselja Novska). Zatečena razvijenost prometne mreže osigurava dobru integraciju ukupnog prostora Grada s drugim područjima Županije, pa se može konstatirati da u prometnom smislu ovo područje čini važan dio ukupne prometne infrastrukture Županije.

Osim rekonstrukcije i nadogradnje postojeće cestovne prometne infrastrukture, Izmjenama i dopunama Prostornog plana uređenja Grada Novske (u suglasju s postavljenim ciljevima i smjernicama u prostorno-planskim dokumentima državne i županijske razine te drugim studijama i projektima) predviđa se rekonstrukcija i modernizacija postojeće magistralne glavne željezničke pruge na prugu velikih brzina (160-250 km/h) u okviru Europskog koridora X., čime bi se postojeća trasa ove pruge korigirala s većim radijusima horizontalnih krivina uz izgradnju drugog kolosijeka i ugradnjom potrebne signalne i prometne opreme. Osim planskog rezerviranja prostora za navedene zahvate unutar koridora brze transeuropske pruge neophodno je na prostoru glavnog naselja Novska osigurati i povezivanje urbanih prostora s obje strane tog koridora cestovnim prijelazima u dvije razine.

Županijski i nadžupanijski značaj prisutan je i kod infrastrukturnih sustava, čija se dogradnja i daljnji razvoj očekuje i u narednom planskom periodu. Sustavi koji prolaze ovim dijelom teritorija Republike Hrvatske sastoje se od magistralne i međunarodne energetske infrastrukture (dalekovodi, naftovodi, plinovodi) koji ulaze u okvire županijskih energetskih sustava, ali imaju i međunarodni značaj (JANAF). Njihov daljnji razvitak omogućava se unutar koridora autoceste (naftovodi - plinovodi).

Mreža elektroničkih komunikacija, osim glavnih pravaca svjetlovodnih vodova (međunarodni i magistralni SVK), koji imaju državni i županijski značaj, daljnji razvoj ostvaruje na lokalnoj razini uz proširenje korisničke spojne mreže i realizaciju dodatnih udaljenih pretplatničkih stupnjeva u pojedinim naseljima.

Posebno važan cilj u okviru razvoja infrastrukturnih sustava županijskog značaja predstavlja daljnji razvoj mreže vodoopskrbe. Današnji sustav ne zadovoljava niti po razvijenosti (broju priključaka) niti s ostvarenom količinom i kvalitetom vode. Radi toga se, kao osnovni cilj sa sagledivom vremenskom realizacijom, nameće potreba kvalitetnijeg povezivanja postojećeg sustava na druge sustave unutar Sisačko-moslavačke županije, ali i prema sustavima drugih županija (Brodsko-posavska).

Obzirom na značajan utjecaj na kvalitetu okoliša i zdravlje stanovništva izgradnja sustava odvodnje otpadnih i oborinskih voda ima naglašeni županijski značaj, budući se radi o većem sustavu koji treba pokriti područja glavnog središnjeg naselja, te velik dio najrazvijenijeg područja na teritoriju Grada. Radi toga se glavni ciljevi u okviru I. faze izgradnje sustava odvodnje odnose na kompletiranje već započetih mreža odvodnje u naselju Novska uz kompletiranje uređaja za

pročišćavanje. Tek u II. fazi pristupilo bi se izgradnji mreža i uređaja za grupe manjih naselja, koja gravitiraju na uređaj 'Novska', dajući prioritet onim područjima gdje postoje veće opasnosti potencijalnog negativnog utjecaja na okoliš.

Planom razmatrano područje Grada Novske spada u posebno značajne prostore Županije vezano uz obranu od voda i poplavnog utjecaja glavnih vodotoka (prvenstveno Save). U tom cilju Planom se zadržava retencijsko područje Lonjsko polje (Mokro polje).

2.1.2. Racionalno korištenje prirodnih izvora

U okvirima ukupnih stvorenih-izgrađenih i prirodnih resursa najveći značaj, koji prelazi lokalne okvire, obzirom na svoju vrijednost i veličinu, imaju postojeće gospodarske proizvodno-poslovne strukture, kvalitetno uređeno poljoprivredno i šumsko zemljište, te eksploatacijska područja mineralnih sirovina (nafta i plin) kao posebno 'proizvodno' područje šireg značaja - eksploatacijsko polje i istražni prostor 'Sava'. Navedeni resursi čine dio ukupnih prostornih-prirodnih vrijednosti i predstavljaju glavnu podlogu za razvitak čitavog gradskog prostora te kao takvi, obzirom na svoju relativno veliku površinu i učešće u čitavom Županijskom prostoru imaju, osim lokalnog - gradskog i županijski, a dijelom (eksploatacija nafte i plina) i državni značaj.

Paralelno sa gospodarskim značajem prirodnih izvora u 'primarnoj' proizvodnji javlja se i njihova važnost u okvirima 'sekundarnog' prerađivačkog ciklusa. Takvi gospodarski - proizvodno (prerađivački) subjekti već su danas locirani u okvirima postojećih radno-proizvodnih zona pojedinih naselja.

Obzirom na veličinu i kvalitetu prirodnih izvora, treba i u budućnosti značajnije razvijati 'sekundarnu' proizvodnju (preradu) baznih proizvoda poljoprivrede, stočarstva, šumarstva, eksploatacije nafte i plina, uključivo i druge djelatnosti vezano uz postojeće prirodne izvore (ribarstvo, lovstvo, izletnički-ekološki turizam i dr.).

Obzirom da navedeni prirodni izvori predstavljaju osnovu za funkciju glavnih gospodarskih aktivnosti, a naročito onih koje imaju poseban značaj za poljoprivredno stanovništvo (obiteljska gospodarstva), to je neophodno njihovo racionalno korištenje. Takav pristup omogućen je prvenstveno zaštitom prirodnih izvora od druge namjene (izgradnja) uz daljnje podizanje njihove kvalitete.

Osim gospodarskog značaja određenih područja (poljoprivredno i šumsko zemljište), prostor Parka prirode Lonjsko polje predstavlja posebno atraktivno prirodno područje, koje je kao takvo zaštićeno Zakonom o proglašenju parka prirode. Uz već navedeno zaštićeno područje Parka prirode, ovim Planom predlažu se za zaštitu i druga prirodna područja (obronci Psunja - prijedlog zaštite krajolika II. kategorije i dolina potoka Novska), kako bi se na tim prostorima posebne prirodne vrijednosti moglo provoditi kontrolirano i restriktivno korištenje prirodnih izvora, te na taj način spriječiti njihovo neadekvatno korištenje, a time i ugrožavanje prirodnih vrijednosti koje imaju širi državni i županijski značaj.

2.1.3. Očuvanje ekološke stabilnosti i vrijednih dijelova okoliša

Osnovne kvalitete okoliša i postojeće ekološke vrijednosti prostora zastupljene su prvenstveno u očuvanom prirodnom okruženju, relativno maloj izgrađenosti prostora te postojećim zaštićenim dijelovima prirodnog okoliša. U okviru tih vrijednih dijelova okoliša posebno se ističe Park prirode Lonjsko polje, koje predstavlja jedan od većih i vrijednijih primjera močvara u Hrvatskoj, odnosno preostalih u Europi. Upravo radi navedene vrijednosti močvarnog područja Parka prirode Lonjsko polje, taj je prostor zaštićen u okviru Međunarodne konvencije o zaštiti močvarskih staništa (Ramsarska konvencija), a uključen je i u projekt "Important bird areas".

Na području Grada Novske, koja obuhvaća samo dio prostora Parka prirode Lonjsko polje, nalazi se površina od 7.667,57 hektara (oko 15% površine Parka) što čini gotovo 24% prostora Grada. Taj podatak dovoljno govori o značajnom prisustvu vrijednih dijelova okoliša zaštićenih Zakonom unutar prostora Grada.

Sagledavajući prirodne kvalitete područja obuhvaćenog Planom, a sumirajući i prijedloge prostorno-planskih dokumenata više razine, kao i onih izrađenih tijekom prethodnog perioda, utvrđena je potreba da se sjeveroistočno rubno područje Grada, tj. šumoviti prostor Psunja, zaštiti u razini kulturnog krajolika 2. kategorije. Također i druge evidentirane prirodne vrijednosti predložene su za zaštitu temeljem Zakona o zaštiti prirode (NN 70/05, 139/08): dolina potoka Novska u kategoriji park šuma, park i ulični drvoredi u naselju Novska u kategoriji spomenika parkovne arhitekture. Time se štite ne samo evidentirane vrijednosti okoliša već čuva ekološka stabilnost tog dijela područja Grada Novske. Navedenim pristupom u zaštiti prirodnih kvaliteta područja ostvaruje se i očuvanje vrijednih dijelova okoliša kao važnog resursa kojeg treba racionalno koristiti i za poticanje određenih gospodarskih aktivnosti (lovstvo, lovni turizam i dr.).

Osim ovih izvornih prirodnih područja Planom je naglašena potreba zaštite kultiviranog krajobraza, posebno na područjima kontakta prigorja i ravničarskog prostora kao dijelova vrijednog okoliša i temeljem Zakona o zaštiti okoliša (NN 110/07). Naime, na dijelu područja Grada formira se izuzetno atraktivan krajobraz sa razigranom konfiguracijom terena i prostorima šuma, livada, udolina uz potoke i vinograda, na kojima je Planom predviđena sanacija kako u odnosu na zaštitu od brdskih voda, tako i radi nenamjenskog korištenja prostora, uz posebno ograničenje izgradnje radi zadržavanja njegove krajobrazne vrijednosti. Očuvanjem navedenih prostora od daljnje intenzivne izgradnje omogućiti će se i postizanje temeljnih postavki zaštite okoliša vezano uz sprečavanje nepovoljnih utjecaja na okoliš, očuvanje biološke raznolikosti i ekološke stabilnosti uz unapređenje kulturnih i estetskih vrijednosti krajolika.

Navedene prirodne vrijednosti, kao i do sada poduzete mjere zaštite, ukazuju na visoku izvornu prirodnu i ekološku vrijednost područja, koja u svakom slučaju prelazi lokalne gradske granice te u svojim pojedinim dijelovima ima značaj i vrijednost županijske odnosno državne razine.

2.2. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA GRADSKOG ZNAČAJA

2.2.1. Demografski razvoj

Demografska valorizacija naselja pokazuje da je došlo do polarizacije među naseljima od kojih neka pokazuju negativne demografske trendove. Naime, samo tri naselja: Brestača, Novska i Stari Grabovac prema statističkim pokazateljima 1981/1991. imaju pozitivne i uglavnom zadovoljavajuće demografske prilike. U periodu 1991/2001., radi ratnih migracija, pozitivna kretanja ostvarena su samo u naseljima Kozarice, Nova Subocka i Stara Subocka). To su naselja locirana radi poboljšanja kvalitete življenja, ali i pretežito u okviru naprijed navedene konurbacije uz županijske ceste Ž-3124, Ž-3251 i državnu cestu D-312 tj. unutar glavnog urbano-prometnog razvojnog koridora. U nizinskom poljoprivrednom dijelu Grada samo naselje Bročice (lociranog neposredno uz naselje Novska na glavnom transverzalnog prometnom pravcu Jasenovac - Lipik, državnu cestu D - 47) pokazuje nešto pozitivnija demografska kretanja. Slijede preostala naselja u plodnoj nizini i u prigorskom području u kojima su nezadovoljavajuće demografske prilike, ali koja imaju realne osnove da poprave uočene trendove. Posebno izraženi negativni demografski trendovi prisutni su na sjevernom dijelu teritorija Grada (dijelom kao posljedica ratnih migracija) u naseljima Brezovac Subocki, Lovska, Rađenovci, Rajčići i Popovac Subocki na kojima kontinuirano dolazi do smanjenja broja stanovnika.

Analizom dugogodišnjeg praćenja demografske situacije na području Grada Novske u periodu 1857. do 2001. godine može se konstatirati da je najveći broj stanovnika na području grada dosegnut 1991. godine, kada je Grad Novska imao 17.231 stanovnika, s najvećim naseljem Novska. U daljnjem vremenskom periodu od 1991. do 2001. godine dolazi do značajnog premještanja i gubljenja stanovnika, manje više u svim naseljima osim naselja Nova Subocka, Stara Subocka i Stari Grabovac, tako da danas na području Grada Novska boravi oko 17% stanovnika manje nego iz popisa 1991. godine. Pri tome se znatno ističe grad Novska, koji je važno središte sa koncentracijom 50% ukupnog stanovništva, dok zajedno s naseljima Brestača, Bročice i Rajčić obuhvaća gotovo 70%, odnosno skoro 3/4 stanovništva Grada Novske.

Sve relevantne karakteristike i pokazatelji dosadašnjeg demografskog razvitka dati su u točki 1.2. (Osnovni podaci o stanju u prostoru) zajedno sa priloženim tablicama.

Novi - budući demografski razvoj u njegovoj pozitivnoj komponenti realizirati će se u slučaju ostvarenja predviđenih gospodarskih aktivnosti unutar predmetnog područja. Posve je jasno da u okviru Grada sa ograničenim brojem stanovnika nije moguće očekivati značajnije pomake u vremenski relativno kratkom periodu do 2015. godine. Radi toga je prilikom sagledavanja razvojnih mogućnosti i ocjene potencijalnih mogućnosti demografskog razvitka postavljena generalna prognoza da se u tom vremenskom periodu na području Grada Novske može dosegnuti razina od oko 14.600 stanovnika.

Takve prognoze, unatoč brojčano relativno malenim pozitivnim pomacima, predstavljaju izuzetno značajan pokazatelj, budući se u predmetnom vremenskom periodu do 2015. godine predviđa prvenstveno zaustavljanje dosadašnjeg negativnog trenda gubljenja stanovnika sa područja Grada i stabilizacija demografske situacije, te nakon toga u drugoj fazi demografskog razvitka postizanje pozitivnih rezultata sa blagim povećanjem stanovništva. Naime, predviđeni i očekivani gospodarski razvitak utjecat će na pozitivne promjene u nepovoljnom kretanju stanovnika i poboljšati demografsku sliku. Ako se budu optimalno koristile komparativne prednosti i vrijednosti ovog prostora i nastavi se s blagim prirodnim priraštajem i vraćanjem dijela iseljenog domicilnog stanovništva, pa i privlačenjem novog mlađeg stanovništva, može se očekivati i prognozirati naprijed prikazani porast broja stanovnika u Gradu. Tako bi 2015. godine u okviru prognoze od oko 14.600 stanovnika na području Grada središnje naselje doseglo veličinu od oko 8.200 stanovnika ili 49% ukupne populacije, dok bi se daljnja koncentracija realizirala na području naselja Brestača, Bročice i Rajić kao najznačajnijim točkama u okviru ukupnog sustava naselja.

Prosječno domaćinstvo imalo bi veličinu od 3 člana, a prosječna gustoća naseljenosti iznosila bi oko 46 stanovnika/km².

Demografski razvoj neće biti ostvaren jednoliko na čitavom području, već će razvojni potencijali područja imati značajan utjecaj na demografski razvitak. U demografskom razvojnom pogledu možemo razlikovati četiri osnovna područja koja će se posve različito "ponašati" u okvirima predmetnog razvojnog perioda:

- Prvo i najvažnije razvojno područje predstavlja Grad Novska. Dobar prometni položaj, postojeća razvijenost gospodarstva, društvene i komunalne infrastrukture, te značaj središnjeg naselja Grada daju tom urbanom području najveću atraktivnost u pogledu očekivanog demografskog razvitka,
- Drugo, prostorno šire područje predstavlja ukupni središnji urbano-prometni i razvojni koridor, koji već danas čini najrazvijeniji dio Grada. Unutar tog područja nalazi se i središnja točka Grada - grad Novska, pa se stoga može očekivati da će pozitivni demografski pomaci biti prisutni na ukupnom potezu tog razvojnog koridora, što znači da će obuhvatiti naselja Nova Subocka, Brestača, Novska, Stari Grabovac, Paklenica, Voćarica, Jazavica, Roždanik, Rajić i Borovac. Pretpostavlja se da će u budućnosti doći do još značajnijeg preseljenja i koncentracije stanovništva prema tom području, posebno vezano uz mogući značajniji razvitak različitih segmenata i strukture gospodarstva. Radi toga se realno očekuje da će područje središnjeg razvojnog koridora biti nositelj budućeg demografskog razvitka.
- Treće, razvojno interesantno područje čini poljoprivredni prostor (nizinska zona sa naseljima Bročice, Plesmo, Sigetac Novski i Stara Subocka) gdje će se odvijati procesi postepene stabilizacije i minimalnog gubljenja stanovnika. Na tom prostoru će se u budućem razvojnom periodu uglavnom zadržati postojeće stanovništvo (osim očekivanog jačeg rasta naselja Bročice kao dijela šireg područja Grada Novske), ali će kvalitetan i gospodarski interesantan poljoprivredni prostor i dalje predstavljati resurs potencijalnog gospodarskog razvitka što će osigurati zadržavanje postojećeg stanovništva.

- Već danas prisutni procesi pražnjenja dijela prostora Grada unutar prigorskog područja u okviru naselja Bair, Brezovac Subocki, Kozarice, Kričke, Lovska, Novi Grabovac, Popovac Subocki, Rađenovci i Rajčići nastaviti će se i dalje te će ti prostori (osim područja naselja Kozarice) predstavljati područja daljnjeg procesa depopulacije i pražnjenja stanovništva. Može se očekivati da će ta naselja postati samo djelomično interesantna za povremeno - sekundarno korištenje kao eventualno turističko područje u segmentu eko turizma baziranog na etnološkim karakteristikama područja (tradicijska arhitektura), kvalitetnom prirodnom okolišu te eventualnom usmjerenju prema lovstvu, gdje bi se u okviru pojedinih dijelova tih naselja mogle organizirati manje turistički interesantne lokacije. Međutim, u okviru planskog perioda razmatranog ovim Planom do 2015. godine može se očekivati proces daljnjeg pražnjenja područja te se pozitivna kretanja mogu ostvariti tek nakon značajnih gospodarskih pomaka u središnjem razvojnom prostoru, koji bi mogli imati refleks i na pozitivne pomake na unutrašnjem prigorskom, odnosno dijelu ravničarskog područja.

Opisani procesi demografskog razvoja uvjetovani prvenstveno mogućnostima gospodarskog razvitka i gospodarske atraktivnosti pojedinog dijela prostora Grada Novske imati će direktan upliv i na budući razvitak naselja. Iznesena ocjena mogućnosti demografskog razvoja sa orijentacionim dimenzioniranjem - kapacitiranjem prostora pojedinih naselja dana je u narednoj tabeli i predstavlja samo orijentacioni okvir mogućih kretanja stanovništva uz uvjet značajnijeg gospodarskog razvitka središnjeg područja.

Planska projekcija demografskog razvoja prikazana je na tablici 10.:

PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA NOVSKE
IZMJENE I DOPUNE

Tablica 10.

POKAZATELJI O VELIČINI I IZGRAĐENOSTI GRAĐEVINSKOG PODRUČJA PROSTORNI PLAN uređenja - GRAD NOVSKE
KVANTIFICIRANI POKAZATELJI O STANOVNIŠTVU: postojeće 1857-1991. i PROJEKCIJA ZA 2015. godinu

Naselje	1857.	1869.	1880.	1890.	1900.	1910.	1921.	1931.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2001.
Bair	525	464	540	301	869	935	889	838	211	253	176	114	101	19
Borovac	481	448	519	706	837	941	861	895	854	810	771	743	656	309
Brestača	389	396	393	567	666	707	735	807	865	882	942	981	1.003	969
Brezovac Subocki	0	0	0	303	0	0	0	0	308	288	260	209	151	9
Bročice	0	0	0	0	74	179	472	318	501	577	819	966	1.061	967
Jazavica	472	458	463	535	580	718	623	643	609	613	606	615	559	429
Kozarice	314	402	357	474	541	615	612	647	672	569	649	601	518	543
Kričke	289	377	465	581	633	612	597	584	429	379	284	213	170	21
Lovska	276	265	301	389	480	486	496	481	445	427	319	275	228	11
Nova Subocka	0	0	0	203	0	362	418	445	511	508	545	536	595	689
Novi Grabovac	143	148	137	195	270	284	260	308	264	236	163	141	109	19
Novska	1.037	1.132	1.054	1.352	1.728	1.951	1.886	2.797	3.504	3.844	5.118	6.877	8.053	7.270
Paklenica	127	393	452	527	554	653	671	690	439	556	541	535	478	296
Plesmo	416	442	422	431	465	621	419	496	354	276	177	136	108	86
Popovac Subocki	0	0	0	156	0	0	0	0	120	105	88	76	53	7
Rađenovci	0	0	0	227	243	308	247	0	137	146	97	58	24	2
Rajčići	480	594	647	526	554	621	580	876	269	294	226	148	87	10
Rajić	962	1.095	1.209	1.530	1.645	1.902	1.852	1.975	1.708	1.879	1.703	1.545	1.424	969
Roždanik	223	210	246	321	391	419	413	408	404	422	385	371	330	291
Sigetac Novski	0	0	0	0	0	0	0	247	288	260	217	191	170	161
Stara Subocka	759	890	790	751	1.044	736	902	806	773	739	666	564	523	597
Stari Grabovac	147	171	158	188	225	313	265	329	389	463	526	535	561	432
Voćarica	173	150	169	206	203	246	221	266	191	217	234	256	269	207
Grad Novska	7.213	8.035	8.322	10.469	12.002	13.609	13.419	14.856	14.245	14.743	15.512	16.686	17.231	14.313

2.2.2. Odabir prostorno-razvojne strukture

Već su ranije, prilikom analize glavnih karakteristika područja Grada Novske, utvrđene određene prostorne cjeline, koje danas imaju, a imati će i u budućnosti, značajan utjecaj na gospodarski razvitak Grada. To znači da će prostorno-razvojna struktura Grada ovisiti o naprijed navedenim karakteristikama područja, te se upravo temeljiti na resursima tih osnovnih prostornih jedinica, koje obuhvaćaju:

- sjeveroistočno rubno prigorsko područje sa pripadajućim prostorom Psunja u razvojnom će se pogledu značajno oslanjati na susjedno područje sa prostorom središnjeg razvojnog koridora i Grada Novske, kod čega će se prostorno-razvojna struktura ovog područja prvenstveno bazirati na šumarstvu, stočarstvu, te ograničenom opsegu poljoprivrede, vinogradarstva i voćarstva, uključivo lovstvo, te lovni i ekološki turizam. Unutar tog područja važan dio korištenja prostora i gospodarskih aktivnosti čini eksploatacija mineralnih sirovina,

- područje oslonjeno prvenstveno na poljoprivredne prostore sadrži naselja u okviru jugozapadnog ravničarskog - nizinskog dijela Grada. Na tom će se području daljnji razvoj bazirati prvenstveno na poljoprivrednoj i stočarskoj proizvodnji. Pri tome se unutar poljoprivrednog područja predviđa oslanjanje dijelom na današnju strukturu poljoprivredne-stočarske proizvodnje, ali i uvođenje značajne promjene u kvantiteti (veća obiteljska gospodarstva - farme) ali i kvaliteti kroz usvajanje novih načina ekološke proizvodnje visoko kvalitetnih poljoprivrednih proizvoda. Ovo područje treba na određeni način kroz poljoprivrednu i stočarsku proizvodnju 'servisirati' i snabdijevati gospodarske, industrijsko-prerađivačke djelatnosti u okviru drugih razvojnih područja. Unutar tog prostora dio gospodarske djelatnosti područja bazirati će se i na korištenju područja Parka prirode kao resursa za specifični ekološki i etno-turizam.

- središnji razvojni koridor će i nadalje sa pripadajućim naseljima Borovac, Brestača, Jazavica, Nova Subocka, Novska, Paklenica, Rajić, Roždanik, Stari Grabovac i Voćarica predstavljati glavno razvojno područje Grada. Unutar tog prostora predstoji osnovna orijentacija na različite gospodarske (industrijsko-proizvodne, prerađivačke, prometne, servisno-zanatske djelatnosti) ali i čitav niz djelatnosti iz segmenata društvene infrastrukture, vezano uz funkciju naselja Novska koje trebaju predstavljati potporu proizvodnim područjima sjeveroistočnog (vinogradarstvo, voćarstvo, šumarstvo i stočarstvo manjeg opsega) i jugozapadnog ravničarskog prostora sa prvenstvenom orijentacijom prema poljoprivredi i stočarstvu, ali i uz paralelno servisiranje potreba eksploatacijskih područja. Unutar razmatranog glavnog razvojnog područja doći će do najznačajnijeg razvitka urbanog prostora naselja, pratećih urbanih funkcija i komunalne infrastrukture sa značajnom koncentracijom stanovništva. Taj prostor predstavlja područje prema kojem gravitira preostalo stanovništvo Grada, radi korištenja čitavog niza urbanih i drugih funkcija, odnosno nalaženja mogućnosti zapošljavanja u okviru postojećih i novih gospodarskih aktivnosti.

Naprijed opisana prostorno-razvojna struktura Grada proizlazi iz njegovog geografskog i prometnog položaja zatečene razvijenosti gospodarskih i urbanih struktura, te razvojnih resursa lociranih na pojedinim njegovim dijelovima. Tako će na prostorno-razvojnu strukturu značajno djelovati i okolna veća središta koja

predstavljaju područja koncentracije gospodarskih aktivnosti i urbanih funkcija te će dio stanovništva Grada Novske obzirom na dobru prometnu povezanost gravitirati prema tim područjima (gradovi Sisak, Zagreb, Kutina) kako u ostvarenju radnih aktivnosti, tako i u pogledu korištenja najznačajnijih urbanih funkcija. Postojeća razvijenost prometne i druge infrastrukture sigurno će se reflektirati na određene dijelove Grada u smislu njihovog gospodarskog i drugog aktiviranja, kao i ostvarenja jednostavnijeg i bržeg pristupa korisnika prostora i posjetitelja, što se prvenstveno odnosi na razvitak gospodarstva u regionalnim razmjerima (gospodarske zone uz autocestu i sl.). Pri tome će nova gospodarska područja u okviru središnjeg razvojnog prostora biti puno atraktivnija i dostupnija posjetiteljima s veće udaljenosti. Isto tako, i vrijedno poljoprivredno zemljište, koje sa meliorativnim zahvatima ima velike mogućnosti kvalitetne poljoprivredne proizvodnje, predstavlja uz naprijed navedene druge gospodarske djelatnosti jedan od najvažnijih razvojnih resursa koji je utjecao na određivanje prostorno-razvojne strukture Grada.

2.2.3. Razvoj naselja, društvene, prometne i komunalne infrastrukture

Razvoj naselja na području Grada Novske ovisi o intenzitetu i vrsti gospodarskog napretka pojedinog područja kao i utjecaja okolnih većih središta (rada i urbanih funkcija). Pri tome će se tipologija pojedinog naselja usmjeravati ovisno o dominantnoj gospodarskoj aktivnosti, odnosno njihovoj funkciji u okviru Grada kao dijela mreže središnjih naselja. To znači da će određena naselja temeljem povoljnog prometnog položaja, razvijenosti gospodarstva i urbanih funkcija te svoje veličine predstavljati središta gravitacije okolnog područja, pri čemu razvijenost njihovih urbanih funkcija treba osigurati određenu autonomnost pojedinih područja i samog Grada Novske. Takvu koncentraciju prvenstveno treba ostvariti u okviru naselja s funkcijom gradskog središta. Dio naselja koja već danas imaju razvijeniju urbanu strukturu u svom će budućem razvoju preuzeti i dio novih urbanih funkcija radi zadovoljenja osnovnih lokalnih potreba i svog gravitacijskog prostora. U okvirima formiranja sustava središnjih naselja glavnu ulogu imati će područje Grada Novske kao sjedište Grada te manje regionalno (veće područno) razvojno središte, uključivo naselja Rajić i Brestača kao razvijenija urbana područja - važnija lokalna središta. Neka naselja na rubnom području i mjestima veće koncentracije stanovništva i izgradnje obavljati će funkciju pomoćnog - poticajnog razvojnog i manjeg lokalnog središta (Stara Subocka, Kozarice). U budućem razvitku na području Grada neće doći do značajnije promjene u veličini naselja, te će se ona zadržati u rangu manjih naselja veličine do 1000 stanovnika, uz izuzetak Gradskog središta - grada Novske (8.150 stanovnika) i drugog urbanog središta - naselja Rajić sa 875 stanovnika. Veći razvoj naselja predviđen je samo u okviru središnjeg razvojnog koridora oslanjanjem na zatečeni i budući gospodarski razvitak, vezano uz industrijsko-zanatske, servisne i druge uslužne djelatnosti. Razvoj preostalih naselja u okviru prigorskog i ravničarskog područja realizirati pod utjecajem razvijenijih naselja središnjeg dijela Grada. Navedena manja naselja u poljoprivrednom i prigorskom području zadržati će svoju tipologiju ruralnih - seoskih naselja. Pojedina naselja na ovim područjima dijelom će zadržati svoju veličinu (vezano uz resurse poljoprivrednog zemljišta), ili i nadalje gubiti stanovništvo sa tendencijom njihovog daljnjeg pražnjenja.

Društvena infrastruktura proizlazi iz sustava naselja i njihove funkcije unutar područja Grada ili šireg gravitacijskog prostora. Pri tome će se najviši stupanj razvoja društvene infrastrukture ostvariti u okviru gradskog središta (naselje Novska), gdje uz dobru postojeću razvijenost funkcija treba ostvariti prvenstveno njihovu kvalitetno višu razinu i manju dopunu novim sadržajima javne namjene, a razvijati će se kao konurbacijsko razvojno središte i manje regionalno razvojno međuopćinsko i nadlokalno središte. Time će Novska kao središnja točka Grada postati i dio ukupne mreže manjih naselja - gradskih središta značajnih za formiranje cjelovite strukture i mreže gradova te naselja urbanog tipa i razvojnih žarišta važnih za daljnji razvitak Županije. Kod toga je nužno, da se radi neophodne autonomnosti funkcije područja Grada, unutar glavnog središnjeg naselja koncentriraju sve potrebne funkcije iz segmenta uprave, odgoja i obrazovanja, kulture, zdravstva i socijalne skrbi, športa i rekreacije te financijskih usluga. Obzirom na disperznost, tip i veličinu naselja na području Grada, dio navedenih funkcija, a vezano uz upravu, odgoj, kulturu, obrazovanje, te šport i rekreaciju nužno treba naći svoje mjesto i u danas već razvijenijim područjima naselja - važnijih lokalnih središta (manjih razvojnih središta), kao što su Rajić i Brestača, te pomoćni-poticajnih lokalnih središta s naseljima Stara Subocka i Kozarice (pomoćna središnja naselja). Na taj način će distribucijom središnjih funkcija biti pokrivena sva gravitacijska područja, pri čemu unutrašnja naselja gravitiraju prema pojedinim lokalnim središtima, odnosno središnjem naselju Grada ili korištenje posebnih usluga realiziraju u okviru županijskog središta - Grada Siska odnosno glavnog grada države - Zagreba.

Jedan od vrlo značajnih ciljeva prostornog razvoja gradskog značaja predstavlja daljnje unaprjeđenje prometne i komunalne infrastrukture. Njezino poboljšanje će pozitivno djelovati na urbani, gospodarski i demografski razvoj područja Grada, a po svom značaju dio te infrastrukture predstavlja županijski i državni interes. Najznačajniji razvoj prometne cestovne infrastrukture predviđen je na području naselja Novska, kao glavnog razvojnog središta, a realizira se u formi zaobilazne prometnice naselja, tj. spoja D-47 i autoceste A-3 sa ŽC-3252 i dalje s naseljima na istoku područja Grada. Osim cesta D-312, Ž-3124, Ž-3251 i Ž-3252 izvan naselja Novska, predviđa se i formiranje nekoliko novih prometnih pravaca lokalnog - gradskog značaja kojima već u ovoj fazi treba planirati prijelaz preko (rekonstruirane) željezničke pruge u dvije razine. Dan je i prijedlog alternativne prometnice D-47, kao sjeverne obilaznice, s ciljem spajanja sjevernih dijelova županije (Lipik itd.) s ŽC-3252 prema Novoj Gradiški i dalje prema istoku. Poseban značaj za razvoj prometne infrastrukture ima rekonstrukcija - proširenje postojeće magistralne željezničke pruge, kao pruge velikih brzina, predviđena na ukupnoj dužini trase kroz teritorij Grada Novske. Sva križanja nove trase željezničke pruge i prometne mreže izvode se u dvije razine. Razvojem poslovno-trgovačke zone i poduzetničkih zona, prvenstveno 'Poduzetničke zone jug', potrebno je omogućiti odvajanje industrijskih kolosijeka u predmetne zone, budući je željeznički promet još uvijek rentabilniji od cestovnog. Prijelaz roba s pojedinim prijevoznih sredstava potrebno je omogućiti izvedbom prekrajnih terminala.

Razvoj komunalne infrastrukture prvenstveno treba obuhvatiti mrežu vodoopskrbe i odvodnje otpadnih voda na postojećim i novim razvojnim područjima, a posebno u okviru središnje razvojne konurbacije na potezu Nova Subocka - Novska - Borovac kao dijela područja Grada s najvećom koncentracijom stanovništva i gospodarskih

aktivnosti. Osim toga, potrebno je ostvariti zaštitu ukupnog prostora, a posebice podzemnih voda u odnosu na ispuštanje otpadnih voda objekata stanovanja i gospodarstva, pa je stoga potrebno uspostaviti kvalitetnije zbrinjavanje otpadnih voda svih naselja, a posebno onih koja mogu imati značajniji negativni utjecaj na okoliš.

Temeljem iznesenog, odvodnja otpadnih voda realizira se kroz uspostavu više odvojenih kanalizacijskih sustava koji obuhvaćaju pojedina područja središnjeg razvojnog koridora, što će se utvrditi detaljnijom dokumentacijom za pojedina područja Grada Novske. Planirani sustavi realiziraju se izvedbom javne kanalizacije razdjelnog, polurazdjelnog i mješovitog tipa s gravitacijskim i tlačnim vodovima uključivo pumpne stanice, retencijske bazene i kišne preljeve. U okviru pojedinih sustava odvodnje, koji se ne mogu priključiti na centralni sustav odvodnje i odvesti na uređaj za pročišćavanje otpadnih voda u Bročicama, realizirati će se vlastiti uređaji za kondicioniranje otpadnih voda te ispusti u najbliži recipijent (kanal ili vodotok). Udaljenija manja naselja sjevernog ili južnog područja Grada problem odvodnje otpadnih voda riješiti će putem nepropusnih sabirnih jama uz svaki pojedini objekt, s njihovim pražnjenjem putem specijalnog komunalnog vozila.

Infrastruktura vodoopskrbe realizirana je samo na ograničenom dijelu Grada (uz glavno središnje naselje i Bročice), te se za vodoopskrbu preostalog područja koriste lokalni resursi (bunari). Vodocrpilište Drenov Bok ima veliku rezervu u zahvaćanju vode, te uz povećanje crpljenja vode na izvoru, izgradnju rezervoara uz postojeće Samar Brdo 1 i 2 i reduciranje gubitaka u mreži bilo bi moguće, uz razvoj mreže, osigurati kvalitetnu opskrbu vodom za cijelo područje Grada Novske. Budući da veći dio postojećih naselja još uvijek nije povezan s ukupnim vodoopskrbnim sustavom u okvirima Grada Novske ili Županije, ovim se planom predviđa da sva naselja budu uključena u novi-planirani vodoopskrbni sustav, koji će budućom izgradnjom novih transportnih regionalnih - magistralnih i lokalnih - distributivnih cjevovoda sa crpnim stanicama i rezervoarima zadovoljiti potrebe Grada. Budući razvoj vodoopskrbe zasnivati će se u I. fazi na proširenju kompletiranja i sanacije lokalne mreže te njezinom povezivanju s postojećim neposrednim okolnim lokalnim resursima. Time će se privremeno zadovoljiti potrebe vodoopskrbe Grada u planskom razvojnem periodu do 2015. godine. Paralelno s kompletiranjem vodoopskrbnog sustava I. faze treba težiti i uspostavi veza ovog sustava s drugim sustavima okolnih općina /gradova odnosno Županije. Tako se kao jedan od prioriteta nameće povezivanje prema vodovodu 'Popovača - Kutina'. Osim povezivanja s vodoopskrbnim sustavom Sisačko-moslavačke županije, treba ostvariti i vezu prema sustavu Brodsko-posavske županije, ali i drugim dijelovima vodoopskrbnih sustava okolnih županija. Time bi se kroz povezivanje svih sustava u konačnici ostvarilo formiranje šireg regionalnog sustava, što bi značajno doprinijelo sigurnosti vodoopskrbe i višoj kvaliteti vode.

Postojeći energetska sustav zadovoljava potrebe korisnika prostora s opskrbom na 35/10 kV razini kao i distribucijskoj VN 10/04 kV i NN 0,4 kV razini. U cilju povećanja sigurnosti i kvalitete opskrbe električnom energijom, provest će se promjene u postojećoj mreži i objektima 10/0,4 kV i 0,4 kV, što međutim nije predmetom analiza Plana. Unutar novog razvojno-gospodarskog područja planiranog uz naselja dolazi do izgradnje sadržaja ili proizvodnih kapaciteta s većom potrebom za električnom energijom, te će se trebati dograditi 110 kV i eventualno 35 kV

naponsku mrežu uz izgradnju nove transformatorske stanice TS110/xx kV Novska južno od pruge uz 'Poduzetničku zonu jug', te većeg broja distribucijskih TS 10/04 s kabliranim VN i NN mrežama unutar građevinskog područja, i u budućnosti izvesti novu TS 110/20 kV, za razvod i opskrbu čitavog područja Grada, te prijeći na distribucijsku razinu 20/0,4 kV što je dugoročno gledano tehnički kvalitetnije i ekonomski isplativije rješenje.

Prostorom Grada prolazi i dio tranzitnih magistralnih dalekovoda 200 i 110 kV kao dijelova državnog i županijskog energetskog sustava u okviru elektroopskrbe ovog i drugih područja. Svi postojeći dalekovodi razine 200, 110 i 35 kV zadržavaju se sa svojim zaštitnim koridorima, uz izgradnju novih vodova u već postojećim koridorima, te izgradnju novog priključnog 2x110 kV sa planirane TS 110/xx kV na postojeći DV 110 kV Međurić - Nova Gradiška, kao i ukapanje novog kabelskog spoja 110 kV na postojeće EVP Novska.

Preostali energetski sustavi zastupljeni su kroz postojeće plinovode i naftovode. Glavni koridor magistralnog naftovoda za međunarodni transport (JANAF) prolazi uz autocestu (A-3), a unutar tog zaštitnog koridora postojeće trase naftovoda širine obostrano 100 m planira se izgradnja novog magistralnog naftovoda i magistralnog plinovoda za međunarodni transport. U okvirima infrastrukture transporta i skladištenja nafte nalazi se i skladište naftnih derivata na lokalitetu eksploatacijskog polja Kozarice, odakle se nafta lokalnim naftovodima transportira prema Sisku i Ivanić Gradu. Unutar prostora Grada izgrađeni su magistralni plinovodi sa trasama KS Lipovljani - Janja Lipa DN 150 (dio), KS Lipovljani - Popovača DN 100 (dio) i KS Lipovljani - MRS Novska sa DN 80. Napajanje područja Grada Novske realizira se preko magistralnog plinovoda Ivanić Grad - Kutina - Novska (NO 300), uključivo i transport zemnog plina sa lokaliteta Kozarice prema Ivanić Gradu (NO 500). Osim navedenih plinskih sustava više razine na području Grada izgrađena je nastavno na MRS Novska distributivna mreža srednjetačnih i niskotlačnih plinovoda. Proširenje plinske mreže predviđeno je u pravcu naselja Rajić sa novom mjerno redukcijskom stanicom, kao i planirani produžetak magistralnog plinovoda od MRS Novska prema jugu na novu MRS Jasenovac.

Mreža elektroničkih komunikacija u ovom trenutku zadovoljava potrebe razvijenijih dijelova područja Grada, a posebno najrazvijenijeg središnjeg dijela. Pri tome se ukupna mreža elektroničkih komunikacija, putem mjesne centrale na području naselja Novska, kao udaljeni pretplatnički stupanj (UPS) mjesne centrale Kutina (kao dijela mreže elektroničkih komunikacija Sisačko-moslavačke županije i tranzitne centrale u Sisku), razvija na lokalnoj razini pojedinih naselja preko udaljenih pretplatničkih stupnjeva (UPS). Budućim razvitkom novih zona gospodarskih djelatnosti i proširenjem građevinskog područja naselja (s povećanjem broja domaćinstava), a i sukladno potrebama povišenja standarda elektroničkih komunikacija i boljeg povezivanja unutar područja Grada javljaju se potrebe za provedbom određenih zahvata u postojećoj mreži. Radi toga se u srednjoročnom razdoblju razvitka infrastrukture elektroničkih komunikacija predviđa izgradnja novih lokalnih komutacijskih čvorišta tipa UPS koji će preko podzemnih svjetlovodnih kabela biti povezani u mrežu elektroničkih komunikacija Grada Novske i Sisačko-moslavačke županije. Time će se ostvariti visoka razina elektroničke povezanosti unutar prostora Grada, kao i sa drugim područjima, čemu treba dodati i daljnji razvitak mobilnih mreža s većim brojem korisnika.

Ovim planom omogućen je i predviđen razvoj mreže pokretnih elektroničkih komunikacija, kroz izgradnju i postavljanje baznih stanica mobilne telefonije, primopredajnih uređaja i ostale opreme u mreži, te prvenstveno osuvremenjivanjem mreže, prema uvjetima i odobrenjima potrebnih institucija.

2.2.4. Zaštita krajobraznih i prirodnih vrijednosti i posebnosti i kulturno-povijesnih vrijednosti (kulturne baštine)

2.2.4.1 Krajobrazne i prirodne vrijednosti

Krajobrazne i prirodne vrijednosti i posebnosti uključivo kvalitete kulturno-povijesne baštine predstavljaju značajan dio razvojnih resursa Grada Novske. Naime, značajan dio razvitka ovog područja osnivati će se i na visokoj kvaliteti i atraktivnosti prirodnog prostora, koji u ekološkom smislu treba zadržati najvišu razinu. U tom pogledu raspoloživi resursi na području Grada Novske imaju ne samo lokalni značaj, nego i širi županijski, državni i europski. Postojeća zaštićenost prostora temeljem njegovih krajobraznih, prirodnih i drugih vrijednosti povećati će se u budućnosti kroz određivanje novih zaštićenih područja i strožih režima zaštite, kako bi se postojeće vrijednosti u potpunosti očuvale i unaprijedile. U tom smislu se kroz ciljeve prostornog razvoja, osim već ostvarene zaštite prirodnih vrijednosti temeljem Zakona o zaštiti prirode (NN 70/05, 139/08) na području Parka prirode Lonjsko polje, predviđa proširenje zaštite i na druge prirodno vrijedne lokalitete. Režimi zaštite krajobraznih i prirodnih vrijednosti obuhvaćaju slijedeća područja:

A. Područje sa zaštitom uspostavljenom temeljem Zakona:

1. Najviša razina zaštite prirodnih i krajobraznih vrijednosti odnosi se na Park prirode Lonjsko polje, sa već uspostavljenim statusom zaštite (zakonsko proglašenje), pri čemu pojedina područja unutar Parka prirode tretiraju kao posebni ornitološki rezervati, obzirom na Projekt 'Important bird areas'. Veličina zaštićenog područja iznosi 7667,57 ha (dio Parka prirode unutar prostora Grada Novske).

B. Područja predložena za zaštitu temeljem Zakona:

Zaštita posebnih krajobraznih i prirodnih vrijednosti koja se utvrđuje i predlaže ovim Planom na razini značajnog krajobraza, obuhvaća područja doline potoka Novska.

Zaštita pojedinih vegetacijski atraktivnih lokaliteta u kategoriji park šume koji obuhvaćaju područje doline potoka Novska.

Posebna manja prostorno ograničena područja unutar Grada Novske (parkovi, drvodredi) koja imaju karakteristike parkovne arhitekture.

C. Područja za zaštitu temeljem Plana

Posebne vrijednosti prirodnog okoliša koje obuhvaćaju očuvanje krajobraznih kvaliteta (prirodni i kulturni krajobraz) pri čemu treba očuvati njegove izvorne vrijednosti smanjenjem (ograničenjem) intenziteta izgradnje na tim područjima s

Planom predviđenom sanacijom njegovih oštećenih dijelova (eksploatacijska polja nafte/plina) kroz daljnje oplemenjivanje, uključivo očuvanje značajnih panoramskih točaka unutar prostora Grada.

Obzirom na temeljne ciljeve Plana, koji u okvirima prostornog razvitka Grada Novske poseban naglasak daje zaštiti, očuvanju i unaprjeđenju krajobraznih i prirodnih vrijednosti potrebno je u kontinuitetu realizacije Plana osigurati provedbu predložene zaštite kroz zakonsko proglašenje. Budući da prirodne i krajobrazne vrijednosti čine dio ukupnog spektra razvojnih interesa i gospodarskih resursa na području Grada Novske, iste je potrebno planskim mjerama, režimima i uvjetima korištenja prostora temeljenim na Zakonu o zaštiti prirode zaštititi kao izvorne prirodne vrijednosti te očuvati njihovu biološku i krajobraznu raznolikost.

Radi toga jedan od posebno značajnih zadataka Prostornog plana uređenja Grada predstavlja osiguranje potrebnih preduvjeta za kvalitetan gospodarski, društveni i kulturni razvitak baziran na održivom korištenju resursa, što između ostalog obuhvaća očuvanje, unaprjeđenje i zaštitu krajobraznih i prirodnih vrijednosti i posebnosti, kao osnovnog identiteta ovog prostora identiteta ovog prostora.

2.2.4.2. Zaštita kulturno-povijesnih vrijednosti (kulturne baštine)

A) Parametri vrednovanja kulturno-povijesnih vrijednosti; načela i ciljevi zaštite

Jedno od temeljnih načela na kojem danas gradimo principe zaštite kulturne baštine je činjenica da je arhitektonski spomenik, bilo koje vrste i značenja, nedjeljivo povezan s okolinom, a time i širim prostorom. Na tim je principima definiran i novi segment zaštite kulturne baštine, a to je prostorna baština. Pod pojmom prostorne baštine podrazumijevamo 'topografski definirana područja u kojima je osobito izražen kvalitetan suživot kulturne baštine i prirodnih osobitosti sredine, odnosno kao cjelina je iznimnih povijesnih, arheoloških, umjetničkih, kulturnih, znanstvenih, socijalnih i tehničkih vrijednosti'. Uz tradicionalni pojam zaštite spomenika kulture i prirode, ravnopravno se pojavljuje i zaštita kulturnih i prirodnih dobara, odnosno valorizacija svih oblika proizvoda prirode i ljudske stvaralačke djelatnosti.

Smatrajući da kulturno i prirodno nasljeđe predstavlja harmoničnu cjelinu, čiji su elementi nedjeljivi, proširena je terminologija zaštite na pojmove zaštite kulturne i prirodne, odnosno prostorne baštine. U tom kontekstu valorizirani su krajolici i pejzažni predjeli Grada Novske, bilo da su prirodni okvir naselja, brežuljci obrađeni vinogradima ili pokriveni šumama, bilo da su ljudskom rukom kultivirani predjeli u blizini naselja ili pojedinačno zaštićenog kulturnog dobra. Najveća vrijednost ovog područja je, osim vrijednih pojedinačnih primjera graditeljske baštine (osobito sakralnih građevina), očuvani krajolik koji čini sintezu prirodnih, pejzažno-reljefnih osobitosti i antropogenih djelatnosti.

Iako se zaštita kulturne baštine provodi po posebnim zakonima, Plan je prilika za sveobuhvatno sagledavanje i cjelovitu zaštitu. U cilju sustavne brige za zaštitu graditeljske baštine, kako je određeno u Programu prostornog uređenja Republike Hrvatske, osnovna su opredjeljenja slijedeća:

- uspostava cjelovitog i usklađenog sustava zaštite graditeljskih i kulturnih vrijednosti,
- neprekidno istraživanje i vrednovanje graditeljske baštine, te poticanje temeljne stručne i znanstvene obrade, radi djelotvornije zaštite, ali i radi uključivanja u razvojne programe,
- revizija postojećih konzervatorskih studija za zaštićene povijesne cjeline,
- zaštita mogućih arheoloških predjela i mjesta u skladu s načelima arheološke struke i konzervatorske djelatnosti,
- uspostava uravnoteženih odnosa između osnovnih izvornih povijesnih oblika graditeljske baštine i suvremenih graditeljskih pojava, osobito na području povijesnih urbanih i ruralnih cjelina, radi očuvanja njihovih povijesnih vrijednosti koje svjedoče o identitetu područja kojem pripadaju,
- u sklopu modela revitalizacije seoskih cjelina primijeniti integralne oblike zaštite, te poticati osnivanje muzeja na otvorenom i predstavljanja narodnog stvaralaštva radi odgojno obrazovnih, ekoloških i turističkih učinaka. Europskom konvencijom o krajoliku, krajolikom se smatra područje izgled kojega je određen djelovanjem i međudjelovanjem prirodnih i ljudskih činitelja. Krajolik se mora shvatiti kao prostorno ekološku, gospodarsku i kulturnu cjelinu, u kojoj valja poštivati načelo raznolikosti i posebnosti krajolika. Prema smjernicama prostornog uređenja Radne zajednice Alpe Jadran (1997.) ciljevi i opredjeljenja su osigurati vitalni kvalitetni krajolik, uz očuvanje i naglašavanje identiteta pojedinih područja. Potrebno je prepoznati i sačuvati pojedine tipove krajolika; krajolik s visokim stupnjem gospodarske učinkovitosti, krajolik s visokim stupnjem prirodnosti, krajolik s visokim stupnjem identiteta, nove kvalitete krajolika (osobito vezana uz naselja).

U svrhu očuvanja i unapređenja krajobrazne raznolikosti propisuje se slijedeće:

- izbjegavati pravocrtne regulacije vodotoka, a duž postojećih regulacija i agromeliorativnih zahvata omogućiti opstanak i mjestimičnu obnovu bujnih vlažnih biotopa i ambijenata, duž međa čuvati živice i pojedinačna stabla kao tradicionalni oblik razdiobe prostora, spriječiti daljnju neplansku izgradnju kuća i drugih građevina na krajobrazno izloženim mjestima, očuvati seoske krajolike i omogućiti razvitak sela uz oživljavanje seoskog gospodarstva, biopoljodjelstva, obrtništva, rukotvornih vještina, turizma, te poticanje seoskog stanovanja kao mogućnosti izbora; pri tom je važno očuvati sliku naselja i kultiviranog krajolika, a građevna područja odrediti na način da se očuvaju oblikovne (morfološke) i strukturalne značajke graditeljske baštine, prije svega: oblik građevne čestice, smještaj građevina na istoj i tradicijski obiteljski vrt,
- očuvanje prepoznatljivosti povijesnih cjelina urbanog karaktera treba temeljiti na poštivanju jedinstvenosti svakog naselja, njegovoj povijesnoj slojevitosti, zakonitostima rasta i preobražaja; potrebno je provesti revalorizaciju dosad utvrđenih zona zaštite, na principima najstrože i potpune zaštite povijesne organizacije i strukture, odnosno odrediti zone u kojima su moguće graditeljske intervencije, a da se time ne narušavaju vrijednosti najstrožeg povijesnog središta; osobitu pozornost posvetiti kontaktnim zonama povijesnog središta i rubnim dijelovima povijesnih naselja, štiteći mjerilo, zatečene vrijednosti i graditeljsku tradiciju.

Povijesne cjeline i ambijenti, kao i pojedinačne građevine sa spomeničkim obilježjima, zajedno sa svojim okolišem, moraju biti na kvalitetan način, sukladno njihovim prostornim, arhitektonskim, etnološkim i povijesnim karakteristikama, uključeni u budući razvoj. To prije svega podrazumijeva:

- zadržavanje i očuvanje prostornih odnosa definiranih tijekom povijesti, koji se manifestiraju u cjelovitoj slici prostora kao kulturnog krajolika,
- očuvanje prostorne homogenosti naselja, prije svega njegova volumena, okruženog područjima kultiviranog krajolika,
- zadržavanje povijesnih oblika komunikacija - starih cesta, pješačkih puteva i staza, često praćenih pokloncima i raspelima,
- očuvanje povijesnog naseobinskog ustroja, parcelacije i tradicijske arhitekture, oživljavanje povijesnih oblika naseljenosti - sela, zaselaka u okviru njihovog prostornog okruženja, povijesne matrice, parcelacije i tradicijske građevne strukture,
- revitalizaciju napuštenih sela i zaselaka, izuzetne etnološke, arhitektonske i ambijentalne vrijednosti,
- očuvanje i obnovu tradicijske arhitekture, stambene i gospodarske, kao i svih povijesnih arhitektonskih građevina spomeničkih svojstava, kao nositelja prepoznatljivosti prostora,
- očuvanje povijesne slike prostora i karakterističnih vizura,
- očuvanje i njegovanje izvornih i tradicionalnih funkcija i sadržaja, poljoprivrednih kultura kao što su vinogradi i tradicionalnog načina obrade zemlje,
- zadržavanje i očuvanje karakterističnih toponima, naziva sela, brežuljaka i potoka, od kojih neki imaju povijesno (arheološko) i simboličko značenje,
- očuvanje i obnovu svih građevina i sklopova s kulturno-povijesnim obilježjima,
- istraživanje i prezentaciju arheoloških nalaza i mjesta važnih za lokalnu, ali i nacionalnu povijest.

U cilju očuvanja, zaštite i unapređenja kulturne i prirodne baštine Grada Novske, što znači očuvanje identiteta, naglašavamo načela zaštite koja bi trebala biti polazna osnova budućeg razvitka:

- kulturna i prirodna baština predstavlja temelj identiteta i dokaz je povijesnog kontinuiteta razvitka sredine, pa ju je potrebno štititi od svake daljnje devastacije i degradacije njenih temeljenih vrijednosti,
- osim pojedinačnih građevina, kulturnu baštinu čini i prostorna baština, koja je zajedničko djelo čovjeka i prirode, odnosno rezultat je ljudskog djelovanja kroz povijest,
- osim vrednovanja građevina - reprezentativnih primjera određenog stila, kulturnu baštinu čine i skromna ostvarenja tradicijske stambene izgradnje, drvene kuće, koje bi kao nositelje identiteta, trebalo čuvati u izvornim oblicima i po mogućnosti izvornoj namjeni,
- prirodni krajolik je neponovljiv, a svako novo širenje građevinskih zona u kvalitetne krajobrazne prostore znači osiromašenje krajolika i gubitak samosvijesti.

Zaštita i obnova kulturno-povijesnih i krajobraznih vrijednosti postavlja se kao važan zadatak na kojem cijela Hrvatska treba graditi svoj identitet. Kulturna baština Grada Novske posjeduje kulturno-povijesnu, arhitektonsku, etnološku, arheološku i dokumentarnu vrijednost, stoga je za potrebe ovog plana izrađena

Konzervatorska podloga. Cilj ove podloge je da se utvrde osnovni prostorni i razvojni činitelji očuvanja kulturne baštine, te da se daju smjernice i uvjeti korištenja prostora, za djelovanje u prostoru i za pojedinačne graditeljske zahvate. Zaštita graditeljske baštine se provodi prema usvojenim načelima integralne zaštite prostora, ali i očuvanjem autentičnosti kroz obnovu izvornih obilježja građevine. Modaliteti zaštite određuju se prema kriteriju zoniranja (stroga zona zaštite povijesnih struktura i kontaktne zone), te prema propisanim mjerama zaštite. Dio prostora Grada vrednovan je kao područje kulturnog krajolika, osobito padine Pšunja s malobrojnim naseljima i brežuljcima sa obrađenim padinama, ali i s brojnim arheološkim lokalitetima. Južni dio Grada dodirno je područje Parka prirode Lonjsko polje. U njemu su očuvana prirodna i pejzažna obilježja i karakteristična tipologija naselja. Potrebno je s naročitom pažnjom pristupiti planiranju građevinskih područja, kako ne bi došlo do narušavanja kvalitetnih prostornih odnosa, uz očuvanje vrijednih vizura na sela.

Za građevine najveće kulturno povijesne vrijednosti potrebno je provesti konzervatorsko restauratorska istraživanja prije bilo kakvih zahvata. Za sva naselja s očuvanom povijesnom građevnom strukturom potrebno je izraditi detaljnu inventarizaciju svih vrijednosti naselja, prostornih i graditeljskih, temeljem kojih će se odrediti smjernice za potrebne i moguće zahvate unutar prostora naselja i na pojedinačnim građevinama.

B) Očuvani povijesni oblici naseljenosti

Povoljan prirodni i prometni položaj ovog područja uvjetovao je naseljenost prostora od najstarijih vremena o čemu govore slučajni nalazi, međutim, prostor je do danas arheološki neistražen stoga se naseljenost sa sigurnošću može pratiti od srednjeg vijeka, od kada se dijelovi ovog prostora pojedinačno spominju u povijesnim dokumentima. Prostor današnjeg Grada Novske moguće je pratiti od 12. stoljeća kad je kao posjed i župa Svetačje darovan šimeškom županu Tiboltu iz Mađarske. Ta je županija obuhvaćala područje današnje Novske, Daruvara i Pakraca i nalazila se na krajnjem istoku zagrebačke biskupije, a kao okružje je obuhvaćala brojne gradove, kaštele i posjede od kojih je jedan bio Svetačje po kom se nazivalo cijelo okružje. Posjed Svetačje prvi put se u dokumentima spominje 1231. god, a pripadala mu je okolica današnje Novske sa dolinom Subocke i Subockim kaštelom, otprilike prostor obuhvata današnjeg Grada Novske. U crkvenoj hijerarhiji arhiđakonot Svetačje pripada čazmanskom kaptolu, zagrebačke biskupije. U popisu župa zagrebačke biskupije, 1334. god., spominju se: župa Sv. Martina kod Borovca, župa Sv. Tome u Jazavici (raniji naziv Dragalin, Britvićevina), župa Sv. Demetrija u Belini, (današnja Novska), a okolni prostor pripada grofovskom posjedu sve do dolaska Turaka. Posjed pripada obitelji Zemče-Svetački, a na današnjem prostoru Grada Novske spominju se srednjovjekovne utvrde Vywar, današnja Novska, Subocki grad, sjeverno od Novske, Britvić grad iznad današnjeg Roždanika i još jedno gradište na putu ka Subocki. U podgrađima kaštela Subocka i Vywar razvila su se trgovišta. Nakon upravnog preustroja Slavonije, sredinom 14. st., stvorene su veće županije tako je područje Svetačja potpalo pod novouređenu Križevačku županiju. Nadiranjju Turaka nisu se mogli oduprijeti plemići Svetački, Turci zauzimaju njihove posjede 1540. god., a na njima utvrde Novska, Subocka i Britvićevina (Jazavica).

Dolaskom Turaka prostor je opustio, stanovništvo je izbjeglo, a prostor Novske i okolice pod Turcima je od 1530. god. do 1691. god. Porušena je crkva Sv. Dimitrija uz koju se nalazilo groblje.

Nakon progona Turaka dolazi do intenzivnog naseljavanja ovog prostora, osobito nakon 1702. god. Nastaju naselja Roždanik, Jazavica, Voćarica, Paklenica, Stari Grabovac, Brestača i Novska, Kričke, G. i D. Rajić, St. Subocka i Borovac, o čemu svjedoče popisi stanovništva iz 1698. god. Tom prilikom se prvi put spominje i crkva Sv. Luke kao ruševina. Novska se novom administrativno-upravnom i vojno-političkom podjelom nalazi unutar kotara Kraljeva Velika, a 1745. god. osniva se Gradiška pukovnija, unutar Vojne krajine u čijem je sastavu novsko područje. Prostor se intenzivno razvija i naseljava sredinom 18. st., osobito nakon gradnje krajiške ceste 1779. god., podno prigorja Psunja. Organizacija života se diže na višu razinu, utemeljena je današnja organizacija prostora obuhvata Grada Novske. Naseljenost prostora iz ovog perioda može se sagledati na austrijskim vojnim kartama Gradiške pukovnije.

Naselje Novska se razvija u administrativno, prometno i gospodarsko središte šireg područja. Ukidanjem Vojne krajine 1881. god. Područje dolazi u sastav Požeške županije.

Gradnja željezničkih pruga, krajem 19. st., području Novske daje nov poticaj za razvoj, a osobito se razvija naselje Novska koje postaje prometno čvorište uslijed povoljnog prirodnog i prometnog položaja. Razvija se industrija tako Novska postaje nositelj razvoja ovog područja.

Naselja su važan produkt kontinuiranog djelovanja čovjeka u prostoru i bitan element za njegovo vrednovanje. Detaljnom analizom povijesne i građevne strukture naselja izdiferencirane su vrijedne povijesne cjeline. Za naselja D. i G. Kričke, Brezovac Subocki, Lovsku i Rajčice nije bilo moguće provesti detaljnu analizu zbog evidentne devastiranosti i zapuštenosti naselja i potencijalne opasnosti od posljedica ratnih djelovanja stoga će se ovaj postupak valorizacije provesti kad bude moguće u okviru redovne djelatnosti ovog Odjela.

Naselja Grada Novske nastala su otprilike u isto vrijeme, nakon progona Turaka krajem 17. st. i tipološki su ujednačena što je omogućilo prirodno okruženje, gotovo ravan nizinski teren između obronaka Psunja i toka rijeke Save na kojemu uz stari regionalni i lokalne putove nastaju izrazito linijska naselja posavskog tipa. Uz tok Subocke i uz dominantne putove sjevernog dijela prostora Grada također su nastala linijska naselja, međutim tipološki spadaju zapadnijem gorskom dijelu Hrvatske. Za naselja na blago valovitim obroncima Psunja, ispod 400 m n.v. važno je istaknuti da su nastala u veoma odmjerenom odnosu s prirodnim okvirom stoga se matrica prilagodila terenu pa se obično sastoji od više ogranaka koja se pružaju po hrptovima ili u usjecima. Sva naselja seoskih obilježja nastala su uz bivšu krajišku cestu i uz kapilarnu mrežu lokalnih putova koji se nje odvajaju tako da je matrica južno i uz ovu glavnu cestu izrazito linijska, dužine i po nekoliko kilometara dok se sjeverno od ceste prilagođava terenu pa je krivudava i kraća ili razgranata.

Jedino gradsko naselje Novska nastalo na najpovoljnijoj poziciji ovog prostora ima razvijenu matricu koju je odredila glavna cesta, padine Psunja, potok Novska i željeznička pruga. Naselje ima izdiferencirano središte sa svim važnim javnim

građevinama i gradskim parkom to je ujedno i najvrjednija povijesna cjelina koja ima status spomenika kulture.

Osim povijesne cjeline Novske sačuvani su dijelovi vrijednih ruralnih cjelina Borovac, D. Rajić, Kozarice, Plesmo i Stara Subocka koje su posebno obrađene u katalogu naselja s prikazom starog katastra, zonom zaštite i fotodokumentacijom. Ostala seoska naselja nisu uspjela razviti unutrašnju organizaciju na viši nivo, a niti sačuvati identitet osim u pojedinačnim detaljima. Središte naselja obično je markirano kapelom, spomen obilježjem, uz školu, trgovinu ili značajniju stambenu građevinu. Sačuvan je i niz pojedinačnih primjera tradicijske gradnje unutar naselja, međutim, ne može se izdvojiti više niti jedna cjelina očuvanih ambijentalnih vrijednosti. Unutar naselja mogu se izdvojiti samo kratki potezi, najčešće sa jedne strane puta koji sa očuvanim pojedinačnim primjerima izvorne arhitekture svjedoče o nekadašnjem izgledu naselja. Tradicijska organizacija građevne čestice koje se nižu uz put, slijedi se i u novije vrijeme, stambena građevina smještena je uz rub građevne čestice prema putu, starije orijentirane zabatno, kasnije podužno u odnosu na put. Gospodarske građevine zatvaraju gospodarsko dvorište i smještene su u različitim odnosima na građevnoj čestici. Građevne čestice su u nizovima s obje strane puta, tako da se parcelacija čita i sa distance.

Tradicijske stambene građevine su raznolike: drvene prizemnice ili katnice zabatne ili podužne orijentacije uz rub građevne čestice zastupljene su u naseljima Lonjskog polja. Zidane prizemnice, starije zabatno orijentirane u odnosu na put, i podužno orijentirane prizemnice dekoriranog uličnog pročelja iz prve polovine 20. st. čine očuvane poteze unutar ostalih naselja s dijelovima drvoreda. U novije vrijeme nastaje sve više katnica potpuno novih gabarita i oblikovanja ne slijedeći građevinsku liniju, niti bilo koji element izvornog graditeljstva. Najvrjedniji primjeri tradicijske gradnje su drvene katnice-čardaci, nekad dominantan tip tradicijskog graditeljstva u naseljima ovog dijela toka rijeke Save, očuvane u nizovima ili kao pojedinačni primjeri. Gospodarske građevine su češće drvene u Lonjskom polju i zidane u ostatku naselja, ali i kombinirane. Rijetke su građevne čestice na kojima je očuvano izvorno stanje svih gospodarskih građevina (štala, kotac, svinjac, sjenik, komora, bunar), zamjenjuju ih zidani objekti od opeke u nešto izmijenjenom gabaritu što znatno utječe na izgled naselja stoga je veoma bitno očuvati građevne čestice koje je moguće revitalizirati i staviti u funkciju.

Obnova, revitalizacija i odgovarajuća prezentacija povijesno-graditeljskih cjelina, odnosno ovom prilikom evidentiranih i izdvojenih dijelova seoskih naselja mogla bi značajno pridonijeti turističkoj, kulturnoj i edukativnoj ponudi Grada, pogotovo u najočuvanijim i sa povijesno-graditeljskog aspekta najvrednijim dijelovima seoskih naselja. Očuvanje graditeljske baštine ovdje je nužno i neodvojivo povezano sa očuvanjem pripadajućih okolnih površina obradivih polja i šuma te šireg krajobraza, ukratko onoga što čini identitet prostora. Ovim bi se održao povijesni kontinuitet prostora.

2.3. CILJEVI PROSTORNOG UREĐENJA NASELJA NA PODRUČJU GRADA

2.3.1. Racionalno korištenje i zaštita prostora

Naprijed utvrđene ukupne vrijednosti prostora uvjetuju njegovo korištenje u skladu potrebama sagledivog razvitka Grada u periodu do 2015. godine, pri čemu će se prostori koji predstavljaju razvojni resurs područja koristiti na način koji osigurava očuvanje i zaštitu njegovih vrijednosti, uključivo ukupnu obnovljivost pojedinog resursa. Radi toga se daljnja izgradnja veže uz postojeća naselja sa razvojem prostorno i funkcionalno cjelovitih jedinica, unutar kojih je moguće ostvariti kvalitetan urbani standard, potrebne funkcije gospodarskog razvitka te sadržaje i objekte društvene i komunalne infrastrukture. Drugi tipovi izgradnje vezani uz gospodarski razvitak (industrijsko-proizvodne, zanatsko-servisne i komunalne zone) ili uređivanje prostora za potrebe sadržaja rekreacije, komunalnih objekata i infrastrukture (prometni koridori, uređaj za pročišćavanje, vodovodni rezervoari, deponije, eksploatacijska područja i groblja) razvijaju se izvan ili na rubnom dijelu građevinskog područja naselja. Područja gospodarske namjene predstavljaju nastavak na već postojeće lokacije gospodarskih aktivnosti u ili uz naselje, odnosno lociraju se kao zasebne gospodarske odnosno komunalne i poslovne zone. Ukupno dimenzioniranje novih prostora za daljnje uređivanje i korištenje provedeno je racionalno vodeći računa o realnim mogućnostima i potrebama razvitka Grada unutar perioda do 2015. godine, na načelu zaštite i obnovljivog korištenja osnovnih resursa što se prvenstveno odnosi na poljoprivredno i šumsko zemljište, uključivo i druge prirodne vrijednosti (krajobraz i sl.). Na taj način se kroz racionalno korištenje prostora i njegovo očuvanje za daljnje postplansko korištenje uz usmjeravanje novih zona izgradnje izvan prirodno kvalitetnih i resursnih područja postiže ukupna zaštita prostora Grada Novske. Pri tome Prostorni plan uređenja Grada Novske predstavlja osnovnu prostorno-plansku dokumentaciju za usmjeravanje prostornog razvitka Grada usaglašavanjem namjenskog korištenja prostora Grada i očuvanja prirodnih resursa kroz provođenje uvjeta održivog razvitka. Planom se također uspostavlja funkcionalni ustroj prostora koji ima za cilj grupiranje sukladnih sadržaja i namjena na način da se osigura racionalno uređenje prostora.

Osnovni principi i ciljevi racionalnog korištenja i zaštite prostora temelje se na ostvarenju slijedećih glavnih postavki:

- građevinska područja naselja treba oblikovati, uskladiti i dimenzionirati prema realnim demografskim potencijalima s potrebnim rezervnim prostorima radi 'disperzije' izgradnje, uvažavajući mogućnosti njihovog opremanja nužnom prometnom i komunalnom infrastrukturom, uključivo objekte društvenog standarda, kako bi naselja ostvarila odgovarajući urbani standard,
- vrijedno poljoprivredno zemljište na ravničarskom dijelu Grada treba sačuvati od bilo kakove izgradnje izuzev gradnje u funkciji daljnje revitalizacije i unapređenja poljoprivredne proizvodnje; unutar tog prostora moguća su samo manja proširenja postojećih naselja (prostori urbane strukture i gospodarskog razvitka) uvažavajući budući demografski potencijal,
- postojeće šumsko zemljište bez obzira na njegovu namjenu i kvalitetu šumske vegetacije treba kroz pošumljavanje dalje oplemenjivati te isključiti iz glavnih prostora uređenja i izgradnje naselja ili drugih namjena na području Grada; značaj

šumskog zemljišta posebno je velik u okviru prigorskog pojasa, gdje treba u formi zaštićenih prirodnih predjela predstavljati osnovu određenih gospodarskih aktivnosti i mogućnosti turističkog razvitka.

Uzevši u obzir naprijed iznesene kriterije racionalnog korištenja i zaštite prostora mogu se dati okvirni (generalni) parametri daljnjeg razvitka pojedinih naselja, utvrditi potreba njihovog širenja kao i definirati karakter buduće izgradnje po pojedinim prostorno-tipološkim cjelinama:

- nizinsko-ravničarsko područje, koje obuhvaća naselja Bročice, Plesmo, Sigetac Novski i Stara Subocka predstavlja prostor na kojemu se obzirom na raspoloživo zemljište očekuju mogući pozitivni razvojni pomaci vezano uz poljoprivrednu-stočarsku proizvodnju i prateće djelatnosti; radi toga se očekuje da na tom području treba osigurati dodatne prostore za razvoj naselja, ali i nove prostore izvan naselja (izvan građevinskog područja) kao posebne objekte obiteljskog gospodarstva (farme i sl.),

- prostor središnjeg urbano-prometno-razvojnog koridora predstavlja dio teritorija Grada na kojemu se pod daljnjim značajnijim utjecajem razvitka naselja i gospodarstva, a posebno radi dobre prometne povezanosti s drugim područjima očekuje i predviđa značajnija izgradnja novih područja namijenjenih razvitku naselja i različitim vrstama gospodarstva usklađenih i povezanih s drugim gospodarskim djelatnostima i to posebno na području oko naselja Novska; međutim, unatoč povećanom intenzitetu izgradnje unutar središnjeg koridora, istu treba koncentrirati uz lokacije pojedinih naselja, a međuprostori se, koliko je to maksimalno moguće, zadržavaju u njihovom prirodnom izgledu, posebno u dubini prostora; naime, kao što je već naprijed opisano, područje središnjeg razvojnog koridora predstavlja neprekinuti - kontinuirani urbani pojas koji se proteže uz županijske ceste Ž-3124, Ž-3251, Ž-3252 i državnu cestu D-312, dok se samo u dubini prostora (prigorskog sa sjeveroistočne i ravničarskog sa južne i jugozapadne) smanjuje koncentracija izgradnje; unutar samih naselja na tom području, koja većim dijelom predstavljaju najveća i najurbaniziranija naselja s funkcijama središnjih naselja Grada, treba osigurati mogućnost više razine urbanog standarda kroz daljnju koncentraciju sadržaja društvene infrastrukture i više razine opremljenosti komunalnom infrastrukturom,

- prigorsko područje predstavlja u svojim rubnim dijelovima prostor demografskog pražnjenja s usmjeravanjem stanovništva prema središnjem području Grada; radi toga su i potrebe za novim razvojnim prostorima naselja i gospodarskih djelatnosti znatno smanjene; međutim, u cilju stvaranja posebnih pogodnosti za zadržavanje stanovništva na predmetnom području, kao i privlačenja nove izgradnje, Planom se predviđa proširenje prostora građenja samo uz područja veće koncentracije lokalnog stanovništva (Kozarice) dok se na preostalim dijelovima zadržava zatečeni okvir postojećih naselja,

- unutar naprijed navedenih područja posebnu prirodnu vrijednost predstavlja prostor Lonjskog polja (dijelom unutar granica Grada Novske) zaštićenog temeljem Zakona o zaštiti prirode u kategoriji parka prirode; unutar predmetnog područja ovim se Planom zadržavaju izvorna obilježja uz očuvanje visoke kvalitete okoliša, kroz isključenje svake izgradnje koja bi narušavala njegove prirodne vrijednosti;

uvjeti korištenja i namjene prostora kao i način njegovog uređivanja propisuju se Prostornim planom područja posebnih obilježja (PPPO) Parka prirode Lonjsko polje.

2.3.2. Utvrđivanje građevinskih područja naselja

U okvirima stvaranja preduvjeta za budući gospodarski razvitak građevinska područja imaju izuzetan značaj. Naime, upravo ona predstavljaju podlogu - prostor na kojemu se takav planirani i programirani razvitak treba ostvariti i oživotvoriti. Poticanjem i ostvarivanjem gospodarskog razvitka javlja se potreba za povećanjem prostora stanovanja kao rezultata pozitivnog utjecaja gospodarskog razvitka na demografsku situaciju. Uzevši u obzir utvrđene mogućnosti daljnjeg gospodarskog razvitka područja Grada Novske u svim segmentima gospodarstva, predviđene su u budućem građevinskom području različite namjenske strukture smještene u okvirima naselja, odnosno u posebnim zonama pogodnim za razvitak gospodarskih djelatnosti.

Građevinska područja su u okviru Plana, vezano uz potrebe budućeg razvojnog perioda, utvrđena kao prostori za razvoj i uređenje površina naselja, prostori za razvoj i uređenje područja izvan naselja te kao izdvojena građevinska područja uglavnom već zatečenih struktura pojedinačnih ili grupiranih objekata. Tako se u okvirima naselja (površine za razvitak i uređenje naselja) osiguravaju potrebni dodatni prostori za razvitak urbanih funkcija i stanovanja, ali prvenstveno mješovitog tipa kao stambeno-poslovne i poslovno-stambene strukture, uključivo urbane funkcije i manje radne zone, koje omogućavaju daljnji razvitak svakom pojedinom naselju. Posebna razvojna područja za potrebe gospodarstva (industrijsko-proizvodne, zanatsko-servisne, komunalne i trgovačke) kao glavnog pokretača budućeg gospodarskog razvitka osigurana su (iz funkcionalnih, zaštitnih i organizacijskih razloga) kao zasebna područja za razvoj i uređenje prostora neposredno uz najveće naselje Novska. Međutim, i ta područja locirana su u prostoru na način da se dijelom koriste već postojeće lokacije gospodarskih subjekata čime se u prostornoj i funkcionalnoj organizaciji Grada postiže koncentracija građevinskih područja, racionalnost i ekonomičnost izgradnje, uz zadržavanje većih slobodnih neizgrađenih područja u formi kvalitetnog prirodnog i kultiviranog krajobraza.

Građevinska područja naselja predstavljaju direktni odraz urbano-razvojnih procesa u prostoru, budući se svaki razvitak realizira bilo kroz izgradnju stambenih ili gospodarskih struktura. Takvu sliku, koja je odraz dosadašnjeg urbanog razvitka, pružaju i postojeća građevinska područja. U njihovom okviru dominiraju izgrađeni dijelovi uz županijske ceste Ž-3124, Ž-3251, Ž-3252 i državnu cestu D-312 (središnji razvojni koridor), dok se na nizinskom poljoprivrednom području izgradnja formira gotovo neprekinuto uz postojeće lokalne i županijske ceste.

Učešće prigrorskog područja u izgrađenim dijelovima Grada je značajno manje, s obzirom na broj naselja unutar tog područja i njihovog disperznog položaja unutar tog dijela teritorija Grada. Takvo stanje rezultira znatno manjom izgrađenosti, pa veći dio tog područja (a posebno sjeveroistočni šumoviti dio Psunja) nije izgrađen i predstavlja slobodan prirodni krajobraz.

Prema planskom rješenju s programom potreba prostora do 2015. godine, vezano uz namjenu prostora i distribuciju građevinskog područja, može se utvrditi da ukupno područje građenja naselja i izvan naselja (bez prostora groblja) iznosi 1691,08 ha (1717,43 ha sa grobljima) ili oko 5,41% površine Grada.

Izvan građevinskih područja naselja izgrađeni su danas sadržaji gospodarske namjene, većim dijelom industrijsko-proizvodnog i zanatsko-servisnog tipa te se ovim planskim rješenjem dograđuju i proširuju, obuhvaćaju prostore oko naselja Novska. Postojeći i planirani prostori izvan građevinskog područja naselja za potrebe realizacije izdvojenih zona gospodarske odnosno poslovne i poslovno trgovačke namjene iznose oko 459,72 ha i čine samo 1,44% teritorija Grada. Kod toga se može konstatirati da znatan dio navedene površine (301,17 ha ili 92,04% ukupne površine izvan naselja) lociran unutar središnjeg razvojnog koridora. Izvan područja naselja realizirana su eksploatacijska polja podzemnih rezervi nafte (većim dijelom neizgrađena i sadrže samo infrastrukturne objekte za potrebe eksploatacije), turistička namjena, i poljoprivredna proizvodnja.

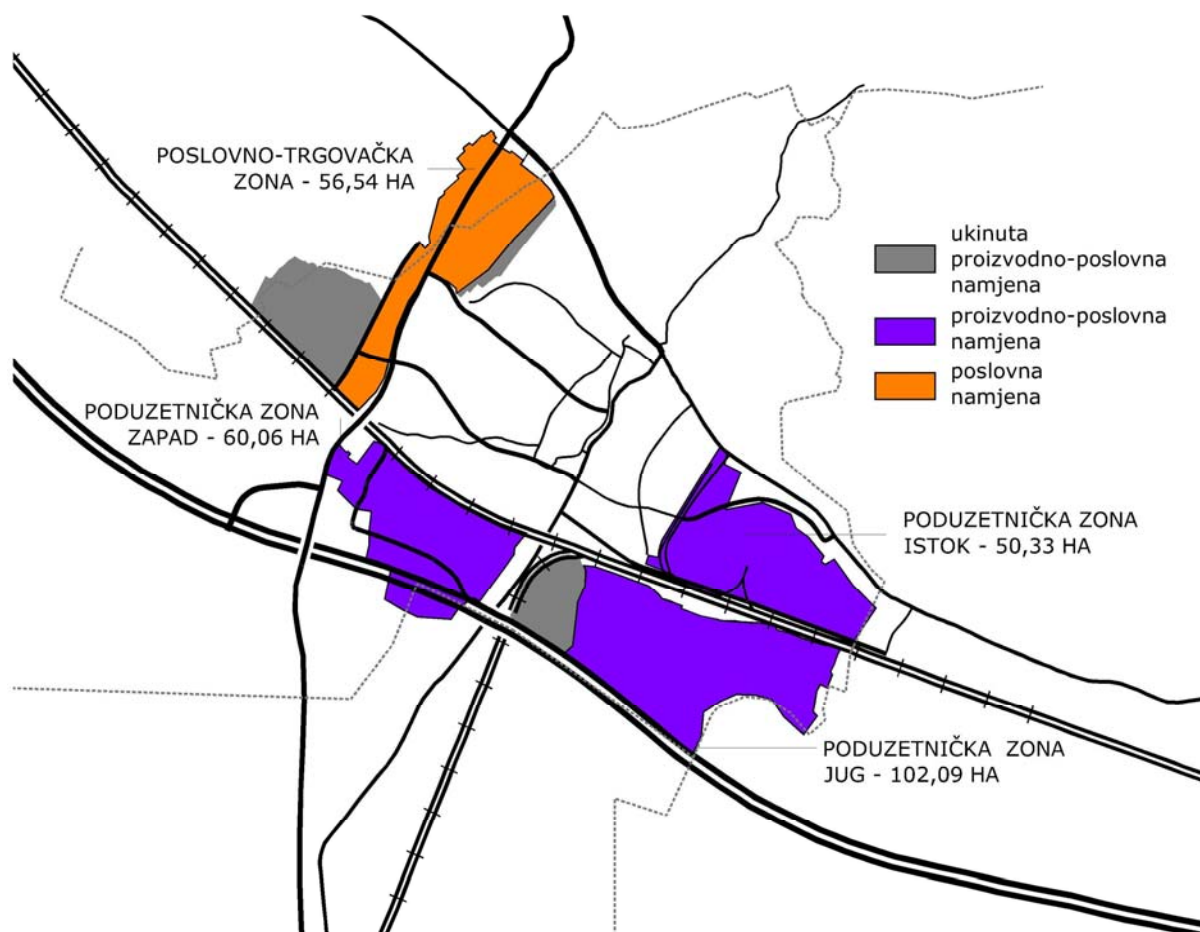
Naprijed izneseni okvirni elementi razvitka naselja i gospodarstva rezultirali su određenim promjenama vezano uz lokaciju i veličinu građevinskih područja u odnosu na postojeću izgrađenost prostora. Naime, radi stimuliranja i povećanja ukupne privlačnosti područja Grada Novske, predviđeno je adekvatno povećanje građevinskog područja za naselja i potrebe gospodarstva. Građevinska područja za potrebe gospodarstva u svoj ukupni obuhvat uključuju i već postojeće gospodarske lokalitete, omogućavajući njihov razvitak i proširenje, odnosno stvaranje takovih gospodarskih zona koje preklapanjem određenih proizvodnih programa i funkcija omogućavaju lokaciju većeg spektra djelatnosti.

Izmjenama i dopunama Plana stavlja se jasan fokus u definiranju i formiranju gospodarskih, tj. poduzetničkih zona i poslovno-trgovačke zone. Izvan građevinskog područja naselja Novska planira se najveći gospodarski razvoj te se formiraju 4 izdvojene podcjeline:

1. Poslovno-trgovačka zona površine 56,54 ha,
2. Poduzetnička zona zapad 60,06 ha,
3. Poduzetnička zona jug 102,09 ha,
4. Poduzetnička zona istok 50,33 ha.

Slika 2. Prikaz poslovno- trgovačke i poslovno-poduzetničkih zona u naselju Novska

**PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA NOVSKKE
IZMJENE I DOPUNE**

Tablica 11.
POKAZATELJI O VELIČINI I IZGRAĐENOSTI GRAĐEVINSKOG PODRUČJA

⁽²⁾ Neizgrađeno - planirano proširenje 2015.god.

NASELJA		GRAĐEVINSKO PODRUČJE NASELJA			RAZVOJ I UREĐENJE POVRŠINA IZVAN GRAĐEVINSKIH PODRUČJA NASELJA												UKUPNO (ha)			
		izgrađeno (ha)	neizgrađeno (ha)	ukupno (ha)	GOSPODARSKA NAMJENA					ZONA POVREMENOG STANOVANJA (PS)	SPORTSKO-REKREACIJSKA NAMJENA (R)			GROBLJE				UKUPNO (ha)		
					PROIZVODNO-POSUVNA NAMJENA (I, K) POSLOVNA NAMJENA (K)			POLJOPRIVREDNA NAMJENA (P)	UGOSTITELJSKO- TURISTIČKA NAMJENA (T)		izgrađeno (ha)	izgrađeno (ha)	neizgrađeno (ha)	ukupno (ha)	izgrađeno (ha)	neizgrađeno (ha)			ukupno (ha)	
					izgrađeno (ha)	neizgrađeno (ha)	ukupno (ha)			izgrađeno (ha)										izgrađeno (ha)
1.	BAIR	25,08		25,08												0,38		0,38	0,38	25,46
2.	BOROVAC	30,25	4,14	34,39												0,81	0,66	1,47	1,47	35,86
3.	BRESTAČA	61,06	23,79	84,85		12,24	12,24	2,63								0,37	0,69	1,06	15,93	100,78
4.	BREZOVAČ SUBOČKI	27,89		27,89												0,43		0,43	0,43	28,32
5.	BROČICE	53,87	24,12	77,99	4,98	3,73	8,71				5,96		5,96		2,03		2,03	16,7	94,69	
6.	JAZAVICA	36,84	9,87	46,71							0,64		0,64		0,25		0,25	0,89	47,6	
7.	KOZARICE	29,13	9,37	38,5	1,43		1,43			2,38		0,92		0,92	0,44	0,06	0,5	5,23	43,73	
8.	KRIČKE	15,31		15,31				0,66							0,63		0,63	1,29	16,6	
9.	LOVSKA	16,28		16,28											0,32		0,32	0,32	16,6	
10.	NOVA SUBOČKA	65,12	29,84	94,96						6,07		0,99		0,99	0,47	2,22	2,69	9,75	104,71	
11.	NOVI GRABOVAC	10,82		10,82											0,1		0,1	0,1	10,92	
12.	NOVSKA	294,85	130,06	424,91	35,34	253,43	288,77		3,84						3,15	6,8	9,95	302,56	727,47	
13.	PAKLENICA	32,04	3,62	35,66	0,92	0,75	1,67								0,3	0,47	0,77	2,44	38,1	
14.	PLESMO	15,33	1,39	16,72					2,39						0,1	0,12	0,22	2,61	19,33	
15.	POPOVAČ SUBOČKI	14,64		14,64				9,03							0,23		0,23	9,26	23,9	
16.	RAĐENOVCI	5,92		5,92											0,09		0,09	0,09	6,01	
17.	RAJČIĆI	11,71		11,71											0,14		0,14	0,14	11,85	
18.	RAJIĆ	85,56	22,63	108,19				2,08					1,33	1,33	1,2	0,85	2,05	5,46	113,65	
19.	ROŽDANIK	25,84	6,66	32,5											1,06	0,41	1,47	1,47	33,97	
20.	SIGETAC NOVSKI	25,41	5,02	30,43											0,14	0,19	0,33	0,33	30,76	
21.	STARA SUBOČKA	52,53	3,97	56,5							1,66		1,66		0,22	0,27	0,49	2,15	58,65	
22.	STARI GRABOVAC	25,88		25,88							1,22		1,22		0,17	0,12	0,29	1,51	27,39	
23.	VOČARICA	15,94	15,94	31,88											0,17	0,29	0,46	0,46	32,34	
UKUPNO:		977,3	290,42	1267,7 2	42,67	270,15	312,8 2	14,4	6,23	8,45	11,39	1,33	12,72	13,2	13,15	26,35	380,97	1648,69		

PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA NOVSKE
IZMJENE I DOPUNE

Tablica 12.

GRAĐEVINSKO PODRUČJE NASELJA I IZVAN NASELJA - GUSTOĆE NASELJENOSTI I UČEŠĆE U PROSTORU NASELJA

NASELJA		POVRŠINA NASELJA (ha)	BROJ STANOVNIKA 2015. GODINE	GRAĐEVINSKO PODRUČJE NASELJA (ha)	RAZVOJ I UREĐENJE POVRŠINA IZVAN GRAĐEVINSKIH PODRUČJA NASELJA (ha)	UKUPNO GRAĐEVINSKO PODRUČJE (ha)	UČEŠĆE GP NASELJA U POVRŠINI NASELJA (%)	UČEŠĆE UKUPNOG GP NASELJA U POVRŠINI NASELJA (%)	GUSTOĆA NASELJENOSTI UNUTAR PODRUČJA NASELJA 2015. GOD (st/ha)	GUSTOĆA NASELJENOSTI U GP NASELJA (st/ha)	GUSTOĆA ANSELJENOSTI U UKUPNOM GP (st/ha)	ha GRAĐEVINSKOG PODRUČJA PO STANOVNIKU	ha UKUPNOG GRAĐEVINSKOG PODRUČJA PO STANOVNIKU
1.	BAIR	911,2	16	25,08	0,38	25,46	2,75%	2,79%	0,02	0,64	0,63	1,57	1,59
2.	BOROVAC	1077,18	225	34,39	1,47	35,86	3,19%	3,33%	0,21	6,54	6,27	0,15	0,16
3.	BRESTAČA	1819,85	910	84,85	15,93	100,78	4,66%	5,54%	0,50	10,72	9,03	0,09	0,11
4.	BREZOVAC SUBOCKI	770,26	3	27,89	0,43	28,32	3,62%	3,68%	0,00	0,11	0,11	9,30	9,44
5.	BROČICE	1897,96	995	77,99	16,7	94,69	4,11%	4,99%	0,52	12,76	10,51	0,08	0,10
6.	JAZAVICA	1289,18	395	46,71	0,89	47,6	3,62%	3,69%	0,31	8,46	8,30	0,12	0,12
7.	KOZARICE	1631,26	430	38,5	5,23	43,73	2,36%	2,68%	0,26	11,17	9,83	0,09	0,10
8.	KRIČKE	2743,79	14	15,31	1,29	16,6	0,56%	0,61%	0,01	0,91	0,84	1,09	1,19
9.	LOVSKA	1282,5	6	16,28	0,32	16,6	1,27%	1,29%	0,00	0,37	0,36	2,71	2,77
10.	NOVA SUBOCKA	661,2	785	94,96	9,75	104,71	14,36%	15,84%	1,19	8,27	7,50	0,12	0,13
11.	NOVI GRABOVAC	347,1	7	10,82	0,1	10,92	3,12%	3,15%	0,02	0,65	0,64	1,55	1,56
12.	NOVSKA	1933,85	8150	424,91	302,56	727,47	21,97%	37,62%	4,21	19,18	11,20	0,05	0,09
13.	PAKLENICA	1251,76	240	35,66	2,44	38,1	2,85%	3,04%	0,19	6,73	6,30	0,15	0,16
14.	PLESMO	1769,34	60	16,72	2,61	19,33	0,94%	1,09%	0,03	3,59	3,10	0,28	0,32
15.	POPOVAC SUBOCKI	341,6	5	14,64	9,26	23,9	4,29%	7,00%	0,01	0,34	0,21	2,93	4,78
16.	RAĐENOVCI	160,9	1	5,92	0,09	6,01	3,68%	3,74%	0,01	0,17	0,17	5,92	6,01
17.	RAJČIČI	2234,64	8	11,71	0,14	11,85	0,52%	0,53%	0,00	0,68	0,68	1,46	1,48
18.	RAJIĆ	3497,21	875	108,19	5,46	113,65	3,09%	3,25%	0,25	8,09	7,70	0,12	0,13
19.	ROŽDANIK	798,17	225	32,5	1,47	33,97	4,07%	4,26%	0,28	6,92	6,62	0,14	0,15
20.	SIGETAC NOVSKI	1260,5	110	30,43	0,33	30,76	2,41%	2,44%	0,09	3,61	3,58	0,28	0,28
21.	STARA SUBOCKA	1567,85	460	56,5	2,15	58,65	3,60%	3,74%	0,29	8,14	7,84	0,12	0,13
22.	STARI GRABOVAC	1705,87	485	25,88	1,51	27,39	1,52%	1,61%	0,28	18,74	17,71	0,05	0,06
23.	VOČARICA	986,83	220	31,88	0,46	32,34	3,23%	3,28%	0,22	6,90	6,80	0,14	0,15
UKUPNO:		31940	14625	1267,72	380,97	1648,69	4,17%	5,18%	0,39	6,25	5,48	1,24	1,35

(1) Površina GP izvan naselja obuhvaća gospodarsku namjenu (proizvodnu, poslovnu, poljoprivrednu i ugostiteljsko-turističku namjenu) uključivo prostore groblja i sportsko rekreacijsku namjenu.

Izvan građevinskog područja naselja Planom su utvrđeni ukupni prostori za razvitak i uređenje veličine 412,2 ha (bez prostora groblja) što predstavlja 27.37% ukupnog građevinskog područja tj. ukazuje na naprijed rečeno, da je za izgradnju prvenstveno korišten prostor naselja dok su slobodni prirodni prostori maksimalno sačuvani od nove izgradnje. U okviru ukupne strukture područja građenja izvan naselja najzastupljenija namjena jesu industrijsko-proizvodne i poslovne, servisno-zanatske, trgovačke i komunalne djelatnosti, poljoprivredno-prerađivačke i ugostiteljsko-turističke (I1, I2, K1, K2, K2, K3, P, T).

Usporedbom iskazanih veličina građevinskih područja može se konstatirati da je izmjenama i dopunama Prostornog plana uređenja Grada Novske postignuto smanjenje ranije planiranog građevinskog područja (naselja i izvan naselja) utvrđenog Prostornim planom uređenja Grada Novske s tadašnje površine od 1699,83 ha, na novu smanjenu površinu ukupne veličine 1622,34 ha (bez prostora groblja). Time je realiziran ranije proklamiran racionalni pristup te postignuto očuvanje svih stimulativnih faktora vezanih uz stvaranje kvalitetnih preduvjeta za daljnji život i rad stanovnika ovog područja.

2.3.3. Unapređenje uređenja naselja i komunalne infrastrukture

Unapređenje uređenja naselja na razmatranom prostoru Grada Novske treba usmjeravati u tri osnovna pravca, s rješavanjem slijedeće problematike:

- postizanje kvalitetnijeg urbano-prostornog i oblikovnog uređenja naselja, postići ravnomjerniju distribuciju urbanih funkcija na minimalno 3 (4) središnja naselja (i pomoćna središnja naselja) koja će svojim gravitacijskim područjem pokriti prostor Grada,
- ostvariti adekvatno uređenje središnjeg naselja - sjedišta Grada u pogledu koncentracije društvene infrastrukture te urbano-prostornog, prometno-komunalnog i oblikovnog uređenja.

Posebnu kvalitetu urbano-prostornog i oblikovnog uređenja prostora naselja treba ostvariti u središnjim naseljima Grada uključivo i druga seoska naselja koja imaju kvalitete povijesno graditeljske (ruralne) cjeline. Znači da daljnji razvitak na prostoru glavnog središnjeg naselja (a posebno za nove zone izgradnje) treba realizirati samo temeljem urbanističkog plana uređenja i detaljnih planova uređenja, koji će osigurati potrebnu razinu kvalitete uređenja glavnog središnjeg naselja i najznačajnijeg gospodarsko-razvojnog prostora.

Jedan od značajnih ciljeva prostornog uređenja naselja na području Grada predstavlja postizanje odgovarajućeg minimalnog nivoa opremljenosti prostora prometnom i komunalnom infrastrukturom. To znači da unutar područja naselja treba osigurati prometne površine sa suvremenim kolnikom (asfalt ili sl.) minimalne širine 6,0 m (unutar urbanog područja prometnica lokalne razine treba sa svojim gabaritom omogućiti izgradnju dvosmjernog kolnika minimalne širine 5,5 m, te pješačkog pločnika 1,5 m (iznimno 1.20 m) uključivo eventualno potrebne jarke za odvodnju oborinske vode, koji se standard ne odnosi na središnje naselje Grada, te lokalna središta) te omogućiti opskrbu korisnika naselja vodom i energijom, provesti povezivanje na gradski sustav elektroničkih komunikacija, te osigurati suvremeni način odvodnje otpadnih voda, posebno u prostorima gdje je planirana veća

koncentracija stanovništva i gospodarskih subjekata, s razvijenijom društvenom infrastrukturom.

U okvirima središnjih naselja (glavni i lokalni centri) značajni dio komunalne infrastrukture (ali i sastavni dio unapređenja uređenja naselja) predstavlja uređenje otvorenog urbanog prostora. Poseban značaj uređenja otvorenog urbanog prostora prisutan je u okviru glavnog centra - grada Novska kao i u okviru područja koja su predviđena za realizaciju određenih gospodarsko-razvojnih aktivnosti.

Također, neophodni dio unapređenja uređenja naselja u glavnom i lokalnim središtima Grada predstavljaju prostori sporta i rekreacije, uređene vegetacije - parkovne površine, te druge uređene zelene površine, kao važan dio ukupnog urbanog izgleda središnjih naselja.

Unutar prostora Grada Novska treba kroz unapređenje komunalne infrastrukture osigurati izgradnju prometne infrastrukture lokalne, županijske i državne razine. To se odnosi na izgradnju obilaznica oko gušće izgrađenih dijelova grada Novske i realizaciju pristupa novim gospodarskim područjima.

Osim tih površina prometne infrastrukture više razine treba osigurati i adekvatnu kvalitetu prometnih površina unutar naselja, parkirališne površine, površine za druge vidove prometa (prvenstveno biciklisti), dostupnost javnog prijevoza i sl., kao i realizirati dobru povezanost naselja prema planiranim lokalnim središtima, te drugim naseljima unutar i izvan Grada. Time će se omogućiti dnevne i sezonske interne migracije stanovništva sa unutrašnjih područja prema gradskom središtu i drugim većim gradovima (Sisak, Zagreb) prema kojima gravitira stanovništvo s područja Grada Novske.

Ostala magistralna komunalna infrastruktura, koju treba ostvariti u okviru prostornog razvoja naselja i gospodarskih djelatnosti na području Grada obuhvaća prvenstveno vodoopskrbu i odvodnju otpadnih voda, uključivo određeno povećanje - proširenje energetske mreže 10/20 kV - distribucijske razine (obnova dijela mreže i zamjena transformatorskih stanica), izgradnja nove TS 110/xx kV, te proširenja mreže elektroničkih komunikacija Grada izgradnjom novih ATC (UPS-ova) i baznih stanica pokretne mreže. Na taj način će se, osim na užim područjima središnjih i većih naselja, postići uravnoteženiji komunalni standard i na čitavom prostoru Grada, te osigurati kvalitetnu ukupnu funkciju postojećih i planiranih stambenih i gospodarskih područja.

3. PLAN PROSTORNOG UREĐENJA

3.1. PRIKAZ PROSTORNOG RAZVOJA NA PODRUČJU GRADA U ODNOSU NA PROSTORNU I GOSPODARSKU STRUKTURU ŽUPANIJE

Unutar regionalnih razvojnih okvira područje Grada Novske čini dio važnog razvojnog koridora na potezu Zagreb - Slavonski Brod. Tako se može konstatirati da predmetno područje ulazi u jednu od osovina urbanizacije, tj. specifični prostorni oblik prostornog razvoja, koji se kontinuirano širi duž prometnih pravaca povezujući centre urbanog života, gospodarstva i rada, gdje isti predstavljaju žarišta oko kojih se ostvaruju najvažniji razvojni procesi i imaju značajan utjecaj na okolni prostor. Položaj dijela Grada Novske (središnji razvojni koridor) unutar navedene osovine urbanizacije imat će pozitivan odraz na razvitak gospodarstva i cjelokupnog urbanog sustava Grada.

Budući prostorni razvoj na području Grada i nadalje će se usmjeravati i temeljiti na osnovnim resursima područja kao što su poljoprivredno i šumsko zemljište, mineralne sirovine, uključivo i postojeće - izgrađene gospodarske (industrijsko-proizvodni, zanatsko-servisni, komunalni i drugi) sadržaje. U tom smislu će i prostor Grada Novske značajnije učestvovati u segmentima gospodarskog razvitka Županije koji se odnose na djelatnosti u segmentu poljoprivrede, stočarstva, eksploataciji mineralnih sirovina, te specifičnog gospodarstva vezano uz prometne usluge, turizam i druge djelatnosti proizašle iz razvijenosti urbane strukture (uprava, kultura i prosvjeta, zdravstvo i dr.).

Pretpostavljeni razvojni pomaci u ukupnom gospodarstvu imati će svoj odraz i na mreži naselja pa će se kroz razmatrani razvojni period jačati naselja u središnjem razvojnem pojasu te neposrednom kontaktnom prostoru prema gradskom središtu. Međutim i unatoč takvog rasta određenog broja naselja ista će se zadržati u okvirima manjih naselja s prosječnom veličinom u razini od 500 do 1000 stanovnika s time da samo 2 naselja prelaze taj prosjek (Novska sa 7.270 stanovnika i Rajić sa 969 stanovnika).

Iznesena ocjena očekivane veličine naselja temelji se na zatečenim procesima u okviru demografskog stanja na području Grada, pa će samo nova, naprijed navedena razvojna kretanja, u okviru očekivanog napretka gospodarstva promijeniti dosadašnje trendove. Time će se stvoriti preduvjeti za zaustavljanje dosadašnje depopulacije pojedinih dijelova ovog kraja te omogućiti postizanje polaganog porasta broja stanovnika u razvojno i gospodarski atraktivnim naseljima.

Opisana demografska situacija rezultirati će djelomičnim premještanjem stanovništva prema središnjem pojasu, utjecati na veličinu pojedinih naselja, kao i koncentraciju sadržaja na određenom dijelu Grada. Kako navedeni procesi preseljenja stanovništva i porasta pojedinih naselja neće bitno promijeniti njihovu veličinu i značaj, može se u pogledu sadržaja društvene infrastrukture konstatirati da će i u budućnosti sustav naselja Grada Novske i njihov značaj u odnosu na strukturu naselja u okviru Županije biti zanemariv, kako po veličini i broju stanovnika, tako i po koncentraciji društvene infrastrukture. Pri tome će samo naselje Novska predstavljati značajnije urbano središte koje ima određeni značaj unutar sustava naselja Sisačko-moslavačke županije.

Naime, i u budućem periodu ovo će se područje u pogledu značajnijih sadržaja društvene infrastrukture i većih radno-gospodarskih područja oslanjati na okolna razvijenija područja gradova Siska i Zagreba. Međutim, posve je sigurno da će značajniji razvitak ukupnog gospodarstva pratiti i intenzivniji razvitak čitavog niza uslužnih funkcija (kvantitativno i kvalitativno), kako za potrebe lokalnog stanovništva, tako i za potrebe drugih posjetitelja ovog područja.

Dobra razina postojeće razvijenosti prometne infrastrukture, kao i planirana nova izgradnja, daje prostoru Grada Novske poseban značaj u okvirima Županije, ali i kao veznog područja između središnjih i istočnih dijelova Republike Hrvatske.

Važnu potporu prostornom i gospodarskom razvoju na području Grada daju i mjere zaštite pojedinih prirodnih resursa kao područja značajne prirodne vrijednosti. Takvo usmjeravanje prostornog razvitka područja Grada Novske s ciljem održavanja ekološki vrijednog prostora i očuvanje visoke razine zaštite okoliša otvara ovaj prostor prema novim mogućnostima razvitka temeljenog na visokoj kvaliteti prirodnog okoliša (proizvodnja zdrave hrane, različite vrste turizma i dr.). U tom smislu vrijedni prirodni prostori i specifični razvojni procesi koji će oni potaknuti predstavljaju dopunu gospodarskog razvitka Županije, a ujedno čine važan dio sačuvanog i zaštićenog prirodnog okoliša od značaja za područje Županije (posebno na području Parka prirode Lonjsko polje i dijelovima Psunja).

Zaključno se može konstatirati da se pretpostavlja jači prostorni razvoj na području Grada usmjerenog prema područjima najveće pogodnosti (naselje Novska) obzirom na raspoloživo zemljište, infrastrukturu, prometni pristup i blizinu razvijene urbane aglomeracije. Pri tome se Planom omogućava i stimulira gospodarski razvitak i na drugim dijelovima prostora vezano uz lokalne resurse posebno u vidu obiteljskog gospodarstva te privatnog poduzetništva (mala privreda) unutar svakog naselja, ali i izvan građevinskog područja (farme, plastenici i sl.). To će imati odraza i na potrebu formiranja adekvatnih građevinskih područja, unutar kojih je moguće ostvariti predviđene razvojne strukture, kako na ravničarskom-nizinskom dijelu Grada, tako i u središnjem i prigorskom području. Međutim, svi navedeni prostorno-razvojni pomaci na području Grada Novske neće dovesti do značajne promjene osnovnih karakteristika već će se samo ostvariti kvalitetniji urbani i životni standard na ovom području te time osigurati preduvjete za zadržavanje postojećeg stanovništva i neophodno privlačenje novog stanovništva.

Radi toga će se područje Grada Novske u odnosu na prostornu i gospodarsku strukturu Županije i dalje zadržati u okviru dobrih razvojnih potencijala i mogućnosti, vrijednim prirodnim resursima i kvalitetnom prometnom infrastrukturom, koji joj omogućavaju ulazak među prostorno i razvojno značajnija područja u Županiji.

3.2. ORGANIZACIJA PROSTORA I OSNOVNA NAMJENA I KORIŠTENJE PROSTORA

Temeljna organizacija prostora na području Grada Novske proizlazi iz analize razvojnih potreba i mogućnosti, te ocjene prihvatnih kapaciteta prostora, uvažavajući sva ograničenja koja proizlaze iz potrebe osiguranja održivog razvitka,

tj. uspostavi osnovnog principa da se u korištenju prostora trajno osiguraju njegove vrijednosti i za potrebe budućih generacija.

Usmjeravanje osnovne namjene i korištenja prostora kao i međusobne funkcionalne organizacije pojedinih dijelova Grada temelje se na ocjeni prikladnosti pojedinih dijelova teritorija Grada vezano uz pretežne ili karakteristične namjene uključujući pri tome i dinamična djelovanja urbanog sustava i razvojnih žarišta na širi prostor, kako kroz gravitacijska područja pojedinih naselja i lokaciju sadržaja društvene infrastrukture, tako kroz ukupne prometne sustave.

Nova organizacija prostora usmjerava se u budućnosti prema najznačajnijim razvojnim resursima kao što su poljoprivredno i šumsko zemljište, eksploatacijska područja, uvažavajući pritom pogodnosti koje rezultiraju iz dobre prometne povezanosti, te već izgrađenih gospodarskih struktura. Temeljem iznesenog može se očekivati da će u okviru tog područja doći i do očekivanog proširenja područja naselja kao i osiguranja novih prostora za izgradnju izvan naselja. Takav razvitak kao i potrebe za prostorom temeljem novih razvojnih procesa proizaći će i dijelom iz dobre povezanosti ovog područja prema drugim većim okolnim gradovima, što omogućava njegovo uključivanje u gospodarske procese većih gradova kroz podršku njihovom gospodarstvu i ponudu specifične proizvodnje s prostora Grada Novske. Isto tako, obzirom na dobru pristupačnost, ovo područje ima mogućnosti, obzirom na naprijed navedene prirodne resurse Lonjskog polja i Psunja, te krajobrazne vrijednosti kultiviranog krajolika, postati područje rekreacije stanovništva okolnih većih gradova.

U budućoj organizaciji prostora i dalje će najznačajniju ulogu imati središnje razvojno područje sa centralnim naseljima Novska, Rajić i Brestača, uključivo pomoćna središnja naselja Staru i Novu Subocku i Kozarice. Na tom se području formira glavna koncentracija stanovništva i gospodarskih aktivnosti, te je unutar njega smješteno središnje naselje Novska, s značajnom koncentracijom sadržaja društvene infrastrukture.

Uvažavajući specifičnosti pojedinih područja (prostorno funkcionalnih cjelina: ravničarsko-nizinskog poljoprivrednog područja, središnjeg urbano-prometnog razvojnog koridora i prigorskog područja) utvrđena je organizacija i namjena prostora temeljena na specifičnostima i lokalnim resursima svakog pojedinog područja. Tako će se poljoprivredno područje i dalje razvijati kao prostor intenzivne poljodjelske i stočarske proizvodnje koju će pratiti naselja locirana uz županijske, lokalne i ostale prometnice. Na tom području Grada Planom se predviđa maksimalna zaštita i očuvanje vrijednog poljoprivrednog zemljišta i prirodnih kvaliteta Parka prirode. Prostor središnjeg razvojnog koridora svoju perspektivu osniva na postojećoj razvijenosti i značaju tog područja za čitav Grad, pa se u okviru namjene prostora predviđa proširenje građevinskog područja naselja, uključivo i prostore izvan naselja upravo s ciljem osiguranja potrebnog dodatnog razvojnog prostora. Sjeverno, rubno - prigorsko područje namjenski se zadržava kao izvorni ruralno - prirodni prostor čija će namjena i korištenje biti usmjereni prema određenim vrstama poljoprivredne proizvodnje i značajnim mogućnostima budućeg razvitka ekološkog i etnološkog turizma kombinirano sa različitim sadržajima lovstva i rekreacije.

Prilikom određivanja namjene prostora i planske realizacije novih razvojnih područja vodilo se računa o određenim postavkama utvrđenim na razini Strategije prostornog uređenja Republike Hrvatske i Prostornog plana Županije vezano uz zaštitu i očuvanje vrijednih prirodnih prostora (Park prirode Lonjsko polje i područje Psunja) koji imaju izuzetno lokalno ali i šire značenje, pa su kod razmatranja daljnjeg razvitka naselja i gospodarskih područja uzete u obzir sljedeće smjernice, kojim se predlaže:

- usmjeravanje većeg dijela nove izgradnje na prostore već realizirane u okvirima zatečenih naselja uz potrebna neophodna razvojna proširenja,
- realizacija novih zona izgradnje izvan građevinskih područja naselja provodi se samo u kontinuitetu - nastavno na postojeća područja naselja,
- zadržavanje slobodnih međuprostora između neizgrađenih dijelova naselja kao zelenih i krajobraznih prostora te očuvanje vrijednih prirodnih područja u izvornom prirodnom obliku.

3.2.1. Iskaz prostornih pokazatelja za namjenu površina

U budućem korištenju i namjeni prostora Grada Novske razlikuju se sljedeći prostori:

- prostori za razvoj i uređenje površina naselja,
- prostori za razvoj i uređenje površina izvan naselja.

1. Razvoj i uređenje površina naselja obuhvaća cjelinu izgrađenog i neizgrađenog dijela naselja tj. prostore izgrađenih dijelova naselja kao i površine namijenjene razvoju i širenju naselja. U okviru cjelina naselja posebno su sadržane i zone namijenjene razvoju određenih djelatnosti ili specifičnih namjena prostora, kako bi na taj način prostor dobio šire namjensko strukturiranje, čime bi se sačuvao od gradnje isključivo stambenih građevina i ujedno osigurao novi razvojni prostor usmjeren prema određenim gospodarskim aktivnostima, što predstavlja doprinos unapređenju razvoja.

Kao postojeća izdvojena građevinska područja zadržavaju se postojeći objekti - obiteljska gospodarstva, vikendice te graditeljski sklopovi (pojedinačni objekti ili grupe objekata) pretežito u prigorskom području Grada. Ta područja nalaze se unutar posebno atraktivnih prirodnih prostora na kojima se ne predviđa daljnje građenje, već se postojeća izgradnja zadržava kao izdvojena građevinska područja za koja nije predviđeno proširenje i oprema naseljskim sadržajima, već se prvenstveno planira obnova i revitalizacija u funkciji stanovanja i proizvodnje temeljene na lokalnim resursima. Nova afirmacija povijesnih i graditeljskih vrijednosti pojedinih područja Grada (kao etno arhitekture, povijesnog oblikovanja naselja i očuvanog prirodnog okoliša) također predstavlja dio planiranog razvojnog procesa na ukupnom području Grada.

2. Razvoj i uređenje površina izvan naselja provodi se uz uvjete maksimalnog očuvanja poljoprivrednog tla u isključivoj osnovnoj namjeni koje treba predstavljati dio ukupnih razvojnih potencijala Grada. Na tim područjima prvenstveno će se stimulirati revitalizacija i unapređenje poljoprivredne proizvodnje sa svim pratećim

gospodarskim i drugim sadržajima. Također, u tu svrhu će se omogućiti i gradnja građevina izvan građevinskih područja u funkciji obnove obiteljskih gospodarstava. U okviru Parka prirode Lonjsko polje i doline potoka Novska (prijedlog zaštite u kategoriji park šuma) ovim planom se postojeće šumsko područje definira u kategoriji šuma posebne namjene, kao dio ukupnog šumskog potencijala Parka prirode i doline potoka Novska. To znači da se zatečena šumska područja u okviru Parka prirode Lonjsko polje i doline potoka Novska u ukupnom rasponu svih kategorija šumskog tla, štite od neplanske eksploatacije i nove izgradnje te zadržavaju kao kvalitetni krajobrazni prostor sa visokim stupnjem očuvanosti kvalitete okoliša u skladu s uvjetima za gradnju definiranim Zakonom o zaštiti prirode i Zakonom o zaštiti okoliša.

U funkciji daljnjeg razvitka Grada Novske izvan postojećih dijelova naselja, planirana su gospodarska područja na kojima također treba ostvariti dio ukupnog budućeg razvitka. Nova gospodarska područja locirana su prvenstveno uz već zatečene gospodarske sadržaje, te predstavljaju mogućnost njihovog daljnjeg povećanja ili dopune kompatibilnim gospodarskim djelatnostima. U tom smislu predviđeni su gospodarski lokaliteti na područjima naselja Novska, Brestače i Bročice.

Područja većih sportsko-rekreacijskih zona izvan naselja nisu posebno predviđena ovim planom budući se rekreacijskim prostorom šireg značaja i sadržajnog opsega, smatraju područja Lonjskog polja i Pšunja (zaštićena područja). Određena manja područja uređena u formi sportsko-rekreacijskih zona sa pratećim sadržajima i infrastrukturom locirana su unutar građevinskog područja, te predstavljaju uglavnom dopunu turističke, ali i druge rekreacijske aktivnosti (lovstvo i sl.). U sklopu Plana evidentirana su sva postojeća i planirana nogometna igrališta sa svim pratećim prostorijama.

U okviru prostora za razvoj i uređenje površina izvan naselja zadržani su i prostori postojeće eksploatacije mineralnih sirovina. Planom se ti prostori zadržavaju u okvirima zatečenih površina, a daljnja izgradnja u tim područjima moguća je samo u formi neophodnih infrastrukturnih objekata koji služe korištenju navedenih resursa. Sve druge prateće djelatnosti vezano uz eksploatacijska područja lociraju se u gospodarskim zonama namijenjenim proizvodnim, zanatsko-servisnim i komunalnim sadržajima.

U okviru ukupne strukture površina predviđenih za razvoj i uređenje prostora izvan naselja nalaze se:

Građevine koje se mogu graditi na površinama izdvojene namjene:

- gospodarska namjena:
  - proizvodna: pretežito industrijska (I1), pretežito zanatska (I2),
  - poslovna namjena: pretežito uslužna (K1), pretežito trgovačka (K2), komunalno servisna (K3),
  - poljoprivredna: farme - tovišta (P),
  - ugostiteljsko-turistička namjena (T),
  - površine za iskorištavanje mineralnih sirovina (E),
- sportsko-rekreacijske namjena (R),

- poljoprivredno tlo isključivo osnovne namjene:
  - osobito vrijedno obradivo tlo (P1),
  - vrijedno obradivo tlo (P2),
  - ostala obradiva tla (P3),
- šuma isključivo osnovne namjene:
  - gospodarska šuma (Š1),
  - šuma s posebnom namjenom (Š2),
- ostalo poljoprivredno tlo, šume i šumsko zemljište,
- vodene površine, vodotoci, akumulacije, retencije,
- površine infrastrukturnih sustava (prometnih, energetske),
- zbrinjavanje otpada,
- groblja.

Učešće naprijed navedenih prostora predviđenih za razvoj i uređenje površina naselja, uključivo razvoj i uređenje površina izvan naselja u ukupnoj strukturi korištenja i namjene površina Grada Novske prikazano je u narednoj tablici:

Tablica 13.

	GRAD NOVSKA	OZNAKA	UKUPNO ha	% OD POVRŠINE GRADA	GUSTOĆA st/ha	m ² /st
1.	GRAĐEVINSKO PODRUČJE NASELJA	GP	1267,72	3,97%	6,25	12403
2.	RAZVOJ I UREĐENJE POVRŠINA IZVAN GRAĐEVINSKIH PODRUČJA NASELJA	I,K	312,82	0,98%		
		P	14,4	0,05%		
		T	6,23	0,02%		
		PS	8,45	0,03%		
		R	12,72	0,04%		
		+	26,35	0,08%		
	E	78,75	0,25%			
	UKUPNO:		459,72	1,44%		314
3.	POLJOPRIVREDNE POVRŠINE	P1	4026,10	12,61%		
		P2	1032,41	3,23%		
		P3	1919,92	6,01%		
		UKUPNO:		6978,43	21,85%	
4.	ŠUMSKE POVRŠINE	Š1	8730,37	27,33%		
		Š2	7055,57	22,09%		
		UKUPNO:		15785,94	49,42%	
5.	VODENE POVRŠINE	V	407,23	1,27%		278
6.	OSTALE POVRŠINE	IS	7040,96	22,04%		4814
GRAD SVEUKUPNO			31940	100,00%		33374

(1) Planska prognoza za 2015. godinu iznosi 14.600 stanovnika

Analizom iskazanih prostornih pokazatelja za namjenu i korištenje prostora vezano uz plansku 2015. godinu može se konstatirati:

- da je učešće građevinskog područja naselja u ukupnom prostoru Grada zastupljeno s 1267,72 ha odnosno samo s 3,97% površine Grada Novske,
- da izgradnja izvan građevinskog područja tj. prostora predviđenih za razvoj i uređenje površina izdvojene namjene izvan naselja, u segmentu predviđenom za građenje obuhvaća samo 459,72 ha, odnosno 1,44% površine Grada,
- da prirodni resursi koji obuhvaćaju namjenske, gospodarski vrijedne poljoprivredne i šumske površine kao i ostale poljoprivredne i šumske površine s funkcijom kvalitetnog prirodnog okvira i krajobraznih vrijednosti prostora, zauzimaju površinu od 22.764,37 ha ili 71,27% površine Grada,
- naprijed navedenim prirodnim prostorima na kojima nije predviđena izgradnja (osim u izuzetnim slučajevima kod izgradnje izvan građevinskog područja), treba pridodati vodene površine pa se ranije navedeni ukupno neizgrađeni prirodni prostor povećava na 23.171,6 ha ili 72,5% površine Grada,
- unutar područja Grada određenu površinu zauzimaju postojeći i novi koridori infrastrukturnih sustava koji u okviru ostalih površina zajedno sa prostorima groblja, zauzimaju 751,03 ha ili 2,35% površine Grada Novske.

Pregledom naprijed navedenih pokazatelja može se konstatirati da je ukupno učešće čitavog građevinskog područja uključivo i prostore predviđene za izgradnju infrastrukturnih sustava gotovo zanemarivo i iznosi samo 5,32 % površine Grada Novske, dok preostali prirodni prostori u gotovo potpuno neizmijenjenoj formi s visokim stupnjem zadržavanja karakteristika izvornog prirodnog krajobraza učestvuju sa preko 90% teritorija obuhvaćenog Planom. Ovi pokazatelji ujedno govore da je prostorno plansko rješenje vodilo posebno računa o očuvanju prirodnih vrijednosti područja s prvenstvenim ciljem njihove zaštite, kao jednog od najznačajnijih resursa budućeg razvitka i kvalitetnijeg života stanovnika ovog Grada.

3.3. PRIKAZ GOSPODARSKIH I DRUŠTVENIH DJELATNOSTI

Razvoj gospodarskih i društvenih djelatnosti predstavlja međuovisni proces, budući da se kroz ostvareni razvitak gospodarskih djelatnosti u segmentu značajnijeg razvitka ukupnog gospodarstva, očekuje napredak u poboljšanju demografske strukture i povećanju broja stanovnika.

Ovim planom utvrđen je generalni okvir poželjnih gospodarskih djelatnosti koje se mogu odvijati u nekoj zoni obuhvata Plana.

Prevladavajuća namjena prisutna je u okviru razvoja i uređenja površina naselja, gdje se predviđa realizacija pojedinih prostora ovisno o pretežitosti namjene pa se prostori kategoriziraju kao područja javne, stambeno-poslovne, poslovno-stambene i komunalne namjene, uključivo prostore povremenog stanovanja. U okviru takve

kategorizacije namjenske strukture prostora prevladavajuća namjena utvrđena je temeljem karakteristika pojedinog naselja.

3.3.1. Gospodarske djelatnosti

Razvitak gospodarskih djelatnosti predviđen ovim planom bazira se na dosadašnjoj tradiciji takvih djelomice već postojećih djelatnosti. Iste obuhvaćaju segmente poljoprivredne i stočarske proizvodnje, šumarstva, eksploatacije mineralnih sirovina s pratećim djelatnostima, te druge industrijske ili industrijsko-prerađivačke i servisno-zanatske djelatnosti kao samostalne gospodarske aktivnosti ili u funkciji praćenja drugih većih gospodarskih subjekata. Pri tome su uvažavani raspoloživi resursi, uključivo potrebe njihove zaštite, postojeća izgrađenost gospodarske strukture, zatečena infrastrukturno-komunalna opremljenost, kvalitetni prometni uvjeti i dobra prometna pristupačnost područja Grada.

U okviru planiranog prostornog uređenja Grada Novske gospodarske djelatnosti smještene su u izdvojenim gospodarskim namjenama izvan naselja, s ukupnom površinom od oko 330 ha (postojeće površine 41,78 ha i planirane zone 288 ha) tretiraju se kao zone isključive namjene te uključuju slijedeći spektar mogućih sadržaja i aktivnosti:

- proizvodna namjena - I (pretežito poslovna - I1, pretežito zanatska - I2) i poslovna namjena - K (pretežito uslužna - K1, pretežito trgovačka - K2, komunalno servisna - K3),
- poljoprivredna namjena - P (farme, tovilišta i sl.),
- iskorištavanje mineralnih sirovina - E,
- ugostiteljsko-turistička namjena - T,
- vrijedne poljoprivredne površine veličine 6978,43 ha (P1, P2, P3),
- šumska područja gospodarskih šuma površine 8730,37 ha radi eksploatacije šumskog fonda sa mogućnostima paralelne prerade i finalizacije (Š1).

Osim gospodarskih djelatnosti koje se razvijaju kao manje i prostorno ograničene zone isključive namjene, u okvirima postojećih naselja (prostori razvoja i uređenja površina naselja) predviđene su gospodarske djelatnosti u okviru neizgrađenih i izgrađenih dijelova građevinskog područja naselja. Tako se u okviru izgrađenih dijelova naselja predviđa razvitak ugostiteljstva, turizma, financijskih, poslovnih i drugih zanatskih usluga i servisa, trgovine, usluga u segmentu prometa i građevinarstva.

U područjima razvoja i uređenja površina naselja, koji predstavljaju danas neizgrađeni dio građevinskog područja naselja, gospodarske djelatnosti trebaju imati značajno učešće, pa se na tim novim prostorima razvitka pojedinih naselja osiguravaju ujedno i prostori za osnivanje širokog spektra sadržaja gospodarske, poslovne i zanatsko-servisne namjene.

Određeni dio gospodarskog razvitka unutar poljoprivrednog - nizinskog dijela Grada ostvarit će se i realizacijom većih proizvodnih lokacija za potrebe poljoprivredne i stočarske proizvodnje. Takvi veći lokaliteti (farme i sl.) lociraju se izvan područja naselja, u skladu s uvjetima postavljenim u okviru provedbenih odredbi Plana.

Dio gospodarskog razvitka i novih gospodarskih djelatnosti vezan je i uz budući puno viši prometni značaj područja, pa se u okviru prometnih usluga (objekti uz autocestu, željeznicu, kamionski terminal i sl.) očekuje razvitak posve specifičnih gospodarskih djelatnosti širokog spektra usluga.

Unutar ukupnog gospodarskog razvitka značajnu ulogu trebaju imati i prirodne i krajobrazne specifičnosti područja, te prostorne kvalitete vezano uz Park prirode Lonjsko polje i šumovite dijelove Psunja. Navedene prostorne vrijednosti i posebnosti rezultirat će aktiviranjem određenih segmenata turizma, kao što je izletnički i rekreacijski turizam, ekološki turizam, etno turizam, ali i lovni turizam. Naime, na području Grada Novske protežu se prostori državnih i zajedničkih lovišta. Državna lovišta obuhvaćaju prostore s radnim nazivom:

- lovište III/2 - 'Blatuško brdo'- dio lovišta
- lovište III/9 - 'Grede kamare'- dio lovišta
- lovište III/11 - 'Jamaričko brdo'- dio lovišta
- lovište III/22 - 'Novsko brdo'- cijelo lovište
- lovište III/23 - 'Opeke II'- dio lovišta
- lovište III/32 - 'Trstika'- dio lovišta

Zajednička lovišta na prostoru Grada obuhvaćaju sljedeća lovna područja:

- lovište br. 19 'Lipovljani'- dio lovišta
- lovište br. 21 'Muratovica'- cijelo lovište
- lovište br. 22 'Rajić'- cijelo lovište
- lovište br. 24 'Puska'- dio lovišta

Temeljem iznesenih podataka vidljivo je da lovna područja mogu predstavljati i osnovu za razvitak specifičnog tipa gospodarstva, vezano uz turizam i druge resurse (prvenstveno vezano uz prirodne kvalitete prostora) na području Grada.

Analiza dosadašnjeg gospodarskog razvitka i učešća pojedinih djelatnosti unutar ukupnog gospodarstva ukazuje na neravnomjernu raspodjelu stanovništva prema područjima djelatnosti sa naglaskom na djelatnostima industrije i rudarstva. Brojčani pokazatelji ukazuju na značajno prisustvo industrije, prometa i veza, te obrtništva i osobnih usluga u ukupnom segmentu proizvodnje i zaposlenosti. Ukupna zaposlenost u Gradu je 4.349 stanovnika.

U pogledu zaposlenog stanovništva u odnosu na pojedina naselja i područja u okviru Grada Novske, može se konstatirati da je naselje Novska mjesto koncentracije gospodarstva i rada, obzirom da u ukupnoj zaposlenosti stanovništvo učestvuje sa gotovo 48%, a sa naseljima Rajić, Brestača i Bročice obuhvaća gotovo 66% zaposlenog stanovništva. Isto tako, središnje naselje Novska po tipologiji spada u naselje gradskog tipa, obzirom da je učešće poljoprivrednog stanovništva značajno manje nego na drugim područjima i iznosi samo 1,6% ukupno angažiranog stanovništva sa područja naselja Novska.

Naprijed opisani resursi za razvitak gospodarstva, kao i navedeni značaj ravničarskog poljoprivrednog dijela Grada, reflektiraju se i na druge karakteristike zaposlenog stanovništva u okviru gospodarskih djelatnosti, iz kojih je vidljivo da je u sektoru poljoprivrede zaposleno u prosjeku oko 7,4%. Struktura stanovništva

prema djelatnostima predstavlja (uz strukturu prema zanimanju), sastavni dio ekonomske strukture stanovništva. Obilježje djelatnost predstavlja granu iz koje radna snaga priskrbljuje sredstva za život. Veličina udjela stanovništva i radne snage u pojedinim djelatnostima i naseljima ima znatan utjecaj na demografska obilježja određene populacije. Obilježja procesa rada u pojedinim djelatnostima u kojima je radna snaga zaposlena sastavni su dio njezina načina života. Na temelju popisnih rezultata 2001., gotovo četvrtina stanovništva je zaposlena u prerađivačkoj industriji 23,5%, slijedi kategorija 'prijevoz, skladištenje i veze' s 13,2%, trgovina s 10,0 %, zatim javna uprava s 8,7% te 'poljoprivreda, lov i šumarstvo' s 7,4% (tablica 14). Na radu u inozemstvu bilo je 8,7% zaposlenih. Istih je u županiji bilo 6,5%.

Tablica 14.
STANOVNIŠTVO PREMA PODRUČJIMA DJELATNOSTI

Djelatnost	Ukupno	%
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	324	7,4
Ribarstvo	4	0,1
Rudarstvo i vađenje	105	2,4
Prerađivačka industrija	1.021	23,5
Opskrba električnom energijom, plinom i vodom	37	0,9
Građevinarstvo	379	8,7
Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla te predmeta za osobnu potrebu i kućanstvo	434	10,0
Hoteli i restorani	110	2,5
Prijevoz, skladištenje i veze	574	13,2
Financijsko posredovanje	55	1,3
Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge	118	2,7
Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	378	8,7
Obrazovanje	178	4,1
Zdravstvena zaštita i socijalna skrb	107	2,5
Ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti	78	1,8
Privatna kućanstva sa zaposlenim osobljem	1	0,02
Na radu u inozemstvu	377	8,7
Nepoznata djelatnost	69	1,6
Grad Novska	4.349	100,0

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001., www.dzs.hr

Tablica 15.
POLJOPRIVREDNO STANOVNIŠTVO

NASELJE		Poljoprivredno stanovništvo			Poljoprivredno stanovništvo %	
		Ukupno	Aktivno	Uzdržavano	Udio ukupnom stanovništvu	Udio aktivnom stanovništvu
		1	2	3	4	5
1	Bair	34	29	5	36,2	53,7
2	Borovac	77	36	41	12,8	16,0
3	Brestača	64	30	34	6,8	8,3
4	Brezovac Subocki	51	40	11	34,0	54,8
5	Bročice	24	13	11	2,50	3,60
6	Jazavica	101	61	40	19,1	27,4
7	Kozarice	96	73	23	19,2	37,4
8	Kričke	94	67	27	55,3	70,5
9	Lovska	113	101	12	49,6	69,2
10	Nova Subocka	64	52	12	11,70	23,00
11	Novi Grabovac	36	32	4	33,0	46,4
12	Novska	88	50	38	1,2	1,6
13	Paklenica	10	6	4	2,2	3,6
14	Plesmo	54	38	16	50,5	71,7
15	Popovac Subocki	16	15	1	30,2	50,0
16	Rađenovci	13	11	2	54,2	91,7
17	Rajčići	15	11	4	17,4	30,6
18	Rajić	142	81	61	10,5	14,6
19	Roždanik	96	59	37	31,6	41,3
20	Sigetac Novski	85	44	41	50,3	53,0
21	Stara Subocka	182	86	96	35,8	46,2
22	Stari Grabovac	5	5	-	1,0	2,2
23	Voćarica	2	1	1	0,8	1,2
Ukupno		1462	941	521	8,48	23,90

Značajnijim korištenjem i drugih resursa tijekom svog budućeg razvojnog perioda, Grad Novska će djelomice promijeniti strukturu zaposlenih u osnovnim kategorijama primarnih, sekundarnih i tercijarnih djelatnosti. Naime, u razvijenim sredinama očekuje se značajniji porast tercijarnog sektora, blagi porast sekundarnog sektora prvenstveno vezano uz obiteljska gospodarstva, malu privredu i proizvodno zanatstvo, te određeno opadanje stanovništva vezano uz poljoprivredu što proizlazi iz bolje tehnološke opremljenosti (korištenja poljoprivredne mehanizacije) kao i osnovnog angažmana u drugim djelatnostima, dok poljoprivreda postaje sekundarni izvor prihoda, odnosno samo za vlastite potrebe.

Buduće usmjeravanje razvitka gospodarskih djelatnosti na području Grada Novske u pravcu industrijske proizvodnje, uključivo i povećanje broja i razine tercijarnih usluga, imati će svog odraza na konačnu raspodjelu stanovništva prema djelatnostima pri čemu će u okviru središnjih naselja tercijarne djelatnosti zauzeti i veće učešće. Osim toga, planski predviđeno građevinsko područje za razvitak gospodarske djelatnosti s novih 288 ha omogućava novu zaposlenost u rasponu od minimalno 3500 do maksimalno 5500 stanovnika, što će biti važna podloga daljnjeg demografskog i drugog napretka ovog područja.

3.3.2. Društvene djelatnosti

Novim teritorijalnim ustrojstvom Grad Novske postao je zasebna jedinica lokalne samouprave, što znači da time i nadalje nastavlja kontinuitet kao prostorno-teritorijalno, upravno-administrativna jedinica, ali sa smanjenim teritorijem u odnosu na prostor bivše Općine Novska.

Kako je tijekom prethodnog perioda ovo područje bilo dio ranije Općine Novska s glavnim središtem u naselju Novska, to je i zatečena razvijenost društvenih djelatnosti i urbanih funkcija relativno visoka. Posebna koncentracija društvenih djelatnosti prisutna je u naselju Novska, gdje treba postojeću sadržajnu strukturu dograđivati i dignuti na višu razinu adekvatnu današnjem i budućem značaju tog naselja u užem i širem okolnom prostoru. Veća potreba za proširenjem sadržaja društvenih djelatnosti pojaviti će se u naseljima koja u okviru mreže središnjih naselja i razvojnih središta Grada trebaju biti nositelji višeg urbanog standarda i predstavljati lokalna žarišta te trebaju postići visoku razinu atraktivnosti za daljnju demografsku obnovu (priliv stanovništva). U tom cilju društvene i uslužne djelatnosti trebaju pomoći postizanju značajnijeg autonomnog funkcionalnog djelovanja Grada i pojedinih naselja unutar njihovih gravitacijskih područja, kako bi se oslanjanje na okolna razvijenija područja (Zagreb, Sisak, Kutina) svelo samo na neophodne sadržaje društvenih djelatnosti i društvene infrastrukture, koji ne predstavljaju svakodnevnu potrebu stanovništva. Ujedno, viša koncentracija sadržaja društvenih djelatnosti rezultira podizanjem obrazovne i kulturne razine stanovništva, osigurava bolju zdravstvenu zaštitu i kulturu, te u ukupnosti omogućava povećanje životnog standarda cjelokupnog stanovništva. U cilju racionalne i funkcionalne organizacije prostora Grada Novske, a iz razloga pravilne distribucije sadržaja društvene infrastrukture u okviru mreže središnjih naselja predviđena je orijentaciona dugoročno-razvojna prognoza potrebnih i poželjnih funkcija u okviru određenog naselja.

Distribucija funkcija društvenih djelatnosti unutar Planom razmatranog teritorija Grada vezana je uz značaj i funkciju pojedinog naselja unutar sustava središnjih naselja. To znači da će najveći broj i najviša razina društvenih djelatnosti biti smješten na području gradskog središta - naselja Novska, dok će preostala lokalna središta - naselja Rajić i Brestača, te pomoćna središnja naselja Stara Subocka i Kozarice, sadržavati manju koncentraciju i nižu razinu društvenih funkcija. Međutim, isto tako je neophodno da se i na područjima preostalih naselja osiguraju one osnovne dnevne funkcije, koje omogućavaju njihovu nužnu 'dnevnu' autonomnost, dok se za ostvarenje usluga više razine stanovništvo usmjerava prema lokalnim središtima, središnjem naselju Novska, županijskom središtu gradu Sisku ili prema gradu Zagrebu, Kutini i dr.

Ostvarenje uloge gradskog središta naselje Novska treba realizirati i kroz adekvatnu koncentraciju sadržaja društvenih djelatnosti i društvene infrastrukture. Pri tome veliki značaj u okviru društvene infrastrukture imaju sadržaji prosvjete, kulture, znanosti, umjetničkog djelovanja i fizičke kulture. Većina tih sadržaja dijelom već postoji na području naselja Novska, pa ih radi dobre unutrašnje povezanosti naselja u okviru ukupnog teritorija Grada mogu koristiti i stanovnici preostalih naselja. Također, jedna od karakteristika središta jedinica lokalne samouprave je i bogata struktura usluga sa širokim spektrom od trgovine, ugostiteljstva i turizma, financijskih, uslužnih i prometnih djelatnosti, te obrta i raznih usluga. Isto tako, postojeća zdravstvena infrastruktura lokalne i županijsko-državne razine dostatna je za današnje i buduće potrebe stanovništva, te će se prvenstveno postavljati pitanje potrebe proširenja broja usluga i njihove kvalitete.

Uzimajući u obzir već postojeće sadržaje društvenih djelatnosti unutar naselja na području Grada Novska, uvažavajući pri tom potrebe postizanja njihovog višeg standarda i višeg stupnja autonomnosti, smatra se da u središnjim naseljima, vezano uz njihovu funkciju unutar sustava naselja, treba prvenstveno osigurati višu kvalitetu, a tek onda kvantitetu i proširenje ukupne strukture poželjnih sadržaja u okviru objekata društvene infrastrukture.

Prikaz poželjne strukture društvenih djelatnosti i ukupne društvene / urbane infrastrukture (sadržaja javne namjene i urbano-komunalnih prostora) daje priloženi pregled - tabela.

Tablica 16.
TABELARNI PRIKAZ RAZMJEŠTAJA SADRŽAJA JAVNE NAMJENE I URBANO-KOMUNALNIH PROSTORA

PROGRAMIRANA - POŽELJNA RAZINA RAZVIJENOSTI URBANIH FUNKCIJA			NASELJA				
Red br.	Naziv	Glavno središte	Lokalna središta i pomoćna naselja				
		Novska	Rajić	Bres- tača	Stara Suboc- ka	Koza- rice	
		1	2	3	4	5	
A. UPRAVA, SUDSTVO, JAVNE SLUŽBE, DRUŠTVENO- POLITIČKE I PROFESIONALNE ORGANIZACIJE I UDRUGE, JAVNA PODUZEĆA I KOMUNALNE ORGANIZACIJE	1.	Gradsko poglavarstvo i vijeće	x				
	2.	Mjesni ured - Mjesni odbor	x	x	x	x	x
	3.	Crkva i župni ured	x	x	x	x	x
	4.	Sud	x				
	5.	Tužilaštvo i pravobranilaštvo	x				
	6.	Gospodarska komora (ispostava)	x				
	7.	Unutrašnji poslovi, policija i vatrogasna služba	x				
	8.	Društveno-političke organizacije	x	x	x	x	x
	9.	Međuopćinske-županijske institucije	x				
	10.	Javna poduzeća -ispostave (HEP, HPT, HV, HC, HŽ)	x				
	11.	Komunalne organizacije	x				
	12.	Profesionalne usluge	x				
	13.	Dobrovoljno vatrogasno društvo	x	x	x	x	x
B- ŠKOLSTVO	1	Osnovna škola (centralna)	x				
	2	Osnovna škola (područna)		x	x	x	x
	3	Specijalna osnovna škola	x				
	4	Srednja škola - gimnazija	x				
	5	Viša škola, fakultet	x				

PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA NOVSKE
IZMJENE I DOPUNE

PROGRAMIRANA - POŽELJNA RAZINA RAZVIJENOSTI URBANIH FUNKCIJA			značaj u mreži središnjih naselja				
Red br.	Naziv	Glavno središte	Lokalna središta i pomoćna središta				
		Novska	Rajić	Brestača	Stara Subocka	Koza-rice	
		1	2	3	4	5	
C -prosvjeta, kultura, znanost, umjetnost, fizička kultura	1	Dom kulture	x	x	x	x	x
	2	Narodno sveučilište - Pučko učilište	x				
	3	Knjižnica i čitaonica	x	x	x	x	x
	4	Kinematograf	x				
	5	Muzej i galerija	x				
	6	Društva i klubovi za odrasle, udruženja	x	x	x	x	x
	7	Društva i klubovi za mlade	x	x	x	x	x
	8	Klub tehnike	x				
	9	Ustanova za kulturnu aktivnost djece	x				
	10	Ustanova za kulturno prosvjetnu djelatnost odraslih	x				
	11	Amatersko kazalište	x				
	12	Lokalni list (novine)	x				
	13	Lokalna radio stanica	x				
	14	Objekti za fizičku aktivnost djece	x				
	15	Objekti za fizičku aktivnost odraslih i omladine	x	x	x	x	x
	16	Objekti za fizičku aktivnost u školama	x	x	x	x	x
	17	Objekti za vrhunske sportske aktivnosti	x				
D. zdravstvena, veterinarska i socijalna zaštita	1	Medicinski centar s općom bolnicom					
	2	Dom zdravlja	x				
	3	Zdravstvena stanica	x				
	4	Ambulanta	x	x	x	x	x
	5	Ljekarna	x	x	x	x	x
	6	Veterinarska stanica	x				
	7	Veterinarska ambulanta	x				
	8	Jaslice	x	x	x	x	x
	9	Dječji vrtić	x	x			
	10	Dom umirovljenika	x				
	11	Đački dom	x				
	12	Fond mirovinskog i invalidskog osiguranja (ispostava)	x				
	13	Zavod za socijalno osiguranje (ispostava)	x				
14	Zavod za zapošljavanje (ispostava)	x					
13	Centar za socijalni rad	x					
PROGRAMIRANA - POŽELJNA RAZINA RAZVIJENOSTI URBANIH FUNKCIJA			značaj u mreži središnjih naselja				

**PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA NOVSKE
IZMJENE I DOPUNE**

	Red br.	Naziv	Glavno središte	Lokalna središta i pomoćna središta				
			Novska	Rajić	Bres-tača	Stara Suboc-ka	Koza-rice	
			1	2	3	4	5	
E -TRGOVINA, UGOSTITELJSTVO, TURIZAM	1	Prodavaonica osnovne (mješovite) opskrbe	x	x	x	x	x	
	2	Specijalizirana prodavaonica	x	x	x	x	x	
	3	Trgovačko poduzeće na malo i veliko	x					
	4	Robna kuća	x					
	5	Skladište -stovarište	x					
	6	Manja hladnjača	x					
	7	Javna tržnica	x					
	8	Specijalizirana prodavaonica poduzeća iz drugih područja	x	x	x	x	x	
	9	Hotel, motel, prenočište	x	x				
	10	Restaurant	x	x	x	x	x	
	11	Ugostiteljska radnja (gostionica, buffet i dr)	x	x	x			
	12	Turistički biro-agencija	x					
f -financijske, uslužne i prometne djelatnosti	1	Banka, štedionica, mjenjačnica	x					
	2	ZAP -filijala	x					
	3	Zavod za osiguranje -filijala	x					
	4	Zanatsko-kreditna banka ili zadruga	x					
	5	Centar, Radio, TV i TT veza	x					
	6	Poštanski centar	x					
	7	PTT jedinica		x	x	x	x	
	8	Krajnji sabirni telegraf	x					
	9	Krajnja Atg centrala	x					
	10	Pomoćni telegraf						
	11	Glavna Atf centrala						
	12	Čvorna Atf centrala	x					
	13	Krajnja Atf centrala	x	x	x	x	x	
	14	Poduzeće za cestovni promet	x					
	15	Autobusni terminal	x					
	16	Autobusno stajalište		x	x	x	x	
	17	Željeznički terminal - kolodvor	x					
	18	Željeznička stanica	x					
	19	Kamionski terminal	x					
	20	Stanica za tehnički pregled vozila sa servisom	x					
	21	Benzinska stanica	x	x	x	x	x	
PROGRAMIRANA - POŽELJNA RAZINA RAZVIJENOSTI URBANIH FUNKCIJA			značaj u mreži središnjih naselja					
	Red br.	Naziv	Glavno središte	Lokalna središta i pomoćna središta				
			Novska	Rajić	Bres-tača	Stara Suboc-ka	Koza-rice	
			1	2	3	4	5	
g -obrt i usluge	1	Specijalizirana zanatsko-servisna i uslužna poduzeća	x	x	x	x	x	
	2	Pojedinačne zanatsko-servisne obrtničke radionice	x	x	x	x	x	
	3	Tehnički servis	x	x	x	x	x	

**PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA NOVSKE
IZMJENE I DOPUNE**

	4	Auto servis i saloni za prodaju automobila	x				
	5	Remontni centar za motorna vozila	x				
	6	Protupožarni centar	x				
	7	Tiskara i knjigovežnica, grafičke usluge	x				
h -sport i rekreacija	1	Objekti za neorganiziranu sportsku aktivnost	x	x	x	x	x
	2	Sportski objekti uz izletišta	x	x			
	3	Objekti za odmor - zabavu	x	x			
II -URBANO-KOMUNALNI PROSTORI	1	Korištenje sanitarnog odlagališta	x	x	x	x	x
	2	Groblje	x	x	x	x	x
	3	Parkovi i zelenilo uz prometnice (drvoredi)	x	x	x		
	4	Pješački trgovi	x				
	5	Uređeni vodotoci	x	x	x	x	x
	6	Uređaji za pročišćavanje otpadnih voda (ili priključak)	x	x	x	x	

Navedeni sadržaji društvene infrastrukture predstavljaju postizanje maksimalne razine u pogledu servisiranja ukupnih potreba stanovništva sa budućim znatno smanjenim oslanjanjem na okolna središta. Pri tome se pojedini sadržaji mogu preklapati kroz polivalentni način korištenja. Posve je jasno da ovakva visoka razina usluge predstavlja poželjan cilj koji će biti moguće ostvariti samo zajedno sa kvalitetnim gospodarskim i demografskim razvitkom.

3.4. UVJETI KORIŠTENJA, UREĐENJA I ZAŠTITE PROSTORA

3.4.1. Prirodne vrijednosti i resursi

3.4.1.1. Stanje zaštite

Zaštita prirodnih vrijednosti ostvaruje se njihovim proglašenjem te upisom u upisnik, odnosno temeljem ovog plana kao privremena zaštita uz obvezu proglašenja u roku 2 godine po njegovom donošenju. Temeljem iznesenog mogu se na području Grada Novske specificirati područja sa slijedećim obilježjima:

Prirodna baština

- Međunarodni značaj - svjetska baština (Ramsarska konvencija o zaštiti močvarnih staništa - Park prirode Lonjsko polje)
- Program međunarodnih projekata (Important bird areas - Projekt Lonjsko polje)

Zaštićeni dijelovi prirode koji su utvrđeni ili se predlažu ovim Planom sa slijedećim kategorijama:

- park prirode: Lonjsko polje
- park šuma: dolina potoka Novska

Krajobraz

- Osobito vrijedni predjel (kulturni krajobraz na području Pšunja),
- Kultivirani krajobraz (područja vinograda na kontaktnom prostoru prigorske i ravničarske zone)
- Točke i potezi značajni za panoramske vrijednosti krajobraza

Ekološka mreža

- Područja važna za divlje svojte i stanišne tipove: Lonjsko polje
- Međunarodno važna područja za ptice: Donja Posavina

3.4.1.2. Mjere zaštite

Ovisno o karakteristikama pojedinog područja i njegovoj valorizaciji kao određene kategorije značajne za zaštitu prostora (prirode, tla, vode) definiraju se i mjere zaštite koje obuhvaćaju:

Prirodne vrijednosti

- *Područje proglašenog parka prirode Lonjsko polje:*
  - Zakonska zaštita temeljem Zakona o zaštiti prirode (NN 70/05, 139/08),
  - Planska zaštita prema Prostornom planu područja posebnih obilježja Parka prirode Lonjsko polje,
  - Planska zaštite putem utvrđene namjene površina, te režima i uvjeta korištenja prostora definiranih ovim Planom koji predviđaju:
    - potpuno očuvanje izvornih prirodnih karakteristika močvarnog područja, postojeće vodotoke i vodene površine, uključivo ljepotu i raznolikost flore i faune,
    - isključivanje predmetnog područja iz namjenskog korištenja za potrebe izgradnje naselja, te izdvojene namjene izvan naselja,
    - zabrana izgradnje građevina koje se temeljem Zakona o prostornom uređenju i gradnji (članak 2.) ili Odredbi ovog plana mogu graditi izvan građevinskog područja, osim onih vezanih uz poljoprivredno-stočarsko-gospodarsku aktivnost stanovništva i to samo temeljem lokacijskih uvjeta iz procjene utjecaja na okoliš i prirodu
    - zabrana izgradnje magistralne infrastrukture koja se vodi izvan površine zemlje, a podzemne infrastrukture samo temeljem uvjeta iz procjene utjecaja na okoliš i prirodu,
    - zabrana eksploatacije mineralnih sirovina (vode, šljunka, nafte, plina).
- *Planom predložena područja za proglašenje kao zaštićene prirodne vrijednosti u kategoriji park šume (dolina potoka Novska) te spomenika parkovne arhitekture (gradski park i ulični drvoredi u naselju Novska).*
- ostvarena privremena zaštita temeljem Odredbi ovog plana i Zakona o zaštiti prirode u trajanju do proglašenja, ali ne duže od dvije godine,

- planska zaštita temelji se na ograničenju korištenja predmetnog područja samo kao prirodnog resursa bez mogućnosti izgradnje objekata za potrebe stanovanja ili proizvodno-poslovne namjene,
- omogućava se izgradnja izvan građevinskog područja u skladu sa člankom 2. Zakona o prostornom uređenju i gradnji i to: izletničkih, rekreativnih i turističko-zdravstvenih objekata, uključivo stambenih i gospodarskih objekata za vlastite potrebe i potrebe seoskog turizma,
- park šumu treba redovito održavati i po potrebi obnavljati sukladno smjernicama usklađenosti očuvanja bioloških komponenti i namjene prostora; uzgojno-sanitarnim zahvatima dendrofloru treba održavati u povoljnom stanju vitaliteta.

- Ekološka mreža

Ekološka mreža na području Grada Novske obuhvaća slijedeće:

- Područja važna za divlje svojte i stanišne tipove: Lonjsko polje,
- Međunarodno važna područja za ptice: Donja Posavina.

Unutar ekološke mreže treba provoditi smjernice za mjere zaštite područja ekološke mreže propisane Uredbom o proglašenju ekološke mreže te donijeti i provoditi Plan upravljanja s ciljem očuvanja svakog područja ekološke mreže, te očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti i zaštite prirodnih vrijednosti.

Svi planirani zahvati koji mogu imati bitan utjecaj na ciljeve očuvanja područja ekološke mreže podliježu ocjeni prihvatljivosti zahvata za ekološku mrežu, sukladno članku 36. Zakona o zaštiti prirode (NN 70/05, 139/08) i članku 3. Pravilnika o ocjeni prihvatljivosti zahvata za prirodu (NN 89/07). Od zahvata koji mogu imati negativan utjecaj na područja ekološke mreže posebice treba izdvojiti planirane hidroelektrane, vjetroelektrane, radove regulacije vodotoka i razvoj turističkih zona.

Izvršiti inventarizaciju vrsta i staništa te provoditi praćenje stanja (monitoring) kvalifikacijskih vrsta i stanišnih tipova u pojedinim područjima ekološke mreže.

Tlo

- Istražni prostori mineralnih sirovina (Popovac Subocki, Bair, Lovska, Kozarice, Novi Grabovac)
- Lovišta i uzgajališta divljači (državna i zajednička lovišta)

Vode

- Vodotok II. kategorije (regulirani vodotok - kanal V. Strug, potok Novska)
- Poplavno područje (retencija Lonjsko polje)

3.4.2. Kulturna dobra

3.4.2.1. Zaštita kulturno-povijesnih vrijednosti

Za potrebe izrade Prostornog plana izrađena je Konzervatorska podloga kojom su inventarizirana i vrednovana nepokretna kulturna dobra Grada Novske. Nepokretna kulturna dobra sistematizirana su po kategorijama i podkategorijama. Osnovna podjela prema kategorijama nepokretnih kulturnih dobara je sljedeća:

- I. **SPOMENIČKA PODRUČJA I CJELINE**
  1. Povijesna naselja i dijelovi naselja
  2. Arheološki lokaliteti i zone
  3. Povijesno-memorijalna područja
  4. Kulturni krajolik

- II. **POJEDINAČNA NEPOKRETNNA KULTURNA DOBRA**
  1. SAKRALNE GRAĐEVINE I KOMPLEKSI
    - 1.1. Građevine posvećene kultu
    - 1.2. Poklonci
    - 1.3. Ostale sakralne građevine
  2. CIVILNE GRAĐEVINE
    - 2.1. Stambene i stambeno-poslovne građevine
    - 2.2. Građevine javne namjene
    - 2.3. Građevine poljoprivrednog gospodarstva
  3. VOJNE GRAĐEVINE I KOMPLEKSI
  4. MEMORIJALNE GRAĐEVINE I KOMPLEKSI
  5. URBANA OPREMA

Povijesne građevine i sklopovi koji imaju pravni status registriranog kulturnog dobra pripadaju kategoriji sakralnih građevina (župne crkve), dok preventivno zaštićena kulturna dobra obuhvaćaju povijesnu cjelinu Novske, uključivo kapele i stambene građevine, te građevine javne namjene i opremu naselja.

Evidencijom i vrednovanjem zatečenih kulturno povijesnih vrijednosti u prostoru, sukladno suvremenim europskim načelima i standardima zaštite, predložene su za zaštitu i druge vrste građevina i to: gospodarske, fortifikacijske te povijesno - memorijalne građevine i spomen obilježja.

Navedene druge građevine ulaze pretežito u III. i IV. vrijednosnu kategoriju te imaju samo makroregionalno (županijsko) i lokalno značenje. Obzirom na svoj značaj samo dio tih objekata (III. kategorija) predložen je za zaštitu uz potrebu provedbe Zakonom utvrđene procedure (registracija, preventivna zaštita).

Na području Grada Novske od povijesnih naselja dosad je zakonom¹ bila zaštićena samo povijesna jezgra naselja Novska (utvrđena preventivna zaštita), za koju je

---

¹ Zakon o zaštiti spomenika kulture, Zagreb, NN 1964, odnosno Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, NN 1999., 157/03 i 87/09

ovim dokumentom utvrđeno proširenje ranije zone zaštite. Obradom terena ustanovljeno je da je na području obuhvata plana ostao očuvan veći broj povijesnih naselja seoskih obilježja koja imaju svojstva kulturnog dobra. Sukladno njihovim kulturno-povijesnim obilježjima, stupnju očuvanosti pripadajućih povijesnih struktura: prostornih i graditeljskih, ali i kvaliteti neposrednog pejzažnog okruženja, sva povijesna naselja ili dijelovi naselja (Borovac, D. Rajić, Kozarice, Plesmo i Stara Subocka) vrednovani su kategorijom III, kao kulturna dobra mikroregionalnog (županijskog) značenja, koja (osim naselja Novska) imaju status kulturnih dobara predloženih za zaštitu (PZ).

Slijedom suvremenih zamisli o zaštiti nepokretnih kulturnih dobara², uveden je i pojam kulturnog krajolika (cultural landscapes), kojeg čine topografski definirana područja u kojima je naročito izražen kvalitetan suživot graditeljske baštine i prirodnih osobitosti pripadajućeg okruženja, a kao cjelina je iznimnih povijesnih, arheoloških, umjetničkih, kulturnih, znanstvenih, socijalnih i tehničkih vrijednosti.

Unutar segmenata spomeničkih područja i cjelina, prostor krajolika Lonjskog polja je nacionalnog značaja (I. kategorija), te ima status registriranog kulturnog dobra, dok područje obronaka Psunja (kao kulturni krajolik) ima makroregionalno značenje (II kategorija) sa statusom područja predloženog za zaštitu (PZ).

U svjetlu takvih polazišta, veliki dio područja Grada Novske je antropogeni, rukom oblikovani prostor s povijesnim kontinuitetom i očuvanim oblicima prisustva čovjeka u prostoru, bilo u vidu graditeljske baštine ili arheoloških nalaza, i u najvećoj mjeri očuvanim prirodnim osobitostima, te kao takvo ima obilježje kulturnog krajolika.

Kultivirani krajolik (kao dio sveukupnog kulturnog krajolika) podrazumijeva područja oblikovana ljudskom rukom tijekom povijesti, očuvana do danas, a svjedoče o čovjekovoj prisutnosti u prostoru. Razlikujemo slijedeće vrste:

- namjerno kreiran krajolik, stvoren čovjekovim djelovanjem, a podrazumijeva parkove, perivoje i vrtove, stvorene iz estetskih razloga, vezane uz religijske ili druge monumentalne građevine,
- krajolik nastao organskim putem, višestoljetnim djelovanjem društvenog, gospodarskog, administrativnog ili religijskog poticaja na svoj prirodni okoliš. Razlikujemo fosilni krajolik, u kojem je evolucijski proces u nekom trenutku prošlosti došao do kraja, i kontinuirani krajolik koji je zadržao djelatnu društvenu ulogu u suvremenom društvu, usko povezanu s tradicijskim načinom života, u kojem je evolucijski proces još uvijek u tijeku, a istovremeno još uvijek pruža materijalne dokaze svoje evolucije kroz vrijeme (poljodjelski krajolik).

3.4.2.2. Mjere i uvjeti zaštite kulturno-povijesnih vrijednosti

---

² Cultural Landscapes of Universal Value, Stuttgart, New York, UNESCO, 1995.

Povijesna naselja i njihovi dijelovi, graditeljski sklopovi, povijesne građevine s okolišem, prirodni i kultivirani krajolici, povijesno memorijalni spomenici i arheološki lokaliteti moraju biti na stručno prihvatljiv način uključeni u budući razvitak Grada i županije.

Očuvanje kulturno-povijesnih obilježja prostora podrazumijeva prije svega:

- zaštitu i očuvanje prirodnog i kultiviranog krajolika kao temeljne vrijednosti prostora,
- očuvanje i unapređivanje održavanja i obnove zapuštenih poljodjelskih površina uz zadržavanje tradicijskih načina korištenja i parcelacije,
- očuvanje povijesnih trasa putova (starih cesta, poljskih putova, pješačkih staza često obilježenih raspelima i pokloncima),
- očuvanje tradicionalnih nasebinskih cjelina (sela, zaselaka) u njihovu izvornom okruženju, zajedno s povijesnom građevnom strukturom i pripadajućom parcelacijom,
- oživljavanje starih zaselaka i sela etnološke, arhitektonske i ambijentalne vrijednosti,
- očuvanje i obnovu tradicijskog graditeljstva, naročito drvenih tradicijskih kuća i gospodarskih građevina te klijeti, kao nositelja povijesnog identiteta prostora,
- očuvanje povijesne slike prostora koju čine volumen naselja, njegovi obrisi i završna obrada građevina te vrijednosti krajolika kojim je okruženo,
- očuvanje i njegovanje izvornih i tradicijskih sadržaja, poljodjelskih kultura i tradicijskog (ekološkog) načina obrade zemlje,
- očuvanje i zadržavanje karakterističnih toponima, naziva sela, zaselaka, brda i potoka od kojih neka imaju simbolična i povijesna značenja,
- očuvanje prirodnih značajki kontaktnih područja uz povijesne građevine i sklopove, kao što su obale vodotoka, rukavci vodotoka, šume, kultivirani krajolik, budući da pripadaju integralnoj (prirodnoj i kulturnoj) baštini.

A) Opće odredbe i upravni postupak pri zaštiti nepokretnih kulturnih dobara

Odredbe za uspostavu i provođenje mjera zaštite i obnove kulturne baštine proizlaze iz zakona i uputa, koji se na nju odnose (uključujući i sve naknadne izmjene i dopune:

- Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN br. 69/99, 151/03, 157/03, 87/09);
- Zakon o prostornom uređenju i gradnji (NN, 76/07, 38/09);
- Obvezatna uputa o zoniranju zaštićenih povijesnih cjelina gradova i ostalih naselja (Ministarstvo kulture - Uprava za zaštitu kulturne baštine, 1995., 1998.)

U skladu s navedenim zakonima za sve nabrojene zahvate na građevinama - zaštićenim kulturnim dobrima (R, P) i predloženim za zaštitu (PZ) za koje je ovim Prostornim planom utvrđena potreba i obveza zaštite (točka 1.6.5. i 3.4.4.2. Plana), potrebno je kod nadležne ustanove za zaštitu spomenika (Ministarstvo

kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine - Konzervatorski odjel u Sisku) ishoditi zakonom propisane suglasnosti:

- posebne uvjete (u postupku izdavanja lokacijske dozvole i rješenja o uvjetima građenja),
- prethodno odobrenje (u postupku izdavanja građevne dozvole i potvrde glavnog projekta) i
- nadzor u svim fazama radova, provodi nadležna Uprava za zaštitu kulturne baštine.

Zaštićenim građevinama, kod kojih su utvrđena svojstva kulturnog dobra i na koje se obvezatno primjenjuju sve zakonske odredbe, smatraju se sve građevine koje su u ovom Planu propisane kao: kulturno dobro upisano u Registar kulturnih dobara RH - Listu zaštićenih kulturnih dobara (Z), preventivno zaštićeno kulturno dobro upisano u Registar kulturnih dobara RH - Listu preventivno zaštićenih kulturnih dobara (P) i oni predloženi za zaštitu (PZ).

Temeljem inventarizacije provedene prilikom izrade ovoga Plana, uz ranije registrirane (Z) ili preventivno zaštićene (P) spomenike, Uprava za zaštitu kulturne baštine - Konzervatorski odjel u Sisku, po službenoj će dužnosti pokrenuti postupak dokumentiranja te donošenje rješenja o zaštiti za sva kulturna dobra predložena za zaštitu (PZ). Do donošenja odgovarajućega rješenja treba primjenjivati iste mjere i propisane postupke kao i za trajno zaštićene građevine.

Sastavni dio Odredbi za provođenje je popis kulturnih dobara (tabelarni prikaz nepokretnih kulturnih dobara sistematiziran po kategorijama prikazan u točki 1.6.5. i 3.4.4.2. tekstualnog obrazloženja Plana) u kojemu je utvrđen i odgovarajući status (Z, P, PZ) važan za primjenu svih mjera zaštite navedenih u Odredbama Plana. Provedbu obnove i zaštite kulturno-povijesne baštine (uključivo novu izgradnju u predjelima zaštite) treba temeljiti na Konzervatorskoj podlozi izrađenoj u sklopu izrade ovog Plana, te posebnim konzervatorskim uvjetima.

B) Mjere zaštite integralnih kulturno-povijesnih i krajobraznih vrijednosti

Povijesna naselja i njihovi dijelovi, graditeljski sklopovi, povijesne građevine s okolišem, prirodni i kultivirani krajolici, povijesno memorijalni spomenici i arheološki lokaliteti moraju biti na stručno prihvatljiv način uključeni u budući razvitak Grada i Županije.

Očuvanje kulturno-povijesnih obilježja prostora podrazumijeva prije svega:

- zaštitu i očuvanje prirodnog i kultiviranog krajolika kao temeljne vrijednosti prostora,
- očuvanje i unapređivanje održavanja i obnove zapuštenih poljodjelskih površina uz zadržavanje tradicijskog načina korištenja i parcelacije,
- očuvanje povijesnih trasa putova (starih cesta, poljskih putova, pješačkih staza često obilježenih raspelima i pokloncima), starih drvenih mostova preko potoka,

- očuvanje tradicionalnih cjelina - sela, u njihovu izvornom okruženju i odnosu prema poljodjelskom ili prirodnom krajoliku, potoku, ili cesti uz koju je formirano, zajedno s povijesnom građevnom strukturom i pripadajućom parcelacijom,
- očuvanje i obnovu tradicijskog graditeljstva, naročito drvenih tradicijskih kuća i gospodarskih građevina, kao nositelja povijesnog identiteta prostora,
- očuvanje povijesne slike prostora koju čine volumen naselja, njegovi obrisi i završna obrada građevina te vrijednosti krajolika kojim je okruženo,
- očuvanje i njegovanje izvornih i tradicijskih sadržaja, poljodjelskih kultura i tradicijskog (ekološkog) načina obrade zemlje,
- očuvanje i zadržavanje karakterističnih toponima, naziva sela, zaselaka, brda i potoka od kojih neka imaju simbolička i povijesna značenja,
- očuvanje prirodnih značajki kontaktnih područja uz povijesne građevine i sklopove, kao što su obale rijeke, rukavci, šume, kultivirani krajolik, budući da pripadaju integralnoj (prirodnoj i kulturnoj) baštini.

Uvjeti i mjere zaštite krajolika, propisuju se sljedeće mjere:

- očuvati tipološki prepoznatljive oblike naselja, tako da se građevinska područja planiraju na način koji će nastaviti povijesnu matricu i karakterističnu sliku naselja,
- u planiranju širenja građevinskih područja naselja, njihovom dimenzioniranju i prostornom smještaju treba nastojati očuvati njegov karakter, s obzirom na tip (zbijeni zaselak, ili longitudinalno selo) i karakter naselja (selo sa središnjim funkcijama, zaselak); jednako je važno čuvanje kvalitetnog pejzažnog okruženja, poljodjelskih površina, šuma i sl. jer cjelovitu sliku naselja, osim njegove građevne strukture čini i pripadajuće pejzažno okruženje,
- raspisati arhitektonski natječaj za izradu tipskih modela obiteljske kuće s elementima tradicijskog oblikovanja za kontaktno područje s Parkom prirode Lonjsko polje),
- svaku novu građevinu - stambenu i gospodarsku projektirati na načelu uspostave harmoničnog odnosa s tradicionalnim oblicima; to znači da mora svojim gabaritom, oblikovnim karakteristikama i upotrebom građevnih materijala uspostaviti harmoničan odnos s postojećim vrijednostima naselja i prostora kao povijesnog kulturnog krajolika.

C) Uvjeti i mjere zaštite povijesnih naselja i dijelova naselja

Povijesna naselja urbanog i ruralnog karaktera kao životna sredina izložena su trajnim utjecajima: promjenama načina života i djelatnosti stanovnika ili njihovim odseljavanjem i napuštanjem, mijenjaju svoja povijesna obilježja, a time i svoj prirodni identitet. U cilju očuvanja prostornih, arhitektonskih vrijednosti naselja određene su zone zaštite. Područja zaštite kulturno povijesnih vrijednosti naselja: grada Novske, sela i zaselaka provode se u svrhu očuvanja povijesne (tradicionalne) slike naselja, njegova volumena, povijesne matrice i građevne strukture. Naselja su osim toga i nositelji specifičnih regionalnih obilježja, a time i identiteta kulturnog krajolika.

Na kartografskom prikazu 4. Uvjeti korištenja i zaštite prostora - 4.1. Područje posebnih uvjeta korištenja (mj. 1:25000) i Zonama zaštite kulturne baštine

(građevinska područja naselja u mj. 1:5000) ucrtane su građevine i kulturno-povijesne cjeline koje se štite na temelju Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Ovom kategorijom zaštite kulturnih dobara obuhvaćena su slijedeća povijesna naselja:

- povijesna jezgra naselja gradskih obilježja: Novska,
- povijesna jezgra i dijelovi naselja seoskih obilježja: Rajić, Borovac, Kozarice, Plesmo i Stara Subocka.

Za naselje Novska se zaštita kulturne i povijesne baštine provodi prema Urbanističkom planu uređenja Grada Novske i Konzervatorskoj podlozi.

Svako od evidentiranih seoskih naselja predloženih za zaštitu potrebno je detaljno inventarizirati s obzirom na građevnu strukturu (javne, sakralne, stambene i gospodarske zgrade) i prostornu matricu, koju čini mreža puteva (cesta) i pripadajuća parcelacija. Tradicijsku arhitekturu, stambenu i gospodarsku treba dokumentirati, arhitektonski snimiti i obraditi kako bi se odredili uvjeti i režimi zaštite, te način i metode obnove kojima bi se prilagodili suvremenim uvjetima življenja.

Proširenje građevinskih područja postojećih naselja, moguće je planirati na način kojim bi se zadržala homogenost slike povijesnog naselja, što u većini slučajeva znači da je neprihvatljivo širenje građevinskih područja uz prilazne ceste čime dolazi do spajanja naselja i gubitka njihove prostorne cjelovitosti.

U planiranju širenja građevinskih područja svakog naselja, njihovim dimenzioniranju i prostornom smještaju treba nastojati očuvati njegove karakteristike, s obzirom na tip i morfologiju (zbijeni zaselak, ili longitudinalno selo). Jednako je važno čuvanje kvalitetnog pejzažnog okruženja, poljodjelskih površina, šuma i sl. jer cjelovitu sliku naselja, osim njegove građevne strukture čini i pripadajuće pejzažno okruženje. Ukoliko potrebe razvitka pojedinog naselja ukažu na nužnost širenja građevinskih područja, to je širenje moguće u predjelima manje vizualne izloženosti. Kod toga se preporuča racionalno dimenzioniranje novih građevinskih područja: prije svega treba iskoristiti rezerve unutar postojećih granica naselja (interpolacijama i eventualnim zamjenskim građevinama), a tek potom pristupiti realizaciji novih zona izgradnje.

Zone zaštite određene su u cilju očuvanja tipoloških karakteristika povijesnog naselja i njegove karakteristične slike, te očuvanju njegovih povijesnih struktura (prostornih i graditeljskih). Diferencirane su prema stupnju očuvanosti povijesne građevne strukture i prostorne organizacije i imaju različite režime i stupnjeve zaštite.

Zone zaštite povijesnih naselja i graditeljskih sklopova definirane su kao:

A zona zaštite - kao prvi stupanj zaštite i odnosi se na zonu u kojoj se u potpunosti štiti struktura naselja. Za ovu zonu vrijede uvjeti:

- potpuna zaštita građevnog tkiva (oblika i izgleda), a u najvećoj mjeri zaštita tradicije, funkcije i sadržaja,
- u potpunosti se čuva povijesna matrica, ulice i javni prostori te parcelacija bez izmjene njihove geometrije,
- zadržavanje povijesne parcelacije bez mogućnosti spajanja susjednih katastarskih čestica,
- od općih mjera zaštite i mogućih građevnih zahvata predviđa se održavanje i popravak građevne strukture, te zahvati kao što su rekonstrukcije, restauracije, adaptacije, preoblikovanja i izvedba faksimila.

B zona zaštite vrednuje se kao 2. stupanj zaštite i uključuje povijesni prostor naselja u kojem je očuvana tradicionalna matrica, mreža ulica i parcelacija te pripadajuća povijesna (tradicijska) arhitektura, ali je djelomice izgrađena i novijim građevinama koje čine skladnu cjelinu. Za ovu se zonu propisuju slijedeći uvjeti:

- obavezna je potpuna zaštite matrice naselja (građevne strukture, parcelacije, uličnih poteza), skladnih ambijenata, gabarita, glavnih ekspozicija i vizurne izloženosti,
- uz održavanje i sanaciju postojećih građevina dozvoljeni su manji građevinski zahvati u svrhu nužnog prilagođavanja suvremenim potrebama,
- dozvoljene su i kvalitetne novogradnje (interpolacije) koje se svojim oblikovanjem, mjerilom, tipologijom te gabaritima moraju uklopiti u ambijent,
- iznimno su dozvoljena rušenja dotrajalih građevina ako nisu ocijenjena kao pojedinačno vrijedne povijesne građevine.

Za sve građevinske zahvate na građevinama i u prostoru povijesne jezgre navedenih naselja, u postupku ishoda lokacijske dozvole treba ishoditi posebne uvjete Uprave za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorskog odjela u Sisku. Dozvola za građenje ne može se izdati ukoliko nije udovoljeno posebnim uvjetima.

Kontaktne zone

Kontaktne zone vrednuju se kao 3. stupanj zaštite, a obuhvaćaju one prostore koji okružuju povijesnu jezgru naselja i osiguravaju kontrolu mjerila i naslijeđenog obrisa i volumena. U njima preteže nova gradnja, ali se nalaze i pojedinačni primjeri povijesne (tradicijske) arhitekture. Propisuju se slijedeći uvjeti:

- uz pridržavanje osnovnih načela i minimalnih ograničenja dopustivi su veći građevni zahvati, odnosno novogradnje, uz uvjet da se ne naruše prostorni odnosi naselja u cjelini. Nove građevine moguće je planirati na način da se njihovom postavom, lokacijom, volumenom, primjenom materijala završnog oblikovanja, kao i kvalitetom oblikovanja ne naruše kvalitetni povijesni ambijenti i vizure na njih.

U kontaktnim zonama i nove građevine moguće je planirati na način da se njihovom postavom, lokacijom, volumenom, primjenom materijala završnog oblikovanja, kao i kvalitetom oblikovanja ne naruše kvalitetni postojeći ambijenti i vizure na njih.

Zona ekspozicije

Zona ekspozicije, označava područja krajolika, ili izgrađeno područje naselja gdje se pružaju vizure na povijesni ambijent naselja. Čine je pejzažni ili kultivirani prostori, kojima je naselje okruženo i preko kojih se na njega pružaju karakteristične vizure.

Uvjeti za uređivanje prostora

Za sve građevinske zahvate na građevinama i u prostoru povijesnih jezgri naselja, u postupku ishoda lokacijske dozvole i rješenja o uvjetima građenja treba ishoditi posebne uvjete Uprave za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorskog odjela u Sisku.

U povijesnim naseljima, osim obnove i revitalizacije postojeće građevne strukture, nova izgradnja (interpolacija) svojom unutarnjom organizacijom prostora, komunikacijom s javnim površinama, gabaritima i namjenom mora biti usklađena s postojećim okolnim povijesnim objektima, ne narušavajući siluetu i osnovne vizure te komunikacijske tijekove unutar povijesne jezgre. Ne preporučuje se izmjena strukture i tipologije postojećih objekata radi funkcionalne fuzije u veće prostorne sklopove koje bi mogle dovesti do gubitka prostornog identiteta pojedinih građevina. Uređivanje svih vanjskih ploha objekata unutar povijesnih cjelina mora se temeljiti na korištenju isključivo lokalnih arhitektonskih izraza i građevinskih materijala.

Svako od evidentiranih naselja u kojima preteže nova gradnja, ali imaju očuvanu tradicionalnu prostornu organizaciju i u manjem broju očuvane tradicijske okućnice, s karakterističnom drvenom tradicijskom arhitekturom štiti se odredbama Plana. Potrebno ih je detaljno inventarizirati s obzirom na tradicijsku građevnu strukturu (stambene i gospodarske zgrade) i prostornu matricu, koju čini mreža puteva (cesta) i pripadajuća parcelacija. Tradicijsku arhitekturu, stambenu i gospodarsku treba dokumentirati, arhitektonski snimiti i obraditi kako bi se odredili uvjeti i režimi zaštite, te način i metode obnove kojima bi se prilagodili suvremenim uvjetima stanovanja. Tradicijske građevine moguće je prilagoditi suvremenim stambenim funkcijama, uz očuvanje njihovog vanjskog izgleda.

U slučaju zaštite vrijedne tradicijske kuće (upisane u Registar kulturnih dobara, preventivno zaštićene ili predložene za upis u Registar odnosno zaštićene Planom), ukoliko ne zadovoljava bitne zahtjeve za građevinu, može se dozvoliti gradnja nove stambene građevine na istoj građevnoj čestici, uvažavajući Odredbe u dijelu koji se odnosi na izgrađenost građevne čestice, na udaljenosti od minimalno 3 m od postojeće građevine, uz suglasnost nadležnog konzervatorskog odjela. Preporuča se staru kuću sačuvati i obnoviti te ju koristiti za trajno ili povremeno stanovanje, poslovni prostor ili u turističke svrhe (seoski turizam), a novu locirati u dubini građevne čestice.

Pojedinačne građevine obnavljaju se cjelovito, zajedno s njihovim okolišem (vrtom, perivojem, voćnjakom, dvorištem, pristupom i sl.). Raznim mjerama na razini lokalne zajednice treba poticati obnovu i održavanje starih, umjesto izgradnje novih kuća. Vlasnici (korisnici) građevina kod kojih je utvrđeno svojstvo kulturnog dobra (Z, P, PZ) mogu putem nadležne Uprave za zaštitu kulturne baštine iz državnoga proračuna zatražiti novčanu potporu za održavanje i vrsnu obnovu povijesno vrijednih zgrada.

Zone ekspozicije naselja i građevina, označene kao ozelenjene i pejzažne površine, treba i nadalje održavati u toj namjeni, bez širenja građevinskog područja, budući da su značajne kao prostori vizualne izloženosti povijesnog naselja. To se odnosi na prostor između naselja i kanala V. Strug.

D) Mjere zaštite povijesnih građevina i sklopova

Sve povijesne građevine navedene u Popisu kulturnih dobara i označene prema vrstama na kartografskom prikazu u mj. 1:25000 i na kartama građevinskih područja u mj. 1:5000, bez obzira na njihov trenutni status zaštite podliježu obvezama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Kako se osnovna načela zaštite temelje na integralnom sagledavanju spomenika i njegove neposredne okoline, uspostavlja se i zona zaštite ekspozicije na prostoru oko pojedinačnog kulturnog dobra u svrhu zadržavanja građevina u okviru njihovog autentičnog okruženja, sprječavanja nove izgradnje u njihovoj neposrednoj blizini, posebno one predimenzioniranih gabarita, neprimjerenih materijala i oblikovanja koje mogu zakloniti vizure na kulturno dobro ili s njega na neposredni kontaktni prostor. Ovo se odnosi na povijesne građevine koje se ne nalaze u zoni naselja vrednovanog kao kulturno dobro te na one koje imaju znatnu ulogu u oblikovanju šireg prostora, odnosno kada ovaj prostor sudjeluje u formiranju slike povijesne vrijednosti (crkve s vertikalom tornja, dvorci i sl.).

Sve građevinske i druge intervencije u zoni navedenog režima zaštite podliježu upravnom postupku, tj. potrebno je, na temelju odgovarajuće tehničke dokumentacije kojoj će po potrebi prethoditi konzervatorsko-restauratorski istražni radovi, ishoditi posebne uvjete (u postupku izdavanja lokacijske dozvole i rješenja o uvjetima građenja) i prethodno odobrenje (u postupku izdavanja građevinske dozvole i potvrde glavnog projekta) nadležnog konzervatorskog odjela. Za svaku pojedinačnu povijesnu građevinu kod koje su utvrđena svojstva kulturnog dobra (prema Popisu kulturnih dobara) kao najmanja granica zaštite utvrđuje se pripadna građevna čestica ili, ako je to posebno istaknuto, njen povijesno vrijedni dio.

Osim definiranja režima zaštite prema određenim zonama, predviđaju se smjernice i mjere za zahvate na graditeljskoj baštini, kako bi se zaštitila od daljnjeg propadanja i degradiranja arhitektonskih i stilskih vrijednosti, te uključila u suvremeni život. Od općih intervencija na građevinama, s obzirom na njihovu kulturno-povijesnu vrijednost, predviđaju se: konzervacija, restauracija, građevinska sanacija, rekonstrukcija. Oko pojedinačnih zaštićenih ili evidentiranih

kulturno-povijesnih vrijednosti propisuju se mjere zaštite kojima se ne dozvoljava nova gradnja. Posebne uvjete za zahvate na postojećoj strukturi će propisati nadležna Uprava za zaštitu kulturne baštine.

E) Uvjeti korištenja, uređenja i mjere zaštite arheoloških lokaliteta

Arheološki lokaliteti istraženi i potencijalni predstavljaju važan element kulturne baštine, značajan za povijesni i kulturni identitet prostora. Označeni su približnom lokacijom na karti 1:25000, a samo ih je vrlo malen broj istražen, dokumentiran i prezentiran.

Upravo zbog stupnja neistraženosti arheološki se lokaliteti svrstavaju u grupu ugroženih i najmanje zaštićenih kulturnih dobara. Većina lokaliteta indicirana je na temelju slučajnih nalaza, no jedan broj čini skupina potencijalnih nalazišta, pretpostavljenih na temelju indikativnih toponima, geomorfološkog položaja, povijesnih podataka, kontinuiteta naseljavanja te brojna područja uz materijalne ostatke povijesnih građevina (grobља uz srednjovjekovne crkve, urbana arheologija naselja s drugim povijesnim kontinuitetom naseljavanja).

Odredbe za uspostavu i provođenje mjera zaštite i obnove kulturno povijesne baštine proizlaze iz relevantnih zakona i pravilnika koji se na njih odnose (uključujući i sve naknadne izmjene i dopune). Propisanim mjerama utvrđuju se obvezatni upravni postupci te način i oblici graditeljskih i drugih zahvata na arheološkim lokalitetima.

Posebno konzervatorskom postupku osobito podliježe izvođenje radova na arheološkim lokalitetima.

U skladu s navedenim zakonima za sve zahvate na arheološkim lokalitetima, kod nadležne ustanove za zaštitu kulturne baštine (Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Sisku) potrebno je ishoditi zakonom propisane suglasnosti:

- a) posebne uvjete
- b) prethodno odobrenje

S obzirom na neistraženost tematskog područja potrebno je u budućnosti provesti istraživanja koja prethode arheološkim te sama arheološka istraživanja:

- aviosnimanje i rekognosciranje radi upotpunjavanja arheološke slike zone,
- geofizikalna snimanja zbog prostornog definiranja lokaliteta (određivanja granica),
- probna arheološka istraživanja zbog tematske i kronološke identifikacije lokaliteta,
- prije građevinskih zahvata (ceste, infrastruktura, arhitektura) potrebno je izvršiti prethodna istraživanja zadane zone,
- nakon provedenog arheološkog nadzora ili zaštitnog istraživanja odrediti će se sustav mjera zaštite lokaliteta ili propisati eventualna promjena građevinskog projekta ili prezentacija nalaza *in situ*,
- ukoliko se otkrije arheološki lokalitet unutar građevinske trase ili zadane građevinske zone, nakon provedenog istraživanja zaštititi ga ponovnim

zatrpavanjem uz nužno prilagodbu / promjenu projekta na način da ne oštećuje lokalitet (premještanje trase infrastrukture ili ceste, izostanak podruma),
- razmotriti mogućnost konzervacije i prezentacije lokaliteta *in situ*.

Na području arheoloških lokaliteta/zone obavezna je primjena slijedećih mjera zaštite:

- zone i lokaliteti zaštićeni kroz prostorni plan podliježu režimu koji zahtijeva da u postupku ishoda lokacijske dozvole treba obaviti arheološki nadzor/istraživanja predmetne zone pod uvjetima koje izdaje Uprava za zaštitu kulturne baštine Konzervatorski odjel u Sisku,
- ukoliko se naiđe na arheološke nalaze ili predmete prilikom zemljanih radova (poljodjelskih i sl.), potrebno je obavijestiti Upravu za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Sisku ili najbliži nadležni muzej,
- na arheološkim lokalitetima ne dozvoljava se nova izgradnja, a za sve zahvate, iskope, provođenje infrastrukture treba osigurati arheološki nadzor; prije radova obvezno je arheološko istraživanje lokaliteta,
- prilikom izvođenja građevnih radova u blizini arheoloških lokaliteta koji su evidentirani na temelju pojedinačnih nalaza, potrebno je upozoriti izvoditelje radova na mogućnost nalaza i pojačani oprez; u slučaju da se kod izvođenja građevnih radova pojave nalazi, izvoditelj je dužan odmah privremeno obustaviti radove i obavijestiti nadležni Konzervatorski odjel u Sisku,
- na području arheoloških lokaliteta i zona koji do sada nisu istraživani ili istraživanja provedena tek djelomično te nisu utvrđene sigurne granice rasprostiranja mogućih arheoloških nalaza propisuje se provođenje arheološkog rekognosciranja radi utvrđivanja užih zona lokaliteta, propisivanja mjera zaštite te time i upisa u Registar kulturnih dobara RH,
- u slučaju zemljanih iskopa bilo koje vrste na arheološkim lokalitetima i u području arheoloških zona (instalacijski rovovi, kanali, gradnja građevina i sl.) potrebno je ishoditi posebne uvjete, odnosno prethodno odobrenje te osigurati arheološki nadzor pri radovima; u slučaju arheoloških materijalnih nalaza potrebno je obustaviti radove do osiguranja zaštitnog arheološkog istraživanja,
- zaštitu arheoloških lokaliteta potrebno je provoditi u skladu s načelima struke i konzervatorske djelatnosti, sanacijom, konzervacijom i prezentacijom vidljivih ostatka građevina, odnosno odgovarajućom obradom, dokumentiranjem i pohranom u muzejske ustanove predmeta s onih lokaliteta koji se s obzirom na njihov karakter ne može prezentirati.

F) Smjernice za istraživanja i obradu

- Urbanistički plan uređenja Grada Novske, na temelju Konzervatorske podloge,
- izrada konzervatorskih studija za pojedinačna kulturna dobra prije bilo kakvih zahvata na njima,
- inventarizacija i arhitektonsko snimanje najvrednijih građevina tradicijske arhitekture,
- arheološka istraživanja.

3.4.3. Zaštita posebnih vrijednosti i obilježja

A) Područja primjene posebnih mjera uređenja i zaštite

Sanacija

- oštećeni prirodni ili kultivirani krajobraz (primjena aktivnosti oplemenjivanja, a obuhvaća dijelove kultiviranog krajobraza) na prostorima eksploatacije mineralnih sirovina,
- postojeće odlagalište otpada na području Novske ('Kurjakana'),
- oblikovanje zemljišta uz infrastrukturne građevine,
- zaštita od erozije južnih padina Psunja, na prostorima uz brdske potoke.

B) Područja i dijelovi primjene planskih mjera zaštite

- obuhvat obvezne izrade prostornog plana područja posebnih obilježja - Park prirode Lonjsko polje,
- obuhvat Urbanističkog plana uređenja naselja Novska, Urbanističkog plana uređenja dijela naselja Nova Subocka te detaljnih planova uređenja: centralne zone naselja Novska, novih pretežito neizgrađenih zona u Novskoj, novog groblja u Novskoj, proširenja i otvaranja novih groblja na području Grada.

Uređenje zemljišta izvan područja naselja postiže se pošumljavanjem ili ozelenjavanjem i oblikovanjem zemljišta uz magistralnu infrastrukturu. Unapređenje zaštite prostora planira se saniranjem područja ugroženog okoliša i eksploatacijskih polja. Planske mjere zaštite predviđaju se i kroz obuhvat obvezne izrade prostorno-planske dokumentacije za izgradnju na području naselja, kao i za pojedine dijelove izgradnje izvan područja naselja.

Planske mjere zaštite obuhvaćaju i sva ograničenja koja proizlaze iz važeće zakonske regulative, a vezano uz koridore prometne i energetske infrastrukture (dalekovodi, plinovodi i naftovodi) kojim se određuje minimalna udaljenost zona izgradnje od ovih trasa.

3.4.4. Iskaz površina za posebno vrijedna i osjetljiva područja i prostorne cjeline

Zaštićena prirodna područja i kulturna dobra utvrđena ranije kao i nova predložena ovim planom, na području Grada Novske su:

3.4.4.1. Prirodna baština

Park prirode

Lonjsko polje

Zakonskim aktom objavljenim u 'Narodnim novinama' br. 11/90. proglašeno je područje Lonjskog i Mokrog polja s pojasom uz lijevu obalu Save u ukupnoj površini

od 50.650 ha Parkom prirode. Predmetno područje spada među najveća i najočuvanija poplavna - močvarna područja Europe. Ukupna raznolikost biljnog i životinjskog svijeta predstavlja najveće bogatstvo predmetnog prostora u okviru kojega periodične poplave rijeke Save i Lonje stvaraju povoljne hidrološke uvjete za postojeća staništa biljnog i životinjskog svijeta, osobito ptica, uključivo i mrijest riječne ribe. Značajnu vrijednost ovog područja predstavljaju nizinske šume hrasta lužnjaka i poljskog jasena. Temeljem svojih prirodnih vrijednosti i specifičnosti, kao jedno od jedinstvenih prirodnih područja u Europi, Park prirode Lonjsko polje upisan je u Ramsarsku listu međunarodno važnih močvarnih biotopa. Specifičnost prirodnih uvjeta koje predstavljaju podlogu za prihvat i boravak ptica, čini jedan od razloga da je to područje uključeno u međunarodni projekt 'Important bird areas'. Prostor Lonjskog polja, kao zaštićene prirodne vrijednosti obuhvaća u svom jednom dijelu (unutar područja Grada Novske) njezino južno i jugozapadno rubno područje uz kanal Veliki Strug, sa oko 15% površine ukupno zaštićenog prostora tj. unutar područja Grada Novske zaštićeni prostor Lonjskog polja prisutan je sa površinom od 7667,57 ha.

Park šume

Potok Novska

Prirodno i vegetacijski vrijedno područje Psunja dobiva naglašene vegetacijske i krajobrazne kvalitete na nekoliko lokacija, koje se ovim planom predlažu za zaštitu u kategoriji park šume. Predmetno se odnosi na područja oko doline potoka Novska.

Navedeno područje obuhvaćaju mješovite šume hrasta kitnjaka, bukve i graba sa dijelovima livadskih površina i manjih vodotoka. Atraktivnost područja te vrijednost postojeće vegetacije rezultira potrebom njihove potpunije zaštite, uređenja i održavanja kao park šume.

Navedena park šuma obuhvaća područje veličine oko 665 ha.

Spomenik parkovne arhitekture

Ovim planom predlažu se za zaštitu na razini spomenika parkovne arhitekture sljedeća područja:

- **Gradski park - Novska**
- **Ulični drvored, Zagrebačka ulica - Novska**
- **Ulični drvored platana, Ulica kralja Zvonimira - Novska**

Ekološka mreža

Ekološka mreža u Hrvatskoj je propisana Zakonom o zaštiti prirode, a proglašena Uredbom o proglašenju ekološke mreže (NN 109/07), te predstavlja sustav međusobno povezanih ili prostorno bliskih ekološki značajnih područja važnih za ugrožene vrste i staništa, koja uravnoteženom biogeografskom raspoređenošću značajno pridonose očuvanju prirodne ravnoteže i biološke raznolikosti. Uredbom o proglašenju ekološke mreže propisane su i smjernice za mjere zaštite čija provedba

osigurava postizanje i održavanje povoljnog stanja ciljeva očuvanja svakog područja ekološke mreže.

Područja ekološke mreže sukladno EU ekološkoj mreži NATURA 2000 podijeljena su na područja važna za divlje svojte i stanišne tipove (potencijalna 'SAC' područja - Special Areas of Conservation) te međunarodno važna područja za ptice (potencijalna 'SPA' područja - Special Protection Areas).

Sukladno mehanizmu EU Direktive o staništima, Zakon o zaštiti prirode propisuje da se dijelovi ekološke mreže mogu štiti kao posebno zaštićena područja ili provedbom planova upravljanja, kao i kroz postupak ocjene prihvatljivosti zahvata za prirodu svakog ugrožavajućeg zahvata. Negativno ocijenjen zahvat se može odobriti samo u slučajevima prevladavajućeg javnog interesa i uz Zakonom utvrđene kompenzacijske uvjete. Važan mehanizam je i mogućnost sklapanja ugovora s vlasnicima i ovlaštenicima prava na područjima ekološke mreže, uz osiguranje poticaja za one djelatnosti koje doprinose očuvanju biološke raznolikosti.

Ekološka mreža na području Grada Novske obuhvaća slijedeće:

- Područja važna za divlje svojte i stanišne tipove: Lonjsko polje,
- Međunarodno važna područja za ptice: Donja Posavina.

3.4.4.2. Kulturna dobra

Temeljem konzervatorske podloge utvrđena su na području Grada Novske kulturna dobra, koja obuhvaćaju:

I. Spomenička područja i cjeline

1.0. Povijesna naselja i dijelovi naselja

- Povijesna jezgra Novske
- Donji Rajić, dijelovi naselja
- Kozarice, dio naselja
- Plesmo, dijelovi naselja
- Stara Subocka, dijelovi naselja / Povijesna seoska cjelina Stara Subocka
- Borovac, grupa gospodarskih objekata

2.0. Arheološki lokaliteti i zone

- Lokalitet Staro Selo/Bjelavina, položaj crkve Sv. Demetrija, srednji vijek, Novska
- Lokalitet crkva Sv. Luke, položaj crkve, groblja, i naselja Bjelavina, srednji vijek, Novska
- Lokalitet Orešić grad, položaj utvrde, srednji vijek, Novska
- Lokalitet Opujić Grad, gradina, srednji vijek, Paklenica
- Lokalitet Sisvete, položaj crkve Svih Svetih, srednji vijek, Paklenica
- Lokalitet Sisvete-Crkvište, položaj crkve Svih Svetih, srednji vijek, Paklenica
- Lokalitet crkve sv. Tome, nedeterminirana pozicija, srednji vijek, Roždanik

- Lokalitet crkve sv. Martin, nedeterminirana pozicija, srednji vijek, Borovac
- Lokalitet Čardačić, pozicija obrambenog uporišta, srednji/novi vijek, Rajčići
- Lokalitet Rađenovci, položaj utvrde Svetačkih i crkve Sv. Mihajla, nedeterminirana pozicija, srednji vijek, Rađenovci
- Lokalitet Palaševac, gradina, nedeterminirano, Rajčići, Milisavci
- Lokalitet Kučerine ili Šarampov, nedeterminirano (mogući položaj utvrde plemića Svetačkih), Kričke
- Lokalitet Subocki grad, utvrda, srednji vijek, Popovac Subocki
- Lokalitet crkve sv. Jurja, nedeterminirana pozicija, srednji vijek, Popovac Subocki
- Lokalitet toponima Gornje Krčevine, mogući fortifikacijski elementi, srednji vijek, Popovac Subocki
- Lokalitet toponima Svetinja uz istoimeni potok, moguća pozicija groblja ili crkve, srednji vijek, Brezovac
- Lokalitet toponima Vinogradine, pozicija moguće utvrde, srednji vijek, Kozarice

3.0. Povijesno-memorijalne cjeline

- Gradsko groblje sa ostacima židovskog groblja, Novska
- Pravoslavno groblje, Novska
- Groblje, Borovac
- Groblje, Brezovac Subocki
- Groblje, D. Rajić
- Groblje, G. Rajić
- Groblje, Kozarice
- Groblje, Kričke
- Groblje, Lovska
- Groblje, N. Grabovac
- Groblje, N. Subocka
- Groblje, Paklenica
- Groblje, Plesmo
- Groblje, Rajčići
- Groblje, Roždanik
- Groblje, Voćarica

4.0. Kulturni krajolik

4.1. Kultivirani prirodni krajolik (prirodni krajolik s neznatnim intervencijama čovjeka)

- Lonjsko polje
- Obronci Psunja

4.2. Parkovi, perivoji i vrtovi

- Gradski park
- Ulični drvored, Zagrebačka ulica
- Ulični drvored platana, Ulica kralja Zvonimira

II. Pojedinačna nepokretna kulturna dobra i njihovi sklopovi

1.0. Sakralne građevine

1.1. Građevine posvećene kultu

- Crkva Sv. Luke Ev., Novska
- Parohijska crkva Sv. Preobraženja, Rajić
- Crkva Sv. Tome, Rajić
- Parohijska crkva Sv. Teodora Tirona, Lovska
- Kapela sv. Josipa, Novska
- Kapela sv. Katarine, Brestača
- Pravoslavna kapela sv. Paraskeve, Jazavica
- Ostaci kapele sv. Roka, Roždanik
- Kapela sv. Svetih, Kozarice
- Kapela Kapela Uzvišenja sv. Križa, St. Grabovac
- Kapela Pohođenja BD Marije, St. Subocka

1.2. Poklonci

- Raspelo, Novska
- Raspelo, Bair
- Raspelo, Brezovac Subocki
- Raspelo, N. Subocka
- Raspelo, Plesmo, ispred doma
- Raspelo, Roždanik
- Raspelo, St. Grabovac
- Raspelo, St. Subocka

1.3. Ostale sakralne građevine

- Župni dvor, Novska
- Župni dvor, Rajić

2.0. Civilne građevine

2.1. Stambene i stambeno-poslovne građevine

- Stambena građevina, Trg F. Tuđmana 7, Novska
- Stambena građevina, Osiječka ul. 19, Novska
- Stambena građevina / Zgrada ljekarne, Zagrebačka 27, Novska
- Stambena građevina sa okućnicom, Borovac, k.br.185
- Stambene građevine, Borovac, k.br. 126-130
- Stambena građevina, Bročice, k.br. 193
- Stambena građevina, Bročice, k.br. 240
- Stambena građevina, Rajić, k.br. 155
- Stambena građevina sa okućnicom, Jazavica, k.br. 58
- Stambena građevina sa okućnicom, Kozarica, k.br. 161
- Stambena građevina, Novi Grabovac, k.br. 18
- Stambena građevina sa okućnicom, Novi Grabovac, k.br. 35
- Stambena građevina sa okućnicom, Novi Grabovac, k.br. 39
- Stambena građevina, Sigetac Subocki, k.br. 35

2.2. Građevine javne namjene

- Hotel Knopp, Novska
- Zgrada stare škole-suda, Novska
- Zgrada stare općine, Novska

- Zgrada pošte, Novska
- Poslovna zgrada, Trg F. Tuđmana, Novska
- Zgrada stare pučke škole, Novska
- Zgrada kolodvora sa konakom za željezničare, Novska
- Zgrada šumarije, Novska
- Stara škola, Bročice
- Dom, Plesmo
- Stara škola, Sigetac
- Stara škola, Stari Grabovac
- 2.3. Građevine poljoprivrednog gospodarstva**
- Mlin, Stara Subocka
- 3.0. Vojne građevine i kompleksi**
- Gradina, Subocka
- 4.0. Memorijalne građevine i kompleksi**
- Spomen obilježje, Novska
- Spomen obilježje, Bair
- Mjesto na kojem je bila srušena kapela Sv. Martina, Borovac
- Spomen obilježje, Borovac
- Spomen obilježje, Brezovac Subocki
- Spomen obilježje, D. Rajić
- Spomen obilježje, Jazvica
- Spomen obilježje, Kričke
- Spomen obilježje, N. Grabovac
- Spomen obilježje, N. Subocka
- Spomen obilježje, Paklenica
- Spomen obilježje, Plesmo
- Spomen obilježje, Roždanik
- Spomen obilježje, Stara Subocka
- Spomen obilježje poginulim braniteljima Domovinskog rata, Lovska
- Mjesto na kojem je bila srušena kapela Svih Svetih, Voćarica
- 5.0. Urbana oprema**
- Bista, Novska
- Zvonara, Kozarice
- Zvonara, Nova Subocka
- Zvonara, Rajčići

Režimi uređenja i korištenja prostora zaštićenih spomenika kulture i spomenika prirode utvrđeni su Planom i provodit će se u skladu s odredbama za provođenje odnosno prema posebnim propisima.

Plan određuje zaštitu, očuvanje i unapređenje prirodne i kulturne baštine, njihovog okoliša i tradicionalnih vrijednosti. Na tim postavkama utvrđuje se namjena prostora, ustroj građevinskih područja, režimi korištenja i uvjeti uređenja prostora. Zaštićene površine prirodne baštine i zaštićene građevine kulturne baštine Grada Novske zaslužuju učinkovitiju zaštitu i skrb, ali i aktivnije uključivanje u gospodarske aktivnosti kao dio turističke ponude ovog kraja.

3.4.4.3. Iskaz površina za posebno vrijedna i osjetljiva područja i prostorne cjeline

Tablica 17.

ISKAZ POVRŠINA ZA POSEBNO VRIJEDNA I OSJETLJIVA PODRUČJA I PROSTORNE CJELINE

ZAŠTIĆENE CJELINE	Oznaka	Površina	
		ha	%
1. Zaštićena prirodna baština			
park prirode (Lonjsko polje)	PP	7667,57	24,01%
park šuma (područje oko Novljanskog jezera)	PŠ (prijedlog)	665,43	2,08%
Ostalo (gradski park i sl.)		2,4	0,01%
zaštićena prirodna baština ukupno:		8335,4	26,10%
2. Zaštićena graditeljska baština:			
arheološki lokaliteti i zone		106,25	0,33%
povijesna jezgra naselja Novska		7,33	0,02%
povijesna naselja i dijelovi naselja	Borovac	4,19	
	Rajić	4,38	
	Kozarice	7,98	
	Plesmo	7,98	
	St. Subocka	61,15	
povijesna naselja i dijelovi naselja ukupno		93,01	0,29%
ostali spomenici		39,39	0,12%
graditeljska baština ukupno		245,98	0,77%
3. Kultivirani prirodni krajolik			
obronci Psunja	(prijedlog)	9.353,08	29,28%
ZAŠTIĆENE CJELINE U GRADU NOVSKA		17.934,46	56,15%

3.5. RAZVOJ INFRASTRUKTURNIH SUSTAVA

3.5.1. Prometni infrastrukturni sustav

3.5.1.1. Cestovni promet

Već je naprijed naglašeno da je prometni položaj Grada Novske izuzetno povoljan, budući da njegovim središnjim dijelom (u longitudinalnom i transverzalnem smjeru) prolazi značajna državna i županijska prometna infrastruktura. Dobar prometni položaj predstavlja jedan od glavnih razvojnih resursa ovog područja. U okviru te prometne infrastrukture od državnog značaja najvišu razinu ima postojeća autocesta A-3, zatim državna cesta D-47 (čvor A-3, Novska - Lipik - Pakrac - Daruvar), D-312 koja je lokalnog karaktera tj. položena je samo na području Grada Novske, nadovezujući se na nju, od regionalnog značaja je i Ž-C3252 koja se pruža u pravcu istoka prema Okučanima itd. Povoljne strane prolaza postojeće autoceste

posebno su naglašene kroz realizaciju čvorišta uz naselje Novska, čime je omogućen kvalitetan i direktan cestovni prometni pristup ovom području s prometnice najviše razine. Upravo taj prometni pravac - autocesta A-3 osigurava vrlo dobru prometnu povezanost predmetnog područja u pravcu zapada (grad Zagreb-državno središte i gradovi Kutina, Ivanić Grad) i istoka prema gradovima Nova Gradiška i Slavonski Brod.

Osim autoceste A-3 drugi transversalni (dijagonalni) pravac koji u smjeru jugozapad-sjeveroistok prolazi područjem Grada čini državna cesta D-47 koja preko drugih županijskih i lokalnih cesta povezuje veći broj naselja smještenih na sjevernom dijelu teritorija i osigurava njihovu vezu prema autocesti i glavnom središtu - naselju Novska. Budući je D-47 na dijelu već značajno izgrađena, dan je i prijedlog sjeverne obilaznice Novske koja bi također povezivala sjever i jug područja Grada, ali i šire.

Naprijed opisani glavni prometni cestovni pravci spajaju se na čvorištima neposredno uz naselje Novska te formiraju prometno-razvojno vrlo povoljno područje uz koje se ostvaruje najveći dio razvojnih ciljeva Grada, koje time predstavlja i najatraktivnije područje buduće izgradnje.

Drugi vrlo značajan dio veza na glavnim prometnim pravcima ostvaruje se također u longitudinalnom smislu uz državnu cestu D-312 i županijske ceste Ž-3124 i Ž-3252 (obuhvaća neprekinuti urbani potez - konurbaciju čitavog niza naselja) tj. u pravcu istok-zapad na koji se povezuje prostor centralnog naselja s ostalim naseljima Nova Subocka, Brestača, Stari Grabovac, Paklenica, Voćarica, Jazavica, Roždanik, Rajić i Borovac (45% naselja i 11.861 stanovnik = 83% žitelja Grada 2001. godine). Osim navedenih cestovnih pravaca, koji čine osnovni kostur prometne mreže i veći broj županijskih cesta (Ž-3217, Ž-3250, Ž-3251 i Ž-3249) povezuje naselja unutar sjevernog i južnog dijela teritorija Grada sa glavnim prometnim koridorima.

Najnižu razinu cestovne mreže, kojom se ostvaruje najuže lokalno povezivanje između naselja i važnijih cestovnih pravaca (županijskih cesta) predstavljaju lokalne ceste L-33140, L-33141, L-33142, L-33143, L-33179, L-33145, L-41006, L-33144.

Naprijed navedena postojeća cestovna mreže, obzirom na svoju razvijenost - rasprostranjenost i prometno-tehnički standard, omogućava vrlo kvalitetno prometno povezivanje naselja unutar Grada, ali i prema drugim područjima izvan njegovih granica.

Budući da postojeće vrlo frekventne ceste: državna D-312 i županijska ŽC-3252 prolaze kroz središnji dio glavnog centralnog naselja Novska, pružajući se u pravcu sjeverozapad-jugoistok, ovim se planom (a u skladu sa Prostornim planom Županije) predviđa nova (južnije locirana) trasa obilazne prometnice, izvan naselja. Polaganje trase ove nove prometnice provelo bi se od priključka rampe s autoceste A-3 na državnu cestu D-47 s vezom na županijsku cestu Ž-3252 kod naselja Stari Grabovac.

Ta prometnica predstavlja stvarnu obilaznicu izvan užeg područja naselja (kroz novu gospodarsku zonu) ujedno formira prijelaz preko pruge (u dvije razine - u budućnosti), te osigurava dobro usmjeravanje tranzitnog i pristupnog (teškog)

prometa direktno s čvorišta na autocesti prema radnoj zoni i županijskoj cesti Ž-3252. Radi realizacije navedenih trasa Planom se rezerviraju potrebni planski koridori.

Uz nju, predlaže se i trasa tzv. sjeverne obilaznice, koja bi povezivala sjeverne dijelove područja Grada i koja bi tranzit iz smjera sjevera (Lipika, Pakraca itd.) dalje distribuirala na Ž-C3252 i preko nje na južnu obilaznicu i gospodarsku zonu, a i šire, prema istoku.

Maleni broj naselja smješten na južnom ravničarskom dijelu Grada (Stara Subocka, Sigetac Novski, Plesno i Bročice) kao i niska koncentracija stanovništva (1811 stanovnika 2001. godine = 13%) uz ograničene prometne potrebe nisu uvjetovali posebne zahvate unutar zatečene prometne mreže osim poboljšanja tehničko-prometnog i građevinskog standarda.

Također i sjeverni prigorski dio područja, s vrlo niskom gustoćom naseljenosti, na kojem je smješteno 9 manjih naselja (Bair, Brezovac Subocki, Kozarice, Kričke, Lovska, Novi Grabovac, Popovac Subocki, Rađenovići, Rajčići) sa 641 stanovnika u 2001. godini (Kozarice 543 = 85%) ili samo 4,5% ukupnog stanovništva Grada nema posebnih potreba za dogradnjom postojeće prometne mreže, osim standardnog održavanja i parcijalne rekonstrukcije ili poboljšanja građevno-tehničkih osobina.

Može se konstatirati da ukupni prometni sustav (postojeći i planirani pravci) osigurava vrlo visoku razinu standarda prometnog povezivanja koji se ostvaruje kroz preplitanje državnih, županijskih i lokalnih cesta. Novim zahvatima, alternativnim pravcima (obilaznice), izmještanjem pojedinih prometnih pravaca s užih dijelova naselja osigurat će se kvalitetniji uvjeti života unutar najvećeg naselja Novska s okolnim dijelovima Brestača i Stari Grabovac (Novska = 7270 stanovnika ili 51% ukupnog stanovništva 2001. godine), posebno vezano uz sigurnost stanovništva, buku i zagađenost zraka. Naime, izvedbom predložene zaobilaznice glavni prometni tokovi dislocirati će se iz izgrađenih središnjih dijelova naselja.

U okvirima opisane cestovne mreže izvedena su međusobna povezivanja u dvije razine ili u razini, ovisno o tipu i rangu pojedine prometnice, te njezinom značaju za distribuciju prometa. Tako se osim postojećeg raskrižja u dvije razine na autocesti A-3 ne predlažu nova raskrižja u dvije razine. Također i prelazi trasa postojećih i novih prometnica preko koridora brze transeuropske željeznice izvode se dvije razine (nadvožnjak). Radi smanjenja broja nadvožnjaka izvode se uz trasu željezničke pruge paralelne ceste koje povezuju veći broj prometnih pravaca i usmjeravaju ih prema točki prijelaza.

Drugi dijelovi cestovne prometne infrastrukture unutar naselja obuhvaćaju i prostore za prihvat javnog cestovnog (autobusnog) prometa. U tom cilju na području središnjeg naselja Novska postoji prostor manjeg autobusnog terminala kojeg treba urediti adekvatno značaju naselja kao manjeg regionalnog središta. U okvirima naprijed navedenih glavnih pravaca cestovne prometne infrastrukture odvija se i javni cestovni - autobusni promet lokalnog, regionalnog, državnog i međudržavnog tipa. Za potrebe tog prometa treba na prometnicama razine državne, županijske i lokalne ceste osigurati ugibaldišta radi zaustavljanja autobusnih linija unutar naseljenih područja.

Prateći sadržaji uz postojeću prometnu infrastrukturu dijelom su već realizirani pa je tako uz pravac autoceste A-3 već izgrađen niz prostora s namjenom odmorišta - parkirališta, benzinskih postaja i ugostiteljsko-turističkih objekata. Izgradnja pratećih sadržaja u formi benzinskih postaja omogućava se i nadalje na svim prometnim pravcima unutar i izvan građevinskog područja, pri čemu treba za njihovu realizaciju pribaviti posebne uvjete i suglasnost nadležnih uprava i tijela te osigurati zakonima i propisima uvjetovanu razinu zaštite od požara i eksplozije vezano uz okolna izgrađena područja.

Unutar izgrađenih područja treba osigurati potrebne prostore za promet u mirovanju. Pri tome se prostori za promet u mirovanju osiguravaju na građevnoj čestici i na javnoj površini, što obuhvaća sadržaje u centru naselja, višestambene objekte, individualnu stambenu izgradnju, te radno-poslovna i gospodarsko-industrijska područja. Dimenzioniranje prostora za potrebe prometa u mirovanju treba generalno provesti temeljem standarda prikazanih u provedbenim odredbama Plana. Prihvat i parkiranje teretnih vozila omogućava se na prostoru planiranog kamionskog terminala smještenog u novoj 'Poduzetničkoj zoni jug' uz naselje Novska, s južne strane željezničke pruge.

3.5.1.2. Željeznički promet

Postojeća željeznička infrastruktura vrlo je razvijena i sastoji se od dva pravca magistralne glavne željezničke pruge MG 2 i MG 2.1 (Zagreb-Novska-Tovarnik kao dio paneuropskog koridora X, i Sisak-Novska kao krak B paneuropskog koridora), koji danas predstavljaju glavne željezničke prometne pravce između središnjeg i istočnog dijela Hrvatske, odnosno čine dio X. paneuropskog koridora na potezu Savski Marof - Zagreb - Tovarnik. Postojeći uvjeti za odvijanje prometa na tom pravcu ne omogućavaju u potpunosti postizanje većeg opterećenja i značajnijih brzina (pogotovo ne preko 160 km/h), budući da nedostaje drugi kolosijek od Dugog Sela do Novske, a signalna oprema i pružni uređaji kao ni sama trasa željeznice ne podržavaju uvjete kretanja vlakova većih brzina.

Obzirom na uvjete i prometne standarde koje treba ostvariti, ukoliko se želi postići uključivanje Republike Hrvatske u X. prometni europski koridor, nužno je provesti određene zahvate u okviru državne željezničke infrastrukture, koji se dijelom reflektiraju i na područje Grada Novske. Naime, Strategijom i Programom prostornog uređenja Republike Hrvatske, te Strategijom prometnog razvitka Republike Hrvatske definiran je željeznički koridor pruge velike propusne moći i velikih brzina (do 250 km/sat) kao konačno rješenje za X. europski koridor na ovom području. Ovaj koridor na prolazu preko područja Grada obuhvaća postojeću trasu glavne magistralne pruge koja svojim položajem i opremljenosti danas samo djelomice omogućava postizanje brzina od 160 km/h. U okvirima ovog Plana osigurava se planski koridor radi poboljšanja prometno-tehničkih uvjeta na dijelu postojeće pruge, kojima se postižu bolji elementi horizontalnog vođenja trase (veći radijusi krivina) uz izgradnju drugog kolosijeka, tamo gdje je to potrebno. Planski koridor prati postojeću prugu i obzirom na predviđene zahvate dimenzioniran je sa širinom 2 x 100 m. Budući je ukrštanje brze pruge sa cestovnim prometnicama moguće samo sa križanjima u dvije razine, to se postojeće prometnice putem novih cesta paralelnih s prugom (južno i sjeverno), uz izvedbu nadvožnjaka prevode preko pruge, odnosno u skladu s uvjetima Hrvatskih željeznica. Također i pješački prelazi na tom dijelu naselja Novska izvode se kao pješački nathodnici preko pruge.

3.5.1.3. Zračni promet

Realizacija prometne infrastrukture zračnog prometa na području Grada Novske planski se uspostavlja kroz rezerviranje potencijalne lokacije za izgradnju helidroma. Naime, takva prometna infrastruktura neophodna je u okviru naselja s karakteristikama manjih razvojnih i regionalnih žarišta. Radi toga se utvrđuje planska lokacija za istraživanje smještena unutar 'Poslovno-trgovačke zone' u naseljima Novska i Brestača, zapadno od D-47. Detaljno utvrđivanje lokacije proizaći će iz posebnih studija koje trebaju definirati točnu lokaciju i način njezinog uređenja.

3.5.2. Javne elektroničke komunikacije

3.5.2.1. Zatečeno stanje

Prostor Grada Novske obuhvaća teritorij veličine 319,40 km² s 23 naselja. Gustoća naseljenosti je vrlo neravnomjerna (prosječna 45 st./km², sjeverni dio 6 st./km², središnji dio 79 st./km², južni dio 28 st./km² - podaci 2001. godine), a najgušće naseljeno područje osim glavnog središta naselja Novska obuhvaća uglavnom naselja oko županijskih cesta Ž-3124, Ž-3251, Ž-3252 i državne ceste D-312. Navedena distribucija stanovništva ukazuje i na razvijenost postojećeg sustava elektroničkih komunikacija, koji se sastoji od:

1. Sustava javnih komunikacija u nepokretnoj mreži
2. Sustava javnih komunikacija u pokretnoj mreži i
3. Sustava radiokomunikacija

Sustav javnih komunikacija u nepokretnoj mreži

Sustav javnih komunikacija u nepokretnoj mreži dijeli se prema namjeni na:

- telefonsku mrežu
- mrežu za prijenos podatka
- mrežu za prijenos televizijskih i videosignala

Za navedene sustave tendencija je prema integraciji u jedinstvenu mrežu s jednom vrstom telekomunikacijske i radio difuzijske opreme koja bi služila za razmjenu svih oblika informacija (govor, slika, podaci).

Komutacije

Komutacijski se čvorovi prema namjeni mogu podijeliti na:

- Međunarodne centrale
- Tranzitne centrale
- Područne centrale
- Mjesne centrale
- Udaljene pretplatničke stupnjeve
- Udaljene pretplatničke multipleksere

Na području obuhvata Plana nema međunarodne niti tranzitne centrale, pa postoji samo prolaz međunarodnih tranzitnih telekomunikacija i to podzemno. U Novskoj je locirana postojeća mjesna telefonska centrala županijskog značaja kao udaljeni pretplatnički stupanj (UPS) povezan svjetlovodnim sustavima prijenosa (SVK) na TC/PC (tranzitno-pristupnu) telefonsku centralu u Kutini.

Osim telefonske centrale u Novskoj potrebe pojedinih jače naseljenih područja također su pokrivena komutacijskim čvorištima u razini udaljenog pretplatničkog stupnja (UPS) telefonske centrale, te su isti locirani u naseljima Brestača, Kozarice, Stara Subocka, Bročice, Voćarica i Raijć. Svi UPS-ovi povezani su međusobno i prema pristupnoj centrali putem najsuvremenijih svjetlovodnih sustava prijenosa.

Unutar glavnog središnjeg naselja Novska koje obuhvaća gotovo 52% ukupnog stanovništva, izvedena je suvremena telekomunikacijska infrastruktura s telefonskom kanalizacijom (DTK) kao trajno i dugoročno rješenje za taj segment elektroničke komunikacijske infrastrukture.

Udaljeni pretplatnički multiplekser (UPM) koji se inače upotrebljava kao palijativno rješenje do izgradnje UPS-a nije razmješten na području Grada.

U mreži javnih telekomunikacija upotrebljavaju se u načelu samo digitalni sustavi prijenosa sinkrone (SDH) i pleziokrone (PDH) digitalne hijerarhije s iznimkom korisničkog, pristupnog područja gdje će u dužem vremenskom periodu prevladavati tradicionalni analogni NF sustavi. Sustavi prijenosa služe za povezivanje komutacijskih čvorova i njihov kapacitet mora biti dovoljan za pravilan rad telefonske mreže.

Prijenosni mediji

Za prienosni medij u javnoj telekomunikacijskoj mreži koriste se optički i bakreni parični kabeli. Optički kabeli koriste se u međunarodnim i međugradskim vezama. Bakreni parični kabeli koriste se kao korisnički kabeli za priključenje korisnika na javnu telekomunikacijsku mrežu.

Tako je unutar prostora Grada realiziran međunarodni koridor (uz županijske ceste Ž-3124, Ž-3251, Ž-3252 i državnu cestu D-312) izveden sa svjetlovodnim kabelom (SVK) i vezom u smjeru zapada prema Kutini, Bjelovaru i Zagrebu, te u pravcu istoka za Slavonski Brod, Osijek i Bosnu i Hercegovinu.

Drugi važan telekomunikacijski pravac (kao dio regionalnog i magistralnog unutar-županijskog prstena Sisak-Moslavina) vodi se uz državnu cestu D-47 i županijsku cestu Ž-3250 (uključivo vezu prema UPS Bročice), kao svjetlovodni kabel. Osim navedenih SVK pravaca isti su izgrađeni i uz cestu L-33141 prema UPS-u u naselju Kozarica, te na drugom pravcu prema Sisku u koridoru županijske ceste Ž-3249 sa vezom i prema UPS Stara Subocka.

Mreža za prijenos podataka

Osim telefonskog govornog prometa, u nepokretnoj se telekomunikacijskoj mreži prenose i podaci, na način da se postavljaju ISDN priključci, koji se smještaju u iste građevinske objekte namjenski podijeljene prema komutacijskim čvorištima.

Mreža za prijenos televizijskih i videosignala

U Sisačko-moslavačkoj županiji, pa tako i u prostoru obuhvata Plana Grada Novske još nije započela izgradnja mreže za prijenos TV i video signala od strane hrvatskih telekomunikacija. Za taj prijenos može se koristiti postojeća telefonska mreža s vrlo upitnom kvalitetom takve usluge, ili se može izgraditi nova paralelna pretplatnička mreža koja bi u budućnosti objedinila i prenosila u isto vrijeme sve telekomunikacijske usluge. Prijenosni uređaji smješteni bi se u postojeće i planirane trase i podzemne objekte.

Sustavi javnih komunikacija u pokretnoj mreži

Tijekom posljednjeg desetljeća započeo je vrlo intenzivan razvitak pokretnih sustava telekomunikacija koji je još uvijek u značajnoj ekspanziji. Upravo taj segment telekomunikacija predstavlja alternativu dogradnji kapaciteta fiksne mreže te u istoj neće trebati povećati raspoložive kapacitete.

Postojeća infrastruktura sustava javnih komunikacija u pokretnoj mreži vezana uz izgradnju baznih stanica već je prisutna na teritoriju Grada. U dosadašnjem periodu izgrađene su bazne stanice na lokacijama uz naselja Novska, Bročice i Rajić. Daljnji razvoj mreže je moguć na području cijelog područja Grada uz poštivanje uvjeta danih ovim planom.

Sustavi TV i radiokomunikacija

Radiodifuzijska mreža kao dio šire mreže elektroničkih komunikacija (uz telekomunikacijsku mrežu), također je nužna za kvalitetno osiguranje svih potrebnih usluga i informacija krajnjeg korisnika. Sustav TV i radio veza prisutan je na području Grada Novske kroz izgrađene TV pretvarače uz naselja Novska (s koordinatama: 16E5912.1-45N2058.9 visine 199 mm i stupom 12 m) i Rajić (s koordinatama: 17E0554-45N1731 visine 100 mm i stupom 35 m).

3.5.2.2. Planski razvoj sustava elektroničkih komunikacija

Sadašnji trend razvoja telekomunikacija i elektroničkih komunikacija općenito, je u takvom zamahu da je teško sagledati njezine dosege u planskom razdoblju. Općenito govoreći, pokretači promjena su pokretne komunikacije, rast internet prometa i ubrzano uvođenje računala u sve grane ljudskog djelovanja.

U sustavu nepokretnih elektroničkih komunikacija, dugoročnim planom predviđa se izgradnja moderne potpuno digitalne integrirane telekomunikacijske mreže s pojednostavljenom strukturom i upravljanjem kojom će se:

- povećati broj korisnika postojećih usluga i uvoditi nove usluge
- osigurati maksimalnu sigurnost i pouzdanost telekomunikacijske mreže, čime će se postići kvaliteta pruženih usluga.

Planiranje kapaciteta sustava prijenosa direktno je vezano na planiranje kapaciteta komutacijskih čvorišta pa ih se ovdje neće navoditi, jer je za potrebe prostornog planiranja dovoljno znati planski standard u pogledu broja telefonskih priključaka

na 100 stanovnika na određenom području. Naime, prema postignutom standardu od oko 30 telefona/100 stanovnika u okvirima Sisačko-moslavačke županije može se dugoročno utvrditi realni cilj od 50 telefona/100 stanovnika u budućnosti krajem 2015. godine. Drugi je razlog za njihovo nenavođenje što se smještaju u iste građevine kao i sustavi komutacija.

Vezano uz današnju rasprostranjenost elektroničke komunikacijske infrastrukture i mogući povratak stanovništva na prostore naselja Rajčići, Brezovac i Subocki, ovim se planom u razvojnom periodu do 2015. godine, prema smjernicama nadležnih uprava i agencija, predviđa na tim lokacijama realizacija lokalnih komutacijskih čvorišta u nepokretnoj mreži na razini UPS-a.

Također, radi očekivanog daljnjeg razvitka pokretne mreže predviđa se proširenje postojećeg sustava kroz izgradnju novih baznih stanica. Tako će u budućnosti područje Grada Novske biti pokriveno s baznim stanicama bilo na samostojećim antenskim stupovima ili postavljanjem opreme na druge objekte.

U bližoj budućnosti nema potrebe za izgradnjom novih većih građevinskih objekata elektroničke komunikacijske infrastrukture osim gore spomenutih, i eventualno za potrebe poboljšanja kvalitete radiodifuzne mreže, jer vlada tendencija stalnog smanjenja veličine opreme, uz istovremeno povećanje njenog kapaciteta. S druge strane u cilju daljnje decentralizacije TK mreže, nastaviti će se s izgradnjom manjih objekata prema potrebi i postavljanjem telekomunikacijske opreme unutar zgrada gdje je poželjno planirati prostor za smještaj opreme čija je veličina proporcionalna veličini i namjeni zgrade i broju korisnika. Izgradnja distributivne kanalizacije predstavlja prvi korak ka mogućnosti pružanja novih usluga i dugoročno gledano cilj je izgraditi distributivnu kanalizaciju do svih objekata u urbanom području. U prostornom smislu DTK ne narušava postojeće stanje.

U okviru utvrđivanja koncepcije razvitka sustava elektroničkih komunikacija, u srednjeročnom razdoblju možemo očekivati potpunu digitalizaciju u komunikacijama, što će rezultirati povećanjem broja UPS-eva širu implementaciju ATM tehnologije u mreže za prijenos podataka i dalje intenzivno rasprostiranje internet usluga.

Raspoloživi kapaciteti u postojećoj mreži, uz postojeći trend ukapčanja, dostatni su za slijedeće desetljeće. Postojeća infrastruktura na području Grada odgovara sadašnjim potrebama u okviru elektroničkih komunikacija, statistički zadovoljava potencijalnim zahtjevima u nekoliko narednih godina, te predstavlja razvijen i izgrađeni dio ukupne mreže elektroničkih komunikacija Županije. Eventualne povećane potrebe za ISDN priključcima, kao jedini segment nedovoljne kapacitiranosti TK infrastrukture, mogu se riješiti tehničkim zahvatima, tj. nadogradnjom komutacijske opreme. Sve ostale segmente TK usluga moguće je podržavati postojećim TK kapacitetima.

Također i potrebno je planirati barem 2 telefonske govornice na 1000 stanovnika.

3.5.3. Energetski sustav

3.5.3.1. Elektroopskrba

Područje Grada Novske sa svojim naseljima uključeno je u energetski - elektroopskbnni sustav države preko transformatorskog postrojenja TS 35/10 kV u Novskoj snage 2 x 4 MVA. Ovo glavno lokalno elektroopskrbno postrojenje povezano je sa elektroopskrbnim sustavom preko 35 kV dalekovoda koji TS 35/10 kV Novska spaja sa TS 35/10 kV Okučani i Lipovljani, te na TS 110/35 kV Nova Gradiška, odnosno TS 220/110/35 kV Međurić.

Područje Novske predstavlja jedno od čvorišta opskrbe električnom energijom željezničkog prometnog sustava. Radi toga je u okviru željezničkog koridora izgrađena TS 110/25 kV kao dio elektrovučnog postrojenja HŽ-a. Predmetno postrojenje napaja se sa dva 110 kV dalekovoda po sistemu ulaz-izlaz, sa napajanjem iz TS 220/110/35 kV Međurić.

Preko TS 35/10 kV Novska provodi se daljnja distribucija električne energije unutar područja Grada na naponskoj razini 10 kV (dalekovodi 10 kV i transformatorske stanice 10/0,4 kV) što međutim nije predmetom razmatranja ovog plana, već će se analizirati u sklopu planova niže razine.

Međutim, osim opisanog 35 kV sustava koji predstavlja osnovu za energetsku - elektroopskrbnu podlogu koja zadovoljava potrebe Grada Novske za ovom vrstom energije, područjem Grada prolaze u tranzitu i drugi elektroopskrbni koridori više razine, koji predstavljaju dio ukupnog elektroprijenosnog sustava države i Sisačko-moslavačke županije. Tako je na sjevernom rubu Grada iznad naselja Lovska uspostavljen koridor za prolaz dvostrukog 2 x 110 kV dalekovoda, dok je rubnim zapadnim dijelom osiguran koridor za 220 kV dalekovod Međurić - BiH, uz koridor postavljen središnjim dijelom razmatranog prostora rezerviran za postojeći 110 kV zračni dalekovod.

Zbog potrebe za opskrbom električnom energijom planirane 'Poduzetničke zone jug' i općenito gospodarskog razvoja područja oko i južno od željezničke pruge pojavila se potreba za predviđanjem (rezervacijom) prostora za izgradnju transformatorske stanice TS 110/x kV Novska.

Za tu predloženu lokaciju TS južno od željezničke pruge u Planu je predviđen priključni dalekovod DV 2x110 kV pl. TS 110/x kV Novska na postojeći DV 110 kV TS Međurić - TS Nova Gradiška te također upis kablenskog spoja između postojećeg elektrovučnog postrojenja EVP 110/25 kV Novska do planirane lokacije TS 110/x kV Novska.

Navedeni dalekovod/kabel gledano dugoročno zatvarao bi energetski 110 kV prsten iz smjera Međurića i Nove Gradiške te po izgradnji i priključenju na postojeću 110 kV mrežu na kvalitetan i siguran način osigurao zadovoljenje predviđene rastuće potrošnje šireg distributivnog konzuma i velikih potrošača iz radno industrijskih zona Grada Novske i osigurao neprekinutost pogona EVP Novska u slučaju potrebe isključenja dvaju dvofaznih 110 kV vodova iz smjera Međurić.

Iz tog razloga ostavljaju se koridori u ispitivanju u Starom Grabovcu prema 'Poduzetničkoj zoni jug' i planiranoj izgradnji TS 110/x kV u samoj zoni. Planirani visokonaponski otcjepni dalekovod DV 2x110 kV pl. TS Novska na postojeći DV 110 kV TS Međurić - TS N. Gradiška u duljini cca 1850 metara bio bi situiran na način da svojom trasom ispoštuje sve druge sudionike u prostoru, dok bi situiranje planiranog 110 kV kabela od pl. TS Novske do EVP Novske bilo u prostoru između kolosijeka međunarodne pruge Zagreb - Novska - Vinkovci i rubnog dijela 'Poduzetničke zone jug' predvidivo u duljini od oko 1400 metara. Za kabelski dalekovod nije predviđena rezervacija koridora.

Predmetni dalekovodi većim dijelom prolaze izvan naselja pa neće značajnije zadirati u građevinska područja. Naime, za postojeće dalekovode Planom se uspostavljaju slijedeći zaštitni koridori:

- DV 220 kV..... 25 m
- DV 110 kV..... 20 m
- DV 35 kV..... 15 m

Prognozom budućeg demografskog razvitka na području Grada Novske nisu predviđena značajnija povećanja broja stanovnika unutar pojedinih naselja, pa se u planskom periodu do 2015. godine predviđa povećanje broja stanovnika od postojećih 14.373 = 2001. god (1991. = 17.231, 1981=16.686) na 14.600 stanovnika (2015. godina). tj. samo za 287 stanovnika u odnosu na 2001. godinu, ali još uvijek manje nego statističke 1981. godine. Pri tome će koncentracija stanovništva i dalje biti najprisutnija uz središnje područje Grada tj. naselje Novska.

Obzirom da se ne povećava značajnije broj stanovnika na predmetnom području Grada (u odnosu na prijeratne 1981. i 1991.), uzevši u obzir da će se kao energent u budućnosti sve više koristiti plin, može se konstatirati da u planskom periodu neće doći do potrebe da se značajnije povećavaju postojeći objekti i uređaji energetske - elektroopskrbne infrastrukture. Radi toga se Planom zadržava postojeća energetska infrastruktura s postojećim kapacitetima uz korištenje današnjih lokacija i koridora. Jedine promjene koje se mogu očekivati jesu prijelaz na distributivnu naponsku razinu od 20 kV, pa bi se time isključila iz pogona postojeća TS 35/10 kV i rekonstruirala na razinu 110/20 kV. Time bi se preko buduće 110/20 kV Novska (umjesto današnje TS 35/10 kV) postigla kvalitetnija opskrba uz manje gubitke energije te u potpunosti pokrila potencijalna potrošnja na područjima planiranih proizvodno-poslovnih zona.

Međutim, obzirom na nova građevinska područja, kao i nove zone izgradnje stambene i radno proizvodne namjene, a zbog potrebe za opskrbom električnom energijom tih planiranih zona (prvenstveno 'Poduzetničke zone jug' i ostalih poduzetničkih zona) i općenito gospodarskog razvoja područja oko i južno od željezničke pruge pojavila se potreba za izgradnjom transformatorske stanice TS 110/x kV Novska, uz koju će biti neophodno u okviru prostorno-planske dokumentacije niže razine (urbanistički planovi uređenja i detaljni planovi uređenja pojedinih područja) definirati neophodna proširenja 10/20 kV mreže i 10/20 kV/0,4 transformatorskih stanica uključivo i niskonaponsku 0,4 kV mrežu. Takvim sagledavanjima distribucijskog dijela energetskog sustava (razina 0,4 kV i 10/20 kV), koja nije predmetom razmatranja Plana, treba osigurati kvalitetnu opskrbu

električnom energijom u postojećim naseljima i novim zonama izgradnje, ali i realizirati potrebna poboljšanja u svim dijelovima naselja na području Grada, gdje su danas prisutni problemi (posebno u rjeđe naseljenim dijelovima sjevernog i južnog područja) u kvalitetnoj elektroopskrbi.

3.5.3.2. Proizvodnja i cijevni transport nafte i plina

Područje Grada Novske nalazi se, kao što je naprijed izneseno, na pravcu prolaza glavnih prometnih koridora državnog i županijskog značaja. Predmetne koridore (a posebno autocestu) prate i koridori magistralnih naftovoda i plinovoda koji su izgrađeni ili planirani uz postojeći pravac autoceste A-3. Prema tome, isto kao što glavni prometni pravci tranzitiraju područje Grada, tako i njezino područje predstavlja prostor tranzita glavnih - magistralnih naftovoda za međunarodni transport.

Osim postojećeg magistralnog naftovoda za međunarodni transport (JANAF) smještenim južno od A-3 sa zaštitnim koridorom 2 x 100 m, ovim se planom osigurava koridor za novi - dodatni naftovod međunarodnog značaja koji će se realizirati uz postojeći naftovod. Za izgradnju novog naftovoda osigurava se koridor uz postojeći naftovod unutar kojeg će se položiti i novi cjevovod.

Osim navedenog infrastrukturnog sustava za potrebe cijevnog transporta nafte, na području Grada Novske izgrađena je druga energetska infrastruktura vezana uz transport nafte. Naime, na području naselja Kozarica locirano je postrojenje - skladište nafte i naftnih derivata vezano uz eksploatacijska područja na sjeverozapadnom dijelu teritorija Grada (i šire na prostorima okolnih općina/gradova). Ukupna veličina eksploatacijskog područja nafte i plina (E) na prostoru Grada Novske utvrđena je sa površinom od 3934,64 ha.

Predmetno područje je relativno dobro pokriveno distributivnom plinskom mrežom koja se oslanja na magistralni plinovod Ivanić Grad-Kutina-KS Lipovljani-Novska, DN 300. Također, od nalazišta Kozarice se vodi magistralni plinovod DN500 do Ivanić Grada, gdje se vrši pročišćavanje zemnog plina. Lokalna distributivna mreža spojena je na magistralni plinovod preko mjerno redukcijske stanice u Novskoj. Plinska mreža razvijena je u svim naseljima na prostoru središnjeg prometno-razvojnog koridora uz ceste Ž-3124, 3251, 3252 i državnu cestu D-312 (za naselja Nova Subocka, Brestača, Novska, Stari Grabovac, Paklenica, Voćarica, Jazavica, Roždanik, Rajić i Borovac) te uz cestu Ž-3249 (Stara Subocka).

Obzirom na potrebe poboljšanja i daljnjeg proširenja područja plinoopskrbe planirana je izgradnja novog magistralnog plinovoda iznad županijske ceste Ž-3252 na potezu MRS Novska - MRS Rajić (Nova) te prema Jasenovcu na potezu MRS Novska - MRS Jasenovac (Nova).

Daljnji razvitak plinske mreže predviđen Planom u periodu do 2015. godine usmjerava se prema naseljima Sigetac Novski, Bročice i Kozarice kao jače naseljenom području u odnosu na preostali dio sjevernog teritorija Grada.

Osim opisanih distributivnih plinovoda predmetnim područjem prolaze i drugi (postojeći i planirani) magistralni plinovodi, uključivo lokacija kompresorske postaje na području naselja Kozarice.

Tako se južno od autoceste, neposredno uz trasu postojećeg naftovoda rezervira trasa novog magistralnog plinovoda (uz manje odmicanje radi izbjegavanja izgrađenih dijelova naselja Stara Subocka i Bročice) planiranog na potezu Kutina - Slavonski Brod kao visokotlačni plinovod tlaka 75 bara sa cjevovodom DN 600 mm (24").

Preostali magistralni plinovodi koji prolaze ovim područjem obuhvaćaju regionalne plinovode koji iz kompresorske postaje 'KS Lipovljani' idu u pravcu Janja lipa (DN 150 mm), Popovača (DN 100 mm) i MRS Novska (DN 80 mm).

Naprijed navedeni plinovodi uvjetuju uspostavljanje zaštitnih koridora koji isključuju građenje na dijelu njihovog prolaza kroz postojeće ili planirano građevinsko područje naselja, te isti iznose:

- za promjer plinovoda do 125 mm = ... 2 x 10 m
- za promjer plinovoda 125-300 mm = ... 2 x 15 m
- za promjer plinovoda 300 - 500 mm = ... 2 x 20 m
- za promjer plinovoda veći od 500 mm = ... 2 x 30 m

Magistralni plinovodi trebaju biti odmaknuti od prometnih koridora na udaljenost od: 5 m za županijske ceste do 15 m kod državnih cesta te 20 m za željezničke pruge.

Mjerno regulacijske stanice kapaciteta do 30.000 m³/h trebaju biti udaljene od državnih cesta za 20 m, a županijskih i lokalnih cesta 10 m te od urbanih prostora (šetališta, parkovi i ostalo) za minimalno 6,0 m.

3.5.4. Vodnogospodarski sustav

3.5.4.1. Vodoopskrba

Zatečeno stanje sustava

Unutar predmetnog područja obuhvata Plana, na prostoru Grada Novska veličine 319,40 km² s ukupno 23 naselja, vodoopskrba je danas realizirana na prostorno malenom području. Naime, postojeći sustav vodoopskrbe pokriva samo naselja Novska i Bročice (tj. samo 2 od 23 naselja ili oko 9%) unutar njihovih izgrađenih dijelova na površini oko 262,89 ha (37% izgrađenih površina naselja), dok je u pogledu opskrbljenog stanovništva situacija drugačija (radi njegove koncentracije unutar predmetnih naselja) pa je vodoopskrbom iz javne mreže obuhvaćeno oko 8687 (61%) stanovnika 2001. godine.

Takva situacija nije zadovoljavajuća, te je kroz etapno proširenje postojećeg sustava treba poboljšati uključenjem i preostalih naselja.

Sustav vodoopskrbe osniva se na dobavi vode iz vodocrpilišta Drenov Bok. Dosadašnje korištenje vodocrpilišta kretalo se je u rasponu 30-50 l/sec za potrebe opskrbe vodom Grada Novske i pogona INE.

Nakon vodocrpilišta voda se transportnim cjevovodom (ČC Ø 500, dužine cca 15 km) usmjerava prema uređaju za kondicioniranje te vodosprema i crnoj stanici na području Novske (vodosprema 'Samar brdo 1': 2 x 1500 m³ sa kotom vode 178,0 mm i 'Samar brdo 2': 2 x 500 m³ sa kotom vode 213,00 mm), koje pokrivaju visinske zone na području Novske. Nakon vodosprema voda se putem lokalne mreže Ø 500, 225, 160 i 110 mm distribuira unutar područja naselja Novska i Bročice.

Obzirom na potencijalnu (procijenjenu) izdašnost vodonosnog sloja i zdenaca na području Drenov Bok sa 150 l/sec, uz buduće reduciranje gubitaka u mreži, biti će moguće temeljem navedenih resursa i proširenog sustava vodoopskrbe pokriti čitavo područje Grada Novske.

Dokumentacija i podaci

Problematika budućeg razvitka vodoopskrbe razrađena je u Studiji 'Konceptijsko rješenje prioriternih faza razvitka vodoopskrbe na području Sisačko-moslavačke županije' (Hidroprojekt - ing, 1997.god.), gdje su dane smjernice daljnjeg proširenja i dogradnje postojećeg sustava Grada Novske. Drugi pokazatelji koji su se koristili prilikom izrade Plana vezani su uz dokumentaciju Prostornog plana Sisačko-moslavačke županije i podatke pribavljene od komunalnog poduzeća 'Novokom' d.o.o. iz Novske.

Planirani razvoj sustava vodoopskrbe

Temeljem utvrđenog stanja u okviru vodoopskrbnog sustava Novska, te smjernica iz naprijed navedene dokumentacije definiran je dugoročni razvitak sustava vodoopskrbe s konačnim ciljem pokrivanja čitavog područja Grada i opskrbe svih žitelja.

Prema demografskim prognozama Plana krajem planskog perioda 2015. godine očekuje se da će na teritoriju Grada Novske boraviti oko 14 600 stanovnika. Navedeni pokazatelj bi korespondirao sa projekcijom iz naprijed navedene Studije (Varijanta 'B') te se može očekivati dnevna potrošnja sa Q_{max} dan $\approx 107,5$ l/sec. Uz očekivanu max. izdašnost zdenaca 'Drenov bok' s oko 150 l/sec bile bi pokrivena potreba stanovništva Grada Novske. Navedene potrebe vode proizlaze iz primijenjenog standarda potrošnje vode za različite vrste korisnika, koji za ukupnu potrošnju (domaćinstva, komunalne potrebe, mala privreda i trgovina, te gubici u mreži) iznose:

- naselja do 500 stanovnika.....q = 150 l/st./dan
- naselja 500 -1000 stanovnika.....q = 180 l/st./dan
- naselja 1000 - 5000 stanovnika.....q = 220 l/st./dan

Naprijed navedenim količinama od oko 107,5 l/sec treba dodati i potrebe većih potrošača u postojećim i novim gospodarskim zonama koje se ocjenjuje sa oko 0,1 l/sec/ha te bi prosječno iznosila 35-40 l/sec, uzevši u obzir pretpostavku da u

proizvodnim i poslovnim zonama nisu locirane djelatnosti s većom (iznad prosječnom) potrošnjom vode.

Temeljem iznesenog ukupno potrebne količine vode za sve potrošače na prostoru Grada Novske kretale bi oko 142-147 l/sec.

Ukupni vodoopskrbni sustav Grada Novske predviđen je kao dio regionalnog Sisačko-moslavačkog vodoopskrbnog sustava, ali sa vezom i na druge sustave (Brodsko-posavski). Radi toga se kao naredna I. faza izgradnje - proširenja postojećeg vodoopskrbnog sustava Planom predviđa, u skladu s naprijed navedenom studijom, izvedba vodoopskrbnih transportnih cjevovoda na potezima Novska - Borovac s cjevovodom $\varnothing$ 200 mm, te u pravcu Novska - Nova Subocka s cjevovodom $\varnothing$ 400 mm, koji predstavljaju dijelove budućeg regionalnog sustava uz povezivanje prema Okučanima (Brodsko-posavska županija), te općini Lipovljani. Tijekom II. faze realizirala bi se vodoopskrba na relaciji Novska - Kozarice - N. Grabovac sa cjevovodom $\varnothing$ 250 i 150 mm.

Posve je jasno da je moguće realizirati pojedine međufaze koje trenutno predstavljaju jeftinije i pragmatičnije rješenje, pa se može predvidjeti privremena primjena i manjih profila koji omogućavaju samo rješavanje interne problematike vodoopskrbe, s kasnijom dogradnjom sustava radi osiguranja veza regionalnih sustava Sisačko-moslavačke i Brodsko-posavske županije preko ovog područja.

Preostala manja naselja sjevernog područja (Rađenovići, Rajčići, Bair, Popovac Subocki, Brezovac Subocki i Lovska s ukupno 58 stanovnika = 2001. godine), će tijekom planskog perioda do 2015. godine vodoopskrbu rješavati putem lokalnih resursa (bunari ili manje lokalne mreže).

3.5.4.2. Odvodnja

Zatečeno stanje sustava

U okviru Plana svakako se problemu odvodnje i pročišćavanja sanitarnih i industrijskih otpadnih voda mora posvetiti nužna pažnja, i to prije svega zbog očuvanja prirodnih kvaliteta svih površinskih i podzemnih tokova ovog kraja i njihove zaštite od zagađivanja.

Urbanizacijom gradova i naselja te razvojem gospodarskih djelatnosti povećavaju se potrebe za vodom što uvjetuje proširenje postojećih i izgradnju novih vodoopskrbnih sustava, a to za sobom povlači povećano ispuštanje otpadnih voda i sve veću zagađenost površinskih i podzemnih tokova.

Nezamislivo je da se, a to je često slučaj, pristupa izgradnji vodoopskrbnih sustava a da se o sustavu odvodnje i pročišćavanja voda i ne razmišlja. Tokom posljednjih desetljeća problematika zaštite i unaprjeđenja čovjekove okoline postala je izuzetno aktualna u čitavom svijetu pa tako i kod nas. Ne poduzimanje odgovarajućih mjera zaštite od zagađenja podzemnih i površinskih tokova i ugrožavanjem kakvoće podzemnih voda može dovesti do katastrofalnih posljedica tj. ugrožavanja opstanka čitavog eko-sustava. Radi toga se sigurno uklanjanje

sanitarnih i industrijskih otpadnih voda u urbanoj sredini postiže samo izgradnjom kanalizacijske mreže i uređaja za pročišćavanje otpadnih voda.

Na području Grada Novske dosad je uglavnom izgrađena osnovna kolektorska mreža mješovitog sustava odvodnje i nešto sekundarne kanalske mreže uglavnom mješovitog sustava i to u samom gradu, uključivo dio glavnih kolektora. Nepročišćene otpadne vode Grada Novske direktno se putem izgrađenih kolektora upuštaju u vodotok Novska što ima vrlo nepovoljan utjecaj na okoliš.

U prigradskom naseljima, koja su predviđena za priključenje na javni sustav odvodnje i pročišćavanja zagađenih voda Novske, te u ostalim naseljima udaljenim od gradskog centra dosad nema izgrađenog sustava javne odvodnje.

U pripremi je izgradnja dijelova osnovne kolektorske mreže i manjih sekundarnih kanala.

Na području gradske samouprave u ostalim naseljima nema izgrađenih objekata za čišćenje zagađenih voda. Zagađene vode iz domaćinstva u drugim naseljima bez izgrađene kanalizacije zasad se djelomično prihvaćaju u sabirne jame i rjeđe u septičke jame. Uglavnom se nepročišćene prelijevaju u cestovne jarke, melioracijske kanale i tekućice, a dio se procjeđuje u podzemlje.

Mulj iz sabirnih i septičkih jama se povremeno nekontrolirano odvozi cisternama i isto tako nekontrolirano ispušta na okolne terene.

Prema podacima Prostornog plana Sisačko-moslavačke županije već je ranije u okvirima izrađene projektne dokumentacije (Studija odvodnje otpadnih voda 1994. god., izvedbeni projekt kolektora K_I i K_{III} 1996. god. i novelacija idejnog projekta uređaja za pročišćavanje 1997. god.) planirana izgradnja uređaja za pročišćavanje kapaciteta 8000 ES s mehaničkim i biološkim dijelom, uz ispuštanje pročišćenih otpadnih voda u potok Novljančicu.

Planirani razvoj sustava odvodnje

Kao osnovni cilj u okviru prostornog plana Grada Novske svakako je rješenje problema odvodnje i pročišćavanja sanitarnih otpadnih voda kojemu se mora posvetiti nužna pažnja, i to prije svega zbog očuvanja prirodnih kvaliteta svih površinskih i podzemnih tokova ovog kraja i zaštite od zagađivanja.

Problem odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda mora se tretirati kompleksno. Naime, poznato je da odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda iziskuje znatna materijalna sredstva, pa ako se ovoj problematici ne pristupi na odgovarajući ispravan način, onda su vrlo često i ulaganja pogrešno usmjerena i beskorisna.

Temeljem raspoloživih podataka o postojećem kanalizacijskom sustavu, uključivo postojeću studijsko-projektну dokumentaciju, te predviđenog razvitka naselja i gospodarstva (uvažavajući generalnu konfiguraciju i visinske elemente terena i potencijalnih recipijenata) dane su Planom osnovne smjernice za budući razvoj kanalizacijske mreže.

Pri tome su jače razvijena naselja uz središnji razvojni koridor (potez Nova Subocka - Novska - Borovac) u cijelosti uključena u planirani sustav odvodnje, dok će manja naselja na sjevernim dijelovima teritorija Grada pitanje odvodnje otpadnih voda rješavati manjim lokalnim (jeftinijim) sustavom, odnosno individualno za pojedani objekt septičkim (trodijelnim) ili sabirnim jamama koje se prazne putem specijalnog komunalnog vozila.

Obzirom na urbanu tipologiju pojedinog naselja te prisustvo više ili manje 'tvrdo' uređenih površina (veće 'tvrde' površine manje mogućnosti apsorpcije oborinske vode - gospodarske zone) definirane su osnovne karakteristike sustava odvodnje otpadnih i oborinskih voda na području Grada Novske.

Uzevši u obzir naprijed izneseno (uvjeti terena, recipijenti, tipologija naselja, izgrađenost kanalizacije), ali i financijske mogućnosti za realizaciju te daljnje troškove rada pojedinog sustava rasprostranjenog na većem ili manjem području, uvažavajući pri tome da će se prioritarno izgraditi sustav naselja Novska i okolnih naselja (obzirom na planiranu koncentraciju stanovništva i gospodarstva), Planom se u cilju izrade daljnjih studija i projekata utvrđuju samo generalne smjernice za formiranje osnovnih kanalizacijskih sustava koji preuzimaju otpadne vode iz gravitirajućih naselja. Planom predviđeni sustavi imaju slijedeće karakteristike:

- Sustav Novska: većim dijelom izgrađeni mješoviti sustav s razvijenom mrežom koja se dograđuje daljnjom izgradnjom glavnog transportnog kolektora te druge sekundarne mreže, uz povezivanje na mehaničko-biološki uređaj za pročišćavanje otpadnih voda, uključivo potrebne rasteretne građevine. Obzirom da se na predmetni sustav putem gravitacijskih i tlačnih kolektora priključuju i neposredna okolna gravitirajuća naselja (Brestača, Stari Grabovac, Paklenica, Bročice) to će uređaj Novska trebati kapacitirati za ukupno 11.300 stanovnika (2015. godine) uključujući i postojeće/planirane zone gospodarskog razvitka. Iz navedenog razloga treba provjeriti kapacitet uređaja za pročišćavanje, te ranije projektirano rješenje korigirati i isti dimenzionirati na orijentacijskih 10.000 ES.

Sustav Rajić, obuhvaća istočno gravitacijsko područje s naseljima Voćarica, Jazavica, Roždanik, Rajić i Borovac s ukupno 3050 stanovnika 2015. godine. Obzirom na prisutnu i buduću tipologiju naselja te terenske uvjete i recipijent, predmetni kanalizacijski sustav planira se kao nepotpuni razdjelni i izuzetno za uže središte naselja razdjelni (gravitacijski i tlačni) s uređajem kapaciteta 3000 ES (mehaničko čišćenje) uz potok Čapljenac. Na području naselja oborinske vode će se otvorenim kanalima uz prometnice (djelomice nadsvođenim ili zatvorenim) usmjeravati prema lokalnim vodotocima.

Sustav Stara Subocka pokriva prostor zapadnog ruba Grada (uz središnji koridor) te obuhvaća naselja Nova Subocka, Stara Subocka i Sigetac Novski s 1550 stanovnika = 2015. godine. Kanalizacijski sustav razvija se kao razdjelni, s gravitacijskim i tlačnim cjevovodima usmjerenim prema uređaju za pročišćavanje mehaničkog tipa kapaciteta 1000 ES lociranim južno od naselja Stara Subocka te upuštanjem pročišćenih otpadnih voda u potok Subocku.

Konačna obrada mulja kao nusprodukta pročišćavanja otpadnih voda predviđa se na centralnom uređaju za pročišćavanje u Novskoj, a odlaganje stabiliziranog mulja

(obzirom na utvrđeni sastav i kvalitetu) provesti će se na šumsko-poljoprivrednim površinama ili u okviru sanitarnog odlagališta.

Temeljem navedenih generalnih smjernica treba za jače razvijena naselja uz središnji razvojni koridor izgraditi novelaciju postojećih studija i projekata te definirati novo cjelovito konceptijsko rješenje s optimalnim tehničkim i financijskim parametrima. Tim rješenjem utvrditi će se veličina područja - broj sustava te tip i način odvodnje, uključivo lokacije i kapacitet budućih uređaja za pročišćenje otpadnih voda. Ukoliko se novim konceptijskim rješenjem iskažu povoljniji tehnički i financijsko-realizacijski pokazatelji te isto prihvati Gradsko vijeće Grada Novske ono će se primijeniti kod daljnje projektne razrade pojedinog sustava za određeno područje.

Kod planiranja i izgradnje kanalizacijskih sustava manjih naselja treba usvojiti kriterij da se za naselja koja se planiraju sa više od 250 stanovnika a prostiru se na površini maksimalno 25 -30 ha planira izgradnja kanalizacijske mreže i njihovo priključenje na uređaje za pročišćavanje otpadnih voda

Za udaljenija i vikend naselja disperzno izgrađena na većoj površini s manjim brojem stanovnika, a koja je teško povezati u zajednički sustav odvodnje, treba predvidjeti izgradnju septičkih trokomornih taložnica koje također imaju mogućnost djelomičnog pročišćavanja, ili sabirnih jama koje se prazne putem komunalnog vozila.

Kod rješavanja problematike odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda na području Grada Novske generalni redoslijed u rješavanju ove problematike bio bi slijedeći:

- Izraditi cjelovitu noveliranu studiju odvodnje za čitavo područje Grada Novske iz koje će proizaći konceptijska rješenja za pojedina područja, s obzirom na lokalne uvjete pojedinih naselja, planove razvoja naselja i mogućnosti recipijenta za prihvati i autopurifikaciju određenih količina otpadnih voda.
- Izraditi idejne projekte s ishodom načelnih vodoprivrednih suglasnosti te utvrditi okvirnu veličinu sredstava za njihovu realizaciju.
- Izraditi tehničku dokumentaciju za izvedbu, ishoditi građevinsku dozvolu za cjelokupnu ili etapnu izvedbu.
- Izvedba tj. realizacija odobrenih rješenja.
- Isto tako potrebno je pratiti tehnološka dostignuća u svijetu na razvoju uređaja za pročišćavanje te ista koristiti u dopunjavanju uređaja i poboljšavanju kvalitete izlaznog efluenta.
- Kod postojećih i budućih industrijskih objekata uvjetovati izgradnju vlastitih uređaja za predtretman otpadnih voda i njihovo pročišćavanje minimalno do nivoa komunalnih otpadnih voda.

Naprijed opisane generalne smjernice razvitka sustava odvodnje otpadnih voda trebaju se obavezno provjeriti kroz izradu cjelovite novelirane studije odvodnje, pa su Planom dana rješenja podložna promjenama i korekciji ukoliko se tim novim studijama i projektima osiguraju i dokažu tehnički i financijski prihvatljivija rješenja.

3.6. POSTUPANJE S OTPADOM

Djelotvorno i po okoliš neškodljivo zbrinjavanje kućnog i komunalnog otpada (kao najzastupljenijeg i gotovo isključivog na području Grada Novske) predstavlja polaznu osnovu za očuvanje prirodnih kvaliteta i urbanog standarda. Temeljem Zakona o otpadu (NN 178/04, 153/05, 111/06, 60/08, 87/09), gospodarenje komunalnim otpadom ustrojava se na lokalnoj razini Općine i Grada koje trebaju osigurati uvjete i mjere za njegovo zbrinjavanje bez opasnosti po okoliš. U daljnjem organiziranju prioritet se daje izgradnju građevina za zbrinjavanje otpada koje mogu zadovoljiti potrebe većeg broja općina - gradova, s primjenom propisanih mjera sigurnosti i zaštite od štetnog djelovanja na okoliš. Također i ukupna problematika postupanja s otpadom regulirana je odgovarajućim zakonskim propisima čime su ostvarene osnovne pretpostavke za ispravno i za okoliš prihvatljivo postupanje s otpadom te za učinkovit nadzor. Smanjivanje nastanka otpada i postupanje s otpadom na ekološki prihvatljiv način moguće je ostvariti između ostaloga jasnim utvrđivanjem prava, obveza i odgovornosti pravnih i fizičkih osoba, poglavito jedinica uprave i samouprave u postupanju s otpadom. Jasno je da se nekontroliranim postupanjem s otpadom značajno utječe na kvalitetu okoliša sa stalnim ugrožavanjem prirodnih resursa. Pri tome se u postupanju s otpadom prilikom njegovog prikupljanja, odvoza i odlaganja trebaju provoditi aktivnosti na način da se izbjegne:

- opasnost za ljudsko zdravlje, biljni i životinjski svijet,
- onečišćavanje okoliša: voda, tla, zraka iznad propisanih graničnih vrijednosti,
- nekontrolirano odlaganje i spaljivanje,
- nastajanje eksplozija ili požara,
- stvaranje buke i neugodnih mirisa,
- pojavljivanje i razmnožavanje štetnih životinja i biljaka te razvoj patogenih organizama.

Također je nužno unaprjeđivati postupke skupljanja korisnih komponenti kućnog i tehnološkog otpada u vidu sekundarnih sirovina, čime se ukupne količine otpada mogu smanjiti na oko 60%. U tom cilju treba na području prikupljanja otpada organizirati reciklažna dvorišta.

Temeljem iznesenih razloga, a obzirom na zatečenu i planiranu koncentraciju stanovništva te smjernice utvrđene u okviru Izmjena i dopuna Prostornog plana Sisačko-moslavačke županije, postavljen je koncept zbrinjavanja otpada na području Županije. Spomenutim planom određene su moguće lokacije Županijskog centra za gospodarenje otpadom (ŽCGO) na području naselja Rađenovci ili na postojećem odlagalištu 'Kurjakana'. U sklopu lokacije na području naselja Rađenovci u ispitivanju je i mogućnost skladištenja (sabiralište) opasnog otpada s područja Grada Novske.

Oba infrastrukturna sustava i građevine za zbrinjavanje otpada locirana su u prostoru na potencijalnim trasama - lokacijama podložnim daljnjem istraživanju, valorizaciji i konačnom definiranju temeljem uvjeta utvrđenih procjenom utjecaja na okoliš i prirodu, planova gospodarenjem otpadom, prostornih planova gradova i općina u ostalom dijelu županije, te ostalih dokumenata planiranja prostora.

U daljnjem planskom periodu, do realizacije nove građevine za zbrinjavanje otpada koristit će se i nadalje postojeće odlagalište otpada na lokaciji 'Kurjakana'. U slučaju odabira lokacije 'Kurjakana' za ŽCGO, postojeće odlagalište proširilo bi se s 3 ha na 35 ha. Ukoliko za ŽCGO bude odabrana druga lokacija, predlaže se zadržavanje postojećeg odlagališta u funkciji pretovarne stanice. Pretovarna stanica omogućit će selekciju otpada prije zbrinjavanja (identificiranje i odvajanje reciklažnog otpada) i privremeno skladištenje izdvojenih skupljenih vrsta otpada. Pretovarna stanica će biti namijenjena i za javnu upotrebu, odnosno građani će i sami moći dovoziti svoj otpad. Ujedno je to premještajna stanica iz koje bi se u velikim kontejnerima otpad transportirao na centralno županijsko odlagalište.

Odlaganje kućnog otpada u okviru pojedinog naselja, privremeno do njegovog sabiranja i odvoženja putem komunalnih službi na naprijed navedeni deponij, treba osigurati u svim naseljima Grada Posebnu pažnju treba posvetiti evakuaciji otpada i urednom održavanju i čišćenju javnih površina u okviru centralnih naselja. Sve građevine u sklopu Grada prikupljanje i odlaganje otpada moraju riješiti na svojoj čestici u kantama adekvatnim za prikupljanje otpada. Sukladno izmjenama i dopunama Zakona o otpadu (NN 60/08) članak 57. obvezuje se kao kriterij količine iz članka 17. Zakona o otpadu umjesto dosadašnjeg odvoza komunalnog otpada po kvadratnom metru stambene površine, primjenjivati obračun po jedinici mase ili volumena otpada ili broju članova kućanstva.

Na području Grada Novske predviđa se i odlaganje građevinskog otpada. Lokacija odlagališta je u naselju Kozarice i još je u ispitivanju, a prikazana je na grafičkom prilogu 2. Korištenje i namjena površina.

Radi posebnih prirodnih kvaliteta Grada Novske kao i planiranja budućeg razvitka temeljenog na visokoj kvaliteti prirodnog okoliša, nužno je značajnu pažnju usmjeriti na onemogućavanje nastanka novih divljih deponija. Posebno treba spriječiti nastanak takvih deponija unutar šumskog područja Psunja, uz vodotoke ili na lokalitetima koji su interesantni za realizaciju izletničko-turističkih, rekreativnih ili lovnih aktivnosti. Upravo osigurano i dnevno odvoženje kućnog otpada s područja naselja, kao i postavljanje kontejnera u okviru naselja, sigurno će pozitivno utjecati na smanjenje broja takvih divljih deponija. U većim naseljima predviđa se i uspostava zelenih otoka i reciklažnih dvorišta, što će Grad definirati posebnom odlukom. U okviru sanacije 'divljih' deponija treba urediti i područje u naselju Bročice.

Samo takvim naprijed navedenim načinom kontroliranog prikupljanja, odvoženja i zbrinjavanja kućnog, građevinskog, posebnog i opasnog otpada, bez njegovog nekontroliranog odlaganja na prirodnim i krajobraznim predjelima, osigurat će se tražena kvaliteta okoliša kao podloga za gospodarski razvitak temeljen posebno na ekološkim vrijednostima njezinog prostora.

3.7. SPREČAVANJE NEPOVOLJNOG UTJECAJA NA OKOLIŠ

Pretpostavka svakog zahvata u prostoru je da se isti odvija u okvirima održivog korištenja resursa uz omogućavanje njihovog stalnog obnavljanja bez ugrožavanja temeljnih vrijednosti prostora. Očuvanje i zaštita okoliša proizlazi zato iz nužnosti da se isti očuva u takvu stanju koje omogućava visoki stupanj proizvodnosti i

osigurava kvalitetno i zdravo okruženje za rad i život lokalnog stanovništva. Prema tome, svaku transformaciju prirodnog okoliša u neku drugu namjenu, odnosno njegova potencijalna ugroženost postojećim ili planiranim aktivnostima u prostoru, treba biti sagledana sa svih mogućih aspekata u cilju sprečavanja eventualnog (potencijalnog) negativnog utjecaja. Znači da je sustavna skrb o okolišu nužna kao kontinuirani proces u okviru kojega se preko prostorno-planskog dokumenta temeljenog na posebnim propisima i analizama opterećenosti i ugroženosti prostora definira optimalan razmještaj namjena i djelatnosti. Prema tome, zaštita okoliša predviđa očuvanje njegovih izvornih vrijednosti, ostvareno kroz posebnu skrb o prirodnim zajednicama na predmetnom području i uz obaveznu primjenu racionalnog korištenja prirodnih izvora na način prihvatljiv za okoliš.

Osnovni ciljevi zaštite okoliša su:

- trajno očuvanje izvornosti, biološke raznolikosti prirodnih zajednica i očuvanje ekološke stabilnosti,
- očuvanje kvaliteta žive i nežive prirode uz racionalno korištenje prirode i njenih dobara,
- očuvanje i obnavljanje kulturnih i estetskih vrijednosti krajolika, unaprjeđenje stanja okoliša i osiguranje boljih uvjeta života.

Zaštita okoliša postiže se praćenjem, sprečavanjem, ograničavanjem i uklanjanjem nepovoljnih utjecaja na okoliš, te poticanjem upotrebe proizvoda i korištenjem proizvodnih postupaka najpovoljnijih za okoliš. Potrebno je imati uravnotežen odnos zaštite okoliša i gospodarskog razvoja i provoditi sanaciju već ugroženih dijelova okoliša. U tom cilju su jedinice lokalne samouprave obvezne izraditi programe zaštite okoliša, kojim se osiguravaju mjere za upravljanje okolišem i njegovu zaštitu.

Planiranje gospodarenja okolišem dio je ukupnog upravljanja prostorom utvrđenog kroz prostorno-planski dokument kao temeljni akt odnosa prema okolišu, kojim se iznalaze najefikasniji načini održivog korištenja prirodnih izvora i mogućnosti sagledavanja svih čimbenika koji utječu na stanje u prostoru.

Ovaj plan utvrđuje ciljeve i interese koji se na području obuhvata trebaju ostvariti, vodeći računa da se korištenjem prostora osigura i neophodna sanacija, zaštita i unaprjeđenje stanja okoliša.

Ključnim područjima djelovanja smatraju se područja koncentracije stanovništva (zone naselja), gospodarska područja, veliki infrastrukturni objekti (autoceste i dr.) i prostori značajnijeg korištenja prirodnih izvora (eksploatacija mineralnih sirovina i dr.) gdje se javljaju sukobi interesa u korištenju prostora sa potrebama osiguranja njegove zaštite kroz:

- izbor i ocjenu lokacija gospodarske namjene uz uvjetovanje tehnologije i potrebnih mjera zaštite okoliša kroz procjenu utjecaja na okoliš čime se može osigurati pravilno lociranje i funkcija bez šteta po okoliš,
- modernizaciju i uvođenje sigurnosnih tehnologija na prostorima gospodarske namjene, čime će se smanjiti i eliminirati štetni utjecaji,
- modernizaciju infrastrukturnih sustava i komunalnih djelatnosti prvenstveno u dijelu prometa (zagađivanje zraka, buka) i odvodnje otpadnih voda te sustavno zbrinjavanje otpada,

- provođenje mjera zaštite prirodne i kulturne baštine te očuvanje izvorne fizionomije kulturnog i prirodnog krajobraza u cjelini,
- smanjenje upotrebe štetnih kemijskih sredstava u poljoprivredi, te očuvanje cjelovitosti i kvalitete poljoprivrednog zemljišta,
- potrebu mjera zaštite voda, obzirom na njihov značaj za vodoopskrbu šireg područja,
- osiguranje sanacije i rekultivacije eksploatacijskih polja mineralnih sirovina.

Temeljem naprijed iznesenih osnovnih postavki i smjernica, koje se realiziraju u okviru prostorno-planskog dokumenta, vezano uz problematiku zaštite okoliša, istim se utvrđuje ukupni opseg aktivnosti, uvjeta i ograničenja u korištenju prostora s ciljem sprečavanja negativnog utjecaja na okoliš odnosno njegovo očuvanje ili sanacija radi ostvarenja izvornog stanja i najviše razine kvalitete.

Ovim se planom, u okviru ukupnog gospodarenja i upravljanja prostorom - dijelovima okoliša - prirodnim resursima, uspostavljaju mjere sprečavanja nepovoljnog utjecaja prvenstveno kroz primjenu Zakona o zaštiti okoliša (NN 82/94), Zakona o zaštiti prirode (NN, 70/05, 139/08), Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99, 151/03, 157/03 87/09) te Zakona o otpadu (NN 178/04, 153/05, 111/06, 60/08, 87/09) i drugih pratećih propisa.

Zaštita okoliša podrazumijeva planiranje i korištenje prostora, tako da se u njemu osigurava življenje i gospodarski razvoj uz istovremenu brigu za trajno očuvanje razvojnih potencijala. Prostorno planiranje je jedan od značajnijih instrumenata zaštite okoliša, te stoga pravilno planiranje i usmjeravanje ukupnih aktivnosti na određenom prostoru bitno sprječavaju narušavanja kvalitete okoliša, odnosno pospješuju njegovo unaprjeđenje.

Planiranje gospodarenja okolišem je dio prostornog planiranja, a potrebno je zbog iznalaženja najefikasnijeg i održivog korištenja izvora i mogućnosti sagledavanja svih sastavnica koje utječu na stanje u prostoru.

Ovaj plan utvrđuje ciljeve i interese koji se na području obuhvata trebaju ostvariti vodeći računa da korištenje prostora osigura sanaciju, zaštitu i unaprjeđenje stanja okoliša. Ključnim područjima djelovanja smatraju se područja koncentracija gospodarstva, korištenja prirodnih izvora, sukobljenih interesa u korištenju prostora naselja, osobito gradova s prioritetima:

- Energetika i industrija: prioritet i modernizacija i uvođenje suvremenih tehnologija koje će smanjiti i eliminirati štetne utjecaje, a u daljnjem razvoju pažljiv izbor lokacija i tehnologija te provođenje svih mjera već u pripreмноj fazi planiranja koje će osigurati pravilno lociranje i funkcioniranje bez šteta na okoliš.
- Infrastruktura i komunalne djelatnosti: modernizacija infrastrukturnih mreža - rješavanje prometnih problema naselja i problema pročišćavanja otpadnih voda, te izvedba sustava odvodnje koji garantiraju nepropusnost i sustavno zbrinjavanje otpada (selekcija i prikupljanje korisnog otpada, posebna skrb za opasni otpad, štednja vode i energije).
- Krajobraz: provođenje mjera zaštite prirodne i kulturne baštine te očuvanja kulturne i prirodne fizionomije krajobraza u cjelini.

- Poljoprivreda: smanjenje upotrebe štetnih kemijskih sredstava, očuvanje cjelovitosti i kvalitete poljoprivrednog zemljišta.
- Vodnogospodarstvo: provedba mjera zaštite voda.
- Rudarstvo: sanacija i rekultivacija eksploatacijskih polja mineralnih sirovina.

Na lokalnoj razini i u okviru nadležnosti pojedinih subjekata gospodarenja prostorom nužno je provođenje hitnih i pragmatičnih mjera koje ne zahtijevaju složene postupke i projekte niti velika sredstva, a odnose se na ponašanje i red u prostoru, te organizaciju i funkcioniranje svih subjekata prema svojoj nadležnosti.

Iz naprijed navedenog proizlazi da zaštita okoliša i sprječavanje nepovoljnih utjecaja na njega ne obuhvaća samo i isključivo očuvanje okoliša već se isto ostvaruje i kroz pažljivo - adekvatno korištenje, gospodarenje i upravljanje pojedinim dijelovima okoliša ili prirodnim resursima. Prema tome, sprječavanje nepovoljnog utjecaja na okoliš postiže se djelotvorno kroz izradu dokumenata prostornog uređenja i studija utjecaja na okoliš, pri čemu se korištenje i uređivanje prostora provodi i usmjerava na način da se (prvenstveno u građevinskim područjima naselja i izvan naselja) omogućavaju takve djelatnosti koje ne ugrožavaju okoliš, a prihvatljive su u suživotu s prirodnom i povijesnom baštinom.

Sprečavanje nepovoljnog utjecaja na okoliš sagledavano je u okvirima Plana kako s aspekta osnovnih fenomena okoliša (zraka, voda i tla) tako i eventualnog utjecaja ljudske djelatnosti u prostoru iz koje može proizaći ugroženost okoliša u okviru prirodnih resursa vezano uz poljoprivredno i šumsko zemljište, ugroženost od buke i dr.

Zaštita tla (poljoprivrednog i šumskog zemljišta)

Racionalno gospodarenje poljoprivrednim zemljištem, unapređenjem nižih kategorija tla, privođenjem zapuštenih površina poljoprivrednoj namjeni i proizvodnji prirodne hrane uz strogu zaštitu kvalitetnog i uređenog (melioriranog) poljoprivrednog zemljišta od svih mogućih građevina najdjelotvornija je zaštita tla.

Vrednovanjem zemljišta, uz uvažavanje osobitosti sistemskih jedinica tla, zemljišta se vrednuju na I. do III. kategoriju zaštite, gdje:

- zemljišta I. kategorije zaštite obuhvaćaju najvrjednija tla (P1) na kojima je kroz provedene melioracijske radove (kanali i dr.) osigurana visoka proizvodnost, pa ih treba zaštititi i namijeniti primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji, a u izuzetnim slučajevima ako su duži vremenski period izvan korištenja te su neuređena i zapuštena, mogu se prenamijeniti za realizaciju zona gospodarskog razvitka, sporta i rekreacije i to prioritetno uz glavno središnje naselje i lokalna središta,
- zemljišta II. kategorije povoljnog boniteta, ali niske ili nepotpune uređenosti (P2), odgovarajućim mjerama treba zaštititi planiranjem manjeg intenziteta i površine nove izgradnje prvenstveno gospodarske (proizvodno-poslovne) namjene i niže gustoće naseljenosti u kojima će poljoprivredno zemljište biti adekvatno uklopljeno,
- zemljišta III. kategorije čine zemljišta niskog boniteta, neuređena sa nižom razinom proizvodnosti (P3) koja su djelomice prekrivena niskom ili visokom vegetacijom, te zemljišta na padinama za koje je potrebno planirati mjere zaštite od erozije,

- na zemljištima III. kategorije planiranje građevina se može odvijati bez ograničenja, dok se zemljišta I. i II. kategorije mogu prenamijeniti samo za potrebe gospodarskog razvitka (namjene I1, I2, K1, K2, K3, P) u slučaju ako su duži vremenski period izvan korištenja (odnosno ako su neuređena i zapuštena) i to na područjima uz razvojni koridor Nova Subocka-Novska-Borovac.

Očuvanje prirodno-proizvodnih resursa te krajobraznih vrijednosti od nepovoljnog utjecaja na okoliš, kako je naprijed navedeno, osigurano je samom primjenom Plana te korištenjem prostora utvrđenih za izgradnju na Planom uvjetovan način. Osim toga, u okviru raspolaganja prostorom na kojemu nije planirana određena aktivnost građenja, uvjetuje se u budućem razvojnom periodu racionalno gospodarenje poljoprivrednim zemljištem, daljnjim unapređivanjem nižih kategorija tala, te njihovim privođenjem intenzivnoj poljoprivrednoj proizvodnji, uz organiziranje stroge kontrole primjene pesticida i ostalih sredstava za zaštitu bilja. Naime, u svom generalnom opredjeljenju prema visokoj kvaliteti okoliša Grad Novske, posebno na svom južnom dijelu (između autoceste i vodotoka V. Strug), treba težiti proizvodnji prirodne hrane upravo kao rezultat takve očuvanosti okoliša.

Drugi prirodni resurs koji treba očuvati bilo kao gospodarski ili bio-ekološki faktor, predstavljaju šume. Naime, gospodarenje šumama na području Grada treba provoditi na temelju šumsko-gospodarskih osnova s naglašenim programima zaštite i daljeg razvitka šuma i šumskog područja kao dijela prirodnog okruženja, posebno uz lokalitete koji su zakonima ili Planom zaštićeni ili predviđeni za zaštitu. Racionalno gospodarenje šumama i njihovo očuvanje kao važnog bio-ekološkog čimbenika obuhvaća osobito: uzgoj šuma, sanaciju degradiranih šuma te sustavno obnavljanje uništenih šuma.

Prema ovome planu šume na području Grada pripadaju u kategoriju gospodarskih šuma i šuma s posebnom namjenom (područja šuma na dijelovima zaštićenih prirodnih vrijednosti). Područje šuma s posebnom namjenom se posebno odnosi na područje Lonjskog polja (gdje korištenje šuma treba biti samo u funkciji ostvarenja optimalnih prirodnih uvjeta) uključivo i druge dijelove prostora Grada Novske, koji obuhvaćaju prostor Psunja, a posebno na lokalitetu potoka Novska s gospodarenjem uz posebnu pažnju prema krajoliku.

Također i prostor krajolika na sjeverozapadnom rubnom dijelu Grada obuhvaća područje ugroženog okoliša, koje prema krajobraznoj valorizaciji predstavlja krajobraznu cjelinu kultiviranog krajolika. Predmetni dio prostora Grada treba kroz sanaciju područja eksploatacije revitalizirati na način da se ponovno uspostave pejzažne i prirodne kvalitete tog područja uz primjenu potrebnih mjera zaštite od mogućeg negativnog utjecaja tijekom ili nakon perioda eksploatacije mineralnih sirovina.

Gospodarenje šumama i vegetacijski kvalitetnim područjima na području Grada Novske treba provoditi na temelju dogovorenih i prihvaćenih šumsko-gospodarskih osnova, usklađenih s programima zaštite prirodnih vrijednosti i dugoročnom planskom namjenom pojedinih područja. Dio ukupnog gospodarenja šumama i šumskim zemljištem obuhvaća i uzgoj novih šumskih površina uz područja naselja i

gospodarske zone, te prometno-infrastrukturne koridore, uključivo zaštitu od mogućih požara.

Zaštita zraka

Očuvanje osnovnih fenomena okoliša (zraka, voda i tla) kao i sprječavanje nepovoljnih utjecaja na taj dio okoliša prilikom djelovanja čovjeka u prostoru (i neadekvatnog korištenja prostora) ostvaruje se prvenstveno primjenom planskih mjera (u okvirima namjene površina, režima i provedbenih odredbi Plana), ali i primjenom zakonskih propisa (Zakon o zaštiti zraka - NN 178/04, 60/08) kojim je točno određena dopustiva razina nepovoljnog utjecaja na pojedine temeljne vrijednosti okoliša. Temeljem postojećeg korištenja prostora, s niskim intenzitetom aktivnosti unutar proizvodnih i poslovnih zona, može se konstatirati da danas nema štetnih utjecaja na kvalitetu zraka. Budućom namjenskom organizacijom prostora, uz koncentraciju gospodarskih djelatnosti uz područje Grada Novske, te uvjetovanjem detaljnog rješavanja proizvodnih i poslovnih zona na razini UPU-a (kada će se ostvariti provedba zaštite kroz izbor djelatnosti, uspostavu zaštitnih zelenih površina i prometno rješenje) postignuta je zaštita zraka na područjima koncentracije stanovništva. Također i namjenom površina provedenoj u okvirima Plana predviđa se očuvanje većeg dijela prostora Grada kao poljoprivrednog i krajobrazno-šumskog područja, bez daljnje veće izgradnje proizvodnih pogona, (posebno na južnom dijelu teritorija Grada), čime je dobivena kvalitetna osnova za sprječavanje nepovoljnih utjecaja na kvalitetu zraka. Može se konstatirati da je putem Planom utvrđene namjene površina i uvjeta zaštite prostora postignuta i zaštita kvalitete zraka. Isto tako, zaštita od prometnog zagađenja zraka postiže se uvođenjem režimskih ograničenja prometa, izvedbom zelenih zaštitnih pojaseva te dislokacijom glavnih prometnica izvan naselja kroz realizaciju obilaznih pravaca.

Zaštita od buke

Na prostoru Grada Novske (uz izuzetak područja uz autocestu i druge prometne pravce), ne postoji posebna ugroženost bukom. Radi toga zaštitu od buke, kao dio ljudske djelatnosti u prostoru, treba provesti prvenstveno primjenom planskih mjera (namjena prostora i ostali uvjeti iz provedbenih odredbi Plana) ali i uz značajnu primjenu Zakona o zaštiti od buke kojim se limitiraju dopuštene razine buke u okviru određenih okruženja.

Problematika zaštite od buke potencijalno se javlja na dijelovima uz prometne koridore, proizvodne i poslovne zone, te pojedine radno-proizvodne, zanatsko-servisne i ugostiteljsko-zabavne sadržaje locirane unutar naselja. Obzirom na lokaciju pojedinih izvora negativnog utjecaja povišene razine buke (proizvodne i poslovne zone) udaljeno od stambenih dijelova naselja, to se ne očekuje njihov poseban negativan utjecaj na rad i život stanovništva. Prometna buka s glavnih prometnica rješava se njihovim izmještanjem izvan naselja, te formiranjem zelenih zaštitnih pojaseva odnosno režimskim ograničenjima za smanjenje prometa.

Zaštita od buke obrađuje se dokumentima prostornog uređenja niže razine (UPU) kada unutar naselja treba putem zelenih pojaseva, parkova i dr. osigurati razdvajanje zona stanovanja i gospodarskih djelatnosti, odnosno predvidjeti odgovarajuće mjere zaštite od prometne buke kroz formiranje drvoreda. Radi toga

se preporuča, a radi pripreme potrebnih podloga za te planove, da se za područja glavnog središta, lokalnih centara te u koridorima državnih i županijskih cesta, provede evidentiranje-snimanje postojeće razine buke. Temeljem tih podataka moći će se u planovima niže razine ostvariti provedba odgovarajućih detaljnih mjera zaštite od buke.

Prostornim planovima uređenja Gradova propisuju se samo smjernice za zaštitu od buke unutar građevinskih područja, kao i za građevine izvan građevinskog područja i građevine javnih funkcija. Pri tome se maksimalna razina buke ograničava u skladu sa Zakonom o zaštiti od buke (NN 30/09) i Pravilnikom o najvišim dopuštenim razinama buke u sredini u kojoj rade i borave ljudi (NN 145/04), kojima su propisane slijedeće najviše dopuštene razine buke na vanjskim prostorima:

Tablica 18.
DOZVOLJENE RAZINE BUKE

Zona	Namjena prostora	Najviše dopuštene razine vanjske buke u dBA	
		dan	noć
1	Zona namijenjena odmoru, oporavku i liječenju	50	40
2	Zona namijenjena samo stanovanju i boravku	55	40
3	Zona mješovite, pretežito poslovne namjene sa stanovanjem	65	50
4	Zona gospodarske namjene (proizvodnja, industrija, skladišta, servisi)	Na granici građevne čestice unutar zone - buka ne smije prelaziti 80 dB(A) unutar ovih zona - u skladu s propisima o zaštiti na radu na granici ovih zona - buka ne smije prelaziti dopuštene razine u zoni s kojom graniči	

Današnja ugroženost od buke javlja se samo uz koridor autoceste A-3, pa je Planom utvrđen potencijalni koridor ugroženog prostora širine 2 x 200 m. Na dijelovima prostora gdje taj koridor ulazi u građevinska područja naselja (Stara Subocka i dio naselja Bročice) treba uz rub autoceste izvesti konstrukciju (panoe, zidove i sl.) za zaštitu dijelova predmetnih naselja od buke.

Građevine i postrojenja u građevinskim područjima koja mogu biti izvor prekomjerne buke potrebno je locirati na odgovarajuću udaljenost od naselja, stambenih i rekreacijskih zona, te u istima primijeniti zaštitne konstrukcije i materijale kojima se buka svodi na zakonom dozvoljenu razinu.

Zaštita voda

Zaštita voda predstavlja značajan segment u okviru ukupnog sprječavanja nepovoljnog utjecaja na okoliš. Taj značaj proizlazi ne samo iz lokalnih razvojnih potreba i interesa već i zbog toga što podzemni vodni resursi imaju poseban značaj, obzirom da se danas preko istih rješava vodoopskrba ukupnog gradskog teritorija, tj. stanovništva i gospodarstva na njegovom području. Radi toga se je neophodno da se na županijskoj razini utvrde vodozaštitna područja I.-III. kategorije na prostoru oko vodocrpilišta u Drenovom Boku (lokacija izvan teritorija Grada Novske).

Postojeći važniji vodotoci obuhvaćaju regulirani vodotok V. Strug, te kanale - potoke Subocka, Novska, Paklenica, Čapljenac, Rajička rijeka, Borovački potok i Luka. Obzirom na potrebu očuvanja i unaprjeđenja prirodnog okoliša i resursa potrebno je ostvariti adekvatnu razinu kvalitete voda i ljetne biološke minimume protoka vode u navedenim vodotocima i kanalima. Radi toga se postavljaju planski uvjeti minimalne kvalitete voda (usklađeno s drugim prostorno-planskim dokumentima više razine i zakonskim propisima), koji za pojedine vodotoke iznose: vodotok V. Strug - II. kategorija, ostali vodotoci i veći kanali II. kategorija, te melioracijski kanali i drugi manji kanali III kategorije.

Poseban problem na području Grada predstavlja erozija brdskih potoka, pa se na svima u području južnih padina Psunja (iznad naselja u središnjem koridoru) predviđa izvedba brdskih brana - pregrada-retencija i manjih akumulacija.

Zaštita od voda

Čitavo razmatrano područje bilo je ranije ugroženo od vanjskih i unutrašnjih voda. Izgradnjom zaštitnih nasipa, regulacijom vodotoka, izvedbom retencije Mokro polje, te drugih lateralnih kanala (vodozaštitnih i meliorativnih) postignuta je potrebna zaštita predmetnog područja od negativnog djelovanja voda.

Zaštita prirodnih vrijednosti i kulturnih dobara

U okvirima zaštite kvalitete okoliša važan segment predstavljaju prirodne vrijednosti. Unutar ovog područja iste su izražene prvenstveno kao atraktivnost krajobraza bilo u makro planu kao dio šireg područja (krajobrazne cjeline) ili na pojedinim prirodno vrijednim lokalitetima (Lonjsko polje te prostor oko potoka Novska). Zaštita navedenih vrijednosti ostvaruje se temeljem Zakona o zaštiti prirode, te putem Plana kroz utvrđenu namjenu tih prostora, postavljene uvjete sanacije, te daljnju detaljniju plansku razradu i izradu studija utjecaja na okoliš kod pojedinih značajnih lokacija.

U okviru ukupnog prirodnog okruženja, a kao dio očuvanog okoliša, treba provesti zaštitu biljnog i životinjskog svijeta. Obzirom na ranije navedeni značaj pojedinih dijelova teritorija Grada u okviru vrijednosti flore i faune treba na tim prostorima, a sukladno Zakonu o zaštiti prirode, ostvariti uvjete kojima biljni i životinjski svijet kao poseban dio prirode ima osobitu zaštitu, te omogućiti da i takvi vrijedni prostori budu u potpunosti zaštićeni i očuvani u svojim izvornim vrijednostima.

Naprijed danim pregledom i opisom kulturnih dobara utvrđena je njihova posebna atraktivnost i raznolikost. Navedena kulturna dobra predstavljaju i važan dio povijesnog i kulturnog identiteta ovog područja, te i iz tih osnova imaju poseban značaj. Radi toga se očuvanju, sanaciji i revitalizaciji spomeničke kulturne baštine-kulturnih dobara, treba posvetiti dužna pažnja, te onemogućiti njezino neprimjereno korištenje i upravljanje te eventualno oštećenje, što se prvenstveno osigurava primjenom Plana te drugih zakona koji reguliraju zaštitu i čuvanje i kulturnih dobara.

Zaštita od požara i eksplozije

Na području Grada Novske Planom su predviđene slijedeće mjere zaštite od požara i eksplozije:

- prilikom svih intervencija u prostoru, te izrade dokumenata prostornog uređenja obavezno je potrebno koristiti odredbe Pravilnika o uvjetima za vatrogasne pristupe (NN 35/94 i 55/94) i Pravilnika o tehničkim normativima za hidrantsku mrežu za gašenje požara (Sl. 30/91),
- građevine i postrojenja u kojima će se skladištiti i koristiti zapaljive tekućine i plinovi moraju se graditi na sigurnosnoj udaljenosti od ostalih građevina i komunalnih uređaja, u skladu s odredbama Zakona o zapaljivim tekućinama i plinovima (NN 108/95),
- mjesta za gradnju građevina u kojima se obavlja proizvodnja, smještaj i čuvanje eksplozivnih tvari, sukladno članku 44. Zakona o eksplozivnim tvarima za gospodarsku upotrebu (NN 12/94) bit će u slučaju potrebe određena detaljnim planovima prostornog uređenja, u skladu sa zahtjevima nadležne službe za zaštitu od požara
- u mjestima u kojima se planira ustrojavanje vatrogasnih postaja detaljnim planovima prostornog uređenja potrebno je predvidjeti prostor za gradnju vatrogasne postaje na lokaciji približno uz glavnu prometnicu,
- ispred postojećih i budućih vatrogasnih postaja detaljnim planovima prostornog uređenja predvidjeti gradnju po jednog nadzemnog hidranta za punjenje vatrogasnih vozila.

Osnovne preventivne mjere zaštite u oblasti zaštite od požara temelje se na procjeni ugroženosti od požara i analizi desetgodišnjeg prosjeka požara i incidentnih situacija izazvanih požarima, koja je obuhvaćala analizu vatrogasnih intervencija po vrsti, strukturi i mjestu nastanka.

U cilju onemogućavanja nastanka i sprečavanja širenja požara, osnovne preventivne mjere u detaljnom planiranju prostornog uređenja trebaju sadržavati slijedeće elemente:

Zoniranje - utvrđivanje namjene prostora, te temeljem prihvaćenih metoda za utvrđivanje požarnih sektora unutar zona, utvrđivanje zona zaštite s požarnim zaprekama (vatrobranim pojasevima). Vatrobrani pojasevi, odnosno požarne zapreke mogu biti ulice, parkovi i drugi slobodan prostor gdje nije dozvoljena gradnja, kao i prirodne prepreke - vodotoci.

Tijekom izrade dokumenata prostornog uređenja niže razine postojeće urbane sredine s gustoćom izgrađenosti većom od 30%, kao i većim požarnim opterećenjem treba utvrditi pojačane mjere zaštite kroz:

- ograničenje broja etaža,
- obvezatnu interpolaciju građevina većeg stupnja vatrootpornosti (najmanje F - 120),
- izgradnju požarnih zidova,
- ograničenje namjene na djelatnosti s minimalnim požarnim opasnostima,
- izvedbu dodatnih mjera zaštite (vatrodojava, pojačan kapacitet hidrantske mreže)

U okvirima zaštite od požara i eksplozije naglašenu ulogu ima eksploatacijsko područje nafte i plina na sjeveroistočnim dijelovima teritorija Grada Novske, s

izvedenim postrojenjima - skladištima nafte i naftnih derivata, te plinske kompresorske postaje. Unutar tog područja treba uspostaviti stroge režime zaštite, što treba utvrditi posebnim studijama, kojima će se precizirati ugroženost prostora, te utvrditi mjere zaštite okoliša i sanacije prostora po prestanku eksploatacije.

Izgradnja skloništa

U skladu s Pravilnikom o kriterijima za određivanje gradova i naseljenih mjesta u kojima se moraju graditi skloništa i drugi objekti za zaštitu (NN 2/91), skloništa i druge građevine za zaštitu stanovništva grade se u gradovima i u naseljenim mjestima u kojima živi preko 2000 stanovnika, a izuzetno i s manje od 2000 stanovnika ako se nalaze na području stupnja ugroženosti I. do IV.

Prema svojoj veličini i namjeni urbanog prostora, te stupnju ugroženosti od ratnih opasnosti sva naseljena mjesta u okviru Grada, osim naselja Novska, predstavljaju područja na kojima nije potrebno graditi prostore za sklanjanje stanovništva. Samo u naselju Novska radi postojeće/planirane industrije te prisutnog stanovništva (obzirom da ulazi u kategoriju naseljenih mjesta 3. stupnja ugroženosti) treba osigurati prostore za sklanjanje stanovništva. Zoniranje područja naselja na sektore ugroženosti provodi jedinica lokalne samouprave na određenoj daljini od građevina koje bi mogle biti cilj napada u ratu i od građevina kod kojih bi veliki kvarovi (havarije) na postrojenjima mogli uzrokovati kontaminaciju zraka i okoliša, a prema procjenama ugroženosti i stupnju ugroženosti grada ili naseljenog mjesta.

Sklanjanje ljudi

Prema stupnju ugroženosti od ratnih opasnosti naselje Novska svrstano je u 3. stupanj ugroženosti, pa se prilikom izrade detaljnije prostorno-planske dokumentacije (UPU-DPU) temeljem ovih smjernica za područje tog naselja, treba osigurati dovoljan broj sklonišnih mjesta u skloništima otpornosti za zaštitu od radijacije, uključivo i sklanjanje stanovništva u zaklonima. Pri tome se na čitavom području grade porodična skloništa otpornosti od 30 kPa.

Zaštita od rušenja i spašavanje iz ruševina

Sabirne ceste u naseljima kao i udaljenosti među objektima (odnosno između objekata i javnih prometnih površina) potrebno je planirati tako da ih rušenje zgrada ne zatvori za promet, odnosno da se ruševine mogu što jednostavnije raščistiti radi evakuacije ljudi i dobara.

Za nova stambena i gospodarska područja potrebno planirati više ulazno-izlaznih prometnica s neophodnim zaobilaznim cestama. Kod križanja cesta u dvije ili više razina treba osigurati cijeli lokalitet čvorišta na način da se isti režim prometa može prilagoditi za odvijanje na jednoj razini.

Radi zaštite od potresa provodi se protupotresno projektiranje građevina uvažavajući generalno utvrđeni seizmički senzibilitet ovog područja sa 6/7° MCS, odnosno sukladno postojećoj regulativi i tehničkim normativima neophodno je temeljiti na seizmičkoj mikrorajonizaciji Grada ili Županije, odnosno seizmološkom zemljovidu Republike Hrvatske.